Анна Чолева-Димитрова • Надежда Данчева
Мая Влахова-Ангелова • Гергана Петкова

Българските лични имена днес

Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“

Анна Чолева-Димитрова, Надежда Данчева,
Мая Влахова-Ангелова, Гергана Петкова

БЪЛГАРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА ДНЕС

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

Institute for Bulgarian Language "Prof. Lyubomir Andreychin"

Anna Choleva-Dimitrova, Nadezhda Dancheva,
Maya Vlahova-Angelova, Gergana Petkova

BULGARIAN FIRST NAMES TODAY

Sofia • 2024
Prof. Marin Drinov Publishing House
of Bulgarian Academy of Sciences

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

Анна Чолева-Димитрова, Надежда Данчева,
Мая Влахова-Ангелова, Гергана Петкова

БЪЛГАРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА ДНЕС

София • 2024

Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“

Настоящата книга представя основните резултати от социоономастично изследване на имената на новородените деца в най-големите български градове в началото на 21. век. Изходна точка за проучването е добре познатата от социолингвистиката теза, че социалните и културните фактори, оказващи влияние върху лингвистичните процеси като цяло, формират модата в именуването и определят състоянието на именния репертоар в настоящия момент. Проучването на личните имена разчита на актуалните в последните десетилетия теоретични постановки в социолингвистиката, които, пренесени в полето на антропонимията, спомагат да бъдат обяснени по адекватен начин промените в личноименната система, ставащи у нас в началото на 21. век. Отправна точка на анализите е схващането, че именно процеси като урбанизацията, глобализацията и глокализацията, протичащи в Европа, мотивират езиковите промени и са една от основните причини за измененията в сферата на антропонимията. Това дава възможност за теоретичното осмисляне на процесите в българския именник от макросоциолингвистична гледна точка, като наблюденията се разпростират към такива съществени аспекти като изясняване на начина, по който съвременната езикова ситуация оказва влияние върху появата и честотата на определени имена и именни модели, как процесите на глобализация и миграция формират антропонимните вкусове и определят новия набор от имена и не по-малко важно, как езиковата урбанизация нивелира модата при имената в географски аспект.

Рецензенти: *доц. д.ф.н. Катя Исса, доц. д-р Милен Томов*

Книгата е част от научноизследователския проект „Личните имена в България в началото на 21. век“ (2020–2023 г.), финансиран от Фонд „Научни изследвания“.

© Анна Методиева Чолева-Димитрова, Надежда Георгиева Данчева, Мая Димитрова Влахова-Ангелова, Гергана Атанасова Петкова, автори, 2024
© Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, 2024
© София Любомирова Попйорданова, художник на корицата, 2024
© Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2024

ISBN 978-619-245-434-0 (print)

ISBN 978-619-245-435-7 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод. 9
Градската езикова ситуация в началото на 21. век и модата на личните имена. 12
Съвременните лични имена в града като обект на социоономастично изследване. . 16
Глобализацията в началото на 21. век като определящ фактор за модата на личните имена. 17
Методи за социоономастично проучване на личните имена. 20
Корпусно базирано социоономастично изследване на личните имена в града. 23

Първа глава
Мода на българските лични имена в началото на 21. век. 27
Личните имена в гр. София. 32
Женски лични имена в гр. София, 2008 и 2018 г. 32
Мъжки лични имена в гр. София, 2008 и 2018 г. 36
Личните имена в гр. Пловдив. 39
Женски лични имена в гр. Пловдив, 2008 и 2018 г. 39
Мъжки лични имена в гр. Пловдив, 2008 и 2018 г. 40
Съпоставка на данните за имената в двата най-големи града на България – София и Пловдив, през 2008 и 2018 г. 42
Личните имена в гр. Варна. 44
Женски лични имена в гр. Варна, 2008 и 2018 г. 44
Мъжки лични имена в гр. Варна, 2008 и 2018 г. 47
Съпоставка на данните за имената в географски аспект изток – запад (въз основа на имената в гр. София и гр. Варна през 2008 и 2018 г.). 49
Личните имена в гр. Плевен. 51
Женски лични имена в гр. Плевен, 2008 и 2018 г. 51
Мъжки лични имена в гр. Плевен, 2008 и 2018 г. 53
Изводи. 55
Личните имена в гр. Велико Търново. 56
Женски лични имена в гр. Велико Търново, 2008 и 2018 г. 56
Мъжки лични имена в гр. Велико Търново, 2008 и 2018 г. 59
Изводи. 61
Личните имена в гр. Русе. 62
Женски лични имена в гр. Русе, 2008 и 2018 г. 62
Мъжки лични имена в гр. Русе, 2008 и 2018 г. 64
Изводи. 66
Личните имена в гр. Стара Загора. 67
Женски лични имена в гр. Стара Загора, 2008 и 2018 г. 67
Мъжки лични имена в гр. Стара Загора, 2008 и 2018 г. 69
Изводи. 71

Личните имена в гр. Благоевград. 72
Женски лични имена в гр. Благоевград, 2008 и 2018 г. 72
Мъжки лични имена в гр. Благоевград, 2008 и 2018 г. 75
Изводи. 77
Съпоставка на данните за имената в географски аспект север – юг (въз основа на имената в гр. Плевен и гр. Благоевград през 2008 и 2018 г.). 78
Обобщения за модните тенденции при именуването на новородените в началото на 21. век в българските градове. 79

Втора глава
Съвременни тенденции при образуването на личните имена в началото на 21. век. 83
Традиционни словообразователни начини в съвременната антропонимия. 85
Наблюдения върху личните имена, образувани от старинни домашни основи. 88
Съкратени лични имена от старинни общославянски основи. 101
Сложносъставни имена, образувани от старинни домашни основи. 102
Двойни лични имена, съдържащи старинни домашни основи. 110
Изводи. 111
Суфиксация и префиксация при съвременните лични имена. 113
Неутрални суфикси за образуване на лични имена. 114
Умалителни суфикси за образуване на лични имена. 116
Актуални словообразователни процеси в българския език през 21. век и отражението им в имеобразуването. 118
Нетрадиционни форманти. 121

Трета глава
Чуждоезикови влияния и вариантност на имената в началото на 21. век. 127
Влияние на културните и социалните фактори върху процеса на навлизане на чужди по произход имена в българския антропонимикон. 129
Влияние на глобализационните процеси върху интернационализацията на именните системи. 132
Нови варианти на традиционни антропоними и неконвенционални нови попълнения в състава на българската личноименна система. 137
Изводи. 142

Четвърта глава
Гранични явления в съвременната българска антропонимия. 155
Графични иновации при съвременните български лични имена. 159
Полово неутрални лични имена. 168

Заключение. 177

Съкращения. 187

Литература. 191

Резюме на английски език. 203

TABLE OF CONTENTS

Introduction 9
The urban language situation at the beginning of the 21st century and first name trends. . 12
Contemporary first names in the city as an object of a socio-onomastic study. 16
Globalization at the beginning of the 21st century as a determining factor for the fashion of first names. 17
Methods of socio-onomastic study of first names. 20
A corpus-based socio-onomastic study of first names in the city. 23

Chapter 1
Naming trends at the beginning of the 21st century 27
First names in Sofia. 32
Female first names in Sofia, 2008 and 2018. 32
Male first names in Sofia, 2008 and 2018. 36
First names in Plovdiv. 39
Female first names in Plovdiv, 2008 and 2018. 39
Male first names in Plovdiv, 2008 and 2018. 40
Comparison of the first name data in the two largest cities in Bulgaria – Sofia and Plovdiv – in 2008 and 2018. 42
First names in Varna. 44
Female first names in Varna, 2008 and 2018. 44
Male first names in Varna, 2008 and 2018. 47
East – west geographic comparison of the first name data (on the basis of first names in Sofia and Varna in 2008 and 2018). 49
First names in Pleven. 51
Female first names in Pleven, 2008 and 2018. 51
Male first names in Pleven, 2008 and 2018. 53
Conclusions. 55
First names in Veliko Tarnovo. 56
Female first names in Veliko Tarnovo, 2008 and 2018. 56
Male first names in Veliko Tarnovo, 2008 and 2018. 59
Conclusions. 61
First names in Rousse. 62
Female first names in Rousse, 2008 and 2018. 62
Male first names in Rousse, 2008 and 2018. 64
Conclusions. 66
First names in Stara Zagora. 67
Female first names in Stara Zagora, 2008 and 2018. 67
Male first names in Stara Zagora, 2008 and 2018. 69
Conclusions. 71

First names in Blagoevgrad. 72
Female first names in Blagoevgrad, 2008 and 2018. 72
Male first names in Blagoevgrad, 2008 and 2018. 75
Conclusions. 77
North – south geographic comparison of the first name data (on the basis of first names in Pleven and Blagoevgrad in 2008 and 2018). 78
Conclusions about trends in the naming of newborns at the beginning of the 21st century in Bulgarian cities. 79

Chapter 2
Contemporary trends in the formation of first names at the beginning of the 21st century. 83
Traditional name-formation patterns in modern anthroponymy. 85
Observations on first names formed from domestic name stems. 88
Cropped personal names from ancient slavic roots. 101
Dithematic names from ancient domestic roots. 102
Double names with ancient domestic stems. 110
Conclusions. 111
Suffixation and prefixation in modern first names. 113
Neutral suffixes. 114
Diminutive suffixes. 116
Current word-formation processes in the Bulgarian language in the 21st century and their reflection in name-formation. 118
Unconventional suffixes. 121

Chapter 3
Foreign language influences and name variation at the beginning of the 21st century. 127
The influence of cultural and social factors on the processes of name borrowing into the Bulgarian anthroponomasticon. 129
The impact of globalization processes on the internationalization of naming systems. . . 132
New variants of traditional anthroponyms and unconventional new borrowings in the Bulgarian personal name system. 137
Conclusions. 142

Chapter 4
Boundary phenomena in contemporary Bulgarian anthroponymy. 155
Spelling innovations in contemporary Bulgarian first names. 159
Gender-neutral first names. 168

Conclusions. 177

List of abbratiotions. 187

References. 191

English summary. 203

Увод

Социоономастичното проучване на съвременната антропонимия се основава на разбирането, че състоянието на именния репертоар зависи от същите социални и културни фактори, оказващи влияние и върху лингвистичните процеси като цяло (вж. Debus 1995а, 1995б, 1999). В този смисъл проблемите, а и методите, които са твърде актуални за социолингвистиката в последните десетилетия, могат и трябва да се пренесат в полето на антропонимията, за да бъдат обяснени по адекватен начин промените в личноименната система, ставащи у нас в началото на 21. век. Езиковите промени, свързани с урбанизацията и глобализацията, отдавна са се превърнали във важни изследователски проблеми за българската социолингвистика. Освен множеството емпирични изследвания към днешния момент е натрупан значителен обем от теоретични разработки, разискващи основните проблеми и явления, теоретичните подходи към тях и методите за тяхното изследване (вж. Виденов 1990, 2003, 2005; Ангелов 2014а; Пачев 2006, 2012; Кирова 2007, 2010 и др.). Все още обаче относително рядко теоретичните постановки, утвърдени в социолингвистиката (напр. социолингвистиката на контакта и социолингвистиката на глобализацията), се прехвърлят в полето на антропонимните изследвания (вж. Пачев 2009 по въпроса), а продължават да преобладават емпиричните разработки, в които се използват най-вече статистически анализи на фреквентността, както и количествени методи за проучване на мотивите за избор на личните имена (Ангелова-Атанасова 2001; Чолева-Димитрова 2002; Калканова 2004; Янев 2009; Чолева-Димитрова, Янев 2015; Virkkula 2014; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021; Левкова 2022 и др.). Независимо че се отчита влиянието на такива фактори като глобализацията върху състоянието на именника в България днес, липсва задълбочен анализ на причините за новите явления в антропонимията. До момента те не са разглеждани в парадигмата на актуалните теоретични постановки, обясняващи взаимовръзките между социалните процеси, които се характеризират с „нарастваща транснационализация“ (Кръстева 2014: 69), и езиковата практика както на макро-, така и на микроравнище (вж. Исса 2021: 247–250). Ето защо е от съществено значение да бъдат подложени на теоретичен анализ немалко въпроси, свързани с променящата се мода на личните имена, именно в тяхната връзка с редица „социални явления, които днес вече не са детерминирани от държавните граници“, а се свързват с един по-скоро „космополитен национализъм“ (Кръстева 2014: 69).

Анализирайки глобализационните процеси в съвременността, А. Ангелов стига до заключението, че „новите социални процеси у нас биха могли да се вместят в по-общата рамка на три тенденции, характерни въобще за Европа – повсеместна урбанизация, глобализация и глокализация“ (Ангелов 2014а: 242). Това обобщение е добра отправна точка за теоретично осмисляне на процесите в сферата на личните имена от макросоциолингвистична гледна точка, тъй като дава възможност анализите да се разпростират към изясняване на начина, по който съвременната езикова ситуация, включително и наличието на билингвизъм, оказва влияние върху появата и честотата на определени имена и именни модели, а също така как процесите на глобализация и миграция формират антропонимните вкусове и определят новия репертоар от имена или как езиковата

урбанизация нивелира модата при имената в географски аспект. Именно такива цели бяха поставени в рамките на научноизследователския проект „Личните имена в България в началото на 21. век“ (2020–2023 г.), финансиран от ФНИ, който беше осъществен от екип ономасти от Института за български език при Българската академия на науките и една колега от Медицинския университет в Пловдив.

Градската езикова ситуация в началото на 21. век и модата на личните имена

Публичното пространство на съвременния град се характеризира от *градското живеене*, както отбелязва А. Гълъбов, а неговата същност се изразява в „[е]дновременното съществуване и развитие на различни културни модели, стилове на живот и поведения в градска среда“ (Гълъбов 2011: 161). Ето защо съвременната езикова ситуация[1] в България е сложна и динамична и като повечето езикови ситуации в Европа се отличава с хетерогенност (Виденов 2005; Ангелов 2014а; Алексова 2016). Това се дължи не само на наличието на етнически групи с контрастни езикови системи (Виденов 1982, 2016; Алексова 2016), на мигранти от различни части на езиковата територия (Ангелов 1999), но и на съществуващия билингвизъм и диглосия, свързани с глобалния английски език (Виденов 2005, 2016; Ангелов 2014а: 231–232; Сотиров 2016). От друга страна, на локално равнище, в отделните части на страната, в отделните градове също са налице разлики в езиковата ситуация, т.е. може да се говори за отделни езикови ситуации в градовете. Например Кр. Алексова констатира, че в началото на 21. век столичната езикова ситуация е различна от езиковата ситуация в страната, макар двете да споделят основните си характеристики (Алексова 2016). Според М. Виденов, който изучава езика на София, именно столичната езикова ситуация има изключителна роля при окончателното формиране на представителната съвременна езикова норма (Виденов 1990: 309). Причина за това е, че градовете столици имат редица и разнообразни преимущества в сравнение с останалите градове в исторически, културен, политически и административен аспект (Стефанов 2011: 121). Именно защото „столицата приема допълнителни метакултурни функции [...] и притежава статут на високо престижен еталон на културата“ (Влахова-Ангелова 2013: 11), езикът на столичния град също е еталон. Тъкмо поради особения престиж на столичната езикова норма тя влияе върху езиковата практика в останалата част на страната. Това именно е причината за утвърждаването на цялата езикова територия на някои широко срещани в устната комуникация некодифицирани езикови употреби, които, макар и диалектни по своя произход, вече се превръщат в езикови стереотипи[2],

[1] Понятието е коментирано на много места в социолингвистичната литература (вж. Виденов 1990; Алексова 2016; Сотиров 2016 и др.).

[2] Индикатори, маркери и стереотипи са трите вида променливи, разграничени още от У. Лабов (Ангелов 1999: 120).

т.е. не са свързани със социалните различия и не носят информация за социално-демографските характеристики на говорещите (Ангелов 1999: 120; Алексова 2023а: 96), а стават общоупотребими. Именно като такова явление А. Ангелов (1999: 120) определя т.нар. „мекане“– окончание *-ме* за 1 л. мн. ч. сегашно време на глаголите от I и II спрежение, тъй като то е характерно за всички социални групи, бидейки „едно от най-често нарушаваните правила в устната комуникация – при това не само в битовата сфера и далеч не само в неофициална ситуация, а и в ситуации, когато социалният и ситуативният императив изискват спазване на книжовните норми“ (Алексова 2023а: 70). Традиционно мекането се смята за присъща черта на западните говори[3], според М. Виденов (1993) е маркер на делението източен – западен мезолект, а Ст. Буров го причислява към особеностите на западния вариант на устната книжовна реч (Буров 2012 по Алексова 2023б: 70). Най-новите експериментални изследвания показват, че това явление все още е „речевата особеност, която е най-ясният индикатор за принадлежност към речевия репертоар на столичния социум“ (Алексова 2023а: 71), но Кр. Алексова смята, че неговото съвременно разпространение е характерно не само за западните части на българското езиково землище, а е по-широко, отколкото в традиционните териториални диалекти (Алексова 2023а: 84).

Досегашни наблюдения показват, че по подобен начин модата на имената в столицата се оказва законодател на модата в цялата страна (Калканова 2004: 7; Чолева-Димитрова, Янев 2015). В столицата родителите са по-податливи на възникващите нови тенденции и проявяват по-голяма свобода спрямо жителите на останалите градове, където обичаите се следват по-стриктно (Калканова 2004: 60; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 19). Нещо повече, тази мода се разпространява от столицата към останалите части на страната, но това става неравномерно в зависимост от конкретната локална езикова ситуация. Например досегашните изследвания показват, че именуването в Пловдив е по-консервативно спрямо това в столицата и във Варна (Чолева-Димитрова, Янев 2015), както и че хинтерландът на София – Софийска област, в която се намират няколко сравнително малки града, като Самоков, Ботевград, Ихтиман и пр., и множество села, също споделя до голяма степен тенденциите, характерни за модата на имената в столицата и другите големи градове, макар и с леко забавяне и известно тежнение към по-традиционните имена (Чолева-Димитрова 2017; Влахова-Ангелова 2017). В този процес съществена роля играе и все по-засилващата се езикова урбанизация (Виденов 2016: 26), която като последица от повсеместната урбанизация у нас постепенно довежда до „крах на локалните култури от фолклорен тип“ (Ангелов 2014а: 242). На практика през последните 50–70 години езиковата урбанизация води до нивелация между българските диалекти (Ангелов 2014а: 240) благодарение на съжителството на носители на различни териториални диалекти в градовете.

[3] За произхода на тези форми вж. подробно цитираната литература при Алексова (2023б: 77–79).

Подобни процеси несъмнено протичат и в сферата на личните имена. От една страна, се стига до заличаване на традиционните регионални разновидности при имената – най-вече на източните и западните форми от типа *Ради*/*Раде*, *Пею*/*Пейо* или *Вяра*/*Вера* (Ковачев 1995), резултат де факто от нивелацията между българските диалекти, което на равнището на личноименната система може да бъде определено като нивелация в географски аспект на личните имена. Например източнобългарското *Вяра*, което отговаря на книжовния изговор на променливото *я*, днес напълно е изместило западния вариант *Вера*, който вече не се среща сред имената на новородените, тъй като екавият изговор е „идентификационната черта на Българския езиков запад“ (Алексова 2023а: 84) и се оценява като най-силно диалектно маркиран (Пак там: 54). От друга страна, повсеместната урбанизация има и друга последица, която води до загубата на престижност на едни от най-широко разпространените до неотдавна и най-изконни имена, тези, свързани с църковно-народните традиции: *Венка*, *Вельо*, *Тинка*, *Цанко* и под. (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 111). Всъщност именно те, както се оказва, са най-уязвими, най-силно застрашени от изчезване поради превръщането им в непрестижни, тъй като от средата на 20. век започват да се асоциират със селото (Константинов 1987, вж. още по темата Vlahova-Angelova 2023a).

Беше споменато, че билингвизмът и диглосията са характерни елементи на съвременната езикова ситуация не само у нас. Доколко обаче те са факт в българската езикова ситуация, е въпрос, по който няма консенсус сред българските социолингвисти. Според А. Ангелов у нас, а и в Европа те все още преминават през диалекти, регионалекти и локални езици, но от друга страна, се наблюдава зараждаща се диглосия и билингвизъм в глобален план, където на макролингвистично равнище глобалният английски има висок престиж срещу т.нар. миноритарни езици, каквито се оказват повечето средно големи, че и дори големи европейски езици (Ангелов 2014а: 231–232). Настъплението на „евроанглийския език“ у нас, както го определя М. Виденов (2016), се схваща като заплаха за българския език от страна на голямата част от нашите езиковеди, но някои са по-песимистично настроени от други[4]. Според П. Сотиров заплахата от наличието на масов билингвизъм, определян дори като състояние на диглосия (Виденов 2016), се преувеличава, тъй като „постигането на симетричен билингвизъм, т.е. на еднаква лингвистична и социокултурна компетентност във връзка с два езика, като че ли е съмнително“ поради факта, че „английският ***се изучава*** като чужд, а не ***се усвоява*** подобно на родния“ (Сотиров 2016: 89). Действително присъствието на английския език, който завладява редица престижни комуникативни сфери (Виденов 2016: 27), оказва огромно влияние за интернационализацията на българския език като част от международните и общоевропейските езикови тенденции (Ангелов 2014а: 190). Безспорно е, че процесите на глобализация водят до съществени последици в самата структура на българския език и на отделни негови подсистеми, което се потвърждава от немалко проучвания

[4] Подробна библиография по темата вж. при Ангелов (2014а), а също и при Сотиров (2016).

върху лексиката, словообразуването, собствените имена и дори фразеологията (Трифонова 2003; Костадинова 2006; Пернишка 2006; Райнов 2006; Виденов 2012; Сивилова 2024). Отражението на тази интернационализация, както е добре известно, е видно на почти всички езикови равнища, а антропонимията не е изключение. Нещо повече, Й. Трифонова дори смята, че „интернационализацията на лексиката (и езика като цяло) се осъществява най-успешно тъкмо чрез собствените имена“ (Трифонова 2003: 207).

Последният фактор на съвременната езикова ситуация, на който ще се спрем тук, тъй като оказва влияние върху системата от лични имена днес, е споменатата по-рано тенденция към глокализация[5]. Всъщност чрез този термин се обозначава нов модел стъпаловидна идентичност на езиковите носители – „осъзнаване на различни групови, етнически, национални и наднационални принадлежности като телескопична структура в съзнанието на отделната личност“ (Ангелов 2014а: 193). Така индивидът става „част от различни степенувани, вместващи се една в друга общности (семейство, квартал, град, нация, континент), а тези усещания за принадлежност обикновено не си противоречат в индивидуалното съзнание“ (Пак там: 272). Според А. Ангелов глокализацията е бъдещето на всички европейци, които ще трябва да вместват в себе си и локалното, и глобалното (Пак там: 228). Именно в тази връзка се откроява съществената роля на *мобилността* в този процес на глокализация. Според А. Кръстева (2014: 320) свободата на пътуване и работа в ЕС за мнозинството от днешните европейци (53%) изпълва съдържанието на тяхната представа за Европа. Мобилността е свързана с глобалното, с новата Европа, с европейската интеграция, но тя съществува съвместно със старата Европа, с „националния път“, който преминава покрай национални, ясно обособени общества с историческа памет, езици, религии, култури (Кръстева 2014: 322). Авторката говори за начина, по който *корените* стават *пътища*, т.е. за прехода от традиционното общество, „където децата не могат да не приличат на своите родители и всичко е – и трябва да бъде – каквото е било“, към епохата на мобилността, „схваната в най-високото си екзистенциално измерение на търсене на знание и смисъл“ (Кръстева 2014: 218). И тъй като личното име е знак за идентичност в най-голяма степен, то също съвместява локалното и глобалното по горепосочения начин. В сферата на антропонимията днес балансът между двете форми на идентичност се постига по различни начини, но най-вече чрез интернационализиране на традиционните, изконните български лични имена по всевъзможни начини, за да могат те едновременно да запазят връзката с родното и да осигурят на индивида принадлежност към глобалната култура. По този начин *Ива* се превръща в *Ивая*, *София* – в *Софиа*, *Дарин* – в *Дариан*, *Елена* – в *Елен* и пр. По същия начин може да се интерпретира и тенденцията към употреба на чуждоезични варианти на имена, свързани с християнските традиции, които са традиционни за нашия народ от векове, вм. *Антон* или още по-старинното *Андон* днес преоб-

[5] Терминът е на шведския социолингвист П. Нелде, а у нас е въведен в обращение от Ангелов (2000, 2014а).

ладават *Антъни* и *Антоан*, вм. *Христо* > *Кристиан*, *Крис* и под., вм. *Михаил* > *Мишел*, *Микеле*, *Микаел* и пр. (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 39).

Съвременните лични имена в града като обект на социоономастично изследване

Настоящият труд представя резултатите от корпусно базирано изследване на съвременните български лични имена в осем града, обхващащо 3 отделни години в рамките на един 10-годишен период (2008, 2014, 2018 г.). Един 10-годишен отрязък от време е достатъчно дълъг, за да настъпят забележими промени в личноименната система, а тъкмо в този период (след приемането на България в ЕС през 2007 г.) значимите социалнополитически промени са катализатор и за изменения в антропонимикона. Целта на изследването е да се направят изводи относно актуалните предпочитания при именуването сред българите в последните години след приемането ни в ЕС въз основа на многостранни лингвистични и статистически анализи на имената на новородените. Трябва да се отбележи, че в рамките на настоящото изследване за пръв път се анализират детайлно някои от новите явления, т.е. иновациите в съвременната българска антропонимия. При това се прави опит причините за тяхната поява да се търсят в социалните изменения в обществото, в културната унификация, породена от глобализацията, в спецификата на българската езикова ситуация днес, т.е. в социолингвистичен аспект. Това позволява да се открои влиянието на глобалните тенденции върху съвременния български именник, от една страна, както и да се проследи доколко и по какъв начин традиционните модели за назоваване продължават да битуват в българската езикова практика и какво е състоянието на традиционните лични имена. Част от задачите ни е да проучим честотата на старинните именни модели, да анализираме степента на разпространение в днешно време на наследените типове имена, включително на домашните антропонимни основи и наставки. Както беше посочено, личните имена са подвластни на традицията, но същевременно и на модата, която дори става все по-силен фактор в съвременната ситуация на интензивен икономически и културен обмен. С други думи, нас ни интересува как традицията и иновациите съжителстват в областта на антропонимията, която е една изключително чувствителна за социокултурните промени област на езика.

Трудът проучва съвременните предпочитания на българите, като отговаря на следните въпроси: 1) кои са модерните и най-желаните имена за новородените; 2) каква е динамиката на предпочитанията при избора на личните имена в изследвания период; 3) какви са по структура и произход съвременните имена; 4) има ли прилики и разлики в отделните населени места; 5) какви ономастични новости се откриват в българския именник.

Един от важните резултати на проучването е, че се анализират задълбочено в теоретичен план някои съвременни тенденции, свидетелстващи, че в изследвания период настъпват забележими промени в ономастикона в посока към

интернационализация на имената. Посредством анализа на данните за имената на децата в 8 града се проучва по какъв начин актуалните глобализационни процеси в езика и културата влияят върху именния репертоар в началото на новия век, като допринасят за масовото навлизане на чужди лични имена (главно с англо-американски произход) (Choleva-Dimitrova et al. 2021; Петкова 2021), за заличаване на границата между мъжките и женските лични имена и появата на полово неутрални имена (също Влахова-Ангелова 2020), за експанзията на определени словообразователни модели и елементи, напр. конкретни суфикси (вж. Данчева 2023а; Vlahova-Angelova 2023б), за ясно изразената конкуренция между традиционни имена и техните по-нови, заети от чужди езици варианти (вж. Петкова 2021), за либерализацията в изписването на имената, т.е. отклоненията от нормите на българския език.

От друга страна, задълбочено се изследва как системата от лични имена запазва своите традиционни черти, свързани с историческото ѝ развитие (вж. също Данчева 2021а, 2023б; Влахова-Ангелова 2021; Choleva-Dimitrova 2023: 100; Vlahova-Angelova 2023а). Във фокуса на изследването са имената с устойчива употреба, като целта е да се изясни кои от тях запазват своята популярност и до днес, напр. *Мария*, *Елена*, *Георги*, *Димитър*, както и кои традиционни имена загубват своята популярност, напр. *Райна*, *Стоян*, *Живко* и под. (Choleva-Dimitrova et al. 2020). Особено внимание се отделя на традиционните български имена, образувани от домашни основи (*Милена*, *Добрин*, *Пламен*, *Рая* и под.), които в последно време подлежат на различни форми на осъвременяване и разнообразяване, напр. *Дариан*, *Милая*, *Радея*, *Радаян*, както и на архаичните сложносъставни имена (*Тихомир*, 11. век, *Белослава*, 13. век, *Десислава*, 13. век), които, на свой ред, служат като модел за появата на нови имена, неоантропоними, напр. *Женимира*, *Радоцвета*, *Цветоплама* (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 38).

Глобализацията в началото на 21. век като определящ фактор за модата на личните имена

Глобализацията, както се знае, има не само икономически и политически измерения. В културен план тя се интерпретира като модел за разпространение на западния начин на живот, на западното мислене и човешки взаимоотношения, чието налагане води до изтласкването на традиционните устои и ценности на останалите цивилизационни общности (Михайлов 2011: 25). Последиците на локално ниво от разпространението на този модел са видими в различни аспекти и на българската култура, и на българския език. Според оценката на И. Знеполски българското общество е напълно неподготвено за сблъсъка си с „неограничените и неконтролируеми културни потоци“, съпътстващи навлизането му в ерата на демокрацията и ерата на глобализацията, протичащи едновременно (Знеполски 2007). Нещо повече, натискът на глобалните културни потоци, както пише той, без особена трудност подрива устоите на културата, заплашвайки националната културна идентичност (Пак там). Именно тревогата

за несигурното бъдеще на българския език и българската култура е лайтмотивът на повечето изследвания от последните години, посветени на глобализацията у нас. Както беше споменато, през последните две десетилетия тенденциите на плурилингвизъм и глобализация в рамките на ЕС се отразяват и върху българската езикова ситуация, характеризираща се със засилено присъствие на английския език. Според А. Ангелов „главен фактор за езиковите промени е културната унификация“ (Ангелов 2012: 87), като подмяната на локалния културен контекст неминуемо води до множество лексикални заемания и до навлизането на цели мисловни модели и граматически конструкти (Ангелов 2014а: 258).

Измененията в културния контекст неминуемо дават отражение и върху системата от лични имена, тъй като антропонимията е силно подвластна на социокултурната динамика. В резултат на интензивните промени в културата, ценностите и формите на комуникация личните имена не само у нас се интернационализират и се характеризират с по-висока степен на уникалност (Gerhards 2005; Geritzen 2006; Leibring 2016; Lawson 2016; Choleva-Dimitrova et al. 2021; Исса 2021). Някои от пораждащите се вследствие на тези процеси явления доскоро не бяха познати в българската личноименна система, а днес вече си проправят път и могат да се определят като „ономастични нововъведения“ (Felecan, O. 2014).

Така от една силно национално специфична система постепенно българската личноименна система губи някои от своите най-характерни особености и лека-полека не само личните, но също и бащините имена започват да придобиват по-универсална, наднационална форма и звучене (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова 2019). Разбира се, тези процеси са едва в началото и все още преобладаващата част от имената се подчиняват на традиционните правила и установените норми. Все пак, имайки предвид бързината, с която настъпват промените, а също и степента на разпространение на някои нови явления, можем да допуснем, че в недалечно бъдеще може и да се сбъднат някои от песимистичните прогнози на наши езиковеди, че в даден момент българските лични имена ще загубят своята национална специфичност. А. Ангелов дори определя случващото се с имената в България като „подмяна на личноименната система“ (Ангелов 2014а: 260).

Езиковата мода, разбирана като „предпочитание от обществото в дадено време на определени елементи от различни структурни и стилови регистри на езика“ (Вачкова 2011: 69), която също е социално обусловена, безспорно оказва влияние върху модата и на личните имена. Това води до периодична смяна в предпочитанията сред родителите към определени преномени. И въпреки че изследванията в областта на антропонимията сочат, че традициите у нас все още са уважавани и следвани, глобализацията като процес застрашава националната и регионалната идентичност (Виденов 2003; Gerritzen 2006: 177; Ангелов 2014а, 2014б). Днес глобализацията е водещата причина за модата в именния репертоар (Чолева-Димитрова, Янев 2011, 2016; Исса 2021). В последните две десетилетия новостите при личните имена, както може да се предполага, идват основно от англо-американската култура, тъй като „езиковата глобализация се облича в английска форма“ (Ангелов, 2014а: 258), а според М. Виденов „истин-

ското ѝ название би следвало да е американизация“ (Виденов 2017: 15). Тя налага до голяма степен единна мода на имената по целия свят, чието отражение може да се открие в различните личноименни системи. Сравнението на антропонимните тенденции в страните от Европа показва, че е налице една група от антропоними, които могат да бъдат определени като интернационални и които заемат челните места в повечето честотни списъци (Левкова 2021). Причината за това може да бъде търсена в подобния вкус на цяло едно поколение родители, формиран от масовата култура. Редица изследователи дори прогнозират, че идентичността все повече ще избледнява и именните системи на отделните народи в Европа ще стават все по-сходни (Gerritzen 2006; Ангелов 2014а). Появата на имена като *Тони*, *Виктория*, *Стефани* или *Крис* вече е глобално явление. Така обликът на българските лични имена постепенно се изменя в посока към все „по-западно“ звучащи имена, напр. вм. *Христо* > *Кристиян*, вм. *Ангелина* > *Анджела*. Приемайки термина на А. Ангелов (2014а, 2014б), можем да обобщим, че се наблюдава *уестърнизация* на личноименната система, която се изразява във възприемането, от една страна, на конкретни чужди, често пъти дори екзотични имена (Чолева-Димитрова, Янев 2015; Choleva-Dimitrova et al. 2021; Петкова 2021), а от друга, на имеобразователни модели, характерни изключително за английския език (Влахова-Ангелова 2023). Казано по друг начин, надмощието и престижът на англо-американската мода в именуването в глобален мащаб води до приспособяване на българските имена към нея. Резултатът от новата *социолингвистична норма*[6] у нас обуславя появата на някои гранични явления в нашата антропонимия, напр. появата на полово неопределени имена или заличаване на разликите между лично и бащино име (чрез отказ от употреба на суфиксите *-ов(а)/-ев(а)*).

Още първите социоономастични наблюдения върху модата при личните имена в България установяват, че като високо престижни се възприемат чуждите имена, заети от западноевропейски езици – преките заемки и „чуждообразните“ имена са една от двете форми за създаване на престижни имена (Константинов 1987: 43). И преди, и сега причините за появата и утвърждаването на чуждите имена в езиковата практика у нас са социолингвистични и се коренят във виждането, че чуждата култура и език имат по-висок престиж спрямо българската (Алексова 2014), а атитюдите на съвременните българи спрямо езиковата йерархия класират английския като чужд език най-високо като „символ на власт, престиж и професионално израстване“ (Georgieva 2010: 173–174) и силно положителните нагласи към него се свързват с понятия като: „международно общуване, професионален напредък, личностно развитие, достъп до нови култури, прогрес, възможност и опит и т.н.“ (Димова 2018: 396).

Българските лични имена със самата си форма подсказват, че носителите им са българи (Илчев 2012: 41). В днешно време за една част от българите този

[6] Според К. Исса социолингвистичната норма, наложена от одобрението на обществото по отношение на езиковите употреби, е това, което в дадените социално-комуникативни условия отговаря на потребностите на обществото (Исса 2021: 249).

факт е неприемлив, защото „нагласите към имиджа, свързан с името, се променят“ (Исса 2021: 250) и те смятат за по-престижни имена, които са по-универсални и дават възможност на децата да се приобщят безпроблемно към конкретна чужда култура и най-вече към глобалната. Така в началото на 21. век „името с чужд произход се е превърнало в знак за освобождаване и неспазване на нормите, които са надживели времето си“ (Bankova 2008: 3). Подобни тенденции се регистрират и в други общества, където за представителите на по-младото поколение е видно предпочитание към англицизираните варианти на традиционни имена с цел по-лесна социална интеграция (Pisoschi 2013: 68), включително и в общества, които поддържат многовековните си традиции живи и до днес. Така например сред младите японски семейства се засилва тенденцията да назовават своите новородени дъщери с наподобяващи популярни английски имена, като *Emiri* спрямо *Emily*, *Risa* спрямо *Lisa*. Въпреки че тази тенденция се възприема като грубо пренебрегване на принадлежността към японската култура, тя е породена от желанието на родителите за по-лесна адаптация на момичетата в една бъдеща уеднаквена световна култура и тези женски преномени с интернационално звучене се считат за по-престижни, за белег на по-висок социален статус (Loveday 2013: 566–567).

От друга страна, особеностите на българската фонетика и графична система също могат да доведат до трудности при произнасянето и/или транслитерирането на дадено име на латиница, както и до възникване на пейоративни асоциации и предпоставки за грешки при изговарянето и изписването му. Ето защо избягването на имена, съдържащи специфични за българския език звукове и букви (като *ц*, *ж*, *ъ*), е често срещан мотив за избора на име (Янев 2009: 54). Родителите изтъкват, че искат името на детето им да се изписва и произнася лесно (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 28), но също така и да се транслитерира без проблеми (Левкова 2022: 189), а имена като *Цветелина* и *Зорница* създават именно такива проблеми. Всичко това поражда стремеж да се следват чужди именни модели, при това характерни най-вече за англо-американската култура като най-високо престижна и най-конвертируема в съвременния свят.

Методи за социоономастично проучване на личните имена

Методиката на настоящото изследване се определя от спецификите на вида антропоними, които са обект на анализ, и от неговите цели и задачи. Приложени са комплекс от методи, традиционни за социоономастичния подход при проучване на личните имена. Заложената тук цел – да се проследят детайлно процесите, протичащи в българската антропонимия в първите 20 години на 21. век, изисква използването на синхронни анализи, защото „на първо място по важност […] стои подреждането на синхронните, актуалните днес явления, за да се открият закономерностите на формирането им“, още повече че „бъдещето на едно явление може да бъде предсказано само тогава, когато тенденциите му са очертани в настоящето“ (Виденов 2013: 60, 64).

Изследването представлява корпусно базирано проучване на официални данни за имената на новородените деца, предоставени от Националния статистически институт (НСИ). Такъв тип корпуси с официални данни са най-представителни за изследване на личните имена в сравнение с други видове, напр. телефонни указатели или църковни регистри, защото са изчерпателни и включват всички индивиди, попадащи в обхвата на проучването.

Изследването има интердисциплинарен характер, тъй като в него се прилагат статистически и лингвистични методи, чрез съчетаването на които се постига по-добро разбиране за актуалните процеси и промени в българския именник. Статистическите анализи дават представа за (1) представителността на изследваните данни (общата статистика) и (2) интензитета на отделни явления в изследвания период. Въз основа на тях се определят най-предпочитаните преномени, заемащи първите 15 позиции в ранговите списъци, и се проследява динамиката на честотността на имената (вж. още Чолева-Димитрова, Янев 2015; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова 2019). Наблюденията над най-предпочитаните имена разкриват главните тенденции в именуването, докато наблюденията над по-редките имена предоставят информация за някои зараждащи се процеси и явления (Choleva-Dimitrova et al. 2021). Статистическата обработка показва не само кои са имената, заемащи първите 15 позиции, но и какъв процент съставляват те от общия брой лични имена. Статистическите анализи се използват и за извличане на данни за съотношението на отделни типове имена едни спрямо други (напр. различни структурни типове имена, чужди варианти спрямо домашни и под.). По този начин се определя интензитетът на отделни чисто лингвистични по характер явления в съвременния български антропонимикон.

Статистически методи[7]

Статистическите обработки са направени поотделно за всеки един от изследваните корпуси, т.е. поотделно за имената на момчетата и на момичетата за всички градове и години (2008, 2014 и 2018 г.). Най-напред са изчислени относителните дялове (проценти) на имената за двата пола въз основа на структурни критерии – според вида на суфикса (завършека) им, както и в зависимост от основата, от която са образувани. Имената бяха кодирани, като обект на изчисление са:

1) традиционните суфикси/завършеци, напр. *-ен(а)*, *-ян(а)*, *-к(о/а)*, *-ч(о)* и др.;
2) чуждите суфикси/завършеци, напр. *-ела*, *-ета*, *-иан(а)*, *-ия/-иа*, *-и*, *-у*;
3) нулевата флексия при женските лични имена;
4) варианти на основата, напр. *Христо* и *Кристиан*, *Михаил* и *Микаел*, *Майкал*, *Мишел*, *Тодор* и *Теодор* и др.;

---

[7] Изказваме благодарност на доц. д-р Калоян Харалампиев от катедра „Социология“ на Философския факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за направените изчисления.

5) традиционните домашни основи като *благ-*, *дар-*, *мир-*, *рад-*, *свет-*, *цвет-* и пр. в прости суфиксални имена и като първи части в двуосновни преномени;
6) същите традиционни домашни основи като втори части в двуосновни имена тип *Красимир(а)*, *Радослав(а)*, *Светлозар(а)* и др.

Тази обработка е направена за всеки суфикс (завършек) и основа поотделно. Относителните дялове са изчислени два пъти – веднъж спрямо общия брой на всички родени момчета/момичета в дадена година и град и втори път спрямо родените момчета/момичета, чиито имена се повтарят три или повече пъти в дадена година и град. Резултатите от изчисленията са визуализирани графично по два различни начина: 1) отделни графики за всеки град и за всеки пол, в които са представени трите години, т.е. визуализирана е динамиката на относителните дялове на мъжките и женските имена за всеки отделен суфикс и основа, с които са образувани; 2) отделни графики за всяка година и за всеки пол, в които са представени всички градове, т.е. визуализирано е различието в статиката на относителните дялове на женските и мъжките имена за всеки суфикс и основа, с които са образувани.

Втората обработка е изчисляването на относителни дялове на момчетата и момичетата поотделно, които носят първите 15 най-често срещани имена. Ако на последно място има няколко имена, които се срещат еднакво често, всички деца с тези имена влизат в изчислените относителни дялове. Затова в някои от градовете и за някой от двата пола са включени и повече от 15 имена. Отново относителните дялове са изчислени два пъти – веднъж спрямо всички родени деца от съответния пол и втори път спрямо броя новородени, чиито имена се повтарят три или повече пъти. Изчисленията са направени за 2008, 2014 и 2018 г.

Третата обработка е изчисляването на относителни дялове на децата, носещи домашни по произход лични имена, които се повтарят три или повече пъти. Изчисленията са направени за 2008 и 2018 г.

Лингвистични методи

Лингвистичните анализи, на свой ред, дават възможност да се проучат чисто езиковите процеси в личноименната ни система, напр. промени в имеобразуването, морфологията и графиката на имената. Нашата задача е да проследим тенденциите, да регистрираме отстъпленията от традициите, а тези явления неминуемо са обвързани с процесите на създаване на нови и оригинални варианти на личните имена. Чрез словообразователни анализи са определени различните типове лични имена според техния строеж, напр. едноосновни, двусъставни, копулативни, хибридни, и са проучени най-предпочитаните основи и форманти в днешно време. Чрез етимологичен анализ бяха определени видовете имена според произхода им – чужди или домашни, както и вариантността при имената: традиционно име – зает чужд вариант (Влахова-Ангелова 2023; Petkova 2023; Данчева 2023а). Важен за изследването е морфологичният анализ на данните, чрез който се установи какви промени настъпват при личните имена по

отношение на *половото кодиране* (Schmuck 2018; Nübling 2018), което е традиционно за българските антропоними. Особено внимание е отделено на едно сравнително ново, „гранично“ явление – появата на полово неутрални имена, т.нар. унисекс имена (Влахова-Ангелова 2020; Влахова-Ангелова, Петкова 2023), и връзката му с друга особено отчетлива тенденция за образуване на женски лични имена без морфологичен показател за граматичен род, т.е. имена с нулева флексия за женски род, напр. *Жасмин*, *Елен*, *Розалин* и под. (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 44). Не на последно място, отделено е внимание и на проучването на графиката на съвременните антропоними с цел да се посочат отклоненията от традиционните норми, зачестяващи при личните имена, като са откроени основните „нововъведения“ в това отношение. Получените резултати разкриват механизмите (на морфологично, словообразувателно и графично равнище), чрез които се изменя именният репертоар под влияние на глобалната мода на имената, но едновременно с това запазвайки под някаква форма локалния колорит.

Съпоставителните и сравнителните анализи също заемат съществена част от настоящото изследване, тъй като дават възможност за съпоставка на личните имена на новородените в темпорален и географски аспект. Чрез съпоставката на придобитите статистически данни от началото, средата и края на изследвания период се правят изводи за динамиката на промените в ономастикона и за появата на нови елементи (когато са налице такива). В значителна част от анализите на различни проблеми придобитата информация за личните имена в началото на 21. век се сравнява с налични данни за по-стари етапи, публикувани в научната литература до момента. Например някои имена са променили своя статут, като са станали по-предпочитани днес (*Рая*, *Дария*, *Божидар*) или като са преминали в периферията на класацията (напр. *Наташа*, *Сергей* и под.) (Choleva-Dimitrova et al. 2021). Съпоставката на личните имена в географски план, от друга страна, дава представа за приликите и разликите в отделните части на страната, както и дали са налице съществени различия в осемте най-големи града на България.

Корпусно базирано социоономастично изследване на личните имена в града

Както стана ясно, подложените на анализ официални данни са от осемте най-големи града в Р България: София, Пловдив, Варна, Русе, Велико Търново, Стара Загора, Благоевград и Плевен, за 2008, 2014, 2018 г. Изборът да се насочим към проучване на личните имена в градовете се мотивира на първо място от демографското развитие на страната, което, както беше изтъкнато, се отличава със засилена урбанизация и същевременно с все по-мащабното обезлюдяване на малките населени места (Актуализирана национална стратегия, https://www.president.bg/docs/1352302457.pdf). Според официалните данни на НСИ разпределението на населението в България към септември 2022 г. е твърде неравномерно – 4,8 млн. души, или 73,3% от населението у нас, живеят в градовете,

а в селата има малко над 1,7 млн. души, или 26,7% от общото население. През 2022 г. с население над 100 хил. души са шест града в страната, в които живеят 35% от населението. Тези процеси, както е добре известно, са глобални. У нас обаче лошата демографска ситуация и непрестанната външна миграция на практика водят до това, че единственият град, който непрекъснато увеличава населението си в последните години, е столичният. Това в значителна степен се дължи на вътрешномиграционните процеси от страната към столицата[8], отколкото на раждаемостта в града. В края на 2020 г. националната статистика за пръв път от 2001 г. отчита намаляване на населението в столицата, т.е. столичани намаляват с 1,53%, или с 20 378 души. Това е в резултат и от пандемията, която намали привлекателността на града. По-важният извод е, че според данните на НСИ провинцията вече няма ресурс да захранва София с население (БНР, 14.04.2021, https://bnr.bg/radiobulgaria/post/101453394).

Тъкмо поради тези причини нашият избор да се изследват имената в градовете е направен с „ясната мотивация, че там има представители от цялата територия на България, а и новородените са най-много“ (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 8). По отношение на данните за раждаемостта в страната отново се опираме на НСИ, според който през 2022 г. коефициентът на общата раждаемост за цялата страна е 8,8%, като тя е най-висока в областите Сливен – 12,2%, София (столица) – 10,0%, и Пловдив – 9,7%. Подборът на средно големите български градове – областни центрове, също не е случаен, тъй като сме се спрели на населени места, в които има университети, което предполага и повече млади хора, както и повече новородени деца. Освен това те са равномерно разпределени по цялата територия на страната, като представляват източните, централните, западните, а също и северните и южните области.

Анализирани са общо 24 корпуса с имена, предоставени специално за нуждите на проучването от НСИ (вж. табл. 1). Корпусите съдържат ограничена информация относно личните имена (без бащини и фамилни), годината на раждане и пола на новородените деца. С оглед защитата на личните данни НСИ не предостави пълните списъци с имена, а само имената с над 2 референции. Това ограничи значително общия брой на изследваните имена, които в зависимост от населеното място, пола и конкретната година представляват различен процент спрямо общия брой имена на всички родени деца (вж. табл. 1). Този процент варира в широки граници – от 44% (Велико Търново, ЖЛИ, 2018 г.) до 97% (София, ЖЛИ, 2018 г.). Напълно очаквано, статистиката показва, че е налице обратнопропорционална зависимост между общия брой на родените деца и броя на личните имена, включени в дадения корпус, т.е. колкото по-малък е общият брой на родените деца, толкова по-голям е делът на имената с единична и двойна референция. Именно затова разполагаме с по-пълни данни за имената – средно 82%, за трите най-големи града – София, Пловдив и Варна, където са родени най-много деца, отколкото за останалите 5 населени места – Велико

[8] По данни на системата Инфостат за периода 2000–2021 г. към столицата от страната са мигрирали почти 300 000 души (Инфостат, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=1).

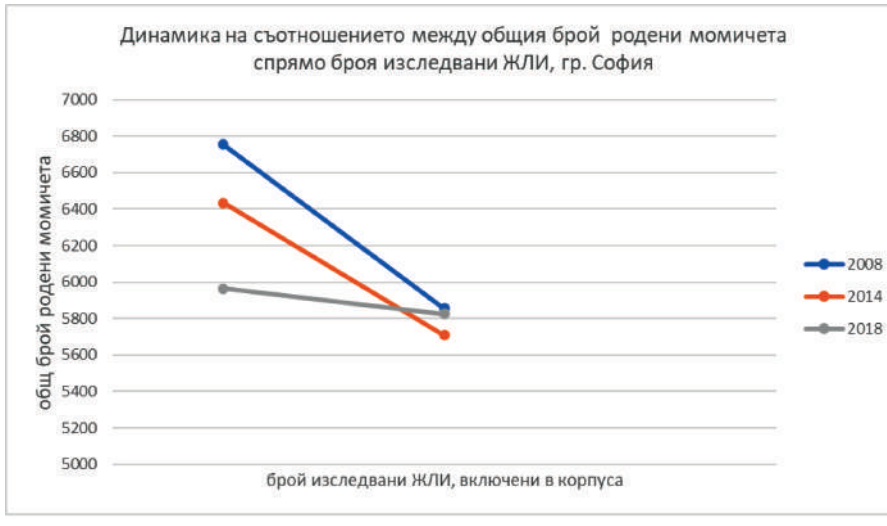
Търново, Русе, Стара Загора, Плевен и Благоевград, където този дял е средно 61%. Прави още впечатление, че в София (без ЖЛИ, 2018 г.), Пловдив и Варна делът на включените в изследването имена спрямо общия брой имена на родените деца е относително константен през трите изследвани години, като той варира с 1–2%, докато за по-малките областни градове разликата е по-значителна и достига на места до 8%.

Таблица 1. Изследвани данни – обща статистика

Град	Година	Общ брой родени момичета	Брой изследвани ЖЛИ	% на ЖЛИ от общия брой момичета	Общ брой родени момчета	Брой изследвани МЛИ	% на МЛИ от общия брой момчета
Варна	2008	1927	1437	74%	2097	1728	82%
Варна	2014	1604	1196	74%	1781	1466	82%
Варна	2018	1482	1115	75%	1600	1337	83%
Пловдив	2008	1911	1423	74%	2136	1739	81%
Пловдив	2014	1741	1275	73%	1819	1446	79%
Пловдив	2018	1660	1231	74%	1782	1416	79%
София	2008	6755	5856	86%	6864	6146	89%
София	2014	6433	5708	88%	6676	6082	91%
София	2018	5964	5824	97%	6399	5891	92%
Русе	2008	731	415	56%	761	544	71%
Русе	2014	637	319	50%	637	435	68%
Русе	2018	552	298	53%	583	373	63%
Велико Търново	2008	359	179	49%	367	215	58%
Велико Търново	2014	313	162	51%	330	216	65%
Велико Търново	2018	296	131	44%	318	197	61%
Стара Загора	2008	732	402	54%	804	583	72%
Стара Загора	2014	639	393	61%	683	507	74%
Стара Загора	2018	604	342	56%	640	465	72%
Благоевград	2008	370	178	48%	392	275	70%
Благоевград	2014	367	194	52%	380	265	69%
Благоевград	2018	316	157	49%	400	271	67%
Плевен	2008	551	359	65%	537	400	74%
Плевен	2014	374	218	58%	423	302	71%
Плевен	2018	370	216	58%	355	235	66%

Източник: НСИ

Намаляващата раждаемост е факт във всички изследвани градове и години без изключение и тя се отразява правопропорционално на броя имена, включени в изследваните корпуси, който също намалява като абсолютна стойност. Единствено в гр. София през 2018 г. при момичетата се наблюдава изключение от тенденцията, където въпреки намаляващия брой родени момичета броят на включените в корпуса имена (с над две референции) леко се повишава през 2018 спрямо 2014 г., като почти се задържа на нивото от 2008 г. (вж. фиг. 1).

Фигура 1. Динамика на съотношението между общия брой родени момичета спрямо броя изследвани ЖЛИ, гр. София

Това показва, че през 2018 г. в София делът на най-рядко срещаните женски имена се е понижил, което се потвърждава и от факта, че нашият корпус съдържа цели 97% от ЖЛИ, т.е. това е най-представителният от всички 24 корпуса, от който липсват имената на едва 140 момичета. Този факт е малко изненадващ, тъй като по традиция разнообразието от женски лични имена е по-голямо спрямо мъжките и съответно делът на имената с единична и двойна употреба е по-голям.

Първа глава

Мода на българските лични имена в началото на 21. век

Централно място в настоящото изследване заемат наблюденията върху модата в именуването на българите в началото на 21. век, като се акцентира върху динамиката в развитието на антропонимната ни система за период от 10 години (2008–2018 г.). Един десетгодишен отрязък от време е достатъчно дълъг, за да настъпят забележими промени в системата, а тъкмо в този период (след приемането на България в ЕС през 2007 г.) значимите социални промени са катализатор и за измененията в антропонимикона.

Обект на анализ в Първа глава са най-честотните имена на новородените, т.е. заемащите първите петнадесет (или десет)[9] позиции в ранговите списъци за всеки от изследваните градове. Вниманието ни е насочено към детайлното проучване тъкмо на тези антропоними, тъй като смятаме, че те дават представа за главните тенденции в съвременната българска антропонимия. Действително по-редките имена често са по-интересни за изследователите, но те са в периферията на антропонимната система, поради което не са симптоматични за нейното актуално състояние. Те могат да бъдат показателни както за процесите на отмиране на дадени имена, така и за противоположната тенденция – появата на неоантропоними или възраждане на позабравени имена от миналото (Choleva-Dimitrova et al. 2021: 61). Нашата задача тук е да очертаем най-главните тенденции в съвременната мода при имената, т.е. да посочим кои са харесвани от най-голям процент българи днес, затова анализите ни се концентрират върху имената в горната част на класациите в период от десет години.

Анализите на модата на имената са направени по определена схема, която в голямата си част следва възприетите и вече утвърдени модели (Чолева-Димитрова, Янев 2015; Чолева-Димитрова 2017; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021). Разглеждат се поотделно женските и мъжките лични имена, като се отчита честотността на тяхното разпространение. Детайлно се коментират най-популярните имена по отношение на техния произход и значение. Правят се съпоставителни анализи между ранговите списъци с имената на новородените и в географски аспект. Най-напред се съпоставят данните за трите най-големи града: между София и Пловдив (като най-големи градове) и Варна и София (като изток и запад). Корпусите в тези селища са значително по-големи по обем спрямо останалите и са съпоставими. След това се проследяват основните тенденции при модата на имената в останалите пет населени места. При всички анализи детайлно се проучва съвременното състояние на традиционните български лични имена, тези, свързани с християнския календар и с народната традиция, тъй като те са национално специфични и са най-показателни за особеностите на нашата личноименна система (Choleva-Dimitrova et al. 2020). Разбира се, обръща се внимание и на чуждите елементи, които са резултат от стремежа на съвременните българи да са част от глобалната култура

[9] В ранговите списъци за по-малките населени места: Русе, Плевен, Стара Загора, Благоевград и Велико Търново, всички имена, включени в изследването, т.е. с над 2 референции, заемат едва първите 10 позиции (а в някои градове и по-малко), затова за тези градове се коментират първите 7, 9 или 10 позиции.

и които проектират своите стремежи и желания техните наследници чрез имената си да могат успешно и безпроблемно да се интегрират в едно космополитно, наднационално общество.

Както вече стана ясно, нашите анализи се основават на данни за период от десет години – от 2008 и 2018 г. Въз основа на сравнения на корпусите от двете години се проследява динамиката в модата, т.е. промените, които са настъпили в предпочитанията непосредствено след приемането на България в ЕС. Изготвени са множество таблици и схеми, чрез които се онагледява тази динамика в модата на личните имена. Представен е и анализ на резултатите за честотността на антропонимите според географската им дистрибуция. По този начин стават ясни някои локални особености в предпочитанията. Направени са обобщения за състоянието на антропонимикона в отделните населени места, като се отчита водещата роля на столицата за формиране на вкусовете в останалите селища, тъй като личните имена на новородените за определен период в столичния град на България отразяват като цяло предпочитанията на голяма част от българите. Данните за междинната 2014 г. бяха представени в някои отделни публикации (Чолева-Димитрова, Данчева 2018; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова 2019; Choleva-Dimitrova et al. 2020; Choleva-Dimitrova 2021; Choleva-Dimitrova et al. 2021). Годината е знакова за изследване на антропонимите ни, тъй като е и последната, за която имаме данни за всички лични имена. След влизането в сила на Закона за защита на личните данни, такава информация не ни се предоставя. Изследването на имената с единична референция, без съмнение, разкрива по сигурен начин и в най-голяма пълнота динамиката на системата – научаваме какви нови имена влизат в антропонимикона и кои лични имена вече не са актуални. На динамиката на антропонимните системи в Европа беше посветена и отделна книжка на сп. ONOMA, а екипът от български учени представи данните именно от 2014 г. (Choleva-Dimitrova 2021; Choleva-Dimitrova et al. 2021), затова в тази част на изследването ще се съсредоточим предимно в представянето на данните за 2008 и 2018 г.

Проучването търси да открие връзката между антропонимната мода и определени социални и културни фактори, оказващи влияние върху традиционната култура, както и върху съвременната попкултура, които пораждат засилен интерес към конкретни имена. Направени са редица обобщения относно степента на разпространение на традиционните имена и конкуриращите се с тях осъвременени или заети от чужди езици техни варианти.

За целите на изследването беше направена и специална статистическа обработка на данните, която представя относителните дялове на момчетата/момичетата, които носят първите 15 най-често срещани имена. Ако на последно място има няколко имена, които се срещат еднакво често, всички новородени с тези имена влизат в изчислените относителни дялове. Затова в някои от областите и за някои от двата пола са включени и повече от 15 имена. Относителните дялове са изчислени два пъти – веднъж спрямо всички родени момчета/момичета (вж. табл. 2) и втори път спрямо родените момчета/момичета, чиито имена се повтарят три или повече пъти (вж. табл. 3).

Таблица 2. Общ брой на новородените деца, които носят първите петнадесет най-често срещани имена

Топ 15 ЛИ	2008 г.		2018 г.	
	момчета	момичета	момчета	момичета
София	6146	5856	5891	5284
Пловдив	1739	1423	1416	1231
Варна	1728	1437	1337	1115
Русе	544	415	373	298
Велико Търново	215	179	197	131
Стара Загора	583	402	465	342
Благоевград	275	178	286	157
Плевен	400	359	235	216
Общо	**11 630**	**10 249**	**10 200**	**8774**

Таблица 3. Брой на новородените деца, които носят първите петнадесет най-често срещани имена, повтарящи се 3 и повече пъти

Топ 15 ЛИ	2008 г.		2018 г.	
	момчета	момичета	момчета	момичета
София	2673	1852	2596	1733
Пловдив	783	500	700	494
Варна	790	485	700	408
Русе	309	209	219	169
ВеликоТърново	153	111	170	95
Стара Загора	302	194	265	176
Благоевград	164	139	194	121
Плевен	204	175	168	130
Общо	**5378**	**3665**	**5012**	**3326**

Таблица 4. Дялово разпределение на топ 15 ЛИ спрямо ЛИ, които се повтарят 3 и повече пъти

Град	2008 г.		2018 г.	
	момчета	момичета	момчета	момичета
София	31,6%	31,6%	44,1%	32,8%
Пловдив	45,0%	35,1%	49,4%	40,1%
Варна	45,7%	33,8%	52,4%	36,6%
Русе	56,8%	50,4%	58,7%	56,7%
Велико Търново	71,2%	62,0%	86,3%	72,5%
Стара Загора	51,8%	48,3%	57,0%	51,5%
Благоевград	59,6%	78,1%	67,8%	77,1%
Плевен	51,0%	48,7%	71,5%	60,2%
Общо	**46,2%**	**35,8%**	**49,1%**	**37,9%**

Таблица 5. Общ брой на новородените деца, които носят първите 15 най-често срещани имена

Град	2008 г.		2018 г.	
	момчета	момичета	момчета	момичета
София	6864	6755	6399	5964
Пловдив	2136	1911	1782	1660
Варна	2097	1927	1600	1482
Русе	761	731	583	552
Велико Търново	367	359	318	296
Стара Загора	804	732	640	604
Благоевград	392	370	400	316
Плевен	537	551	355	370
Общо	**13 958**	**13 336**	**12 077**	**11 244**

Таблица 6. Дялово разпределение на топ 15 ЛИ спрямо броя на всички новородени деца

Град	2008 г.		2018 г.	
	момчета	момичета	момчета	момичета
София	38,9%	27,4%	40,6%	29,1%
Пловдив	36,7%	26,2%	39,3%	29,8%
Варна	37,7%	25,2%	43,8%	27,5%
Русе	40,6%	28,6%	37,6%	30,6%
Велико Търново	41,7%	30,9%	53,5%	32,1%
Стара Загора	37,6%	26,5%	41,4%	29,1%
Благоевград	41,8%	37,6%	48,5%	38,3%
Плевен	38%	31,8%	47,3%	35,1%
Общо	**38,5%**	**27,5%**	**41,5%**	**29,6%**

Личните имена в гр. София, 2008 и 2018 г.

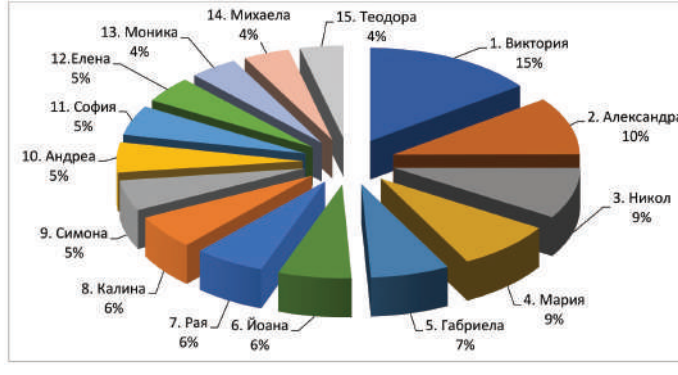
Разглежданият корпус от 15 най-честотни лични имена в столичния град през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца.

Женски лични имена в гр. София, 2008 и 2018 г.

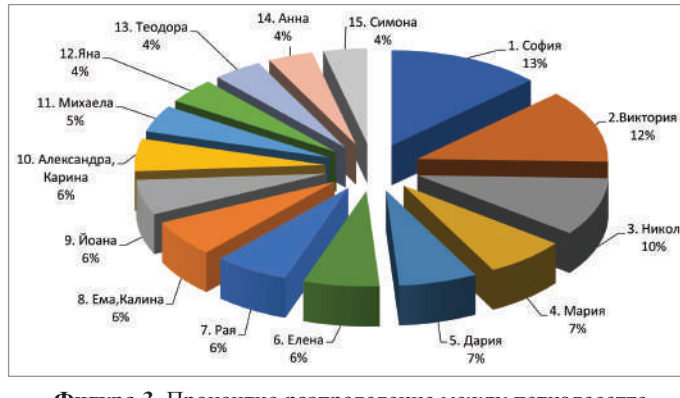
Относителният дял на ЖЛИ от топ 15 през 2008 г. е 31,6%, през 2018 г. – 32,8% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 27,4%, докато през 2018 г. – 29,1%.

Таблица 7. Петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. София (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Виктория	276	1. София	217
2. Александра	186	2. Виктория	208
3. Никол	165	3. Никол	159
4. Мария	157	4. Мария	115
5. Габриела	127	5. Дария	111
6. Йоана	118	6. Елена	108
7. Рая	114	7. Рая	106
8. Калина	109	8. Ема, Калина	104
9. Симона	99	9. Йоана	100
10. Андреа	98	10. Александра, Карина	92
11. София	96	11. Михаела	76
12. Елена	84	12. Яна	71
13. Моника	78	13. Теодора	70
14. Михаела	75	14. Анна	64
15. Теодора	70	15. Симона	62

Фигура 2. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. София през 2008 г.

Фигура 3. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. София през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. София за 2008 и 2018 г. установяваме промените, които са настъпили в период от десет години. През последните години най-популярното име сред новородените момичета в София неизменно беше *Виктория* (от лат. *victoria* 'победа'), възприема се като изключително модно и неизменно оглавява антропонимната ни класация. За първи път през 2018 г. то е изместено от антропонима *София*. Има някои лични имена, които са характерни за отделните градове: напр. личното име *София* е сравнително често срещано в гр. София още през 2008 г. Името е изключително харесвано в началото на 21. век не само у нас, но и в Европа. Факторите, които са оказали влияние за тази повишена честотност, са най-различни. Тук определено се отчита значението на апелатива в основата на антропонима (от гръц. *σοφία* 'мъдрост'), родителите все по-често залагат на мъдростта като водеща добродетел у своите деца. В гр. София най-старият християнски храм има за патрон името на св. София. През 20. век това име е било най-разпространено в Югозападна България (44%) (Ковачев 1995: 478).

Ново име, което за първи път се появява в честотната таблица, е *Дария*, което неусетно завладява първите места на честотните таблици в някои от големите български градове, напр. в София то заема вече 5. позиция – *Дария*. Формата *Дария*, образувана с *-ия* от *Дара*, е повлияна от множеството лични имена със същия формант или твърде широко разпространено в Русия име, носено и от популярни личности. „Личното име *Дария* се обяснява и като женска форма на мъжкото *Дарий*, знаменит персийски владетел[10] (вж. Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 22; Choleva-Dimitrova et al. 2021: 64).

Едно от най-любимите женски имена остава *Никол* (от гръц. *Νικόλαος*, от *νίκη* 'победа' и *λαός* 'народ, хора'), което през последните десетилетия на 20. век не се открива дори в четиридесетте най-разпространени женски лични имена, макар че българската форма на *Никол – Николина*, заема тридесет и второ място (вж. Ковачев 1995: 597). През 2008 г. има само три случая на кръщаване с преномена *Николина* (за разлика от *Николета*, което заема 11. п. в класацията), вж. по-подробно Чолева-Димитрова, Янев (2015).

От началото на 21. век (вкл. и през 2014 г.) едни от най-предпочитаните домашни лични имена са *Рая* и *Калина*. Името *Рая* е особено харесвано заради краткостта си, а вероятно и заради асоциациите с нарицателното „рай", макар че се извежда от основата *рад-* (Заимов 1988; Илчев 1969; Ковачев 1995). То измества твърде разпространеното през миналия век *Райна*, което почти не се открива като име, давано на новородени в днешно време. Антропонимът *Калина* е засвидетелстван в българската писмена традиция още от 15. век. Той е обичан и предпочитан заради скритото в изходния апелатив значение от *калина* 'храст с красиви, червени плодове'. Чрез името се изразява пожеланието за здраве и красота. Голямо влияние при разпространението на антропонимите оказват и носителите на съответните имена.

---

[10] В *Oxford Dictionary of First Names* за името *Daria* се посочва, че е от гръцки произход и е женска форма на мъжкото *Darius*, което е транслитерирана форма на името на персийския владетел (Hanks, Hardcastle, Hodges 2006: 70).

Традиционни женски лични имена (от християнския календар и от народната традиция)

За традиционни български лични имена трябва да се приемат имената, възприети от българите във връзка с приемането на християнската религия, и тези, които са възникнали от народната ни традиция, изразяващи стремежите на хората за добро, здраве и красота (Илчев 1969; Ковачев 1982). Основната причина за утвърждаването на християнските имена в именната ни система през вековете до ден днешен се дължи както на тяхното официално канонизиране от Православната църква, така и на съществуващата силна традиция новороденото да бъде кръщавано на своя баба или дядо в знак на уважение (Choleva-Dimitrova et al. 2020: 252; Седакова 2022: 84; Choleva-Dimitrova 2023). При това често за нейното спазване се налага от мъжко лично име да се образува женско и обратно (Felecan 2009: 403; Седакова 2022: 88). Изборът на канонично име е свързан и с друг обичай – детето да има светец пазител в живота, който да го закриля и да му помага в трудности и изпитания (Кръстева-Благоева 1999; Felecan 2010: 133).

Личното име *Иванка* е било второто най-разпространено женско име в България през изминалото столетие (Ковачев 1995: 596). Днес честотността му е много ниска. За сметка на това старинната форма *Йоана* (също и вариантът с двойно *н* – *Йоанна*) се радва на завидна популярност. Името е познато от средновековните български паметници и е навлязло в нашата антропонимна система заедно с християнския календар, а неговата поява е свързана с култа към апостолите Йоан Богослов и Йоан Кръстител и най-вече с почитта към св. Йоан Рилски, покровителя на българите (вж. Чолева-Димитрова, Янев 2011: 109; Чолева-Димитрова, Янев 2015). В български документи от 16. век е запазен вариантът *Йована* (Заимов 1988: 113). Това име днес се завръща в антропонимикона ни не без помощта на фолклора и шоубизнеса. Прави впечатление и относително големият брой имена *Ивана*.

Таблица 8. Варианти на личното име *Иванка* в гр. София през 2018 г.

Име	Гр. София
Ивана	27
Иванка	5
Йоана	100
Йована	3

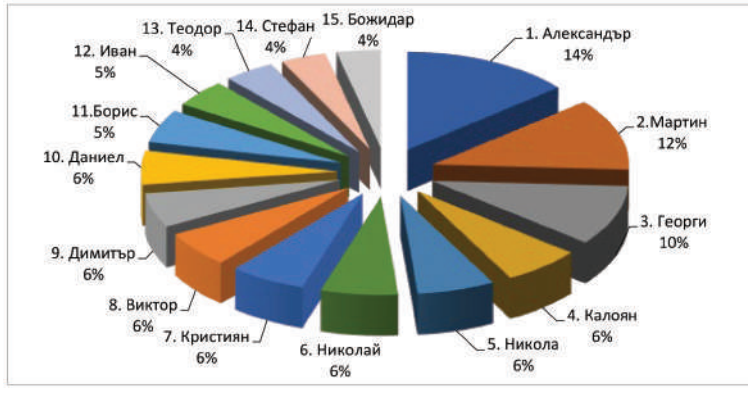
Фигура 4. Петнадесетте най-честотни женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. София, 2018 г.

Мъжки лични имена в гр. София, 2008 и 2018 г.

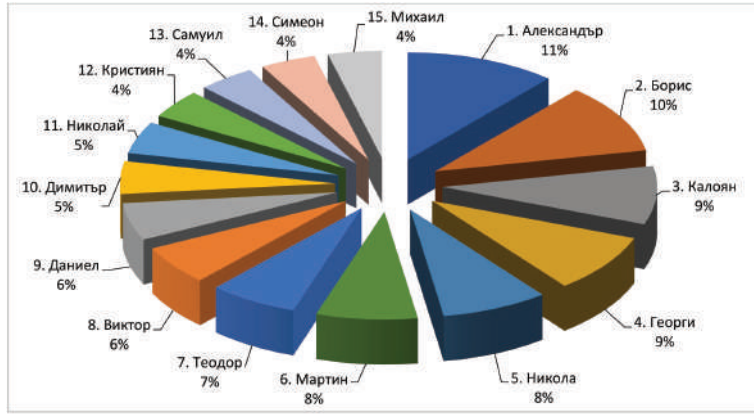
Относителният дял на МЛИ от топ 15 през 2008 г. е 31,6%, през 2018 г. – 44,1% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 38,9%, докато през 2018 г. – 40,6%.

Таблица 9. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. София (2008 и 2018 г.)

2008 г.		**2018 г.**	
1. Александър	374	1. Александър	297
2. Мартин	316	2. Борис	274
3. Георги	266	3. Калоян	230
4. Калоян	172	4. Георги	213
5. Никола	171	5. Никола	210
6. Николай	170	6. Мартин	199
7. Кристиян	167	7. Теодор	175
8. Виктор	158	8. Виктор	155
9. Димитър	152	9. Даниел	148
10. Даниел	150	10. Димитър	129
11. Борис	147	11. Николай	126
12. Иван	121	12. Кристиян	113
13. Теодор	112	13. Самуил	112
14. Стефан	100	14. Симеон	109
15. Божидар	97	15. Михаил	106

Фигура 5. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. София през 2008 г.

Фигура 6. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. София през 2018 г.

Както се вижда от данните, представени в табл. 9, най-предпочитаният мъжки преномен в София от началото на 21. век, вкл. и през 2018 г., е *Александър* (от гръц. *Αλέξανδρος* 'който защитава, помага на мъжете'). Трябва да отбележим, че това име е харесвано твърде много и в повечето страни от Европа (Choleva-Dimitrova et al. 2021). Много често то се окачествява като „благозвучно", а някои родители заявяват, че са го предпочели, тъй като го свързват с известна личност от историята (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 39).

Едно от най-обичаните мъжки лични имена не само през миналия век, но и сега си остава *Георги*, независимо че през 2014 г. е изместено от втората позиция и вече заема третото място в гр. София. Въпреки гръцкия му произход (*Γεώργιος* – от гръц. *γεωργός* 'земеделец') и до ден днешен то е тачено за това, че се свързва със св. Георги – един от най-почитаните от българите светии.

Таблицата ни показва, че мъжкото лично име, което е загубило най-много от популярността си през 2014 г. в гр. София в сравнение с предишните седем години, е *Николай*. В столицата по-предпочитана е формата *Никола*, която е и по-старинна. По-натам ще видим, че в други градове, напр. в Пловдив, се наблюдава обратната тенденция – по-предпочитана е формата *Николай*.

При мъжките антропоними в София се отбелязва голям интерес към имената на българските владетели. Това е видно и от честотната таблица. Любимо име на софиянци през последните десет години се оказва, че е *Калоян*, по името на цар Калоян (1197–1207), владетел от Втората българска държава. Можем да свържем голямата популярност на този антропоним в София и с близостта на Боянската църква, в която са запазени фрески с образа на севастократор Калоян.

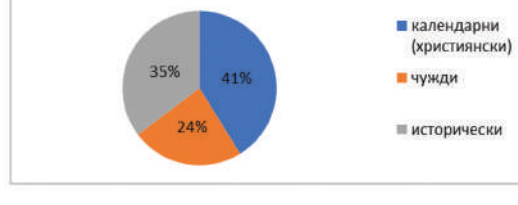
Друго много обичано в последно време лично име е *Борис*, по името на княз Борис Покръстител (852–889), владетел от Първата българска държава. То бележи значителен скок в класацията, като се изкачва от 11. място през 2008 г. до 2. място през 2018 г. Никога досега името не е било толкова харесвано и модно. В края на 20. век го откриваме на 23. п. в антропонимната

таблица (Ковачев 1995: 594). За произхода и значението на преномена *Борис* са изказани много мнения. Една част от учените приемат, че името е с неизяснен произход и значение (вероятно и първобългарски), но възобновено през Възраждането като име на български княз (Илчев 1969: 107). Други го извеждат от праслав. *Борислав* 'да бъде славен в бой, в борбата' (Заимов 1988: 29; Ковачев 1995: 84). Това име е с най-голямо разпространение в Югозападна България (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 61). За старинността на преномена срв. ЛИ *Μουκα-βορις*, запазено в многобройни надписи от Южна България (Choleva-Dimitrova 2018: 29).

Изненадващо, но в десетката намира място един антропоним, който не се е радвал на популярност през миналия век. *Даниел* е изключително харесвано име в столицата ни. Женският вариант *Даниела* беше добре застъпен в антропонимикона през 80-те години на миналия век. През 20. век у нас се среща, макар и рядко, формата *Данаил*. Някои преномени добиват неочаквана популярност, която може да се дължи на тенденцията към т.нар. идолни имена, свързани с поредица от известни личности, които са носители на това име, напр. *Даниел Радклийф*, *Даниел Крейг* и др. Най-вече в този случай родителите залагат на едно име, което е разпознаваемо в европейските страни и отвъд океана.

Честотност на традиционните МЛИ (от християнския календар и от народната традиция)

От фиг. 7 става ясно, че при мъжките лични имена преобладават традиционните (исторически и календарни християнски) имена. Това не е изненадващо, като се има предвид, че именуването при момчетата поначало е по-консервативно. Фигурата показва, че категоричен превес имат календарните имена: *Георги*, *Димитър*, *Никола* и *Николай*. Следват по численост имената, свързани предимно с исторически личности, български владетели: *Йоан*, *Александър*, *Калоян*, *Борис*, *Михаил*, *Самуил*. През последните години тази тенденция се засилва все повече. В класацията са намерили място и чужди имена като *Виктор* и *Мартин*. ЛИ *Даниел* е вариант на по-често срещаното в миналото у нас *Данаил*, от евр. 'съдник'. Формата *Даниел* е характерна за повечето западни антропонимни системи, затова и актуалното високочестотно разпространение се дължи на влияние от чужди култури.

Фигура 7. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, исторически и чужди имена в гр. София, 2018 г.

Личните имена в гр. Пловдив, 2008 и 2018 г.

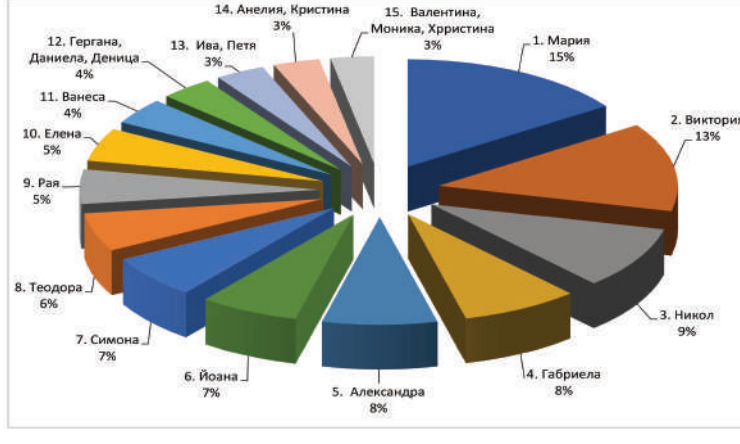
Разглежданият корпус от 15 най-честотни лични имена в гр. Пловдив през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца.

Женски лични имена в гр. Пловдив, 2008 и 2018 г.

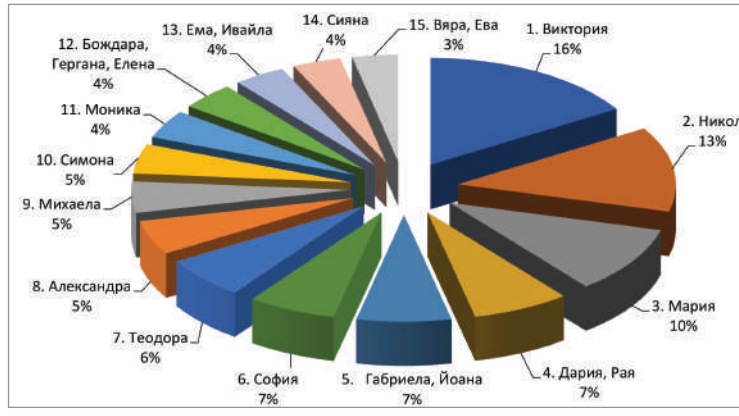
Относителният дял на ЖЛИ от топ 15 през 2008 г. е 35,1%, през 2018 г. – 40,1% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 26,2%, докато през 2018 г. – 29,8%.

Таблица 10. Петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Пловдив (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Мария	74	1. Виктория	72
2. Виктория	64	2. Никол	57
3. Никол	45	3. Мария	45
4. Габриела	38	4. Дария, Рая	32
5. Александра	37	5. Габриела, Йоана	31
6. Йоана	32	6. София	29
7. Симона	31	7. Теодора	28
8. Теодора	28	8. Александра	23
9. Рая	25	9. Михаела	21
10. Елена	24	10. Симона	20
11. Ванеса	19	11. Моника	19
12. Гергана, Даниела, Деница	17	12. Божидара, Гергана, Елена	18
13. Ива, Петя	16	13. Ема, Ивайла	17
14. Анелия, Кристина	15	14. Сияна	16
15. Валентина, Моника, Христина	14	15. Вяра, Ева	15

Фигура 8. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Пловдив през 2008 г.

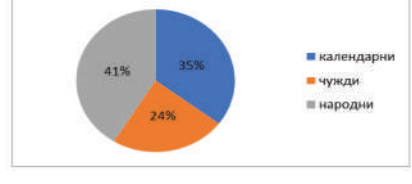

Фигура 9. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Пловдив през 2018 г.

Прави впечатление, че честотната таблица на петнадесетте най-предпочитани женски имена в гр. Пловдив включва 21 антропонима. Личноименната система в този град се смята за по-консервативна, тъй като в началото на класацията винаги е стояло личното име *Мария*. През 2018 г. виждаме, че за първи път в Пловдив то е изместено от първото място от *Виктория*, а след него непосредствено е *Никол*. Както се видя, такава е картината и в гр. София, а и в цялата страна (вж. данни на НСИ, Имената в България 2018, https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Names2018p.pdf).

Следва да се отбележи, че за първи път през 2018 г. в класацията на най-предпочитаните имена в Пловдив попада и личното име *Дария*, по подобие на София, където то заема пето място. Тези факти потвърждават нашата теза, че модата на имената в столицата влияе върху модата в цялата страна.

Все пак пловдивската антропонимия е съхранила и някои типични имена за народната ни традиция – все още твърде любими са имената *Гергана*, *Рая*, *Божидара*, *Ивайла*, *Сияна*, *Вяра*.

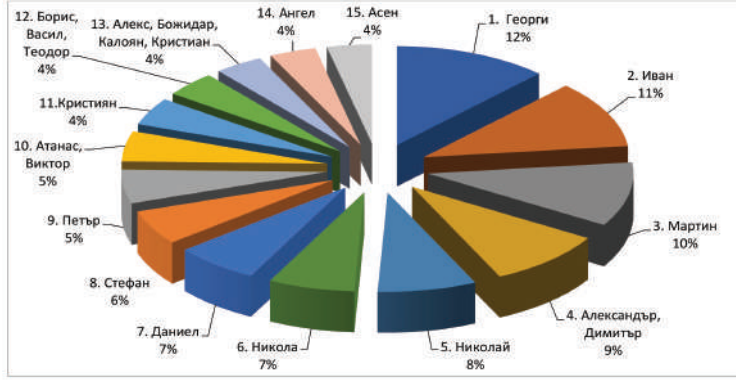
Фигура 10. Петнадесетте най-честотни женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Пловдив, 2018 г.

Мъжки лични имена в гр. Пловдив, 2008 и 2018 г.

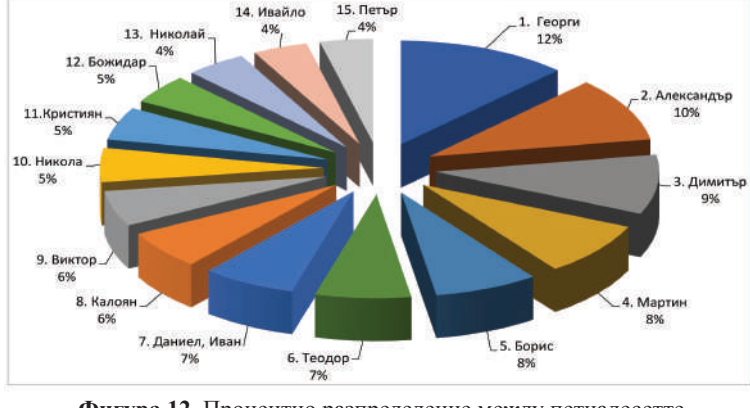
Относителният дял на МЛИ от топ 15 в гр. Пловдив през 2008 г. е 45%, през 2018 г. – 49% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 36,7%, докато през 2018 г. – 39,3%.

Таблица 11. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Пловдив (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Георги	86	1. Георги	84
2. Иван	78	2. Александър	68
3. Мартин	74	3. Димитър	63
4. Александър, Димитър	66	4. Мартин	57
5. Николай	55	5. Борис	51
6. Никола	48	6. Теодор	47
7. Даниел	47	7. Даниел, Иван	46
8. Стефан	40	8. Калоян	41
9. Петър	39	9. Виктор	38
10. Атанас, Виктор	35	10. Никола	36
11. Кристиян	32	11. Кристиян	35
12. Борис, Васил, Теодор	29	12. Божидар	31
13. Алекс, Божидар, Калоян, Кристиан	27	13. Николай	30
14. Ангел	26	14. Ивайло	27
15. Асен	25	15. Петър	26

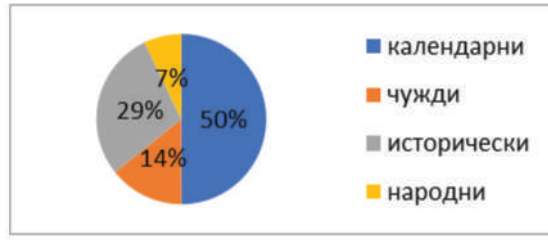
Фигура 11. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Пловдив през 2008 г.

Фигура 12. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Пловдив през 2018 г.

Сравнявайки данните за имената от 2008 г. с антропонимната честотна таблица от 2018 г., се установява, че предпочитанията на пловдивчани по отношение на именуването на новородените момчета остават константна величина. Разбира се, има и някои промени, но те са незначителни. Най-предпочитаните МЛИ в Пловдив и през 2018 г. са: *Георги*, *Александър*, *Димитър*, *Мартин, Борис* (за произхода и значението им вж. при анализите за гр. София). Първите две позиции се заемат от два от най-обичаните преномена в България: *Георги* и *Александър*. Таблицата показва, че категоричен превес имат календарните имена, при това в техните традиционни форми: *Георги*, *Иван*, *Никола* и т.н. Този факт потвърждава относителния консерватизъм на личноименната система във втория по големина български град. Това е и една от разликите в модните предпочитания при антропонимите в двата най-големи града на България.

Една немалка част от мъжките лични имена в Пловдив също се свързват с български владетели: *Асен* 17, *Самуил* 8, *Калоян* 41, *Борис* 51, *Петър* 27, *Михаил* 28; *Ивайло* 26 и др. Фигура 13 показва какъв е делът им спрямо цялата съвкупност от мъжки лични имена.

Фигура 13. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, исторически, народни и чужди имена в гр. Пловдив, 2018 г.

Съпоставка на данните за имената в двата най-големи града на България – София и Пловдив, през 2008 и 2018 г.

От направения анализ на данните за най-популярните лични имена в гр. София и гр. Пловдив (заемащи първите 15 позиции в ранговите списъци) през 2008 и 2018 г. се достига до важни заключения за състоянието на антропонимната система в двата града. По отношение на женските лични имена е видна тенденция към възраждане на традицията, която се изразява в повишено предпочитание на имена, свързани с християнския календар (вж. фиг. 10). В табл. 10, както се видя, намират място имена като *Йоана*, *Мария*, *София*, *Елена*. В съответствие с тази тенденция е и фактът, че с голяма популярност се ползват и имената, свързани с народните традиции, напр. *Рая*, *Калина*, *Божидара*, *Гергана*, *Сияна*, *Вяра* и др. В сравнение с 2008 г. през 2018 намалява делът на чуждите имена. Все пак трябва да отбележим, че в топ листата присъстват немалко от т.нар. интернационални лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *София*, *Виктория* и др.

Таблица 12. Дял на петнадесетте най-честотни женски лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в гр. София и гр. Пловдив, 2018 г.

София, 2018 г.		**Пловдив, 2018 г.**	
традиционни – 80%	**чужди – 20%**	**традиционни – 76%**	**чужди – 24%**
календарни (християнски) имена – 53%		календарни (християнски) имена – 35%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 27 %		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 41%	

По отношение на мъжките лични имена стана ясно, че освен традиционните християнски имена на изключителна популярност и в двата най-големи града на България се радват имената на български личности, свързани с историята (предимно царе): *Йоан*, *Александър*, *Асен*, *Самуил*, *Калоян*, *Борис*, *Петър*, *Ивайло* и др. За сметка на това сред петнадесетте най-високочестотни имена чуждите имена са представени твърде ограничено.

Таблица 13. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в гр. София и гр. Пловдив, 2018 г.

София, 2018 г.		**Пловдив, 2018 г.**	
традиционни – 76%	**чужди – 24%**	**традиционни – 86%**	**чужди – 14%**
календарни (християнски) имена – 41%		календарни (християнски) имена – 50%	
исторически (имена на български владетели) – 35%		исторически (имена на български владетели) – 29%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 0 %		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 7%	

Въз основа на наблюденията върху имената, заемащи първите 15 позиции в честотните таблици на двата града, можем да очертаем две тенденции, характерни за съвременното състояние на нашата антропонимна система. От една страна, налице е завръщане към историческото минало. Това е видно в особено голяма степен в столицата – цели 35% от МЛИ са тъкмо такива, но и в Пловдив тези имена са твърде предпочитани – 29%. В известна степен можем да твърдим, че възраждането на тези имена е една от най-отличителните черти на българския антропонимикон в началото на 21. век спрямо по-ранните периоди. Вероятно причината за това се корени във факта, че след отпадането на ограниченията за избор на личните имена у нас се преосмисли стигматизирането на антропонимния пласт, свързан с монархизма, наложено от комунистическия режим[11]. От друга страна, наблюдава се отчетлива тенденция към заимстване на чужди лични имена, както и на чужди варианти, изместващи

[11] Според Т. Калканова в този период е налице тенденция да бъдат заличени спомените от монархическата институция и на „царските имена“ (Калканова 2004: 26).

съответните домашни форми на имената. В честотната таблица продължават да са особено харесвани женските лични имена – *Никол* (вм. *Николина*); *Стефани* (вм. *Стефка*); *Антонио*, *Антоан* са предпочитани пред *Антон*, *Кристиян* пред *Християн*/*Христо* и много др.

Десет години след влизането на България в Европейския съюз трябва да отбележим, че се забелязва повишен интерес към традиционните (свързани с християнската религия), както и народностни, български лични имена. Ако в първите години на членството ни в Съюза (2008 г.), а дори и през 2014 г. имаше „бум“ на чужди имена, то през 2018 г. се отбелязва все по-голям родителски интерес да се назовават децата с имена от народната традиция.

Личните имена в гр. Варна, 2008 и 2018 г.

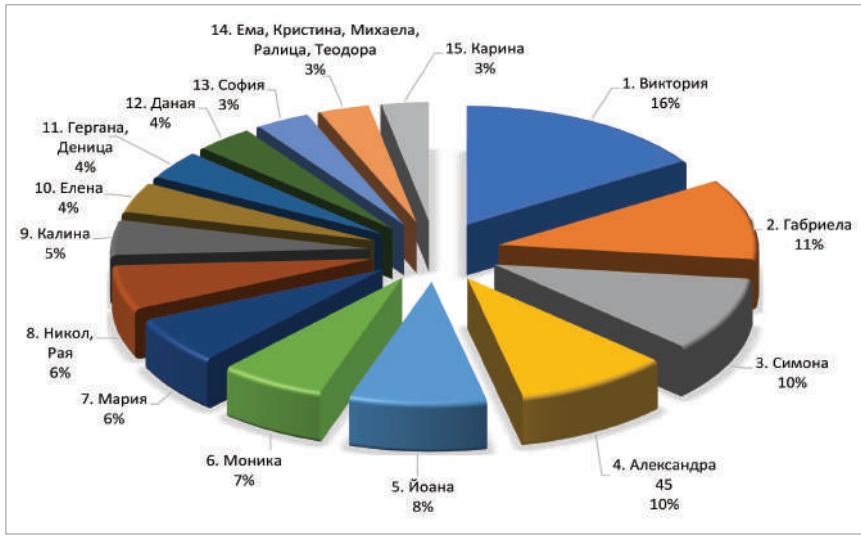
Разглежданият корпус от 15 най-честотни лични имена в гр. Варна през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца.

Женски лични имена в гр. Варна, 2008 и 2018 г.

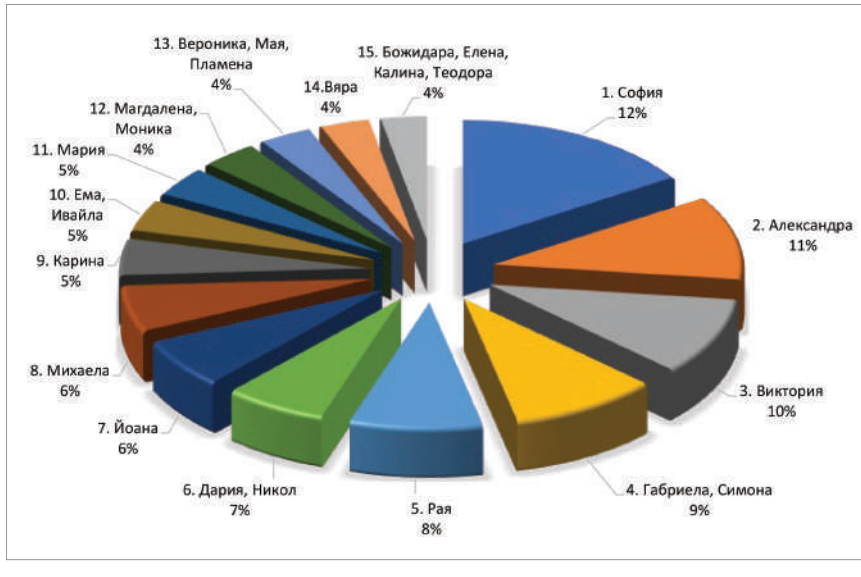
Относителният дял на ЖЛИ в гр. Варна от топ 15 през 2008 г. е 33,8%, през 2018 г. – 36,6% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 25,2%, докато през 2018 г. – 27,5%.

Таблица 14. Петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Варна (2008 и 2018 г.)

2008 г.		**2018 г.**	
1. Виктория	75	1. София	42
2. Габриела	51	2. Александра	39
3. Симона	47	3. Виктория	36
4. Александра	45	4. Габриела, Симона	33
5. Йоана	40	5. Рая	29
6. Моника	31	6. Дария, Никол	25
7. Мария	30	7. Йоана	22
8. Никол, Рая	28	8. Михаела	20
9. Калина	22	9. Карина	19
10. Елена	19	10. Ема, Ивайла	18
11. Гергана, Деница	18	11. Мария	17
12. Даная	17	12. Магдалена, Моника	16
13. София	16	13. Вероника, Мая, Пламена	15
14. Ема, Кристина, Михаела, Ралица, Теодора	15	14. Вяра	14
15. Карина	14	15. Божидара, Елена, Калина, Теодора	13

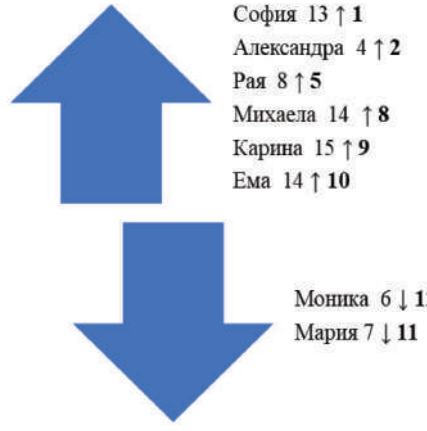

Фигура 14. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Варна през 2008 г.

Фигура 15. Процентно разпределение на петнадесетте най-честотни женски лични имена в гр. Варна през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. Варна за 2008 и 2018 г., установяваме промените, които са настъпили в период от десет години. Прави впечатление, че някои лични имена се изкачват в честотната таблица, докато други губят популярност и през 2018 г. вече са извън петнадесетте най-харесвани антропонима в гр. Варна.

Фигура 16. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни женски лични имена в гр. Варна през 2008 спрямо 2018 г.

Тук трябва да отбележим, че през 2018 г. ЛИ *София* вече заема първа позиция. През последните години най-популярното име сред новородените момичета в София неизменно беше *Виктория*, както и във Варна. За първи път през 2018 г. то е изместено от антропонима *София*. Има някои лични имена, които са характерни за отделните градове: напр. личното име *София* е сравнително често срещано в гр. София още през 2008 г., но го виждаме и в началото на класациите и в други градове. Името е изключително харесвано в началото на 21. век не само у нас, но и в Европа. Факторите, които са оказали влияние за тази повишена честотност, са най-различни. Тук определено се отчита значението на апелатива в основата на антропонима, родителите все по-често залагат на мъдростта като водеща добродетел у своите деца.

В гр. Варна се оказва, че е твърде голям списъкът с женски лични имена, които са били извън петнадесетте най-модерни имена през 2008 г., а през 2018 те вече са сред най-харесваните: *Габриела* 4. п.; *Дария* 6. п.; *Ивайла* 10. п.; *Мая* 13. п.; *Пламена* 13. п.; *Магдалена* 12. п.; *Вяра* 14. п.; *Божидара*, *Елена*, *Теодора* 15. п. Прави впечатление и фактът, че немалко имена от народната традиция през 2018 г. вече остават извън най-харесваните петнадесет имена в гр. Варна: *Гергана*, *Деница*, *Даная* и *Ралица*.

Именната класация на най-предпочитаните женски имена във Варна твърде много си прилича с тази в столицата. И тук *Дария* за първи път се появява в честотната таблица, на 6. п. през 2018 г. Както се видя, в София това име заема 5. п. през 2018 г. Едно от най-любимите женски имена в морската столица остава *Никол*. През 2008 г. има само три случая на кръщаване с преномена *Николина* (за разлика от *Николета*, което заема 11. п. в класацията), вж. по-подробно Чолева-Димитрова, Янев 2015. Както и в София, и във Варна от началото на 21. век (вкл. и през 2014 г.) едни от най-предпочитаните домашни лични имена са *Рая* и *Калина*.

Таблица 15. Варианти на личното име *Иванка/Йоана* в гр. Варна през 2018 г.

Ивана	**-**
Иванка	**-**
Йоана	**8**

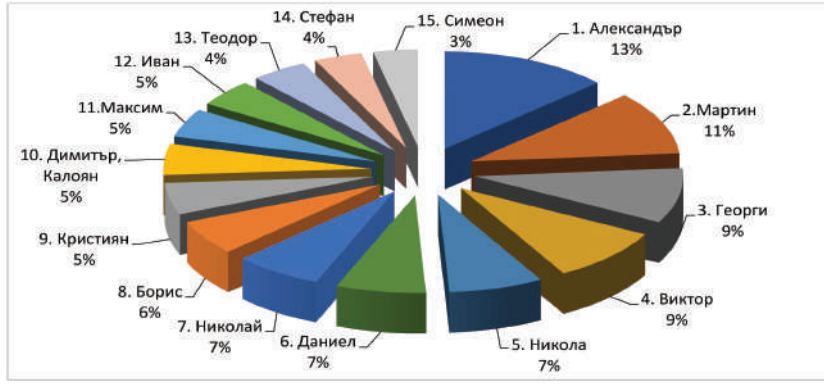
Фигура 17. Петнадесетте най-честотни женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Варна, 2018 г.

Мъжки лични имена в гр. Варна, 2008 и 2018 г.

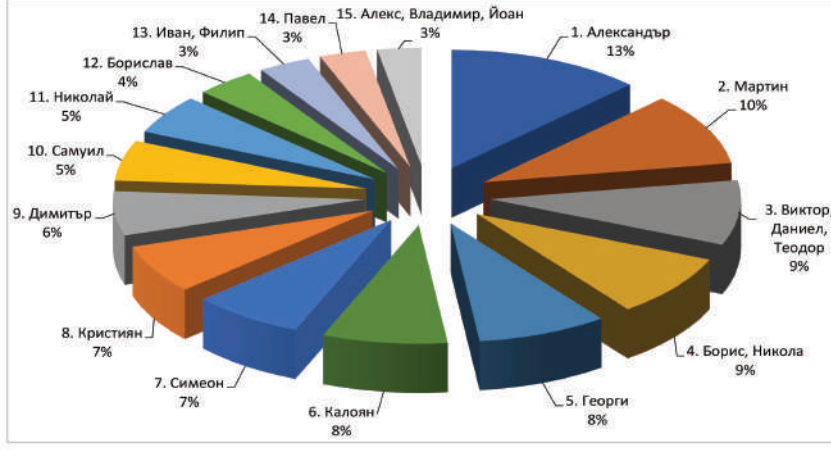
Относителният дял на МЛИ от топ 15 през 2008 г. е 45,7%, през 2018 г. – 52,4% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 37,7%, докато през 2018 г. – 43,8%.

Таблица 16. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Варна (2008 и 2018 г.)

Позиция	Име, 2008 г.	Брой употреби	Име, 2018 г.	Брой употреби
1.	Александър	102	Александър	75
2.	Мартин	82	Мартин	59
3.	Георги	71	Виктор, Даниел, Теодор	53
4.	Виктор	70	Борис, Никола	51
5.	Никола	57	Георги	50
6.	Даниел	54	Калоян	48
7.	Николай	53	Симеон	43
8.	Борис	45	Кристиян	40
9.	Кристиян	41	Димитър	36
10.	Димитър, Калоян	40	Самуил	33
11.	Максим	37	Николай	32
12.	Иван	35	Борислав	23
13.	Теодор	34	Иван, Филип	20
14.	Стефан	29	Павел	18
15.	Симеон	27	Алекс, Владимир, Йоан	17

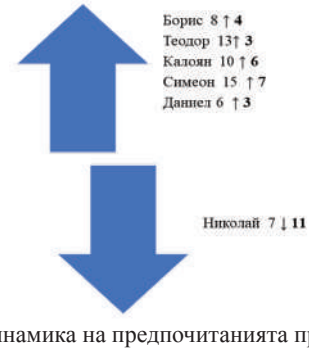

Фигура 18. Процентно разпределение между петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Варна през 2008 г.

Фигура 19. Процентно разпределение на петнадесетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Варна през 2018 г.

В гр. Варна мъжките лични имена *Александър* и *Мартин* остават с трайна употреба, на едни и същи позиции. С малки разместванията в честотната таблица се нареждат *Георги*, *Виктор*, *Никола*, *Кристиян*, *Димитър* и *Иван*.

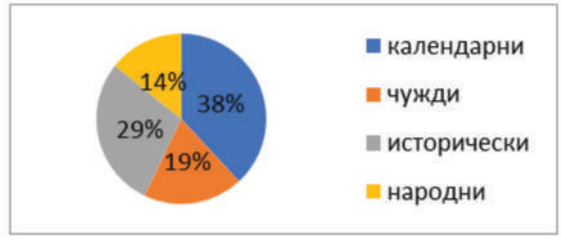

Фигура 20. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни мъжки лични имена в гр. Варна през 2008 спрямо 2018 г.

И тук се забелязва, както и при женските имена, че списъкът с мъжки лични имена, които са били извън петнадесетте най-модерни имена през 2008 г. в гр. Варна, а през 2018 те вече са сред най-харесваните, е твърде голям: *Даниел* 3. п.; *Самуил* 10. п.; *Борислав* 12. п.; *Филип* 13. п.; *Павел* 14. п.; *Алекс*, *Владимир*, *Йоан* 15. п.

Както се вижда от данните, представени в табл. 16, и във Варна, както и в София, най-предпочитаният мъжки преномен от началото на 21. век, вкл. и през 2018 г., е *Александър*. Мъжкото лично име, което е загубило най-много от популярността си през 2018 г. в гр. Варна в сравнение с предишните десет години е *Николай*. По-предпочитана е формата *Никола*, която е и по-старинна. Както и в другите два града – София и Пловдив, и тук се забелязва голям интерес към имената на българските владетели: *Калоян*, *Борис*, *Симеон*, *Самуил*. Както в София, и във Варна в десетката намира място един антропоним, който не се е радвал на популярност през миналия век – *Даниел*.

И във Варна при мъжките лични имена преобладават традиционните (исторически и календарни християнски) имена. Фигура 21 показва, че категоричен превес имат календарните имена: *Георги*, *Димитър*, *Никола* и *Николай*. Следват по численост имената, свързани предимно с исторически личности, български владетели: *Йоан*, *Александър*, *Калоян*, *Борис*, *Михаил*, *Самуил*.

Фигура 21. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, исторически, народни и чужди имена в гр. Варна, 2018 г.

Съпоставка на данните за имената в географски аспект изток – запад (въз основа на имената в гр. София и гр. Варна през 2008 и 2018 г.)

От анализа на данните за личните имена в гр. Варна и гр. София през 2008 и 2018 г. могат да се направят следните изводи. Сред женските имена с най-голяма популярност се ползват имената, свързани с християнския календар (вж. табл. 17). Можем да кажем, че традицията е жива, тъй като делът на т.нар. домашни имената е значителен. Сред петнадесетте най-честотни имена намират място: *Рая*, *Калина*, *Божидара*, *Гергана*, *Сияна*, *Вяра* и др. В сравнение с 2008 г. намаляват чуждите имена. До голяма степен в топ листата присъстват лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *София*, *Виктория* и др.

Таблица 17. Петнадесетте най-честотни женски лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в гр. София и гр. Варна, 2018 г.

София, 2018 г.		**Варна, 2018 г.**	
традиционни – 80%	**чужди – 20%**	**традиционни – 75%**	**чужди – 25%**
календарни (християнски) имена – 53%		календарни (християнски) имена – 46%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 27 %		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 29%	

При мъжките лични имена, освен традиционните християнски имена, на изключителна популярност и на изток, и на запад се радват имената на български царе: *Йоан*, *Александър*, *Асен*, *Самуил*, *Калоян*, *Борис*, *Петър, Ивайло* и др. Чуждите имена са представени твърде ограничено (вж. табл. 18).

Таблица 18. Петнадесетте най-честотни мъжки лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в гр. София и гр. Варна, 2018 г.

София, 2018 г.		**Варна, 2018 г.**	
традиционни – 76%	**чужди – 24%**	**традиционни – 81%**	**чужди – 19%**
календарни (християнски) имена – 41%		календарни (християнски) имена – 38%	
исторически (имена на български владетели) – 35%		исторически (имена на български владетели) – 29%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 0%		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 14%	

Както отбелязахме и при съпоставката на данните между гр. София и гр. Пловдив, и при разглеждане на антропонимите в географски аспект между София и Варна, съществуват две тенденции в развитието на нашата антропонимна система: от една страна – силен интерес към историческото минало, а от друга – предпочитане на чужди лични имена; изместване на домашната форма от съответната чужда. В честотната таблица продължават да са особено харесвани женските лични имена – *Никол* (вм. бълг. *Николина*); *Стефани* (вм. бълг. *Стефка*); *Кристиян*, а не *Християн*/*Христо* и др.

Установяваме, че десет години след влизането на България в Европейския съюз се завръща интересът към традиционните български лични имена (свързани с християнската религия и народните традиции). В първите години след 2007 г. имаше „бум“ на чужди, предимно западни имена. Трябва да отбележим, че радостта и еуфорията от присъединяването ни към ЕС е попреминала и през последните години се забелязва все по-голям родителски интерес към родното, българското. Ярка тенденция при именуването на момчета е те да носят имената на известни исторически личности – най-предпочитани са тези на владетели.

Личните имена в гр. Плевен, 2008 и 2018 г.

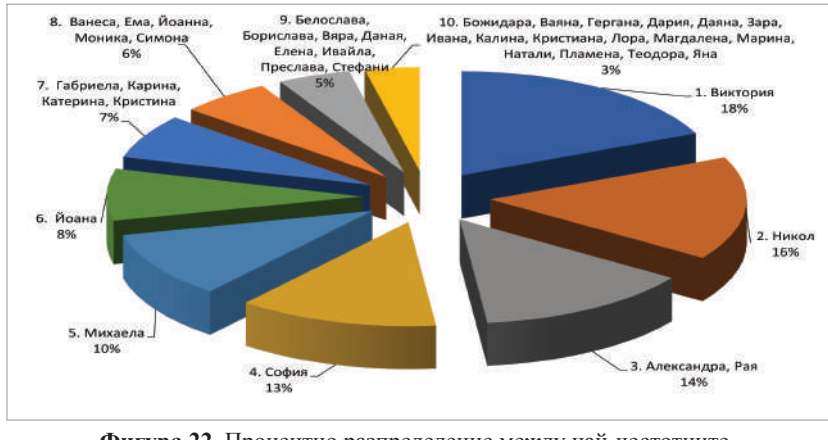
Разглежданият корпус от петнадесетте най-честотни лични имена в гр. Плевен през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца. Особеното за този град е, че позициите са само десет, но са заети от 40 женски и 33 мъжки лични имена.

Женски лични имена в гр. Плевен, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на ЖЛИ от топ 15/10 в гр. Плевен през 2008 г. е 48,7%, през 2018 г. – 60,2% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 31,8%, докато през 2018 г. – 35,1%.

Таблица 19. Най-честотни женски лични имена, заемащи първите десет позиции в гр. Плевен (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Виктория	25	1. Виктория	16
2. Александра	17	2. Никол	14
3. Мария	15	3. Александра, Рая	12
4. Никол	14	4. София	11
5. Симона	12	5. Михаела	9
6. Габриела	11	6. Йоана	7
7. Ванеса, Михаела, Преслава	10	7. Габриела, Карина, Катерина, Кристина	6
8. Гергана, Марина, Йоана	9	8. Ванеса, Ема, Йоанна, Моника, Симона	5
9. Теодора, Моника, Рая	8	9. Белослава, Бориславa, Вяра, Даная, Елена, Ивайла, Преслава, Стефани	4
10. Елена, Андреа, Красимира, Кристина	7	10. Божидара, Ваяна, Гергана, Дария, Даяна, Зара, Ивана, Калина, Кристиана, Лора, Магдалена, Марина, Натали, Пламена, Теодора, Яна	3

Фигура 22. Процентно разпределение между най-честотните женски лични имена на първите десет позиции в Плевен през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. Плевен за 2008 и 2018 г., прави впечатление, че и тук сред петнадесетте най-честотни имена се появяват някои лични имена, които преди десет години не се откриват в този списък, напр. *София*. От друга страна, се забелязва отпадането на традиционни лични имена с устойчиво разпространение. Следва да обърнем специално внимание на факта, че името *Мария* е извън четиридесетте най-харесвани имена, заемащи първите десет позиции в гр. Плевен.

Фигура 23. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни женски лични имена в гр. Плевен през 2008 спрямо 2018 г.

В гр. Плевен с непроменена позиция и неизменно на първо място е *Виктория*. Женското лично име *Никол* също намира място сред най-популярните имена в града. Тук, за разлика от най-големите градове у нас, не е отбелязан вариантът *Николета*. Личното име *Александра* продължава да се радва на популярност както в цялата страна, така и тук. И в Плевен, както и в трите най-големи града на страната преноменът *София* се изкачва в честотната таблица на женските лични имена през 2018 г., като достига до 4. п. През 2008 г. той е извън най-предпочитаните антропоними в този град. Това показва, че модата, зададена от столицата, постепенно се прехвърля и към останалите градове. Най-бързо тя се разпростира във Варна, докато другите населени места малко по-бавно я възприемат.

Списъкът с най-харесваните женски лични имена в Плевен значително се изменя през 2018 спрямо 2008 г., като в него се включват вече следните преномени: *София* 4. п.; *Карина*, *Катерина* 8. п.; *Ема* 5. п.; *Белослава*, *Бориславa*, *Вяра*, *Даная*, *Ивайла*, *Стефани* 9. п.; *Божидара*, *Ваяна*, *Дария*, *Зара*, *Ивана*, *Калина*, *Лора*, *Натали*, *Пламена*, *Магдалена*, *Яна* 10. п.

Традиционни женски лични имена (от християнския календар и от народната традиция) и чужди имена

Както вече споменахме, през 2018 г. сред женските лични имена, които са най-харесвани от плевенчани, не фигурира името *Мария*, за сметка на това в списъка се появяват други от християнския календар – *Магдалена*, *Катерина* и др. Личното име *Иванка* не се среща в Плевен, но *Йоана*, *Йоанна* и *Ивана* фигурират сред най-популярните имена. И в Плевен името *Рая* също бележи

напредък, като от 9. п. през 2008 г. се изкачва на 3. Подобно е положението и с *Дария*, което през 2018 г. в Плевен е вече на 4. п. в ранговия списък.

През 2018 г. като най-харесвани женски лични имена в Плевен се появяват и малко позабравените сложносъставни имена: *Божидара*, *Белослава*, *Бориславa*. Появяват се отново като харесвани и *Вяра*, *Зара*, *Калина*, *Пламена*, *Яна*. Всички тези имена са свързани с народната ни традиция и в последните години се забелязва възраждане на интереса към тях.

Таблица 20. Личните имена *Ивана/Йоана* в гр. Плевен през 2018 г.

Име	гр. Плевен
Ивана	3
Иванка	-
Йоана, Йоанна	12

Таблица 21. Личните имена *Христина/Кристина* в гр. Плевен през 2018 г.

Име	гр. Плевен
Христина	-
Кристина	6
Кристиана	3

Фигура 24. Най-честотните женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Плевен, 2018 г.

Мъжки лични имена в гр. Плевен, 2008 и 2018 г.

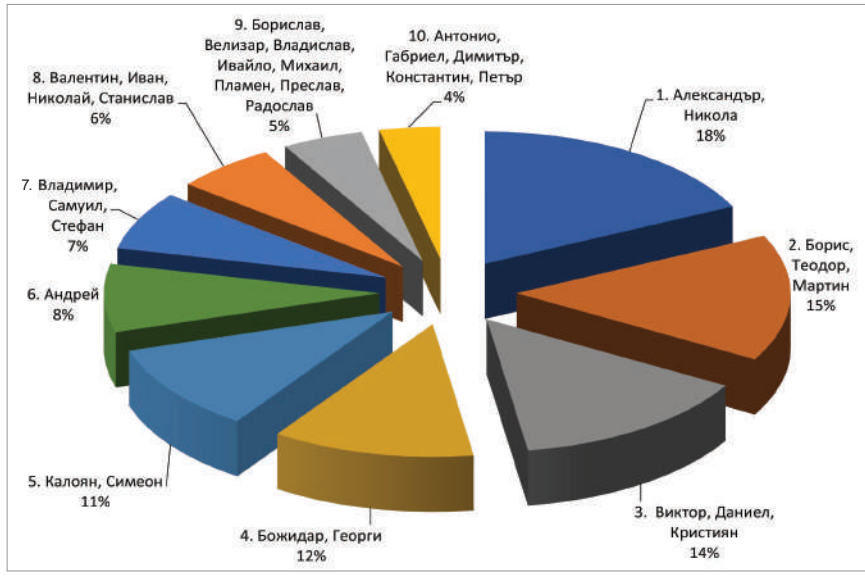
Относителният дял на мъжките лични имена от топ 15/10 в гр. Плевен през 2008 г. е 51%, през 2018 г. – 71,5% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 38%, докато през 2018 г. – 47,3%.

Таблица 22. Мъжките лични имена, заемащи първите десет позиции в гр. Плевен (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Георги	25	1. Александър, Никола	15
2. Мартин	23	2. Борис, Теодор, Мартин	13
3. Александър	20	3. Виктор, Даниел, Кристиян	12
4. Виктор	19	4. Божидар, Георги	10
5. Николай	15	5. Калоян, Симеон	9
6. Теодор	13	6. Андрей	7

7. Даниел	12	7. Владимир, Самуил, Стефан	6
8. Кристиян	11	8. Валентин, Иван, Николай, Станислав	5
9. Денислав, Кристиан, Иван	10	9. Борислав, Велизар, Владислав, Ивайло, Михаил, Пламен, Преслав, Радослав	4
10. Християн, Димитър, Борис, Цветомир	9	10. Антонио, Габриел, Димитър, Константин, Петър	3

В периода от десет години в честотната таблица на МЛИ в гр. Плевен се извършват значителни промени. Почти няма антропоним, който не е променил позицията си. Появяват се и голям брой лични имена, които не фигурират като най-предпочитани през 2008 г. Прави впечатление и големият брой преномени на първите десет места – 33 антропонима.

Фигура 25. Процентно разпределение на мъжките лични имена, заемащи първите десет позиции в гр. Плевен през 2018 г.

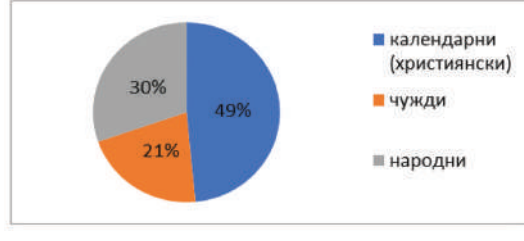
Фигура 26. Динамика на предпочитанията при най-популярните мъжки лични имена в гр. Плевен през 2008 спрямо 2018 г.

Както и при женските имена, списъкът с мъжки лични имена, които са били извън десетте най-модерни имена през 2008 г. в гр. Плевен, а през 2018 г. са сред най-харесваните, е твърде голям: *Никола* 1. п.; *Божидар* 4 п.; *Калоян*, *Симеон* 5. п.; *Андрей* 6. п.; *Владимир*, *Самуил*, *Стефан* 7. п.; *Валентин*, *Станислав* 8. п.; *Борислав*, *Велизар*, *Ивайло*, *Михаил*, *Пламен*, *Преслав*, *Радослав* 9. п.; *Антонио*, *Габриел*, *Константин*, *Петър* 10. п.

Както се вижда от данните, представени в табл. 22, най-предпочитаните мъжки преномени в гр. Плевен са два: *Александър* и *Никола*, заемащи първата позиция през 2018 г. При изследването на мъжките антропоними в най-големите градове на България се установи голям интерес към имената на българските владетели, което е видно и от честотната таблица за гр. Плевен. В нея са включени личните имена: *Борис*, *Михаил*, *Калоян*, *Симеон*, *Самуил*, *Владислав* и др. И тук в десетката намира място ЛИ *Даниел*, което в честотната таблица на личните имена в Плевен заема 3. място. Трябва да отбележим, че в Плевен е налице значителна динамика в предпочитанията от 2008 спрямо 2018 г. Прави впечатление значителният брой имена, които са били харесвани през 2008 г., а десет години по-късно, през 2018, остават извън честотната таблица с най-предпочитаните имена: *Християн*, *Цветомир*, *Денислав.*

Фигура 27 показва, че и в Плевен категоричен превес имат календарните имена: *Георги*, *Никола/Николай*, *Иван*, *Теодор*, *Андрей*, *Стефан*, *Константин*, *Петър*. Немалко по численост са имената, свързани с исторически личности, български владетели: *Александър*, *Борис*, *Калоян*. Както се видя, тази тенденция е обща за всички градове, разгледани до момента. От народната традиция на по-голяма популярност се радват сложносъставните мъжки имена *Божидар*, *Владислав*, *Радослав*, *Станислав*, *Борислав*, *Велизар*, *Преслав* и *Владимир*.

В класацията и през 2018 г. в Плевен са поместени и твърде харесваните чужди имена като *Даниел*, *Виктор*, *Мартин*, *Кристиян*, *Валентин*, *Габриел* и др. Повечето от тези антропоними са западни форми на добре познати традиционни за българския антропонимикон имена.

Фигура 27. Десетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Плевен, 2018 г.

Изводи

От направения анализ на данните за личните имена в гр. Плевен през 2008 и 2018 г. се вижда, че тенденциите в общи линии следват посоката, характерна за най-големите градове и при женските, и при мъжките имена. В Плевен обаче се забелязват и някои характерни отлики.

❖ При женските имена прави впечатление отсъствието от честотните 40 антропонима на първите десет позиции на името с устойчиво разпространение у нас – *Мария*. Модите са следвани по отношение на имената *Дария*, *Рая*, *София*.

❖ Многобройните антропоними (40), заемащи само десет позиции (срв. за големите градове 15 антропонима на 15 позиции), създават несъразмерност при анализирането на данните. Все пак трябва да се отбележи присъствието на сложните, предимно от славянски произход, предпочитани имена, напр. *Белослава*, *Бориславa*, *Божидара*. Харесвани са *Вяра*, *Зара*, *Пламена*, *Яна* – все имена от народната традиция, които не откриваме сред най-харесваните в честотните таблици от големите градове.

❖ С най-голяма популярност се ползват имената, свързани с християнския календар. В сравнение с 2008 г. намаляват предпочитаните чужди женски имена.

❖ При мъжките ЛИ имаме относително съвпадение с имената от честотните таблици на най-големите ни градове. Както и при женските имена, тук се забелязва също диспропорцията при количеството съпоставяни антропоними. Тридесет и три мъжки имена заемат десет позиции. Динамиката е по-голяма. Тя е във връзка и с демографските проблеми, а оттам и с намаления брой имена.

❖ Освен традиционните християнски имена (*Георги*, *Никола/Николай*, *Иван*, *Теодор*, *Андрей*, *Стефан*, *Константин*, *Петър*) на изключителна популярност и в гр. Плевен се радват имената на български исторически личности (предимно царе): *Йоан*, *Александър*, *Калоян*, *Борис* и др.

❖ Прави впечатление голямото количество сложносъставни мъжки имена, освен твърде харесваното в другите градове *Божидар*, тук присъстват и *Радослав*, *Станислав*, *Велизар*, *Преслав* и *Владимир*.

❖ Чуждите имена също са добре представени: *Даниел*, *Виктор*, *Мартин*, *Кристиян*, *Валентин*, *Габриел*. През последните години се наложиха като предпочитани западните форми на съответните български антропоними (*Кристиян* вм. *Християн*; *Антонио* вм. *Антон*). Тук се следват модите в най-големите ни градове.

Личните имена в гр. Велико Търново, 2008 и 2018 г.

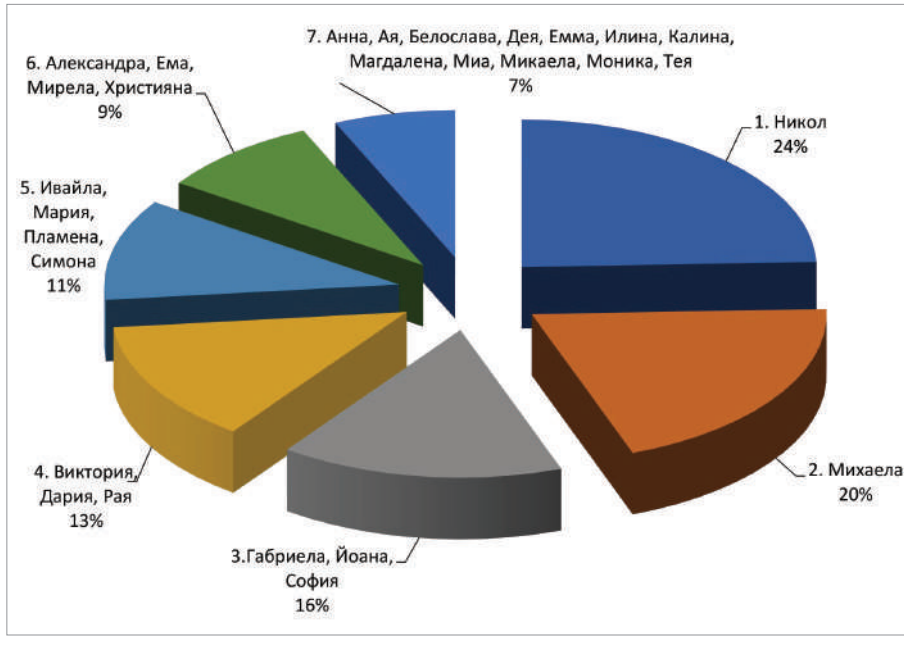
Разглежданият корпус от 15 най-честотни лични имена в гр. Велико Търново през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца. Тук позициите са само седем, най-малко от всички изследвани градове. От друга страна, на тези седем позиции се откриват повече имена – 36 женски и 28 мъжки.

Женски лични имена в гр. Велико Търново, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на женските имена, заемащи първите 7 позиции във Велико Търново през 2008 г., е 62%, през 2018 г. – 72,5% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 30,9%, докато през 2018 г. – 32,1%.

Таблица 23. Най-честотните женски лични имена, заемащи първите седем позиции в гр. Велико Търново (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Александра	12	1. Никол	11
2. Виктория, Габриела, Йоана, Никол	9	2. Михаела	9
3. Наталия, Симона, Яна	7	3. Габриела, Йоана, София	7
4. Даная, Теодора	6	4. Виктория, Дария, Рая	6
5. Ивелина, Магдалена, Мария, Михаела, Рая, Стефани	5	5. Ивайла, Мария, Пламена, Симона	5
6. Гергана, Елена, Ивайла, Калина, Карина, Кристияна, Пламена, Преслава	4	6. Александра, Ема, Мирела, Християна	4
7. Анелия, Биляна, Бояна, Василена, Десислава, Ема, Емилия, Камелия, Мартина, Моника, Ния	3	7. Анна, Ая, Белослава, Дея, Емма, Илина, Калина, Магдалена, Миа, Микаела, Моника, Тея	3

Фигура 28. Процентно разпределение между най-честотните женски лични имена на първите седем позиции във Велико Търново през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. Велико Търново през 2008 и 2018 г., прави впечатление, че личните имена с три референции заемат само първите седем позиции. През 2008 г. това са 36 антропонима, а през 2018 г. – 28.

Фигура 29. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни женски лични имена в гр. Велико Търново през 2008 спрямо 2018 г.

Списъкът показва, че при женските лични имена има голямо движение и броят на имената, които са били извън най-честотните седем позиции през 2008 г. в гр. Велико Търново, през 2018 е значително променен: *Дария* 4. п.; *Мирела*, *Християна* 6. п.; *Анна*, *Белослава*, *Дея*, *Емма*, *Илина*, *Миа*, *Микаела*, *Тея* 7. п. С непроменена позиция остава само преноменът *Мария*. Незначителни разместванията се забелязват при имена, които са особено харесвани през последните години и в най-големите български градове: *Виктория*, *Йоана*, *Габриела*, както и предпочитаните в региона *Ивайла* и *Пламена*.

Правят впечатление и личните имена, които вече са извън честотната таблица с най-харесвани имена в гр. Велико Търново след десет години: *Наталия*, *Яна*, *Даная*, *Теодора*, *Ивелина*, *Стефани*, *Гергана*, *Елена*, *Карина*, *Кристияна*, *Преслава*, *Анелия*, *Биляна*, *Бояна*, *Василена*, *Десислава*, *Елица*, *Емилия*, *Камелия*, *Мартина*, *Моника*, *Ния*. Една немалка част от тези лични имена са от народната ни традиция, като *Гергана*, *Биляна*, *Бояна*, *Десислава*, *Елица*, *Ния*. Личното име *Кристияна* губи позиции, но десет години по-късно откриваме традиционното българско *Християна*.

Във Велико Търново през 2018 г. в началото на класацията е женското лично име *Никол*. На втора позиция в старопрестолния град е *Михаела* (женската форма на *Михаел*, от евр. *Mihaél* 'който е като бог; близък до бога' чрез гръцки език). Това женско име е било по-популярно през миналия век предимно в Югозападна България (Ковачев 1995: 360). Единствено в този от изследваните градове личното име е толкова напред в класацията. В честотната таблица е отбелязан и вариант *Микаела*.

За първи път през 2018 г. трета позиция заема и името *София*. Трета позиция заемат и други два женски антропонима: *Габриела* и *Йоана*. Трябва все пак да отбележим, че тези лични имена за десетгодишния период запазват позицията си на особено харесвани. И тук, във Велико Търново, ЛИ *Рая* и *Дария* се изкачват значително в класацията на най-харесваните имена, като те заемат съответно 4. и 5. п.

Други харесвани традиционни ЖЛИ са: *Белослава*, *Ивайла*, *Пламена*, *Калина*. От християнските имена в честотната таблица откриваме *Мария*, *Магдалена*, *Анна*, *Християна*.

И тук, както и в повечето изследвани български градове се открива старинната форма *Йоана* вместо *Иванка* (вж. табл. 24). През 2018 г. сред най-харесваните женски лични имена във Велико Търново са и значителен брой имена от чужд произход: *Виктория*, *Мирела*, *Ема/Емма*, *Моника*. Удвояването на съгласни е все по-често срещано явление особено при женските лични имена и е една от модните тенденции.

Таблица 24. Лични имена *Ивана/Йоана* във Велико Търново през 2018 г.

Име	гр. Велико Търново
Ивана	-
Иванка	-
Йоана	7

Таблица 25. Лични имена *Христина/Кристина* във Велико Търново през 2018 г.

Име	гр. Велико Търново
Християна	4
Кристина	-
Кристияна	-

Фигура 30. Най-честотните женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Велико Търново, 2018 г.

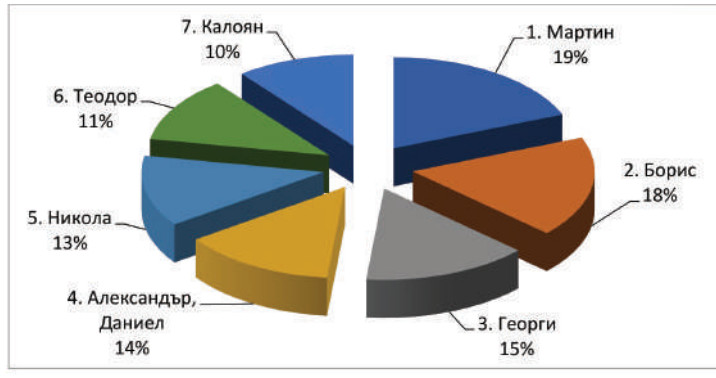
Мъжки лични имена в гр. Велико Търново, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на мъжките лични имена, заемащи първите 7 позиции в гр. Велико Търново през 2008 г., е 71,2%, през 2018 г. – 86,3% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета делът е 41,7% през 2008 г., докато през 2018 г. – 53,5%.

Таблица 26. Най-честотните мъжки лични имена в гр. Велико Търново (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Александър	23	1. Мартин	18
2. Георги	14	2. Борис	17
3. Ивайло, Мартин	12	3. Георги	14
4. Калоян, Кристиан	10	4. Александър, Даниел	13
5. Никола	9	5. Никола	12
6. Виктор, Денислав, Иван	8	6. Теодор	11
7. Даниел, Димитър, Симеон	7	7. Калоян	10

В периода от десет години на челни позиции с трайна употреба остават мъжките лични имена *Александър*, *Георги* и *Мартин*. Без промяна в класацията е едно от най-харесваните мъжки лични имена във Велико Търново – *Никола*.

Фигура 31. Процентно разпределение между най-честотните мъжки лични имена на първите седем позиции в гр. Велико Търново през 2018 г.

Фигура 32. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни мъжки лични имена в гр. Велико Търново през 2008 спрямо 2018 г.

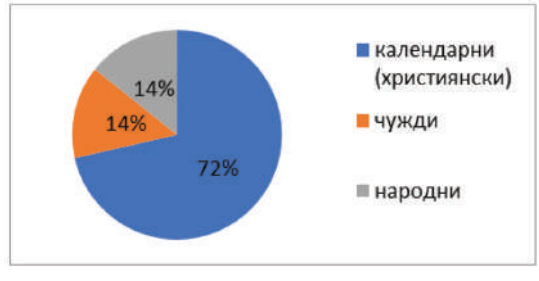
И тук се забелязва, както и при женските имена, че някои мъжки имена през 2018 г. присъстват в честотната таблица на първите седем най-харесвани имена, докато през 2008 г. те са извън нея: *Борис* 4. п.; *Теодор* 6. п. Веднага след тях се подреждат и ЛИ *Преслав* 8. п., *Владимир*, 9. п. За разлика от женските, мъжките с три референции заемат десет позиции.

Както се вижда от данните, представени в табл. 26, най-предпочитаният мъжки преномен през 2018 г. в гр. Велико Търново, за разлика от най-големите градове на България, е *Мартин*. Антропонимът е носен и от християнски светец, честван на 11 ноември, чрез гр. *Martinos* < лат. *Martinus*: от *Mars* 'бог Марс' (Ковачев 1995: 338). За сметка на това във Велико Търново името *Александър*, което е най-харесвано в другите градове, губи актуалността си, като се премества от първо на четвърто място.

При изследването на мъжките антропоними в най-големите градове на България се установи голям интерес към имената на българските владетели. Това е видно и от честотната таблица за Велико Търново. Любимото на много софиянци име *Калоян* е едно от най-предпочитаните и в старата ни столица през 2018 г. Друго много обичано лично име в столицата: *Борис* (заемащо 8. място през 2008 и 4. през 2018 г.), във Велико Търново също бележи голям скок в предпочитанията, като заема дори по-висока, 2. п. в ранговия списък през 2018 г., а през 2008 дори не попада сред най-харесваните имена. По отношение на друг твърде популярен в последните години преномен – *Даниел*, гр. Велико Търново също не изостава от общата тенденция. И тук името е сред най-високочестотните, като се изкачва от 7. п. през 2008 до 4. п. през 2018 г.

Правят впечатление и личните имена, които са били харесвани през 2008 г., а след десет години през 2018 г. остават извън честотната таблица с най-предпочитани имена в гр. Велико Търново: *Ивайло*, *Кристиан*, *Иван*, *Денислав*, *Димитър*, *Симеон*; след 8. п. *Константин*, *Кристиян* и др. Една немалка част от тези преномени, както се вижда, са свързани с народната ни традиция.

И в старопрестолния град при мъжките лични имена преобладават традиционните (исторически и календарни християнски). Според фиг. 33 категоричен превес имат календарните имена: *Георги*, *Мартин*, *Теодор*, *Никола*. Следват по численост антропонимите, свързани предимно с исторически личности, български владетели: *Александър*, *Борис*, *Калоян*. От народната традиция на по-голяма популярност се радват *Преслав* и *Владимир*. В класацията са намерили място и чужди имена или чужди варианти на традиционни до миналия век форми като *Даниел*, *Виктор*. Днес са предпочитани и по-старинни форми, като *Никола* пред *Николай*, *Теодор* пред *Тодор*.

Фигура 33. Най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена във Велико Търново, 2018 г.

Изводи

При женските лични имена се възражда интересът към имената, свързани с народната традиция. В честотната таблица намират място имена като: *Рая*, *Сияна*, *Пламена*, *Белослава*, *Калина* и др. С най-голяма популярност се ползват имената, свързани с християнския календар. Единствено в този град се радва на популярност старата традиционна форма *Християна*, като през 2018 г. отсъства

в честотната таблица *Кристияна*, изключително харесвано в останалите градове. В сравнение с 2008 г. намаляват предпочитаните чужди имена. До голяма степен в топ листата присъстват лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *Никол*, *София*, *Виктория*, *Михаела*, *Габриела*, *Симона*, *Александра*, *Ема/Емма*, *Моника* и др.

❖ При мъжките антропоними, освен традиционните християнски имена, на изключителна популярност и във Велико Търново се радват имената на български личности, свързани с историята (предимно царе): *Александър*, *Калоян*, *Борис* и др. Чуждите имена са представени твърде ограничено.

Личните имена в гр. Русе, 2008 и 2018 г.

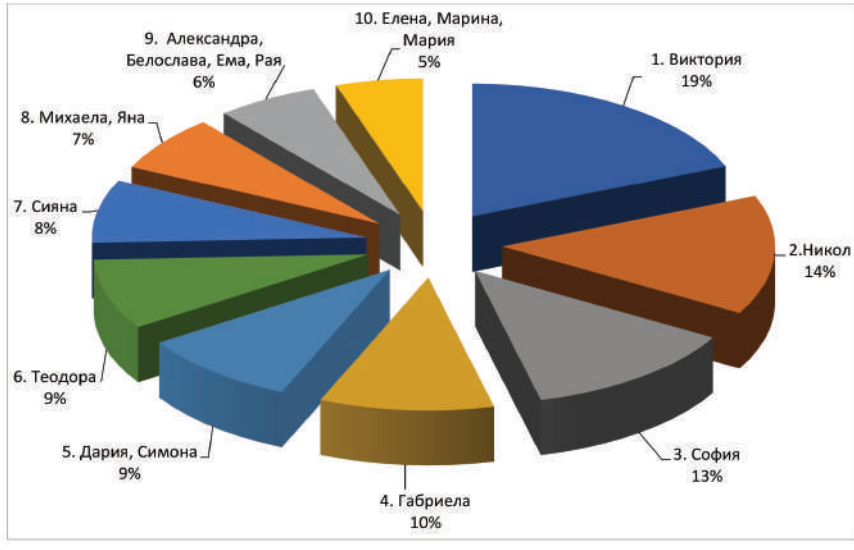
Разглежданият корпус от 15 най-честотни лични имена в Русе през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца. Позициите, както и в гр. Плевен, са десет, в които са включени 23 имена през 2008 г. спрямо 17 през 2018 г. Мъжките лични имена са значително по-малко – 16 през 2008 г. и 13 през 2018 г.

Женски лични имена в гр. Русе, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на женските антропоними, заемащи първите 10 позиции в Русе през 2008 г., е 50,4%, през 2018 г. – 56,7% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 28,6%, докато през 2018 г. – 30,6%.

Таблица 27. Най-честотните женски лични имена, заемащи първите десет позиции в гр. Русе (2008 и 2018 г.)

2008 г.		**2018 г.**	
1. Виктория	21	1. Виктория	22
2. Никол	20	2. Никол	17
3. Габриела	17	3. София	15
4. Александра, Йоана	14	4. Габриела	12
5. Преслава, Теодора	13	5. Дария, Симона	11
6. Кристина, Рая, Симона	12	6. Теодора	10
7. Моника	11	7. Сияна	9
8. Михаела	8	8. Михаела, Яна	8
9. Василена, Даная, Ева, Ива, Калина, Мелиса	9	9. Александра, Белослава, Ема, Рая	7
10. Валентина, Гергана, Емилия, Лора, Мария	6	10. Елена, Марина, Мария	6

Фигура 34. Процентно разпределение между най-честотните женски лични имена на първите десет позиции в гр. Русе през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. Русе за 2008 и 2018 г. на първите десет позиции, установяваме, че в началото на честотната таблица в продължение на десет години няма промяна, неизменно първо и второ място заемат антропонимите *Виктория* и *Никол*. Няма промяна и за ЛИ *Михаела* (8. п.) и *Мария* (10. п.).

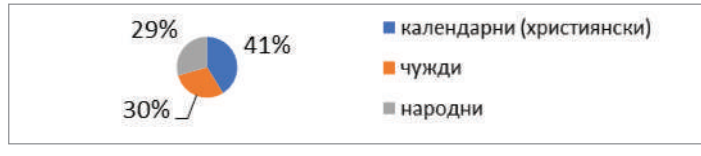

Фигура 35. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни женски лични имена в гр. Русе през 2008 спрямо 2018 г.

На първа позиция в гр. Русе остава едно от най-популярните имена сред новородените момичета в цялата страна – *Виктория*. В началото на класацията е женското лично име *Никол*. Третото място заема преноменът *София*. През 2018 г. в дунавския град се появяват две имена, които се налагат като най-харесвани и популярни и в останалите изследвани градове: *София*, 3. п.; *Дария* 5. п. През същата година в честотната таблица с женски антропоними в гр. Русе се включват и имената от народната традиция като *Сияна*, *Яна*, *Белослава* и др.

Незначителни разместванията се забелязват при имена, които имат през последните години устойчиво разпространение: *Габриела*, *Симона*, *Теодора*. Десет години след 2008 г. има много лични имена, които вече са извън честотната таблица с най-харесвани имена в гр. Русе: *Йоана*, *Преслава*, *Кристина*, *Моника*, *Василена*, *Даная*, *Ева*, *Ива*, *Калина*, *Мелиса*, *Валентина*, *Гергана*, *Емилия*, *Лора*. Една немалка част от тези преномени са свързани с народната ни традиция като най-харесвани и до днес в повечето големи български градове. И в Русе в началото на 21. век едно от най-предпочитаните български, домашни лични имена – *Рая*, остава много популярно, макар че, за разлика от останалите градове, губи част от своите позиции, като се премества от 6. място през 2008 на 9. през 2018 г. Освен *Рая* става ясно, че други много харесвани имена, свързани с народната традиция, са *Сияна* и *Яна*. Прави впечатление, че тук вече не се радват на популярност други много обичани в повечето градове у нас антропоними *Калина* и *Гергана*.

Личното име *Иванка*, както и по-популярният днес вариант *Йоан(н)а* обаче изобщо отсъстват от честотната таблица през 2018 г.

Фигура 36. Най-честотните женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Русе, 2018 г.

Мъжки лични имена в гр. Русе, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на мъжките лични имена, заемащи първите 10 позиции в гр. Русе през 2008 г., е 56,8%, през 2018 г. – 58,7% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 40,6%, докато през 2018 г. – 37,6%.

Таблица 28. Десетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Русе (2008 и 2018 г.)

2008 г.		**2018 г.**	
1. Александър	39	1. Даниел	25
2. Мартин, Никола	28	2. Александър	24
3. Георги	26	3. Мартин	20
4. Виктор	25	4. Георги	18
5. Кристиян	21	5. Борис	16
6. Даниел	19	6. Калоян	15
7. Алекс, Калоян, Преслав, Теодор	15	7. Кристиян	14
8. Николай	14	8. Виктор, Михаил, Никола	13
9. Симеон	13	9. Симеон	12
10. Боян, Димитър, Иван	12	10. Николай, Преслав	9

От нашите анализи става видно, че мъжките лични имена *Александър*, *Георги* и *Мартин* остават с почти непроменени позиции в периода 2008–2018 г. Същото важи и за *Симеон*, 9. п.

Фигура 37. Процентно разпределение между най-честотните мъжки лични имена на първите десет позиции в гр. Русе през 2018 г.

Фигура 38. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни мъжки лични имена в гр. Русе през 2008 спрямо 2018 г.

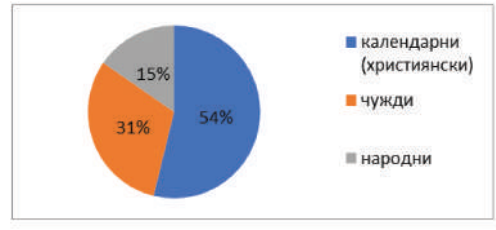
Както се вижда от данните, представени в табл. 28, най-предпочитаният мъжки преномен в гр. Русе е *Даниел*. Става вече ясно, че това име е особено предпочитано в повечето от изследваните градове, но само в Русе то заема първа позиция. Динамиката на предпочитанията към този антропоним показва, че в периода от 2008 г., когато той заема 6. място, се изкачва до 1. място през 2018 г. За сметка на това *Александър* леко губи позиции в дунавския град и през 2018 г. то заема второто място.

Сред имената, които бележат възходяща тенденция в предпочитанията, т.е. през 2008 г. са били извън десетте най-модерни имена в гр. Русе, а през 2018 г. вече заемат челни позиции, са: *Борис*, 5. п.; *Кристиян*, 7. п.; *Михаил*, 8. п.

Нарастващ интерес към имената на българските владетели се установява и в гр. Русе, където се срещат любимите на все повече българи през последните десет години *Калоян* и *Борис*, последното от които дори не попада в десетте най-предпочитани МЛИ през 2008 г., а през 2018 г. заемащо 5. позиция. Други харесвани имена, които са носени и от български исторически личности и са предпочитани в Русе, са *Михаил* и *Симеон*.

Трябва да отбележим и личните имена, които се характеризират с низходяща тенденция, т.е. тези, които са загубили позиции през 2018 спрямо 2008 г. В Русе сред тях са *Алекс*, *Боян*, *Димитър*, *Иван.*

И в Русе, както и в другите изследвани градове категоричен превес имат календарните мъжки имена *Георги*, *Никола*, *Иван*/*Йоан*, предпочитаната старинна форма на *Иван* от началото на 21. век в повечето български градове. Същото можем да кажем и за МЛИ *Никола*/*Николай*. *Никола* се наложи като по-харесвано през последните години. Следват по численост имената, свързани предимно с исторически личности, български владетели: *Александър*, *Борис*, *Михаил*, *Калоян*, *Симеон*. В гр. Русе от народната традиция на по-голяма популярност се радва МЛИ *Преслав*. В класацията са намерили място и чужди имена като *Даниел*, *Виктор* и *Кристиян* (западна форма на българското традиционно *Християн*).

Фигура 39. Десетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Русе, 2018 г.

Изводи

От анализа на данните за личните имена в гр. Русе през 2008 и 2018 г. могат да се направят следните изводи:

❖ При женските лични имена се възражда интересът към имената, свързани с народните традиции. В честотната таблица намират място имена като *Рая, Сияна, Яна, Белослава* и др. С най-голяма популярност се ползват имената, свързани с християнския календар. В сравнение с 2008 г. намаляват предпочитаните чужди имена. До голяма степен в топ листата присъстват лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *Никол*, *София*, *Виктория, Габриела* и др.

❖ При мъжките лични имена, освен традиционните християнски имена, на изключителна популярност и в гр. Русе се радват имената на български личности, свързани с историята (предимно царе): *Александър*, *Калоян*, *Борис*, *Михаил*, *Симеон*. Чуждите имена са представени твърде ограничено. Има предпочитани някои западни форми на традиционни български имена, напр. *Кристиян* вм. *Християн*. На първа позиция единствено в гр. Русе е преноменът *Даниел*.

❖ И в крайдунавския град се наблюдават двете тенденции, характерни за развитието на нашата антропонимна система: от една страна – завръщане към историческото минало, но от друга – заимстване на чужди лични имена; изместване на домашната форма от съответната чужда.

Личните имена в гр. Стара Загора, 2008 и 2018 г.

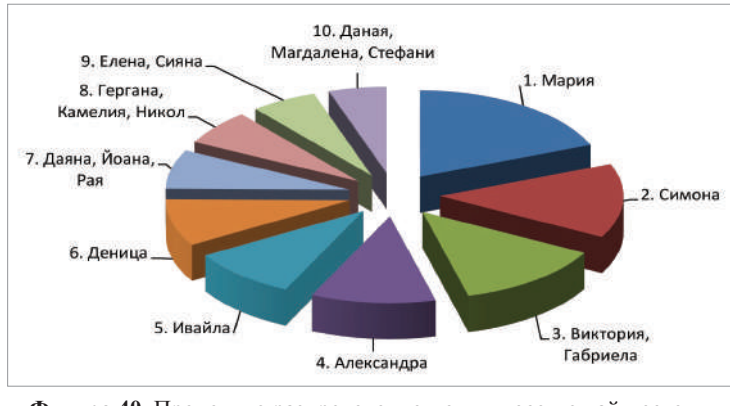
Разглежданият корпус от петнадесетте най-честотни лични имена в гр. Стара Загора през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца. И в този град разгледаните позиции са само десет, но включват повече имена – 18 женски през 2008 и 28 през 2018 г., както и 14 мъжки през 2008 спрямо 16 през 2018 г.

Женски лични имена в гр. Стара Загора, 2008 и 2018 г.

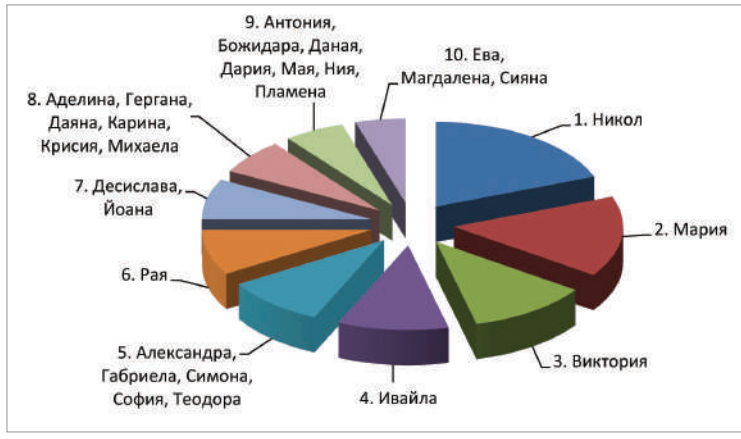
Относителният дял на женските имена от челните 10 позиции в Стара Загора през 2008 г. е 48,3%, през 2018 г. – 51,5% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 26,5%, докато през 2018 г. – 29,1%.

Таблица 29. Десетте най-честотни женски лични имена в гр. Стара Загора (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Мария	26	1. Никол	20
2. Симона	19	2. Мария	16
3. Виктория, Габриела	18	3. Виктория	12
4. Александра	15	4. Ивайла	11
5. Ивайла	13	5. Александра, Габриела, Симона, София, Теодора	10
6. Деница	12	6. Рая	9
7. Даяна, Йоана, Рая	10	7. Десислава, Йоана	8
8. Гергана, Камелия, Никол	9	8. Аделина, Гергана, Даяна, Карина, Крисия, Михаела	7
9. Елена, Сияна	8	9. Антония, Божидара, Даная, Дария, Мая, Ния, Пламена	6
10. Даная, Магдалена, Стефани	7	10. Ева, Магдалена, Сияна	5

Фигура 40. Процентно разпределение между десетте най-честотни женски лични имена в гр. Стара Загора, 2008 г.

Фигура 41. Процентно разпределение между десетте най-честотни женски лични имена в гр. Стара Загора, 2018 г.

Тук трябва да обърнем внимание на личното име, което е отбелязало най-голям скок в класацията на женските антропоними в гр. Стара Загора в периода от десет години – *Никол*, като от 8. п. то стига до номер 1.

Фигура 42. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни мъжки лични имена в гр. Стара Загора през 2008 спрямо 2018 г.

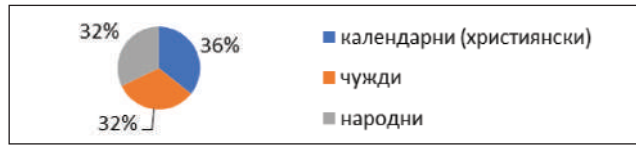
Както в повечето български градове, така и тук се регистрират женски лични имена, които никога не излизат от мода. Това са преди всичко имената от християнския календар, производни от тези лични имена, както и особено модните днес западни форми на традиционни български имена, напр. *Мария*, *Магдалена*, *Йоана*, *Габриела*, *Симона*, *Антония*, *Теодора* и др.

И в Стара Загора женските лични имена *Виктория* и *Александра* запазват добрите си челни позиции, макар и с леки разместявания, и продължават да бъдат изключително популярни в началото на 21. век не само тук, но и в най-големите градове на България. Сред губещите популярност имена правят впечатление тези, които вече не попадат в честотната таблица с десетте най-харесвани имена в гр. Стара Загора през 2018 г., а именно: *Деница*, *Елена*, *Стефани*.

С обратната възходяща тенденция се отличават значителен брой женски имена, които през 2018 г. вече са в списъка на най-високочестотните: *Десислава*, *Божидара*, *Ния*, *Сияна*, *Пламена*. Радостен е фактът, че тези преномени говорят за съхранена народна традиция или за възобновено желание за връщане към родното и корените ни. Трябва да отбележим, че няколко имена, свързани с народните традиции: *Рая*, *Гергана* и *Ивайла*, се радват на нестихваща популярност в Стара Загора и запазват своите добри позиции и в началото на изследвания период, и в неговия край. Особено изключение представлява женското име *Пламена*, което явно в Стара Загора се радва на особена популярност (вж. по-подробно Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 77). Според данните на М. Ангелова-Атанасова през 2001 г. то е едно от най-често предпочитаните женски лични имена в Югоизточна България, ползва се с известност и в Североизточна България, докато в Западна България се среща сравнително рядко (Ангелова-Атанасова 2006, а също Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 77).

Сравнявайки данните от 2008 и 2018 г., установяваме, че в честотната таблица в Стара Загора присъстват антропоними, които са неизменна част от най-харесваните женски лични имена и на други места в страната (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021). В началото на класациите своите позиции запазват личните имена *Мария* и *Виктория*. От данните за разпространението на най-популярните лични имена в България през 20. век става ясно, че именно Южна България е районът, в който преноменът *Мария* е сравнително по-разпростанен в края на 20. век (Ковачев 1995).

Родното лично име *Сияна* може да бъде тълкувано по различен начин, но неговата голяма популярност в последно време вероятно се дължи и на героинята в един български телевизионен сериал от началото на този век – „Стъклен дом“. И в Стара Загора, както и в другите изследвани досега градове в списъка на най-честотните имена се откриват *Рая* и *Дария*, но за разлика от тях, тук по-предпочитани от *Дария* са имена като *Даная* и *Даяна*. Сред чуждите имена по-предпочитани са *Карина*, *Аделина* и *Крисия.*

Фигура 43. Десетте най-честотни женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Стара Загора, 2018 г.

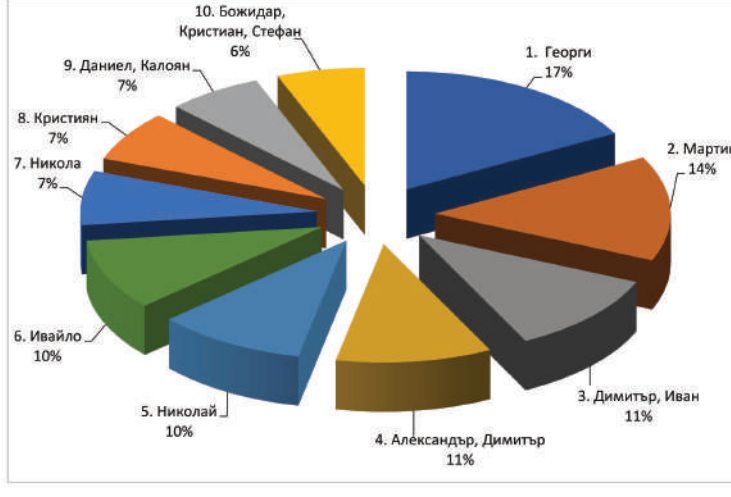
Мъжки лични имена в гр. Стара Загора, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на мъжките имена, заемащи челните 10 места в Стара Загора през 2008 г., е 51,8%, през 2018 г. – 57% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 37,6%, докато през 2018 г. – 41,4%.

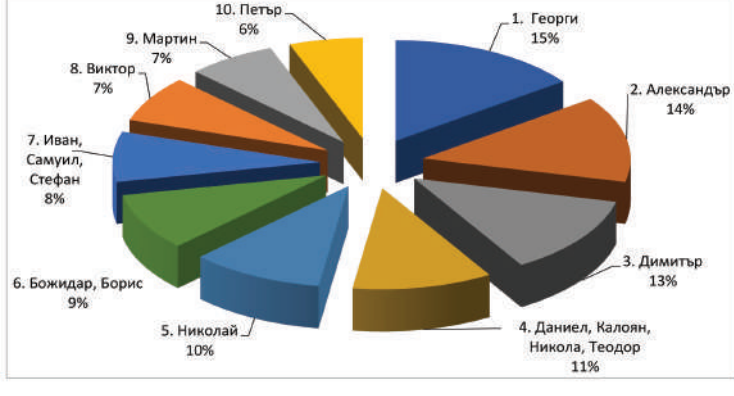
Най-често срещаните мъжки лични имена в Стара Загора, заемащи първите десет позиции от именния списък на града, имат между 10 и 37 референции.

Таблица 30. Десетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Стара Загора (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Георги	37	1. Георги	26
2. Мартин	31	2. Александър	24
3. Димитър, Иван	24	3. Димитър	22
4. Александър	23	4. Даниел, Калоян, Никола, Теодор	19
5. Николай	22	5. Николай	18
6. Ивайло	21	6. Божидар, Борис	16
7. Никола	16	7. Иван, Самуил, Стефан	14
8. Кристиян	15	8. Виктор	13
9. Даниел, Калоян	14	9. Мартин	12
10. Божидар, Кристиан, Стефан	13	10. Петър	10

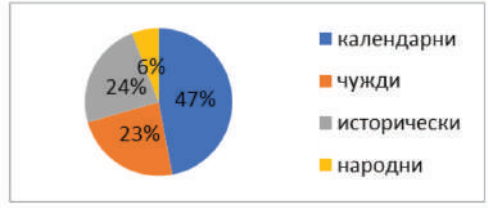
Фигура 44. Процентно разпределение между десетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Стара Загора през 2008 г.

Фигура 45. Процентно разпределение между десетте най-честотни мъжки лични имена в гр. Стара Загора през 2018 г.

Сравнявайки данните за мъжките имена от 2008 г. с антропонимната честотна таблица от 2018 г., се установява, че предпочитанията на жителите на Стара Загора по отношение на именуването на новородените момчета остават почти непроменени. Налице са само някои незначителни промени, изразяващи се най-вече в разместванията в позицията на отделни имена. Най-предпочитаните антропоними в Стара Загора остават: *Георги*, *Димитър*, *Александър*, *Иван*, *Мартин*, *Николай/Никола*. Първото място е заето неизменно от *Георги*. Таблицата показва, че категоричен превес имат календарните имена, при това в техните традиционни форми: *Георги*, *Димитър*, *Иван*, *Никола* и т.н. През 2018 г. се появяват още два календарни антропонима: *Теодор* и *Петър*.

Особено внимание можем да обърнем на вариантите *Никола* и *Николай,* които са от десетте най-предпочитани мъжки лични имена в гр. Стара Загора и за двете изследвани години. През 2018 г. е по-предпочитана формата *Никола*, а през 2008 г. – *Николай*. През последните години се забелязва засилен интерес към по-старинните форми на имената, с което могат да се обяснят и тези предпочитания. В София името *Никола* също преобладава значително. Друга особеност в предпочитанията при именната номинация на новородените, по която този град си прилича с останалите, е все по-засиленият интерес към имената на исторически личности. През 2018 г. в Стара Загора в челните позиции на честотната таблица се появяват и преномените *Самуил*, *Борис*, а *Калоян* бележи ръст в предпочитанията, като се изкачва на по-висока позиция. От чуждите имена се радват на популярност *Даниел*, *Виктор* и *Мартин*, които са най-предпочитаните чужди имена почти навсякъде.

Фигура 46. Честотност на мъжки лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в гр. Стара Загора, 2018 г.

Изводи

От направения анализ на данните за имената в гр. Стара Загора през 2018 г. могат да се изведат следните заключения за тенденциите в модата на женските лични имена в града:

❖ Засилен е интересът към имена от народната традиция: *Десислава*, *Божидара*, *Ния*, *Сияна*, *Пламена*. На свой ред *Рая*, *Гергана* и *Ивайла* са запазили позициите си.

❖ С устойчиво разпространение са имената от християнския календар, производни от тях, особено модните днес западни форми на традиционни бъл-

гарски имена, както и старинните форми на някои антропоними, напр. *Мария*, *Магдалена*, *Йоана*, *Габриела*, *Симона*, *Антония*, *Теодора.*

❖ Личното име, което отбелязва най-голям скок в класацията на женските имена в Стара Загора, е *Никол*.

❖ От чуждите имена са предпочитани *Даная*, *Карина* и *Аделина*.

❖ Най-предпочитаните мъжки лични имена в Стара Загора за десетгодишния период остават: *Георги*, *Димитър*, *Александър*, *Иван*, *Мартин*, *Николай/ Никола.*

❖ Придобиват все по-голяма популярност имена, свързани с имената на български владетели, като *Калоян*, *Самуил*, *Борис*.

❖ Най-харесвани от чуждите имена (или чужди форми на традиционни имена) остават *Даниел*, *Виктор* и *Мартин*.

Личните имена в гр. Благоевград, 2008 и 2018 г.

Разглежданият корпус най-честотни лични имена в гр. Благоевград през 2008 и 2018 г. представя относителния им дял спрямо новородените деца с ЛИ, които се повтарят 3 или повече пъти, както и спрямо всички новородени деца. Всички включени в корпуса имена заемат едва девет позиции, но за сметка на това на тези девет позиции има 35 ЖЛИ през 2008 и 29 през 2018 г., както и 21 мъжки през 2008 спрямо 19 през 2018 г.

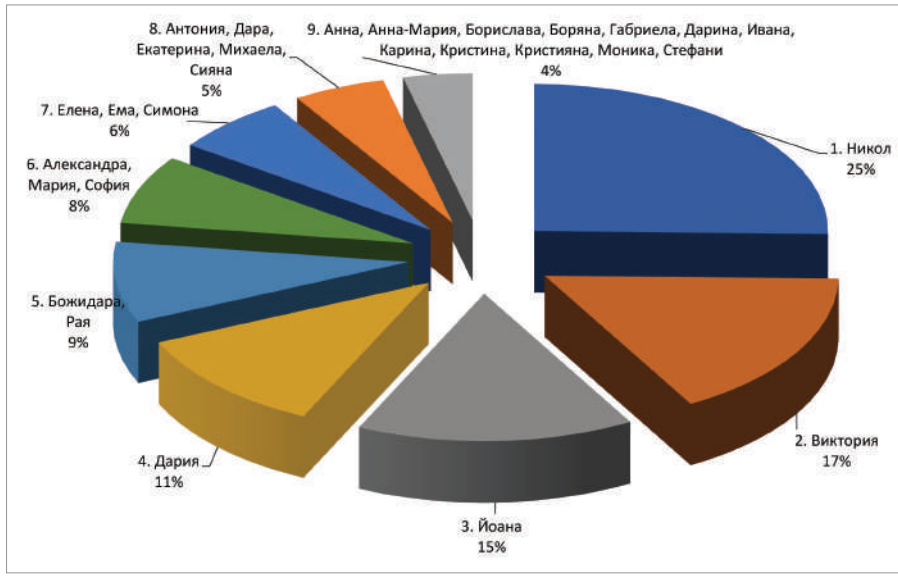
Женски лични имена в гр. Благоевград, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на женските лични имена, заемащи първите 9 позиции в Благоевград през 2008 г., е 78,1%, през 2018 г. – 77,1% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момичета през 2008 г. делът е 37,6%, докато през 2018 г. – 38,3%.

Таблица 31. Най-честотните женски лични имена, заемащи първите девет позиции в гр. Благоевград (2008 и 2018 г.)

2008 г.		**2018 г.**	
1. Виктория	20	1. Никол	20
2. Мария	12	2. Виктория	13
3. Йоана	10	3. Йоана	12
4. Никол	8	4. Дария	9
5. Александра, Симона	7	5. Божидара, Рая	7
6. Валентина, Габриела, Ивана, Цветелина	6	6. Александра, Мария, София	6
7. Андреа, Михаела, Стефани	5	7. Елена, Ема, Симона	5
8. Александрина, Анна, Божидара, Виолета, Гергана, Йоанна, Даная, Елена, Снежана	4	8. Антония, Дара, Екатерина, Михаела, Сияна	4

9. Беатрис, Бориславa, Ванеса, Даниела, Елица, Ема, Катерина, Катрин, Моника, Ралица, София, Теодора, Яна 3	9. Анна, Анна-Мария, Бориславa, Боряна, Габриела, Дарина, Ивана, Карина, Кристина, Кристияна, Моника, Стефани 3

Фигура 47. Процентно разпределение между най-честотните женски лични имена на първите девет позиции в гр. Благоевград през 2018 г.

Сравнявайки данните за женските лични имена в гр. Благоевград за 2008 и 2018 г. установяваме, че е налице активна динамика при някои лични имена, които се изкачват в честотната таблица, докато други губят популярност и остават извън десетте най-харесвани антропонима в града (вж. фиг. 48).

Фигура 48. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни женски лични имена в гр. Благоевград през 2008 спрямо 2018 г.

Списъкът с най-честотните женски лични имена през 2018 г. се е обогатил значително: *Дария* 4. п.; *Рая* 5. п.; *Антония*, *Дара*, *Екатерина*, *Сияна* 8. п.; *Анна-Мария*, *Боряна*, *Дарина*, *Кристина*, *Кристияна* 9. п. С непроменена позиция остават антропонимите *Бориславa*, *Йоана* и *Моника*. Незначителни разместванията се забелязват при редица имена с устойчиво разпространение: *Виктория*, *Александра*, *Елена*, *Михаела*, *Анна*. Списъкът с лични имена, които губят позиции и през 2018 г. остават извън челните места в честотната таблица в гр. Благоевград, също е голям: *Валентина*, *Цветелина*, *Андреа*, *Александрина*, *Виолета*, *Гергана*, *Йоанна*, *Даная*, *Снежана*, *Беатрис*, *Ванеса*, *Даниела*, *Елица*, *Катерина*, *Катрин*, *Моника*, *Ралица*, *Теодора*, *Яна*. Една немалка част от тези преномени са свързани с народната традиция, като *Цветелина*, *Гергана*, *Йоанна*, *Снежана*, *Елица*, *Ралица*, *Яна*. Личното име *Александрина* губи популярност, но *Александра* продължава да се радва на интерес в цялата страна и досега. Също се забелязва, че преноменът *Теодора* не е сред най-предпочитаните женски антропоними, но българската калкирана форма – *Божидара*, се радва на все по-голяма популярност.

В Благоевград, както и в Плевен през 2018 г. в началото на класацията се открива женското лично име *Никол*, а на втора позиция остава *Виктория*. В Благоевград това лично име също бележи изкачване в класацията. Името *София* е изключително харесвано и популярно и в Благоевград, където неговото разпространение може да се обясни с близостта на областния град до столицата. По подобие на всички останали градове, включително и в Благоевград, името *Дария* се радва на голям успех. Освен *Дария* в честотната таблица от 2018 г. в Благоевград са засвидетелствани и формите *Дара* и *Дарина*. И тук през 2018 г. някои чужди (западни форми) стават все по-предпочитани и заменят доскоро български, традиционни форми, напр. *Кристина*, *Кристияна* вм. *Христина*, а също и формата *Екатерина* вместо *Катерина* и *Катрин*, отбелязани през 2008 г. Важно е да се подчертае, че в честотната таблица на най-популярните имена в Благоевград намира място и едно двойно име – *Анна-Мария*. Този тип имена са характерни и по-широко разпространени в гр. София.

През 2018 г. като най-харесвани женски лични имена в гр. Благоевград се появяват и имената *Сияна* и *Боряна.* Прави впечатление и относително големият брой деца, кръстени с името *Ивана*. Тук предположението е свързано също с екстралингвистични фактори – името е носено от известна певица в популярен музикален жанр.

Таблица 32. Женските лични имена *Ивана/Йоана* в гр. Благоевград през 2018 г.

Име	**Благоевград**
Ивана	3
Иванка	-
Йоана	12

Таблица 33. Женските лични имена *Христина/Кристина* в гр. Благоевград през 2018 г.

Име	Благоевград
Христина	-
Кристина	3
Кристияна	3

Фигура 49. Най-честотните женски лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в Благоевград, 2018 г.

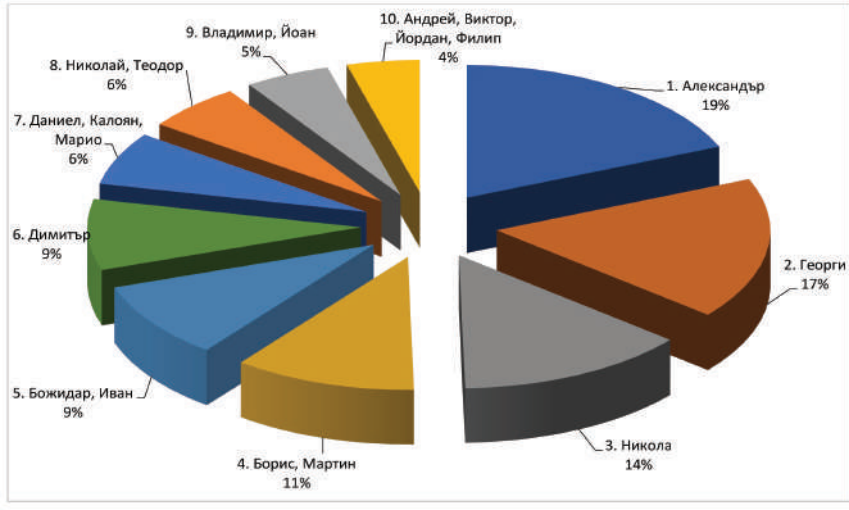
Мъжки лични имена в Благоевград, 2008 и 2018 г.

Относителният дял на мъжките имена, заемащи първите 10 места в Благоевград през 2008 г., е 59,6%, през 2018 г. – 67,8% спрямо новородените, чиито имена се повтарят 3 и повече пъти, а спрямо всички новородени момчета през 2008 г. делът е 41,8%, докато през 2018 г. – 48,5%.

Таблица 34. Десетте най-честотни мъжки лични имена в Благоевград (2008 и 2018 г.)

2008 г.		2018 г.	
1. Георги, Мартин	16	1. Александър	26
2. Александър, Димитър	15	2. Георги	24
3. Никола	13	3. Никола	19
4. Христо	12	4. Борис, Мартин	15
5. Кирил	11	5. Божидар, Иван	13
6. Ангел	10	6. Димитър	12
7. Иван, Константин, Николай	9	7. Даниел, Калоян, Марио	9
8. Даниел	8	8. Николай, Теодор	8
9. Алекс, Васил, Денис	7	9. Владимир, Йоан	7
10. Борислав, Виктор, Ивайло, Костадин, Кристиян, Любомир	6	10. Андрей, Виктор, Йордан, Филип	6

При сравнение на данните от 2008 г. с тези от 2018 г. става видно, че мъжките имена *Александър*, *Георги* и *Мартин* остават с почти непроменени позиции. Без промяна на 3. п. остава едно от най-харесваните мъжки лични имена в Благоевград – *Никола*.

Фигура 50. Процентно разпределение между най-честотните мъжки лични имена на първите десет позиции в Благоевград през 2018 г.

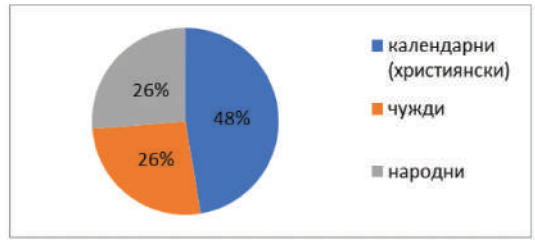
Фигура 51. Динамика на предпочитанията при петнадесетте най-популярни мъжки лични имена в Благоевград през 2008 спрямо 2018 г.

И тук се забелязва, че списъкът с мъжки лични имена, които са били извън десетте най-модерни имена през 2008 г. в Благоевград, а през 2018 са сред най-харесваните, е твърде голям: *Борис* 4. п.; *Божидар* 5. п.; *Калоян*, *Марио* 7. п.; *Теодор* 8. п.; *Владимир* 9. п.; *Андрей*, *Йордан*, *Филип* 10. п. Както се вижда от данните, представени в табл. 34, най-предпочитаният мъжки преномен през 2018 г. в гр. Благоевград, в София и във Варна е *Александър*.

Благоевград също не е изключение от общата тенденция на висока популярност на имената на българските владетели, установена като неизменна във всички останали градове. Обичаното лично име *Борис* достига до 4. п. в Благоевград през 2018 г. И тук през последните десет години *Калоян* е едно от любимите имена за момчета, което през 2018 г. се изкачва до 7. п. в ранговия списък. През 2018 г. *Ивайло* изпада от класацията на най-популярните имена спрямо 2008 г.

По отношение на високата честота на преномена *Даниел* градът отново се вписва в модните тенденции, засвидетелствани в другите изследвани населени места, тъй като името *Даниел* запазва своите добри позиции почти непроменени – от 8. п. през 2018 се изкачва до 7. п. през 2018 г.

През 2018 спрямо 2008 г. в гр. Благоевград позиции са изгубили следните имена: *Христо*, *Кирил*, *Ангел*, *Константин*, *Алекс*, *Васил*, *Денис*, *Борислав*, *Ивайло*, *Костадин*, *Кристиян* и *Любомир*. Както се вижда, една немалка част от тези преномени са свързани с народната традиция. Независимо от този факт при мъжките лични имена в Благоевград също преобладават традиционните (исторически и календарни християнски) имена. Таблица 34 показва, че категоричен превес имат календарните имена: *Георги*, *Димитър*, *Никола*, *Иван*. Следват по численост имената, свързани с исторически личности: *Александър*, *Борис*, *Калоян*. От народната традиция на по-голяма популярност се радват *Божидар* и *Владимир*. В класацията са намерили място и чужди имена като *Даниел*, *Виктор* и *Марио*.

Фигура 52. Десетте най-честотни мъжки лични имена според критериите календарни, народни и чужди имена в Благоевград, 2018 г.

Изводи

От направения анализ на данните за личните имена в Благоевград през 2008 и 2018 г. се налагат следните изводи:

❖ При женските лични имена има ясно изразено предпочитание към имената от народната традиция. В честотната таблица намират място имена като *Божидара*, *Рая*, *Сияна*, *Дара*, *Дарина*, *Боряна*, *Бориславa* и др. С най-голяма популярност се ползват имената, свързани с християнския календар. В сравнение с 2008 г. намаляват предпочитаните чужди имена. До голяма степен в топ листата присъстват лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *Никол*, *София*, *Виктория* и др.

❖ При мъжките лични имена, освен традиционните християнски имена, на изключителна популярност и в Благоевград се радват имената на български личности, свързани с историята (предимно царе): *Йоан*, *Александър*, *Калоян*, *Борис* и др. Чуждите имена са представени твърде ограничено.

❖ Има две тенденции в развитието на нашата антропонимна система, които са ясно очертани: от една страна – завръщане към историческото минало, но от друга – заимстване на чужди лични имена; изместване на домашната форма от съответната чужда.

Съпоставка на данните за имената в географски аспект север – юг (въз основа на имената в гр. Плевен и гр. Благоевград през 2008 и 2018 г.)

От направения анализ на данните за личните имена в гр. Плевен и съпоставяйки ги с данните за гр. Благоевград през 2008 и 2018 г., следват и някои изводи за състоянието на личноименната ни система. Представяме тези два града от Северна и Южна България единствено по съпоставимост на данните. В средно големите градове на България, както стана ясно, имената на новородените са твърде малко и в повечето случаи нямаме данни за петнадесет позиции в класацията на най-популярните и харесвани имена. В средно големите градове данните едва покриват първите десет позиции. Но за сметка на това числеността на включените лични имена на тези позиции е между 30 и 40 антропонима. Големият брой лични имена, имащи еднакъв брой референции и заемащи една и съща позиция в ранговия списък, е особено силно изразен при женските антропоними.

Съпоставката на данните показва, че и в двата града преобладават женските имена, които са свързани с християнския календар. В гр. Плевен, както се видя, има една особеност – сред имената, които заемат първите десет позиции, липсва преноменът *Мария*. Друга традиционна форма, която напълно отсъства, е *Стефка*, но сред харесваните имена е чуждото *Стефани*, както и *Никол*, а не *Николина*. Някои старинни форми на традиционни български имена остават предпочитани, напр. *Йоана*/*Йоанна*. До голяма степен в топ листата присъстват т.нар. интернационални лични имена, които са много популярни и в други европейски страни, напр. *Александра*, *Никол*, *София*, *Виктория* и др.

При женските лични имена и в двата града е налице ясно изразена тенденция към лични имена от народната традиция. В честотната таблица намират място преномени като: *Божидара*, *Рая*, *Сияна*, *Дара*, *Дарина*, *Боряна*, *Бориславa*, *Вяра*, *Зара*, *Калина*, *Пламена*, *Яна* и др. В сравнение с 2008 г. намаляват предпочитаните чужди имена.

Таблица 35. Дял на десетте най-честотни женски лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в Плевен и Благоевград, 2018 г.

Плевен, 2018 г.		**Благоевград, 2018 г.**	
традиционни – 72%	**чужди – 28%**	**традиционни – 69%**	**чужди – 31%**
календарни (християнски) имена – 42%		календарни (християнски) имена – 41%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 30 %		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 28%	

При мъжките лични имена, освен традиционните християнски имена, на изключителна популярност и в двата града на България се радват имената на български личности, свързани с историята (предимно царе): *Йоан*, *Александър*, *Асен*, *Самуил*, *Калоян*, *Борис*, *Симеон*, *Петър*, *Ивайло* и др. Възражда се практиката да се именуват новородените деца с традиционни български имена. Най-харесвани са сложносъставните антропоними *Божидар*, *Владислав*, *Радослав*, *Станислав*, *Борислав*, *Велизар* и *Владимир*. Чуждите имена са представени твърде ограничено.

Таблица 36. Десетте най-честотни мъжки лични имена според критерия традиционно/нетрадиционно (чуждо) име в Плевен и Благоевград, 2018 г.

Плевен, 2018 г.		**Благоевград, 2018 г.**	
традиционни – 79%	**чужди – 21%**	**традиционни – 74%**	**чужди – 26%**
календарни (християнски) имена – 49%		календарни (християнски) имена – 48%	
народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 30%		народни (имена на растения, духовни и морални качества) – 26%	

Както и в най-големите градове, и в по-малките населени места са видни двете, бихме ги нарекли, противоположни тенденции в модата при имената. И тук те са ясно очертани: от една страна – завръщане към историческото минало, но от друга – заимстване на чужди лични имена; изместване на домашната форма от съответната чужда: *Кристиян* вм. *Християн*; *Антонио* вм. *Антон*. През последните няколко години се забелязва засилен родителски интерес към имената от народната традиция, най-вече старинните сложносъставни имена като *Божидар*, *Владимир*. И в средно големите градове, както и в най-големите чуждите имена заемат една трета част от всички български антропоними.

Обобщения за модните тенденции при именуването на новородените в началото на 21. век в българските градове

Целта да изследваме първите петнадесет най-честотни лични имена на новородени деца не може да се осъществи в пълнота поради несъразмерността на получените данни (вж. в началото на труда при описаната методология). Предлагаме сравнителни данни на първите най-харесвани лични имена през 2008, 2014 и 2018 г. в трите най-големи града на България, където данните са сравнително съпоставими. За 2014 г. вж. по-подробно изследването на Choleva-Dimitrova et al. 2020; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021 г.

Таблица 37. Първите три най-честотни женски имена в градовете София, Пловдив и Варна

Градове	**2008 г.**	**2014 г.**	**2018 г.**
София	1. Виктория 2. Александра 3. Никол	1. Виктория 2. Никол 3. Мария	1. София 2. Виктория 3. Никол
Пловдив	1. Мария 2. Виктория 3. Никол	1. Мария 2. Виктория 3. Никол	1. Виктория 2. Никол 3. Мария
Варна	1. Виктория 2. Габриела 3. Симона	1. Виктория 2. Никол 3. Габриела	1. София 2. Александра 3. Виктория

Сравнявайки данните за трите години от трите най-големи града на България, добиваме впечатлението, че те са почти непроменени. В началото на 21. век се налагат лични имена, които се повтарят прекалено много и които се различават съществено от модните предпочитания в края на миналия век. Като изключително харесвано име днес се посочва *София* – на първо място в София и Варна през 2018 г. То се изкачва и в честотните таблици на някои други по-малки градове у нас. Вероятно този моден „бум“ се дължи и на голямата популярност, която антропонимът има в Европа. Това означава, че в следващите години този преномен може да измести *Виктория* от челното място в класацията в цялата страна. Предстои да видим дали тази прогноза ще се сбъдне.

Сравнявайки през годините женските антропоними, и сега за пореден път установяваме, че в Пловдив именуването е по-консервативно и там се съхраняват доста традиционни женски имена. В града под тепетата и досега името *Мария* остава едно от най-предпочитаните, докато в някои градове у нас то вече не е сред най-честотните имена. Все пак именуването в Пловдив също е подвластно на тенденциите към интернационални имена и там установяваме, че западната форма *Никол*, която измества българската традиционна *Николина*, е сред първите 3 най-харесвани имена за момичета.

Таблица 38. Първите три най-честотни мъжки лични имена в градовете София, Пловдив и Варна

Градове	**2008 г.**	**2014 г.**	**2018 г.**
София	1. Александър 2. Мартин 3. Георги	1. Александър 2. Мартин 3. Георги	1. Александър 2. Борис 3. Калоян
Пловдив	1. Георги 2. Иван 3. Мартин	1. Георги 2. Димитър 3. Александър	1. Георги 2. Александър 3. Димитър
Варна	1. Александър 2. Мартин 3. Георги	1. Александър 2. Георги, Мартин 3. Виктор, Даниел	1. Александър 2. Мартин 3. Виктор, Даниел, Теодор

От изложените данни в настоящата глава стана ясно, че в София и Варна няма големи различия, а дори до 2014 г. има пълно съвпадение на най-предпочитаните мъжки имена. През 2018 г. се наблюдава известна динамика в предпочитанията. Освен преномена *Александър*, който остава най-харесваното мъжко име в двата града, вече има специфични предпочитания. В столицата, както се вижда от табл. 38, на особена почит са имената на български владетели – *Борис* и *Калоян*. В морската ни столица на предни позиции излизат някои особено харесвани имена от чужд произход или чужди за нашата антропонимна система досега форми като *Виктор* и *Даниел*, както и *Теодор*, който почти напълно е изместил традиционната за България форма *Тодор*.

Сравнявайки данните от София и Варна с тези от Пловдив, отново, както и при женските имена, се откриват повече различия. Неизменно в гр. Пловдив през трите години първото място е заето от едно от най-любимите български мъжки имена – *Георги*, което през 2018 г. вече не се открива сред най-предпочитаните имена в София и Варна. Пловдив остава един от градовете в България, в който се съхранява в най-голяма степен традицията относно именуването на децата.

Таблица 39. Първите три най-честотни женски имена в изследваните градове през 2018 г.

София	Пловдив	Варна	Плевен	Велико Търново	Русе	Стара Загора	Благоевград
1. София	*Виктория*	*София*	*Виктория*	*Никол*	*Виктория*	*Никол*	*Никол*
2. Виктория	*Никол*	*Александра*	*Никол*	*Михаела*	*Никол*	*Мария*	*Виктория*
3. Никол	*Мария*	*Виктория*	*Александра Рая*	*Габриела Йоана София*	*София*	*Виктория*	*Йоана*

Когато разширим обхвата на съпоставката и включим данните от всички изследвани в този труд градове по отношение на модните тенденции в началото на 21. век, можем да направим и заключението, че тези тенденции се очертават в големите градове, най-вече в столицата, но твърде бързо се разпространяват и в средните по големина населени места у нас. Потвърди се тезата, че столицата ни задава модите при именуването на новородените. За градовете в Северна България като Велико Търново и Плевен съпоставките между първите най-харесвани антропоними стават по-сложни, тъй като на една позиция има по няколко имена. Така на първите десет позиции имената са вече тридесет. Относно запазването на традицията при именуването трябва отново да отбележим гр. Пловдив, където името *Мария* и досега е едно от най-обичаните. Същото може да се каже и за Стара Загора, докато изненадващо във Велико Търново това име не е сред най-честотните.

Таблица 40. Първите три най-честотни мъжки имена в изследваните градове през 2018 г.

София	Пловдив	Варна	Плевен	Велико Търново	Русе	Стара Загора	Благоевград
1. Александър	*Георги*	*Александър*	*Александър Никола*	*Мартин*	*Даниел*	*Георги*	*Александър*
2. Борис	*Александър*	*Мартин*	*Борис Теодор Мартин*	*Борис*	*Александър*	*Александър*	*Георги*
3. Калоян	*Димитър*	*Виктор Даниел Теодор*	*Виктор Даниел Кристиян*	*Георги*	*Мартин*	*Димитър*	*Никола*

И при мъжките имена виждаме, че някои антропоними са особено предпочитани. С изключение на Велико Търново, антропонимът *Александър* е сред най-харесваните имена и попада в топ 3 навсякъде, а в 50% от градовете той неизменно заема първа позиция. Други актуални модни мъжки преномени са *Борис*, свързващ се с историческото ни минало, и *Даниел* – име, което едва напоследък се озова в първите места на честотните таблици. Като причина за това трябва да посочим силно чуждо влияние. Макар че именуването на момчетата с традиционни български имена винаги се е изтъквало като разлика в сравнение с именуването на момичетата, между системата на мъжките и на женските имена съществуват и доста прилики. Откриваме ги в предпочитанията към чуждите форми на имената, които в днешно време изместват все по-често традиционните български варианти – напр. *Кристиян*, което почти напълно измества *Християн* и *Христо*. Друга особеност на личните имена е свързана с възраждането на някои старинни форми – днес почти не се срещат *Иван*, *Тодор* и *Николай*, за сметка на все по-широко застъпените *Йоан*, *Теодор* и *Никола*.

Втора глава

Съвременни тенденции при образуването
на личните имена в началото на 21. век

Традиционни словообразователни начини в съвременната антропонимия

Настоящата глава е посветена на образуването на съвременните лични имена. Както стана ясно в Увода, нашето внимание е насочено към проучване на традиционните имеобразователни типове и средства, като целта ни е да анализираме тяхната честота, за да определим посоката, в която се развива имеобразуването днес.

Личните имена са неразделна част от българския език, а „...езикът по специфичен опосредстван начин отразява процесите, протичащи в обществото“ (Виденов 2013: 72). Затова можем да кажем, че антропонимната система е динамична система и че проучването на нейното актуално състояние ни дава информация за множество разнообразни съвременни езикови, социални, политически и културно-исторически процеси. След като през 2007 г. България става част от голямото европейско семейство, българската личноименна система се осъвременява. В настоящата ситуация, характеризираща се с „глобализация на миграцията“ (Кръстева 2014: 321), с интензивен икономически и културен обмен, именуването на новородените е изключително важен за българската антропонимия въпрос. Досегашните ни изследвания (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021) показват, че личните имена (ЛИ) са подвластни както на традицията в именуването, така и на модата.

Редица традиционни имена се запазват, част от тях се модернизират, а други губят своята популярност (Ангелова-Атанасова 2005: 39–40; Янев 2009: 54–58; Choleva-Dimitrova et al. 2021: 60–62 и др.). Стана ясно, че от средата на 20. век някои от традиционните имена започват да се възприемат като непрестижни, като в най-голяма степен този процес засяга женските и мъжките лични имена, завършващи на суфикс *-к(о/а*) и характерните за първата половина на 20. век съкратени форми като *Недка*, *Пейо*, *Делчо*, *Цена* и пр. (Чолева-Димитрова 2002: 15–18). „Все пак една немалка група имена с домашен произход не престават да бъдат актуални, дори напротив, някои от тях придобиват голяма популярност през втората половина на 20. век, тъй като се смятат за престижни и добре звучащи, напр. *Калина*, *Деница*, *Цветелина*, *Пламен*, *Камен* и под.“ (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 139–140).

Антропонимите, свързани с народната традиция, са изключително важна част от българския именник и тъкмо заради това попадат в центъра на изследователския ни интерес. В началото на 21. век е важно да знаем до каква степен традиционните и изконни български имена все още са предпочитани и кои от тях продължават да се срещат. След наблюденията над най-предпочитаните имена – тези, които дават представа за главните тенденции в именуването, обект на внимание във Втора глава са антропонимите, чрез които в началото на 21. век се проявява домашната антропонимна традиция. Ще се опитаме да намерим отговори на следните въпроси: *дали старите структури са живи*; *кои традиционни именни основи се харесват най-много днес*; *в какви словообразователни типове имена участват*.

Проучването на актуалното състояние на антропонимното образуване у нас е необходимо и изключително важно. Подобни изследвания ни дават информа-

ция доколко са живи и дали все още се използват активно различните словообразователни начини и средства, както и техните възможности за обогатяване на личноименната система. Не на последно място, този род анализи имат потенциала да повишат езиковата култура на гражданите (Кондукторова-Вълканова 1982: 4), а според изследователите е необходимо да се положат усилия, за да се запази националната специфика на личноименната ни система (Ковачев 1987: 3–4, Ангелова-Атанасова 2005: 122–124, 2010: 305–314).

Една от целите на проучването е да се открояят личните имена, свързани с българската антропонимна традиция, с които родителите назовават новородените в началото на 21. век. Фокусът пада върху наследените от общославянския именен фонд имена и върху т.нар. *домашни* имена, свързани с българската народна традиция[12]. Към съвкупността от български лични имена от домашен произход се отнасят старинните общославянски едноосновни и двуосновни преномени, срещани и в другите славянски езици (*Брат*, *Рад*, *Слав*, *Доброслава*, *Миролюба*, *Светослав*, *Тихослав*). Това са имена с древен произход, индоевропейски и праславянски образувания, достигнали до нас след продължителна еволюция (Кондукторова-Вълканова 1982: 2; Петков 2006: 20–37, 2009: 193–212). Според А. Кондукторова-Вълканова към българските лични имена от славянски произход условно се приобщават и антропонимите, образувани от домашни по произход лексикални основи, но с чужди наставки (напр. *Ганета*, *Дариан*, *Радостиян*, *Янита*) (Кондукторова-Вълканова 1982: 2–3) и словообразователните калки като *Божидар*, *Благовест*, *Венцислав* (вж. Илчев 1969: 14–16; Ковачев 1987: 17). В ономастиката все още не е решен въпросът дали имена като *Божидар*, *Богомил*, *Богдан* са калкирани, т.е. са образувани чрез дословен превод на чужди антропоними, предимно гръцки, или са изконни български форми, дошли от старата славянска антропонимия (Кондукторова-Вълканова 1982: 18; Радева 2019: 38). Подобно допускане прави и М. Петков (2009: 206), тъй като е възможно да са съществували още преди приемане на християнството, а по-късно да са преосмислени в съзвучие с новата доктрина. Подобен процес на преосмисляне на теофорните имена се наблюдава както сред славяните, така и при други новопокръстени езически народи. От настоящото изследване разбираме, че с най-голяма честота днес се среща сложносъставното лично име *Теодор* (традиционно за именника ни, но чуждо по произход) и женската форма *Теодора*, а на второ място са домашните по произход *Божидар* и женският вариант *Божидара*[13]. Чуждите *Теодор* и *Теодора* имат известно предимство спрямо *Божидар* и *Божидара*, като се наблюдава постоянна надпревара между вариантите. През 2018 г. при мъжките имена се констатира възходяща тенденция в употребата на *Теодор*, а при женските – на *Божидара*. В географски план през 2008 г. името *Теодор* попада в първите 15 позиции на най-често срещаните имена в 4 града

[12] В нашата антропонимна литература по традиция личните имена спрямо произхода си се делят на: *домашни имена* и *имена от чужд произход*. Въз основа на своята семантика те се поделят в няколко подгрупи (вж. Илчев 1969: 9–14; Ковачев 1987: 16–22).

[13] Личното име *Теодор* датира от 9. век, формата *Теодора* – от 16. век, *Божидар* и женската форма *Божидара* – от 16. век (Заимов 1988).

от изследването (*Божидар* – само в 2 града), а през 2018 г. гръцкият вариант е в първите 15 позиции на най-често срещаните имена в осемте изследвани града, докато *Божидар* – в 3 града. През 2008 г. *Теодора* попада в първите 15 позиции на най-често срещаните имена в 5 града, за сметка на това *Божидара* не се открива в нито един, но през 2018 г. *Божидара* вече се среща в 2 града.

Според проф. Й. Заимов основният фонд на българските лични имена е славянският (Заимов 1988: 8). В българския език са съхранени голяма част от праславянските имена, които могат да се възстановят по сравнителен път от запазените до момента антропоними, както и от имената на отделните славянски народи, откриващи се в историческите извори. Освен общославянския и други етнически пластове имена оказват важна роля при формирането на българската личноименна система. Домашните имена (като *Здравко*, *Елица*) на свой ред са създадени от български лексикален материал и се свързват с народната традиция. Чуждите имена се появяват значително по-късно: най-напред християнските (т.нар. *календарни*) като *Анна*, *Мария*, *Иван*, *Никола* и пр., които се разпространяват след покръстването през 9. век, а имената от съвременни западноевропейски езици като *Антоанета*, *Кристиян*, *Мадлена* започват да навлизат масово от периода на Възраждането и най-вече в началото на 20. век (Илчев 1969: 9–11; Радева 2019: 30–32). Известно е, че голямата част от предхристиянския ни именен фонд е съхранен благодарение на създаването на българската писменост, защото след като старобългарският език е признат за официален за извършване на богослужения, личните имена, създадени със средствата на този език, придобиват право на законно съществуване (вж. Левкова 2022: 41).

Съвременният антропонимен словообразувателен процес се анализира, като се отчита ролята на „многовековната творческа традиция (проявена чрез наследените типове именни структури, именни основи и наставки)“ (Вълканова 1989: 100), т.е. като се анализират детайлно преномените, образувани със следните 20 старинни лексикални компонента: *бог/бож*, *благ*, *бор*, *бран*, *вел*, *вид*, *вит*, *влад*, *дар*, *доб/ъ/р*, *драг*, *злат*, *крас*, *люб*, *мир*, *рад*, *свет*, *слав*, *тих*, *цвет*, имената от готови нарицателни като *Вяра*, *Надежда*, *Росен*, както и имената, образувани с традиционни антропонимни суфикси като *-ан*, *-ин*, *-ко* и т.н.

Задачата на научната разработка е да се определи как и в каква степен тези трайни лексикални елементи са представени в съвременната антропонимна система. За целта, както беше изтъкнато, се анализира честотността на личните имена в зависимост от техните структурни особености. В изследването се търсят конкретните прояви на изконните словообразувателни начини, които все още се срещат в първите две десетилетия на 21. век: *композиция*, *антропонимна конверсия*, *антропонимна деривация* (*суфиксация* и *префиксация*), *антропонимно съкращаване* и *антропонимно новообразуване* (Кондукторова-Вълканова 1982)[14]. Разглеждат се видовете основи, които участват в образуването на съвременните лични имена:

[14] За съвременния период е характерно още *антропонимното новообразуване*, което включва *контаминацията* и *оказионалното образуване*, които ще бъдат засегнати по-нататък в изложението.

- едночленни (прости) и съкратени афиксални ЛИ[15] с участието на старинни домашни основи. Тук се включват антропонимите, образувани чрез *конверсия* (*Радост*, *Красен*) (непроизводни от словообразувателно гледище); имената, образувани с помощта на антропонимна суфиксация (*Дарина*, *Радина*) и на антропонимно съкращаване (*Дара*, *Любо*);
- двучленни (сложни) имена, т.нар. композити (*Владимир*, *Десислава*), образувани с помощта на *композиция*[16];
- умалителните имена (*Живко*, *Пейо*, *Радка*, *Цвети*);
- двойните имена (*Божидара-Симона*) (вж. Янев 2009: 135–220; Радева 2019: 32).

Основна единица в образуването на ЛИ е антропонимният словообразувателен тип, който обединява имена с еднаква словообразувателна структура, с лексикално-граматическо единство на произвеждащите ги основи, с тъждествени словообразувателни форманти, напр. *Дар-ин, Бож(г)-ин*; *Добр-о-мир, Слав-о-мир*[17]. „Произвеждаща в антропонимията е основата, от която непосредствено с помощта на словообразувателни средства се образува лично име“ (Кондукторова 1983: 13).

Наблюдения върху личните имена, образувани от старинни домашни основи

Темата за образуването на личните имена в българския именник е разглеждана и по-рано. Първият опит за обобщаващо изследване върху антропонимното образуване е дисертацията на А. Кондукторова-Вълканова „Начини за образуване на лични имена от славянски произход в съвременната българска антропонимия“ (1982). Авторката разглежда основните начини, по които са образувани личните имена, употребявани у нас за периода 1901–1980 г. Най-продуктивни за този период се оказват антропонимните основи *слав*, *мил*, *мир*, *рад*, *бог*, *люб*, *цвят*, *вел*, *влад*, *злат*, а по отношение на антропонимните суфикси *-ан*/*-ян*, *-ка* (Пак там: 3, 10). Според А. Кондукторова-Вълканова в съвременните лични имена са запазени около 270 старинни лексикални основи (предимно лексикално-граматично съотнесени към съществителните имена). Тези лексикални компоненти дават представа за ценностната система на българите и представляват добра основа за социологически и народопсихологически изследвания (Кондукторова-Вълканова 1982: 9; Кондукторова 1983: 102; Янев 2009: 79). От цитираното, а и от други изследвания става ясно, че тези основи са много добре

---

[15] По терминологията на Б. Янев (2009: 154).

[16] По-нататък термините *едночленни лични имена*, *прости лични имена*, *едноосновни лични имена* се използват еднозначно. Същото важи за термините *двучленни лични имена*, *сложни лични имена*, *двуосновни лични имена*, *сложносъставни лични имена* и *композити*.

[17] За основа при определяне на понятието словообразователен тип на ЛИ се взема разбирането на М. Докулил (вж. Кондукторова 1983: 10).

застъпени в българския именник от векове насам[18]. Данни за имеобразуването на съвременните антропоними са изнесени и в други трудове (Калканова 2004; Чолева-Димитрова, Янев 2015; Радева 2019). В изследването „Популярно ли е твоето име?“ Т. Калканова установява, че през периода 1970–1992 г. най-много новородени в София получават имена, образувани с компонентите *-слава* и *-мира*, докато етимоните *-мила*, *-зара*, *-дара* имат почти символично присъствие (Калканова 2004: 102–106). Според наблюденията на Б. Янев отново става ясно, че най-трайни в съвременната антропонимия са лексикалните компоненти на старинни композити като *мир*, *слав*, *бер*, *благ*, *бог*, *буд*, *вел*, *вид*, *влад*, *год*, *дар*, *добр*, *драг*, *жив*, *люб*, *мил*, *рад*, *тих*, *стан*, *яр.* Най-използвани са съставките *мир* и *слав*, при това на 2. п. в композитума (Янев 2009: 71–75).

Според публично достъпните данни, оповестявани периодично от НСИ, класацията на най-разпространените лични имена на новородените в България за 2008 и 2018 г. е представена в табл. 41.

Таблица 41. Класация на най-разпространените лични имена на новородените в България за 2008 и 2018 г. според НСИ (https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Names2018p.pdf)

№	ТОП 10 ИМЕНА на момчетата, родени през 2008 г.	ТОП 10 ИМЕНА на момчетата, родени през 2018 г.	ТОП 10 ИМЕНА на момичетата, родени през 2008 г.	ТОП 10 ИМЕНА на момичетата, родени през 2018 г.
1.	*Георги*	*Георги*	*Виктория*	*Виктория*
2.	*Александър*	*Александър*	*Мария*	*Мария*
3.	*Мартин*	*Мартин*	*Габриела*	*Никол*
4.	*Иван*	*Борис*	*Александра*	*София*
5.	*Димитър*	*Никола*	*Никол*	***Рая***
6.	*Николай*	*Димитър*	*Симона*	*Александра*
7.	*Даниел*	*Даниел*	*Йоана*	***Дария***
8.	*Кристиян*	*Калоян*	*Теодора*	*Габриела*
9.	*Никола*	*Иван*	***Рая***	*Симона*
10.	*Виктор*	*Теодор*	*Гергана*	*Йоана*

Това са данни за цялата страна, които в известна степен са представителни за най-харесваните преномени в именната система на новородените в първите две десетилетия на 21. век. От таблицата, а и от анализите в Първа глава е видна тенденция на устойчив ръст на някои имена, които имат домашен произход, напр. *Рая* и *Дария*. Нека обърнем по-специално внимание на *Дария*, което видяхме, че в последните години във всички изследвани градове се изкачва до лидерските позиции сред женските имена. Произходът на *Дария* може да се интерпретира по различен начин. Би могло да се схване като новообразуване от традиционната именна основа *дар-* и формант *-ия*, срещан в множеството лич-

[18] Например и през 15. век предпочитани са били имената с основи *рад*, *стан*, *драг*, *добър*, *брат* (Кондукторова 1983: 102; Гандев 1989: 187–245).

ни имена днес. В историческия ни антропонимикон откриваме формите *Дара*, *Дарена*, *Дарина*, *Дарка* и под., като най-старите записи са от 14. век (Заимов 1988: 80).

Сравнението между съвременните данни за най-предпочитаните имена с тези от 20. век позволява да се проследи как настъпва смяната в състава на българския именник. В табл. 42 са представени преномените, определени от Н. Ковачев като най-разпространени сред новородените за периода 1901–1970 г. в бившите 99 околийски града (Ковачев 1987: 2).

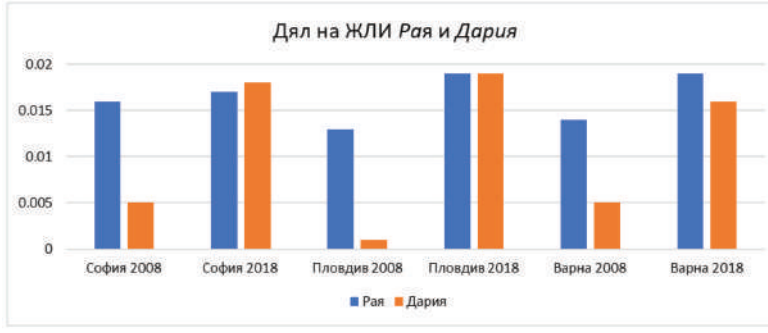
Таблица 42. Най-разпространените лични имена на новородените през 20. век (Ковачев 1987: 196, 201)

№	Топ 10 имена на момчетата	Топ 10 имена на момичетата
1.	*Димитър*	*Мария*
2.	*Георги*	*Марийка*
3.	*Иван*	*Иванка*
4.	*Петър*	*Елена*
5.	*Христо*	***Надежда***
6.	*Васил*	*Пенка*
7.	*Николай*	*Еленка*
8.	*Теодор*	***Цветанка***
9.	*Стефан*	***Маргарита***
10.	*Никола*	*Анка*

Сравнението между първите 10 по честотност имена през 20. век с тези от началото на 21. век показва ясно съществените разлики в онимния репертоар. Както става ясно, в именника на новородените през 20. век сред най-предпочитаните имена преобладават тези от християнския календар. В класацията на най-популярните мъжки имена не попада нито едно име от народната традиция, но сред женските имена се откриват цели три домашни имена *Надежда*, *Цветанка* и *Маргарита*, съответно образувани посредством конверсия и антропонимно словообразуване. Прави впечатление, че 6 от 10 женски антропонима завършват със суфикс *-ка*: *Марийка*, *Иванка*, *Пенка*, *Еленка*, *Цветанка*, *Анка*. В началото на 21. век сред високочестотните имена отново присъстват домашни антропоними като ЛИ *Рая*[19] и *Дария*, които не присъстват в класацията от 20. век. Тенденцията е и двата антропонима да се придвижват към челните позиции в ранговите списъци на осемте изследвани града (вж. фиг. 53, по-подробно вж. Първа глава). Друг нов елемент в началото на 21. век, за който стана също дума в Първа глава, е, че в топ 10 на мъжките лични имена се нареждат имена на български владетели, по-конкретно *Калоян* и *Борис*.

---

[19] По отношение на произхода и значението на името *Рая* няма колебания в нашата ономастична литература. Името се обяснява като успореден женски вариант на *Райо*, 17. век, *Райо* е от *Ра-до* и *-йо*, 15. век, *Радо* е съкратено от *Радо-слав, Радо-мир*, 15. век (Заимов 1988: 191, 188, 186; Вайганд 1926; Илчев 1969; Ковачев 1995). Днес тази връзка е избледняла и непонятна за повечето носители на езика, които свързват значението на името с нарицателното „рай“.

Фигура 53. Дял на женските имена *Рая* и *Дария* в именните списъци на градовете София, Пловдив и Варна за 2008 и 2018 г. спрямо общия брой родени момичета (вж. по-подробно Първа глава)

Едночленни (прости) и съкратени афиксални лични имена с участието на старинни основи

Най-общо казано, едносъставните (еднокоренни) лични имена са от самостоятелни основи и от съкратени основи със или без суфиксално оформяне. В изследваните корпуси се откриват следните антропоними от тази група (вж. табл. 43).

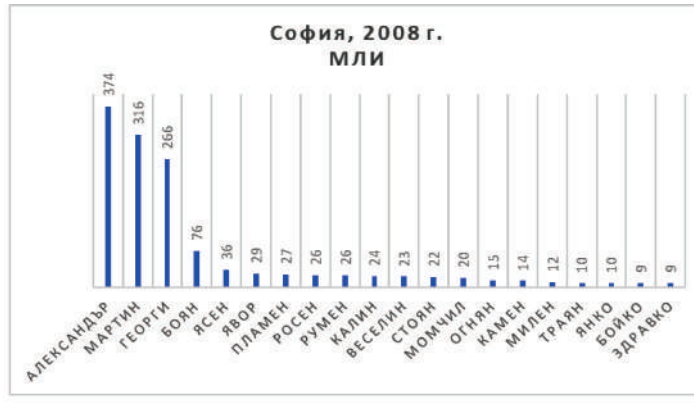
Таблица 43. Домашни едносъставни лични имена, образувани от старинни основи[20]

Женски лични имена
Албена, *Божана*, *Бистра*, *Боряна*, *Биляна*, *Велина*, *Вера/Вяра*, *Весела*, *Веселина*, *Галя*, *Галена*, *Галина*, *Дара*, *Дариа/Дария*, *Дарина*, *Деница*, *Дивна*, *Елица*, *Калина*, *Живка*, *Зара*, *Здравка*, *Златина*, *Златка*, *Зорница*, *Кремена*, *Лилия*, *Лиляна*, *Лина*, *Люба*, *Любка*, *Малина*, *Мила*, *Милена*, *Милица*, *Мира*, *Невена*, *Надка*, *Надежда*, *Надя*, *Неда*, *Пламена*, *Преслава*, *Рада*, *Радина*, *Радка*, *Радост*, *Радостина*, *Райна*, *Ралица*, *Рая*, *Раяна*, *Роза*, *Роси*, *Росица*, *Румяна*, *Светла*, *Светлана*, *Славка*, *Снежа*, *Снежана*, *Станка*, *Теменужка*, *Траяна*, *Траянка*, *Цветелина*, *Цвети*, *Цветина*, *Яна*, *Янита*, *Яница* и др.
Мъжки лични имена
Бисер, *Бойко*, *Борил*, *Велин*, *Веселин*, *Галин*, *Горан*, *Дариан*, *Дарин*, *Добри*, *Добрин*, *Живко*, *Здравко*, *Златин*, *Искрен*, *Камен*, *Калин*, *Красен*, *Милан*, *Милен*, *Миро*, *Момчил*, *Найден*, *Огнян*, *Орлин*, *Пламен*, *Преслав*, *Ради*, *Радостин*, *Райчо*, *Росен*, *Румен*, *Слави*, *Славчо*, *Светлин*, *Свилен*, *Стоян*, *Траян*, *Трайчо*, *Цветан*, *Цветелин*, *Явор*, *Янко*, *Ясен* и др.

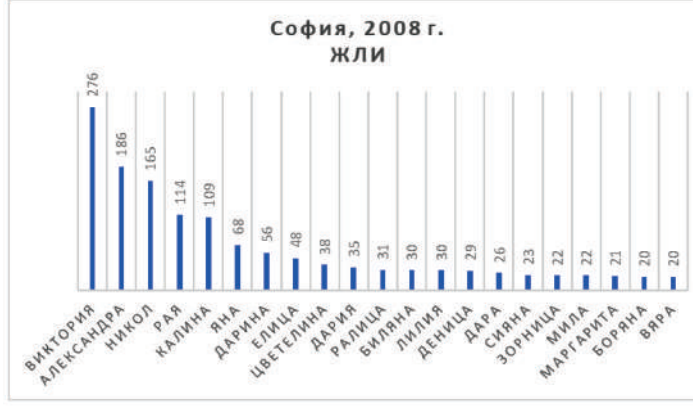
Важното е да отбележим, че и в началото на 21. век родителите избират да дадат на децата си тези традиционни български имена. Посочените антропоними имат над две референции и се срещат с различна честотност в осемте изследвани града на страната ни.

Следващите фигури илюстрират честотата на имената от народната традиция в най-големите градове на страната спрямо първите 3 най-честотни ЛИ във всеки един референтен списък, които обикновено са чужди по произход.

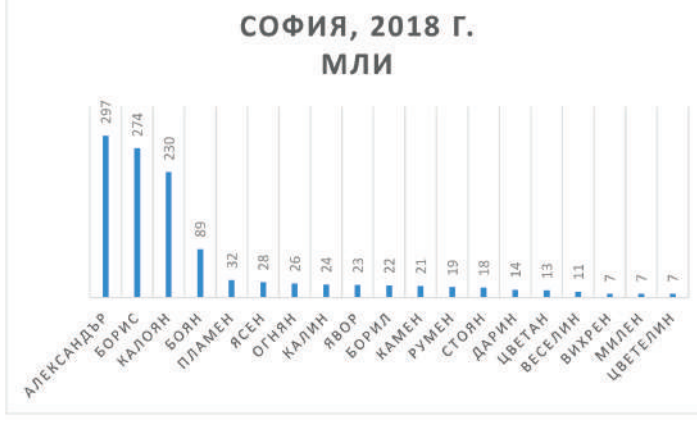
[20] Забелязва се конкуренция между екави и якави форми *Вяра*/*Вера*.

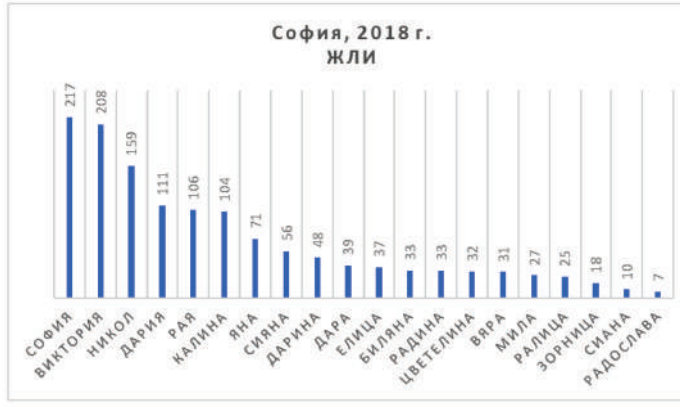
Фигура 54. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

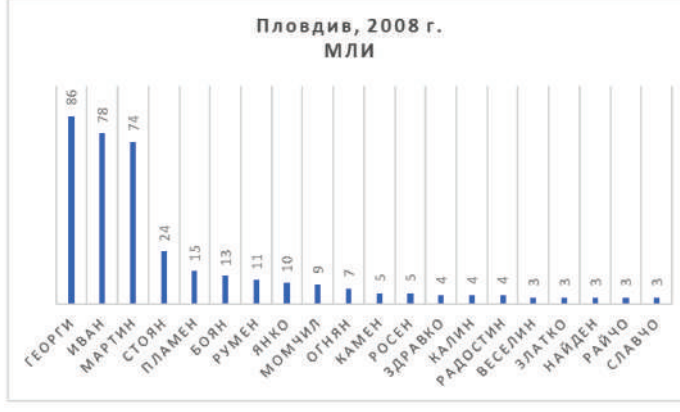
Фигура 55. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

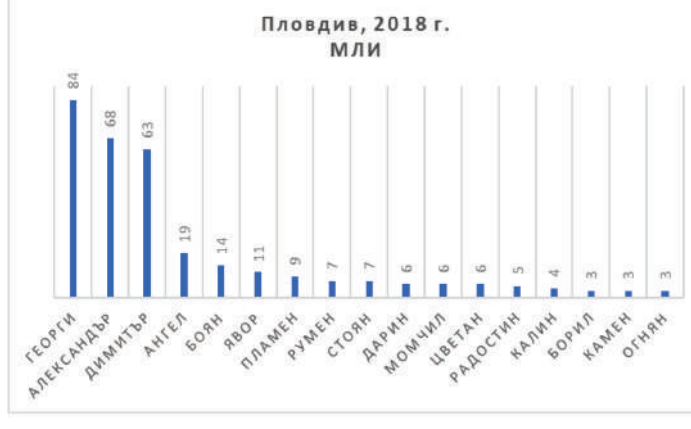
Фигура 56. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

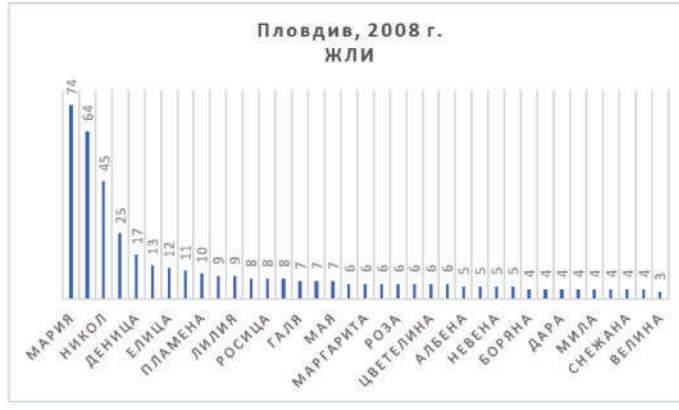
Фигура 57. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

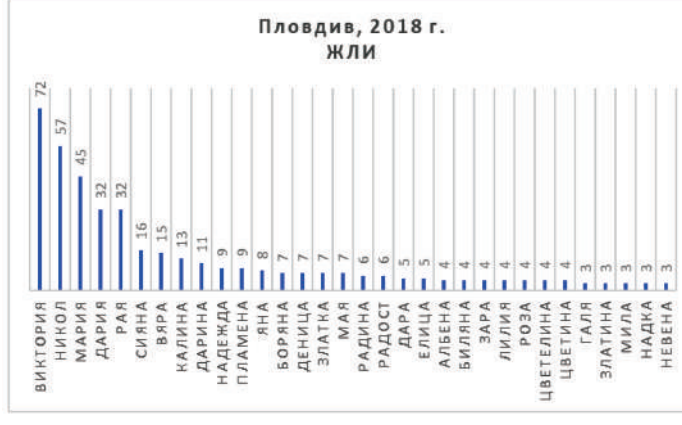
Фигура 58. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

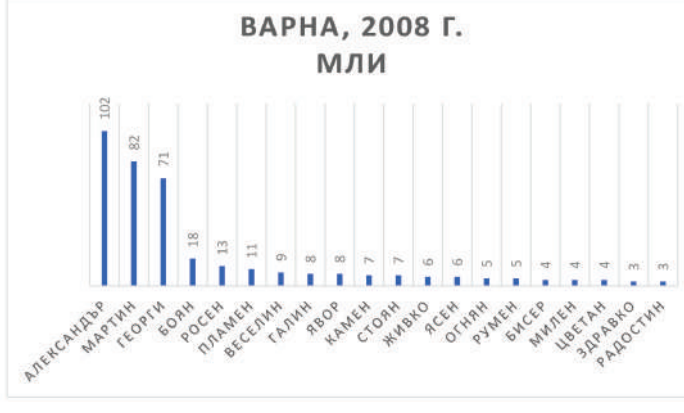
Фигура 59. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

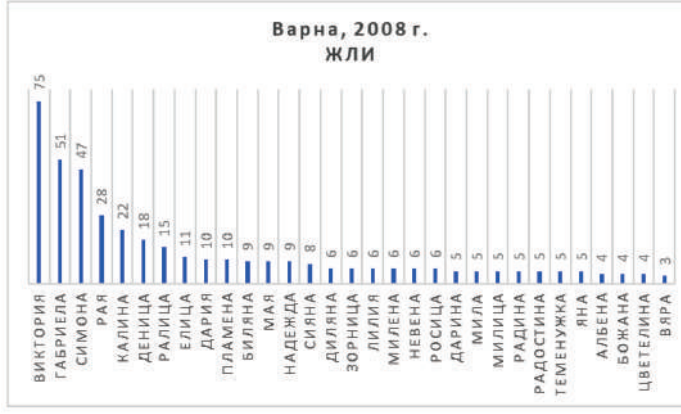
Фигура 60. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

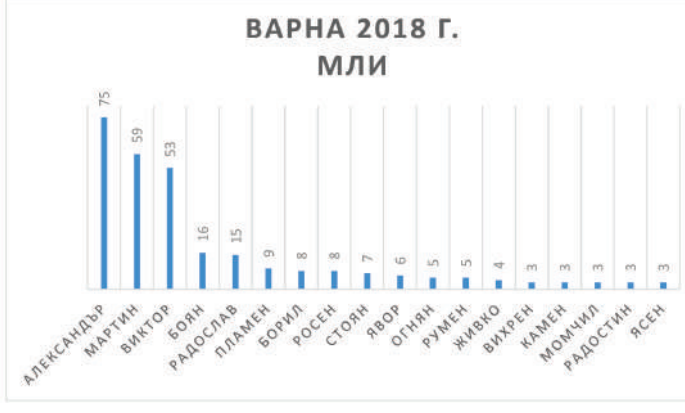
Фигура 61. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

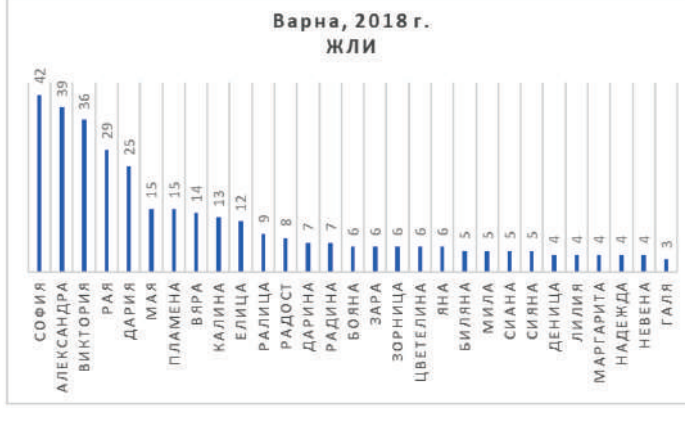
Фигура 62. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

Фигура 63. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

Фигура 64. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

Фигура 65. Съотношение между първите 3 най-фреквентни имена и първите по честотност имена от народната традиция

Проличава, че през 2018 г. в топ 5 на женските лични имена от народната традиция откриваме следните преномени: *Рая*, *Дария*, *Яна*, *Сияна* (личното име Сияна може да се тълкува различно), *Калина*, *Деница*, *Елица*, *Вяра*, *Пламена*, *Невена*, *Дара*, *Зара*.

Таблица 44. Топ 5 на женските лични имена от народната традиция по градове

Град	Имена
София	*Рая*, *Калина*, *Яна*, *Деница*, *Елица*
Пловдив	*Дария*, *Рая*, *Сияна*, *Вяра*, *Калина*
Варна	*Рая*, *Дария*, *Пламена*, *Вяра*, *Калина*
Благоевград	*Дария*, *Рая*, *Дара*, *Сияна*, *Дарина*
Стара Загора	*Рая*, *Дария*, *Пламена*, *Сияна, Невена*
Велико Търново	*Дария*, *Рая*, *Пламена*, *Калина*
Русе	*Дария*, *Сияна*, *Яна*, *Рая*, *Калина*
Плевен	*Рая*, *Вяра*, *Дария*, *Зара*, *Калина*

Нашите детайлни анализи показват, че между отделните градове са налице известни локални специфики по отношение на употребата на ЖЛИ с домашен произход (вж. табл. 44–45).

Таблица 45. Локални предпочитания в топ 5 на ЖЛИ от народната традиция[21]

Град	Име
София	*Деница*, *Елица*
Варна, Стара Загора и Велико Търново	*Пламена*
Благоевград	*Дара*
Стара Загора	*Невена*
Плевен	*Зара*

Ако погледнем данните от Благоевград в табл. 46, ще видим, че благоевградчани харесват главно следните домашни ЖЛИ: *Дария*, *Рая*, *Сияна*, *Дарина*.

Таблица 46. Лични имена с домашен произход в Благоевград

Година	2008 г.	2014 г.	2018 г.
ЖЛИ	*Цветелина* 6. п. *Снежана* 4. п. *Елица* 3. п. *Ралица* 3. п. *Яна* 3. п.	*Дария* 6. п. *Рая* 4. п *Сияна* 4. п. *Дарина* 3. п. *Цветелина* 3. п.	*Дария* 9. п. *Рая* 7. п. *Дара* 4. п. *Сияна* 4. п. *Боряна* 3. п. *Дарина* 3. п.
МЛИ	*Слави* 3. п.	*Бойко* 3. п.	-

[21] Вж. също Данчева 2021б.

За разлика от 2008 г., през 2014 имената *Рая* и *Дария* се срещат с повече от 3 употреби.

Фигура 66. Съпоставка между първите три по фреквентност женски имена и едночленните имена от народната традиция в Благоевград, 2018 г.

За да илюстрираме жизнеността на посочените антропоними, прилагаме кратък списък с имена от народната традиция с единични употреби в София и Варна, които са коментирани в други наши изследвания по темата (вж. табл. 47).

Таблица 47. Имена от народната традиция с единична употреба през 2014 г. (Чолева-Димитрова, Данчева 2018)

София, 2014 г.	**Варна, 2014 г.**
Веда, *Вида*, *Видена*, *Ерма*, *Китана*, *Найда*, *Неделя*, *Ненка*, *Събка*	*Гинка*, *Здравена*, *Руйа*
Батул, *Богоя*, *Боил*, *Бончо*, *Борей*, *Величко*, *Велко*, *Вихрен*, *Вихър*, *Гено*, *Гордан*, *Жеко*, *Запрян*, *Раден*, *Радко*, *Радой*, *Райчо*, *Станчо*, *Стойне*, *Трайко*, *Цвятко*	*Вичо*, *Нино*, *Райко*, *Хубен*

Таблица 47 съдържа някои редки имена. От нея проличава, че с единична честота са едни от най-старите домашни имена[22], които в бъдеще могат да излязат от употреба (Чолева-Димитрова, Данчева 2018), но също така могат и да бъдат възродени при определени обстоятелства (Choleva-Dimitrova et al. 2021: 61), например името *Рая*. Повишаването на честотността на името *Рая* е плавен процес, започнал по-осезаемо в средата на 20. век, като през първата половина на миналия век името е много рядко срещано (Ковачев 1987: 154). В периода 1981–1990 г. преноменът *Рая* се намира едва на 187. п. в класацията с имената на новородените (Ангелова-Атанасова 2001: 196).

Освен имената, образувани от домашни основи, тук представяме данни и за преномените, създадени с помощта на конверсия от домашни по произход

[22] Напр. *Вичо* м. от *Видо* или *Вито* с -(ь)*чо*, 16. в., *Нино* (съкратено от изч. *Нино-гняв, Нино-слав*, вероятно от *нине* ’сега, днес’, 16. в.), *Райко* (умал. от *Райо*, м. от *Райка*, 16. в.), *Хубен* (от *Хубо* и -*ен*, 15. в.), *Хубо* е от изч. прил. *хуб* ’хубав’ (Заимов 1988).

лексеми. За конверсия говорим, когато „съществуващи в езика ни пълнозначни думи по пътя на онимизацията се превръщат в лични имена“ (Ковачев 1982: 137). Преходът на нарицателното име в лично се осъществява без прибавяне на словообразувателен формант. Имена като *Весела*, *Галя*, *Галена*, *Деница*, *Зара*, *Калина*, *Любов*, *Мила*, *Малина*, *Надежда*, *Радост*, *Роза*, *Светла*, *Теменужка*; *Бисер*, *Искрен*, *Камен*, *Красен*, *Огнян*, *Росен*, *Румен*, *Свилен*, *Явор*, *Ясен* са възникнали според този словообразувателен способ. Според характера на изходната дума като част на речта тези имена са два вида: от съществителни нарицателни имена *любов*, *радост*, *теменужка* и пр., от прилагателни имена *светъл* ’който излъчва светлина’, *мил* и *красен* ’хубав’. Регистрират се имена от глаголи като *Галя* (от *галя* ’милвам’) (от причастия – *Гален*, *Галена* (< от *гален* ’милван, глезен’), *Дарена* (от ж.р. от *дарен* ’подарен, безвъзмездно даден’ (свързва се с нарицателното *дар*) и др. (вж. по-подробно Янев 2009: 148–149). Този начин на образуване на лични имена е старинен и според М. Парзулова (2015: 57) в края на 20. век вече е непродуктивен, а според А. Вълканова, доколкото са налице нови преномени, образувани чрез конверсия, те са предимно от чужд произход (*Камелия*, *Рапсодия*, *Диамант* и т.н.) (Кондукторова-Вълканова 1989: 101). Нашите данни потвърждават тези твърдения. Например в Благоевград през изследвания период сред имената с поне 3 референции откриваме само два преномена, образувани с помощта на конверсия. Това са имената *Вяра*, 2014 г. и *Румен*, 2018 г. Моделът все още работи, но е слабо разпространен, защото от други наши изследвания, включващи антропоними с единични и двойни референции, става ясно, че експерпираните примери са от периферията на именната ни система: *Дивна*, *Нова*, *Канарче*, *Айви*, *Грейс* (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 87; Петкова 2021: 262–263). Повечето от тях са образувани директно от английски апелативи като *Джой* и *Хоуп*, срещани и в други езици (Felecan 2014).

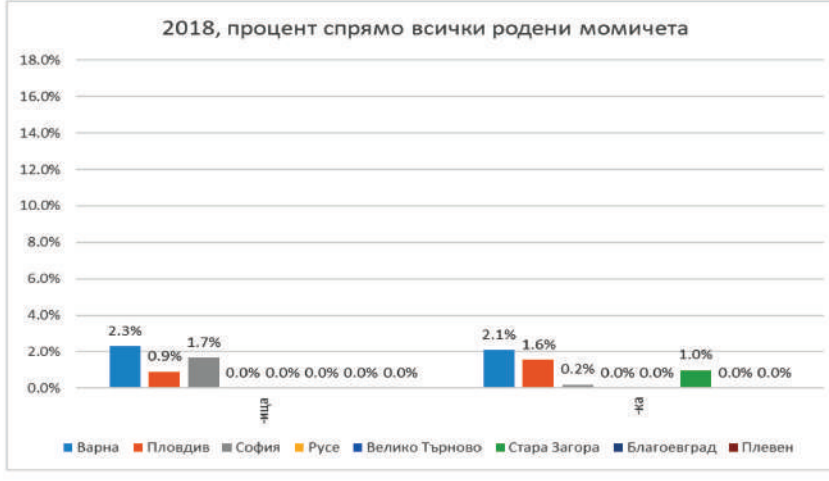
Вследствие на сравнението на ранговите списъци забелязваме, че името *Радост* придобива популярност през 2018 г. То се среща с 3 и повече референции в София, Пловдив, Варна и Русе.

Таблица 48. Брой референции на името *Радост* през 2008, 2014 и 2018 г.

Година	2008 г.	2014 г.	2018 г.
София	*Радост* 11	*Радост* 13	*Радост* 17
Пловдив	-	-	*Радост* 6
Варна	-	-	*Радост* 8
Русе	-	-	*Радост* 4

Една много голяма част от традиционните имена са образувани с помощта на суфиксация. Суфиксалните лични имена (*Радко*, *Радан*, *Велин*, *Милка*) представляват структурно единство на произвеждаща антропонимна основа и формант, при което антропонимната основа може да бъде и съкратена (напр. *Радо* от *Радомир*). Словообразувателният процес следва основно две структурни схеми – традиционна антропонима основа + нов суфикс; нова антропонимна основа + старинен, традиционен суфикс (вж. Кондукторова 1983: 102).

Прави впечатление, че почти всички ексцерпирани имена, образувани от домашни основи, съдържат традиционни суфикси[23]. Това са ЖЛИ: *-ана/-яна* (*Боряна*, *Снежана, Сияна*), *-ина* (*Дарина*, *Радина*), *-лина* (*Цветелина*), *-ица* (*Елица*, *Милица*, *Ралица*), *-а* (*Дара*, *Яна*); МЛИ: *-ан* (*Деян*, *Цветан*), *-ен* (*Милен*), *-ин* (*Велин*, *Дарин*, *Добрин*, *Златин*, *Светлин*), *-ко* (*Бойко*), *-и* (*Слави* от *Славе*), *-ил* (*Борил*) и др.

Фигура 67. Дял на женските имена от домашни основи и традиционни суфикси

През 2008 и 2018 г. най-много женски лични имена със суфикс *-ица* се срещат във Варна. През 2018 г. след Варна се нареждат София и Пловдив.

Таблица 49. Едночленни лични имена, образувани от старинна основа *дар-* и нови суфикси

	2008 г.	**2014 г.**	**2018 г.**
Дария	След първите 15 позиции в София, Пловдив, Варна	6. п. София 6. п. Пловдив 5. п. Варна 9. п. Русе 13. п. В. Търново 9. п. Стара Загора 10. п. Благоевград 4. п. Плевен	5. п. София 4. п. Пловдив 6. п. Варна 5. п. Русе 7. п. В. Търново 4. п. Благоевград
Дариан		4. п. София	6. п. София
Дарио	-	-	6. п. София

[23] Преномените, образувани от домашни основи и чужди суфикси, са обект на анализ по-нататък в изложението.

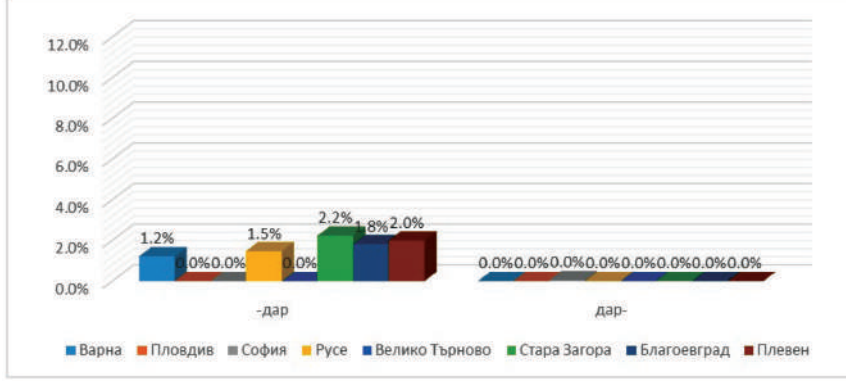
Едночленните лични имена, образувани от старинна основа *дар-*, в именника на новородените в най-големите градове на страната ни през 2008 и 2018 г. са 39 МЛИ и 449 ЖЛИ. През 2008 г. основата се включва в имената на 46 момичета в големите градове, през 2018 г. броят им вече нараства на 168 ЖЛИ (общо 214 новородени за двете години). Големият брой на женските имена се дължи изцяло на антропонима *Дария*.

На второ място е личното име *Дарина*, с което са назовани 72 новородени през 2008 и 66 през 2018 г. (общо 138 момичета). Формата *Дариа*, както и традиционните ЛИ *Дара* и *Дарина* са със значително по-малка честотност от *Дария*.

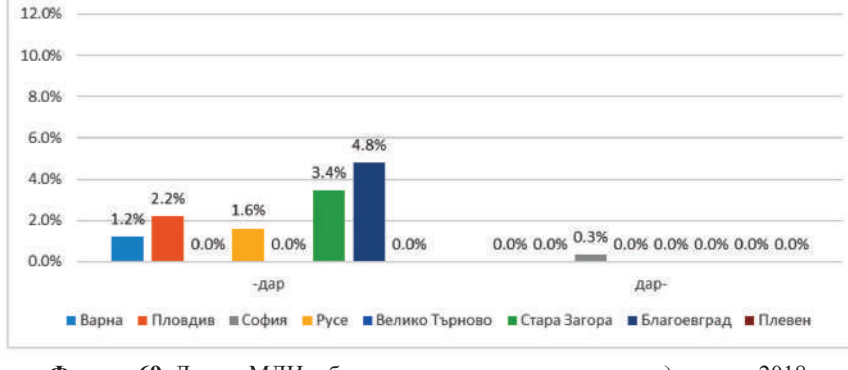
Таблица 50. Видове едночленни ЛИ, образувани от старинна основа *дар-*

Година	2008 г.	2018 г.
ЖЛИ	*Дара*, *Дарина*, *Дариа/Дария*	*Дара*, *Дарина*, *Дариа/Дария*
МЛИ	*Дарин*, *Дариан*	*Дарио*, *Дарин*, *Дариан*

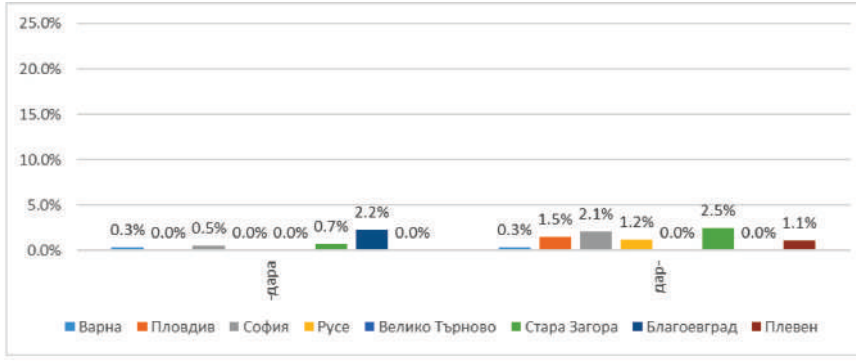
Следващите фигури илюстрират активността на домашната основа *дар-* в едночленни имена, а също и като първа, и като втора част в двучленни имена.

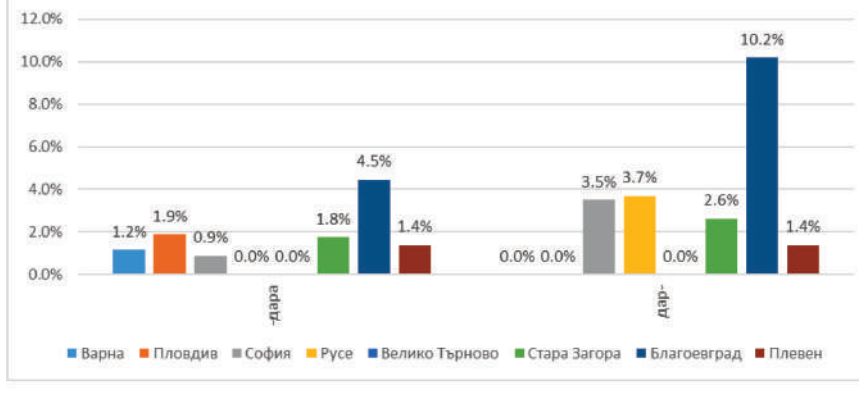
Фигура 68. Дял на МЛИ, образувани от домашната основа *дар*, през 2008 г. (изчислени спрямо родените момчета през 2008 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти)

Фигура 69. Дял на МЛИ, образувани от домашната основа *дар*, през 2018 г. (изчислени спрямо родените момчета през 2018 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти)

Фигура 70. Дял на ЖЛИ, образувани от домашната основа *дар*, през 2008 г. (изчислени спрямо родените момичета през 2008 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти)

Фигура 71. Дял на ЖЛИ, образувани от домашната основа *дар*, през 2018 г. (изчислени спрямо родените момичета през 2018 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти)

Съкратени лични имена от старинни общославянски основи

Като цяло словообразователните способи, посредством които са възникнали кратките славянобългарски имена, са добре познати, описани са подробно от ономастите (вж. Заимов 1988; Чобанов 1987, 1988; Янев 2009; Петков 2010; Радева 2019). Съкращават се прости, сложни, домашни и дори заети имена. Този способ дава неограничени възможности за образуване на нови лични имена. От съкратените сложни имена се образуват множество афиксални форми, напр. от ЛИ *Любомир* (инвариант) се образуват варианти *Любо* и *Миро*, които стават инварианти на следните варианти: *Любен*, *Любчо*, *Мирчо*, *Мирон* и т.н. (Янев 2009: 154). Обикновено едносъставните кратки имена са образувани чрез съкращаване на първия или на втория компонент на изходния проприален композит. Огромна част от съкратените имена са образувани чрез разширяване на основата посредством суфикс. Съкратени имена от старинни основи в именника на новородените в началото на 21. век са напр. *Боряна* от *Боро* и *-яна*, *Боро* е съкратено от *Борис(лав)* (Заимов 1988: 29–30); *Борил* от *Боро*, *Боре* и *-ил*, 11. век, *Боро* е съкр. от *Борис(лав)*, *Боримир* (Пак там: 29); *Велин*, 15. век (от *Веле*, *Вело* и *-ин*, *Вело* е

съкратено от *Велико*, *Величко*, *Велислав*) (Пак там: 46), *Дара* от *Даро*, съкратено от *Божи-дар*, *Даро-слав*, *Даро-дан*; *Дарина* от *Дара* и *-ина*, от *Дарин*, което е от *Даро*, съкр. от *Божи-дар*, *Даро-слав*; *Дарин* от *Даро* и *-ин* (Пак там: 80); *Люба*, ж. от *Любо*, 16. век, *Любо* е съкратено от *Любо-мир*, *Любо-мил* (Пак там: 142–143); *Мила*, ж. от *Мил*, *Мило*, 15. век; *Мил* може от *Богомил* (Пак там: 150); *Рада*, ж. от *Рад*, *Радо*, 16. век, *рад* е старинно прил. със значение '*радостен*', *Радо* е съкратено от *Радо-мир*, *Радо-слав* (Пак там: 185–186), *Яна*, съкратено от *Сто-яна*, *Рум-яна* (Пак там: 250)[24].

Сложносъставни имена, образувани от старинни домашни основи

Антропонимната композиция е характерна за всички индоевропейски езици (Miklosich 1927; Георгиев 1977: 40–44). Тя е един от най-древните словообразователни механизми, наследени от индоевропейски и развита през отделните исторически периоди, която заема достойно място в българската антропонимна система чрез непрестанно подновяване на старите славянски имена или новообразуване по техен модел (Янев 2009: 71). „Словообразователната структура на сложните лични имена се състои от две антропонимични основи, свързани в една антропонимна произвеждаща основа“ (Кондукторова-Вълканова 1986: 77). Двата члена от тази основа се характеризират с лексикална пълноценност, като всеки от тях може да образува самостойно лично име, т.е. сложните преномени са съставени „от два самостойни в синтактично отношение израза, обединени от форма и значение в едно цяло“ (Кондукторова-Вълканова 1986: 77; Янев 2009: 71). Често композитите имат словообразователна структура, състояща се от субстантив + субстантив (*Мирослав*, *Цветомир*), вербална част + субстантив (*Борислав*, *Десислава*, *Любомир*), адектив + субстантив (*Белослава*, *Драгомир*, *Добромир*) и др.[25] Образуването на сложни имена става със или без интерфикс. Най-често съединителните гласни са: *-о-*, *-и-*, *-е-*[26]. Композитите не са суфиксално оформени.

Архаичните двучленни имена образуват най-стария пласт имена, но и днес смисловото съдържание на повечето от тях е ясно на българите (за разлика от християнските или западните имена) (Янев 2009: 71, 75; Петков 2010: 298; Толстая 2021: 9–32). От значението на основите узнаваме за ценностната система на техните създатели, а от избора на определени основи в началото на 21. век – донякъде за тази на съвременниците ни. Допускаме, че има етнопсихологически причини, които способстват най-честите именни основи трайно да доминират в антропонимната система на българите през вековете. Според някои автори славянобългарската антропонимия се е задържала заради магическата сила на името, която по-късно се поема от имената на светците, поели функци-

[24] Имената са разгледани подробно в излезлите в страната антропонимни речници.

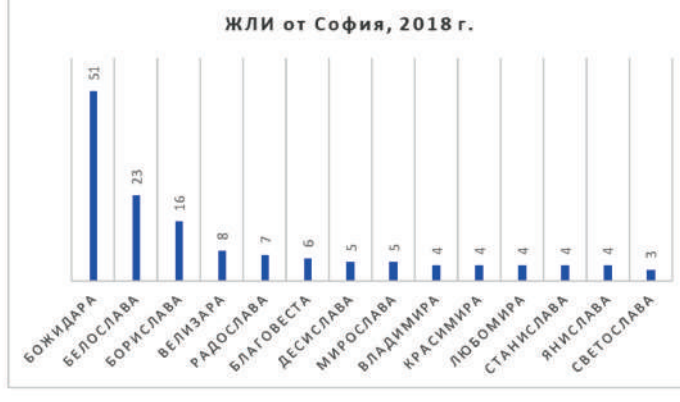
[25] Структурни специфики на съвременните двуосновни имена с традиционни именни основи (домашни и чужди) са разгледани подробно от Кондукторова-Вълканова (1982: 17).

[26] За историята на интерфикса *-и* вж. Янев (2009: 75).

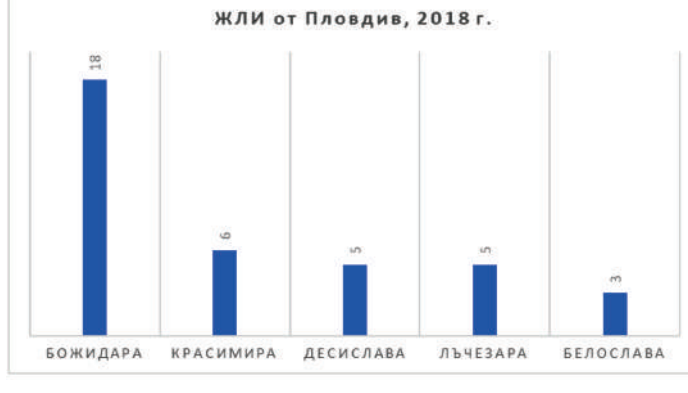
ята да закрилят носителите им (вж. Гандев 1989; Кръстева-Благоева 1999: 16). Тези имена се дават от българите с пожеланието детето да бъде здраво, хубаво, радостно, дълголетно.

Темата за сложносъставните преномени в българската антропонимия е разгледана в множество книги, статии и студии (вж. Кондукторова-Вълканова 1982; Кондукторова 1983; Ангелова-Атанасова 2001; Калканова 2004; Янев 2009; Чолева-Димитрова, Янев 2015; Парзулова 2015; Радева 2019; Чолева-Димитрова, Данчева 2018; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021; Левкова 2022 и др.). Установено е, че в българския именник има периоди на спад и подем на този вид антропоними. От началото на 20. век тяхната употреба започва да се активизира въпреки присъствието на християнските имена. Връхна точка в разпространението на тези имена е отбелязана през 80-те години на 20. век (Ангелова-Атанасова 2001: 100–124; Радева 2019: 36). Старите лични имена без свързващ елемент са малко в съвременната антропонимия.

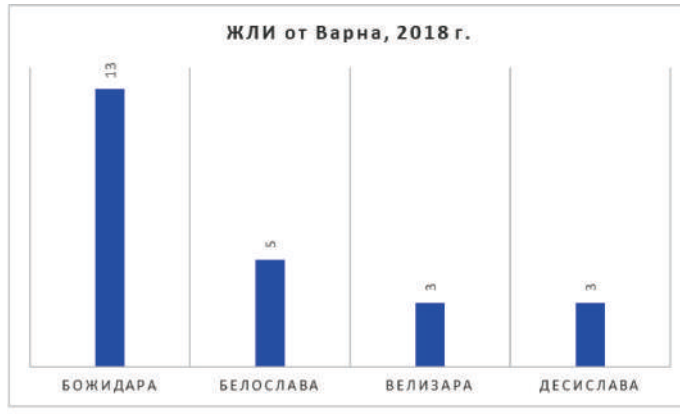
Следващите фигури показват честотността на сложните женски лични имена от народната традиция в именните списъци за 2018 г.

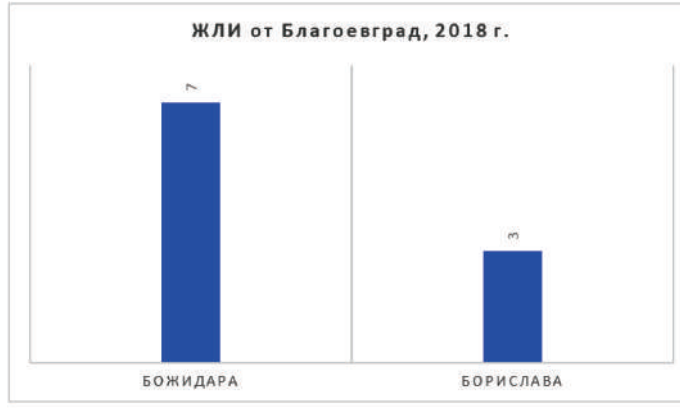
Фигура 72. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в София, 2018 г.

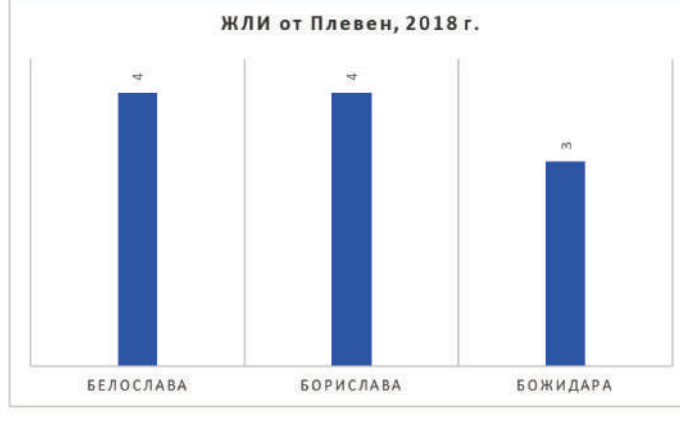
Фигура 73. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в Пловдив, 2018 г.

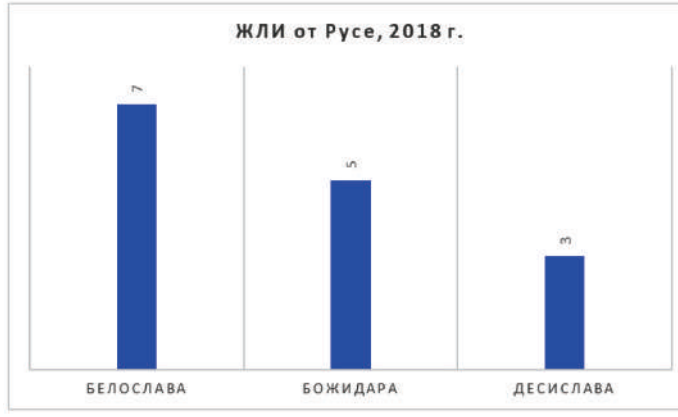
Фигура 74. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция във Варна, 2018 г.

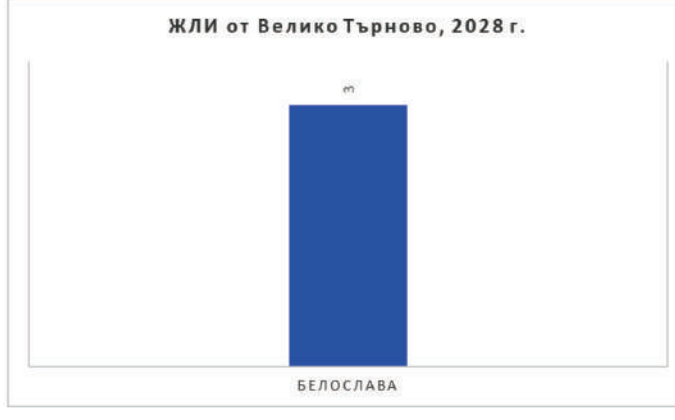
Фигура 75. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в Благоевград, 2018 г.

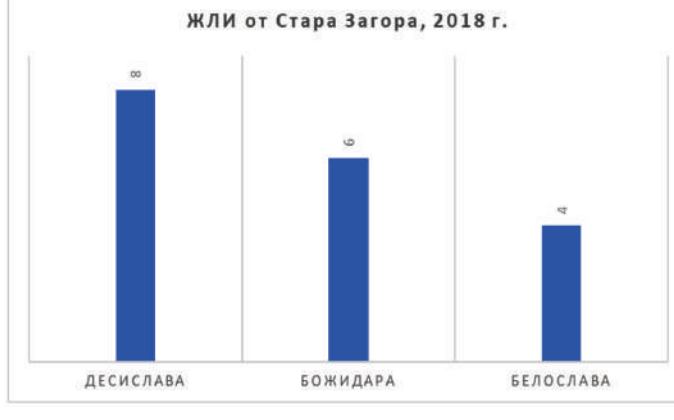
Фигура 76. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в Плевен, 2018 г.

Фигура 77. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в Русе, 2018 г.

Фигура 78. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция във Велико Търново, 2018 г.

Фигура 79. Употреби на сложните ЖЛИ от народната традиция в Стара Загора, 2018 г.

През 2018 г. най-много сложни ЖЛИ от народната традиция се регистрират в столицата, най-малко – във Велико Търново. В именните списъци на изследваните градове обикновено сложносъставните ЖЛИ не попадат сред топ 3 и само някои от тях са сред високочестотните 15 антропонима, заемащи първите 15 позиции в ранговите списъци.

Следващите таблици илюстрират в географски план кои сложносъставни лични имена попадат на първите 15 позиции в ранговите списъци с имената на новородените.

Таблица 51. Обобщаващи данни за най-разпространените високочестотни сложносъставни ЖЛИ

Име	2008 г.	2018 г.
Божидара		5. п. Благоевград 14. п. Пловдив
Белослава	12. п. Русе	
Десислава		11. п. Стара Загора

Става ясно, че *Божидара* е най-харесваното и най-често срещаното име – през 2018 г. името е на 5. п. в Благоевград и на 14. п. в Пловдив. Следват *Десислава* (през 2018 г. името е на 11. п. в Стара Загора) и *Белослава* (през 2008 г. името е на 12. п. в Русе). Важно е да се акцентира, че традицията, свързана с тези имена, не прекъсва векове наред. Някои от най-старите женски лични имена, като *Белослава* и *Десислава*, 13. век, *Божидара*, 16. век (Заимов 1988: 18, 84, 217, 26), и до днес са сред най-предпочитаните за момичета. По количество преобладават носителите на имена със старинни основи *-слава* (най-много в Русе през 2008 г.) и *бож-* (най-много в Благоевград през 2018 г.).

В следващата таблица е показано кои сложносъставни МЛИ попадат сред първите 15 позиции в ранговите списъци с имената на новородените.

Таблица 52. Обобщаващи данни за най-разпространените високочестотни сложносъставни МЛИ

Име	2008 г.	2018 г.
Божидар	12. п. Стара Загора 15. п. София	6. п. Благоевград 9. п. Стара Загора, Плевен
Владимир		10. п. Велико Търново 14. п. Благоевград, Плевен
Борислав		15. п. Варна
Денислав	9. п. Велико Търново, Плевен	
Цветомир	15. п. Плевен	

Най-напред в ранговите списъци на мъжките лични имена се нареждат *Божидар*, *Борислав*, *Денислав* и *Владимир*. Както и при женските, и тук се регистрират най-старите мъжки имена – *Владимир*, 9. век, *Борислав*, 15. век и *Божидар*, 16. век. Откриват се и два нови антропонима – *Денислав* и *Цветомир* (Заимов 1988: 52, 29, 26, 83, 193; за името *Денислав* вж. Янев 2009: 96).

Най-много имена със старинна основа *-мир* има в Благоевград през 2008 г., със *-слав* в Плевен през 2008 г.

Следващата таблица илюстрира броя на носителите на най-харесваните сложносъставни мъжки и женски лични имена през 2008 и 2018 г.

Таблица 53. Обобщаващи данни за най-разпространените сложносъставни лични имена в изследваните осем града на страната

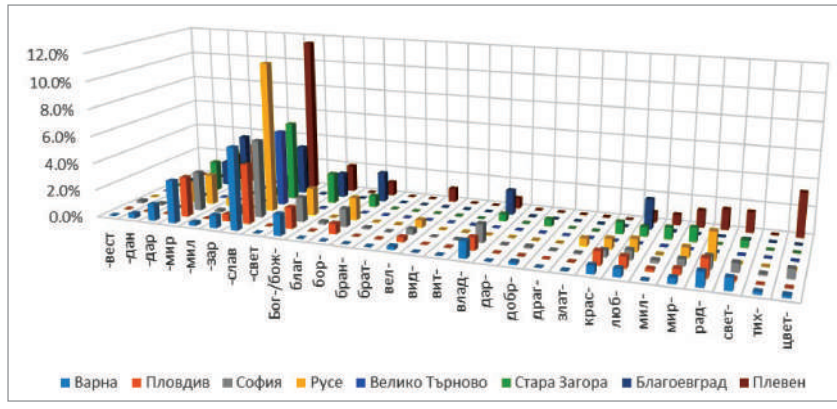
Име	Брой носители, 2008 г.	Брой носители, 2018 г.
Божидара, 16. век	52	96
Белослава, 13. век	24	44
Десислава, 13. век	-	8
Божидар, 16. век	171	174
Владимир, 9. век	101	140
Борислав, 15. век	124	96
Денислав	111	34
Цветомир	9	-

Анализирайки всички двусъставни имена, включени в нашите корпуси, можем да направим заключението, че и днес най-често срещаните двучленни имена са образувани със следните основи като втора част (табл. 54).

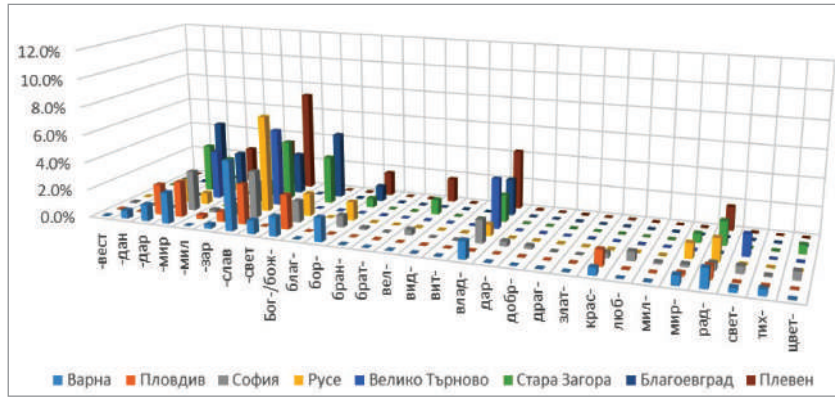
Таблица 54. Видове антропонимни основи, срещани в съвременни сложносъставни имена през 2008 и 2018 г.

Компонент	Женски имена	Мъжки имена
-слав(а)	*Белослава*, *Десислава*, *Бориславa*, *Мирослава*, *Радослава*, *Станислава*, *Велислава*, *Владислава*, *Венцислава, Янислава*, *Светослава*	*Владислав*, *Станислав*, *Мирослав*, *Велислав*, *Ростислав*, *Любослав*, *Янислав*, *Томислав*, *Радослав*, *Десислав*, *Цветослав*
-мир(а)	*Красимира*, *Цветомира*, *Владимира*, *Станимира*, *Цветомира*	*Владимир, Цветомир*, *Любомир*, *Цветомир*, *Станимир*, *Тихомир*, *Бранимир*, *Богомир*, *Добромир*, *Боромир*, *Драгомир*, *Боримир*
-зар(а)	*Лъчезара*, *Елизара*, *Цветозара*, *Велизара*	*Лъчезар*, *Велизар*, *Светлозар*, *Светозар*
-дар(а)	*Божидара*	*Божидар*
-дан(а)		*Богдан*
-вест(а)	*Благовеста*	
-мил(а)		*Богомил*, *Людмил*

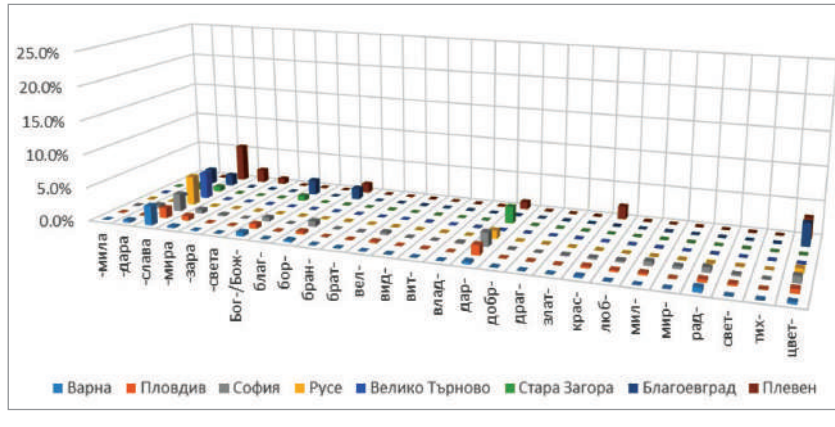
Следващите фигури илюстрират активността на всички изследвани домашни основи в именника на новородените в началото на 21. век.

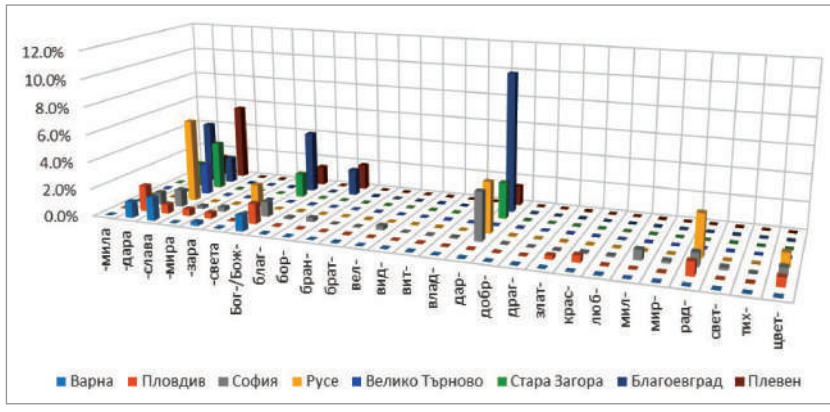
Фигура 80. Дял на МЛИ, образувани от домашни основи, изчислени спрямо родените момчета през 2008 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти

Фигура 81. Дял на МЛИ, образувани от домашни основи, изчислени спрямо родените момчета през 2018 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти

Фигура 82. Дял на ЖЛИ, образувани от домашни основи, изчислени спрямо родените момичета през 2008 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти

Фигура 83. Дял на ЖЛИ, образувани от домашни основи, изчислени спрямо родените момичета през 2018 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти

Изчисленията показват, че в началото на 21. век в основния фонд на именника не се срещат следните стари домашни основи:

МЛИ: Не се срещат имена с основи *брат-*, *вид-*, *вит-*, *драг-*; много рядко, епизодично се срещат имена с основите *тих-*, *дар-*, *злат-*, *благ-* (под 1%).

ЖЛИ: Не се срещат имена с основи *бран-*, *брат-*, *вид-*, *вит-*, *добр-*, *драг-*, *тих-*; много рядко, епизодично се срещат имена с основите *благ-*, *вел-*, *влад-*, *злат-*, *люб-*, *мир-*, *свет-* (под 1%). Можем да заключим, че много от старинните общославянски композитни имена, съществували преди столетия, са останали в историческия именник и днес сред имената на новородените не се откриват напр. *Витомир*, 12 век, *Драгослав*, *Бранислава*, *Драголюба*, *Драгомира*, 18. век и др. (Заимов 1988: 51, 96, 33, 95).

Имената с по-късна хронология са: *Боромир*, *Боримир*, *Денислав*, *Цветомир*, *Любомир*; *Цветомира*, *Цветозара*, *Людмила*, *Лъчезара*, *Велизара*, *Венцислава*, *Елизара*, *Янислава.* Те са интересни с това, че пазят и следват елементи със старинна основа. Образувани са по модела на старинните композити с компоненти *-мир*, *-слав*, *-зара* или по словообразователните типове с компоненти *-зара* и *-слава* (вж. подробно Кондукторова-Вълканова 1986: 77–82).

Беше споменато, че този начин за образуване на лични имена дори и в днешно време е активен и служи за създаване на нови преномени по техен образец. Макар някои изследователи да смятат, че всъщност в днешно време не можем да говорим за същинска композиция, като определят този тип преномени като *псевдокомпозита*, тъй като вторите части в двусъставните имена де факто нямат семантична стойност, а са се превърнали в „украсителни суфикси“ (Радева 2019: 36–37). Независимо как ще бъде определен, нашите досегашни наблюдения показват, че този словообразувателен начин е твърде активен в последните десетилетия и чрез него се създават немалко неоантропоними, т.е. нови имена. В друга наша публикация по темата сме обърнали специално внимание именно на имена като *Благодара*, *Желислава*, *Милозара*, *Танимира*, *Тедислава*; *Емислав*, *Юлислав* и под. (Choleva-Dimitrova et al. 2021: 76, 80). Тези нови антропоними,

образувани по модела на традиционните двуосновни имена, понякога са получени от декомпозицията на други две имена (Ковачев 1982; Радева 2019) или са образувани от християнски имена с компонентите *-мир* и *-слав*, като *Петромил*, *Петрослав* (Choleva-Dimitrova et al. 2021: 76, 80).

В обобщение следва да кажем, че ясно се разграничават две тенденции при образуването на нови сложни имена. От една страна, е налице стремеж към дословно следване на модела на старинните двуосновни имена, а от друга, се забелязва тенденция към създаване на нови и оригинални форми чрез комбинация на основите на две различни лични имена. Именно това е единият от начините за осъвременяване и обогатяване на съвременния именник.

Двойни лични имена, съдържащи старинни домашни основи

В немалко досегашни антропонимни изследвания се обръща специално внимание на тенденцията за именуването на новороденените с двойни лични имена (Чолева-Димитрова, Янев 2015; Парзулова 2015: 44–51). Тези преномени, както е известно, са характерни за западноевропейските страни, където се счита, че получавайки двойно име, децата имат по двама светци закрилници. Макар и да водят началото си от Средновековието, те са нетипични за нашата антропонимна система (Ковачев 1987: 27) и в определени периоди са били забранявани с нормативни документи[27]. В България са придобили известност имената на някои исторически личности, които представляват специфични двойни имена, напр. комбинация от езическо и християнско име, получени след покръстването на владетеля (*Борис-Михаил*, *Владимир-Расате* и др.) или комбинация от светско и монашеско име (*Константин-Кирил*)[28] (Ковачев 1982: 145; Кръстанова, Карамфилова 2010: 261). Нашите досегашни наблюдения показват, че в именника на българите днес сред този тип имена категорично преобладават чуждите, напр. *Айрийн-Джейн*, *Никол-Аника* и *Жан-Павло*, *Карлос-Мануел* (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 79, 103), или комбинация от традиционно и чуждо име, напр. *София-Алегра*, *Мария-Зои* и *Ангел-Ноа*, *Юлиян-Пиер* (Choleva-Dimitorva et al. 2021: 78, 82).

В началото на 21. век, след 2007 до 2010 г., в столицата се отбелязва бум на двойните имена (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 79). Наблюденията от настоящото изследване показват, че този тип имена са много редки за личноименната система. Двойните имена съставляват незначителен процент от общия брой имена на новородените. Доколкото се срещат двойни имена с поне три референции в изследваните от нас корпуси, те обикновено са добре утвърдени комбинации от две християнски имена, напр. във Варна (2008 г.): *Анна-Мария*

---

[27] Според Т. Калканова причината за забраната на двойните имена в „Правилника за имената на българските граждани“ от 1953 г. е тенденцията да бъдат заличени спомените от монархическата институция и на „царските имена“ (Калканова 2004: 26).

[28] Имената на владетели като *Иван Асен*, *Михаил Асен* показват принадлежността към съответната династия и не са двойни лични имена (Кръстанова, Карамфилова 2010: 261).

(5 референции) и *Мария-Магдалена* (4 референции) – 0,91%, а през 2018 г. не се регистрира нито едно двойно име (Данчева 2021а: 223).

Въз основа на нашите анализи можем да твърдим, че през първите две десетилетия на 21. век двойни лични имена, съдържащи в състава си старинни домашни основи, не се откриват сред имената на новородените с повече от 2 референции. Допускаме, че все пак има такива имена, но те са с референции 1 и 2, както подсказват нашите по-ранни изследвания, напр. *Дара-Мария*, *Дарина-София*, *Ивайла-Божидара*, *Ина-Дарена*, *Рада-Мария* (Choleva-Dimitrova, et al. 2021: 77–78); *Боряна-Никол*, *Виктория-Вера*, *Ивайла-Божидара*, *Радослава-Енико*, *Дарина-Наталия*, *Елена-Маргаритка*, *Божен-Теодор*, *Богдан-Емануил* (Чолева-Димитрова, Данчева 2018).

Изводи

Резултатите от изследването дават ясна представа за съхраняването на традицията в именуването на новородените през първите две десетилетия на 21. век. Най-популярни днес са ЖЛИ *Рая*, *Дария*, *Калина*, *Сияна*, *Цветелина*, *Яна*, *Ралица*, *Зорница*, *Божидара*, *Белослава*, *Десислава*; МЛИ: *Божидар*, *Владимир*, *Борислав*, *Камен*, *Пламен*, *Калин*, *Росен*, *Румен*, *Момчил*. Таблица 55 дава информация за позициите на най-харесваните домашни лични имена днес и през 20. век.

Таблица 55. Позиции на най-харесваните домашни лични имена през 20. век[29]

Женски лични имена	Мъжки лични имена
Божидара (300. п.)	*Божидар* (40. п.)
Белослава (не е регистрирано през 20. век)	*Борислав* (33. п.)
Дарина (185. п.), вж. *Даринка* (146. п.)	*Калин* (142. п.)
Десислава (190. п.)	*Владимир* (25. п. в края на 20. век)
Зорница (342. п.)	*Пламен* (21. п.)
Калина (157. п.)	*Камен* (82. п.)
Ралица (332. п.)	*Момчил* (255. п.)
Цветелина (291. п.)	*Росен* (51. п.)
Яна (152. п. в края на 20. век)	*Румен* (22. п.)

Изчисленията ни показват, че за разлика от 20. век, някои общославянски композити се отличават с устойчива употреба през първите две десетилетия на този век и попадат сред първите по честотност 15 най-харесвани имена. Така например мъжкото име *Божидар* е било едва на 40. място, *Божидара* – на 300. място, *Борислав* – на 33. място, а *Владимир* – на 25. място (Ковачев, 1987: 196–207), а в началото на 21. век тези имена са сред топ 15 на антропонимната класация.

[29] Позиции през 20 в. в периода 1901–1970 г. (според изследването на Н. Ковачев, 1987 г.).

Таблица 56. Позиции на някои сложносъставни имена в началото на 21. век

Име	2008 г.	2018 г.
Божидар	12. п. Стара Загора 15. п. София	6. п. Благоевград 9. п. Стара Загора и Плевен
Божидара		5. п. Благоевград 14. п. Пловдив
Борислав		15. п. Варна
Владимир		10. п. Велико Търново 14. п. Благоевград и Плевен

Можем да обобщим, че списъкът с мъжките имена от народната традиция е доста по-кратък от този с женските имена, където разнообразието е по-голямо. Сред имената с домашен произход, които са в лидерските позиции, се откриват новообразуваните, модни в началото на 21. век *Дария* и *Денислав*.

В първото десетилетие на 21. век най-често употребяваните домашни ЛИ са образувани чрез антропонимна композиция (*Божидара*, *Белослава*; *Божидар*, *Владимир*) и според способите морфологично съкращаване и антропонимна суфиксация (*Дария*, *Рая*, *Яна*, *Сияна*). В именните списъци трайно присъстват и домашни ЛИ, образувани чрез конверсия (*Камен*, *Калин*, *Росен*, *Румен*; *Калина*, *Зорница*).

В следващата таблица (табл. 57) са посочени етимоните с най-голяма активност в именните списъци на новородените в изследваните осем града.

Таблица 57. Проценти, изчислени спрямо родените момчета и момичета през 2008 и 2018 г., чиито имена се повтарят 3 и повече пъти

Имена	Основи
МЛИ: на първа позиция в състава на композитите:	*бог-/бож-* (28,3%), *влад-* (22,6%)[30], *бор-* (15,1%), *рад-* (14,6%), *люб-* (7,3%), *мир-* (7,1%), *свет-* (6,0%), *вел-* (5,7%), *крас-* (5,6%), *цвет-* (5,3%), *мил-* (2,1%), *добр-* (1,0%)
МЛИ: на втора позиция в състава на композитите:	*-слав* (92,0%), *-мир* (41,1%), *-дар* (22,0%), *-зар* (12,7%), *-мил* (1,4%), *-дан* (1,1%), *-свет* (1,0%), *-вест* (0,2%)
ЖЛИ: на първа позиция в състава на композитите:	*дар-* (30,1%), *бог-/бож-* (16,2%), *цвет-* (11,4%), *бор-* (8,6%), *рад-* (6,8%), *крас-* (3,2%), *мил-* (1,6%)
ЖЛИ: на втора позиция в състава на композитите:	*-слава* (46,2%), *-дара* (15,4%), *-мира* (4,2%), *-зара* (2,0%), *-света* (1,7%), *-мила* (0,1%)

[30] Изследванията ни показват, че основата *влад-* се среща само в двуосновни имена и че антропонимите *Владимир* и *Владислав* са с устойчива употреба в българския именник. Едносъставни и двойни лични имена, образувани с етимон *влад*, не се откриват в ранговите списъци на новородените (Данчева 2023б; 231–231).

Изчисленията показват, че в началото на 21. век при ЖЛИ през 2008 г. най-често се срещат антропоними, образувани с етимон *-слава* (Плевен и Русе) и *-мира* (Плевен); през 2018 г. с основа *дар-* (Благоевград, Русе, София) и *-слава* (Русе и Плевен). При МЛИ през 2008 г. най-много антропоними са образувани с етимон *-слав* (Пловдив и Русе), *влад-* (Благоевград и Велико Търново) и *цвет-* (Плевен); а през 2018 г. най-много преномени са образувани с етимони *-слав* (Плевен, Русе и Варна), *влад-* (Плевен и Благоевград), *бог-/бож-* (Велико Търново и Стара Загора). Рядко се срещат основите *брат-*, *вид-*, *вит-*, *драг-*, много рядко, епизодично *-вест*, *-дан*, *-свет*; *благ-*, *бран-*, *дар-*, *злат-*.

По-нови сложносъставни ЛИ са *Цветомир*, *Денислав*, *Любомир*, *Боромир* (старата форма е *Боримир* ’да бъде прочут в борба, в бой’, 16. век (Заимов 1988: 29), *Янислав*, *Драгомир*; *Велизара*, *Янислава*, *Людмила*, *Венцислава*, *Благовеста*, *Цветозара*, *Цветомира*. Те са интересни с това, че пазят и следват елементи със старинна основа.

Суфиксация и префиксация при съвременните лични имена

Според Н. Ковачев най-предпочитаният начин за образуване на нови лични имена е морфологичният – чрез суфиксация и префиксация (Ковачев 1995: 13). Тъй като с течение на времето настъпват промени и по отношение на този най-характерен имеобразувателен начин, който според констатациите на Чолева-Димитрова, Янев (2015: 111) е все по-непопулярен[31], е много важно да се проучат формантите, чрез които днес се създават нови имена. Това, от една страна, ще ни даде възможност да посочим най-популярните словообразователни средства, а от друга – да определим посоката, в която се развива имеобразуването в началото на 21. век. Известно е, че префиксацията поначало е много по-слабо застъпена (Ковачев 1995), а в днешно време тя на практика е забравена. Единственото префиксално образувано име, което се среща в изследваните от нас корпуси, е *Преслав* (вкл. и женският му вариант *Преслава*)[32]. От друга страна, знаем, че редица изконни суфикси отдавна вече са станали архаични и непродуктивни *-ат(а)*, *-ош(а)*, *-ол(а)*, *-ул(а)* и под., а имената, образувани с тях, или са забравени, или са извънредно рядко срещани, напр. *Мил-ат*, *Бат-ош*, *Вид-ол*, *Рад-ул* (Заимов 1988; Ковачев 1995). Подобни „езикови процеси или изменения, протичащи под формата на стабилизиране на иновации или отстраняване на остарели езикови единици, конструкции, норми“ (Гутшмид 1998: 17)

---

[31] Авторите обобщават, че в съвременната антропонимна система не се откриват достатъчно домашни имена, образувани суфиксално от денотати, свързани с флората, фауната, небесните явления и бита, с други думи, налице е отказ от т.нар. имена, свързани с народните традиции (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 111).

[32] Мъжкият вариант на този антропоним е старинен, датиран преди 9. век (Заимов 1988: 183), но до 70-те години на 20. век се среща изключително рядко (Ковачев 1995). Възраждането на тези две имена започва едва в периода 1981–1990 г., когато употребата им зачестява – *Преслав* (196. п.), а *Преслава* (276. п.) (Ангелова-Атанасова 2001), за да достигне до тези високи нива днес.

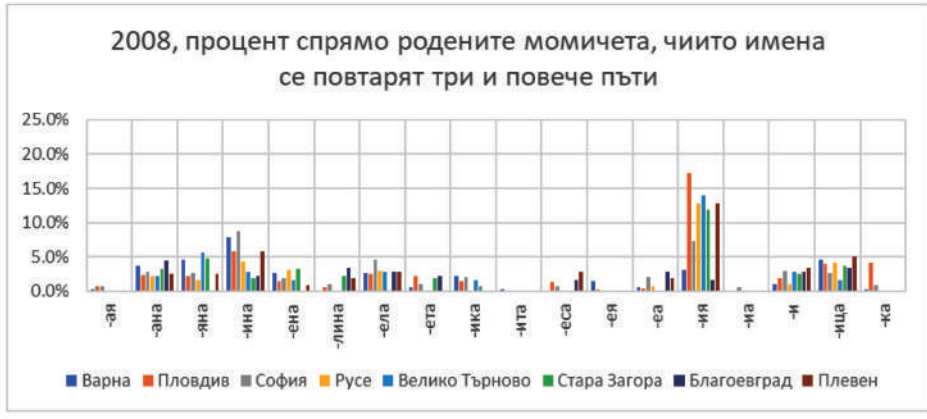
продължават да протичат и днес и затова нашето изследване обръща специално внимание на някои форманти, които днес вече се схващат от голяма част от българите като остарели и непрестижни, както и такива, които представляват ономастични иновации. На първо място се разглеждат форманти, които биха могли в скоро време да се архаизират, например *ай-*, *-ей*, *-ой*, тъй като, без съмнение, делът на имената, образувани с тях, значително е намалял и те твърде рядко могат да бъдат открити в списъците с имена на новородените. Обект на интерес в тази връзка са също така и умалителните суфикси, които традиционно са във фокуса на внимание на изследователите (вж. Цанков 1981; Ангелова-Атанасова 2001; Чолева-Димитрова 2002; Калканова 2004; Чолева-Димитрова, Янев 2015), поради отчетливата тенденция към умалителност, характерна за имената през почти целия 20. век (Левкова 2022: 71–72, 80). Освен изконните словообразувателни средства нашето внимание ще се насочи и към новостите (новите форманти), като целта ни е да посочим какви са те и доколко са разпространени.

Неутрални суфикси за образуване на лични имена

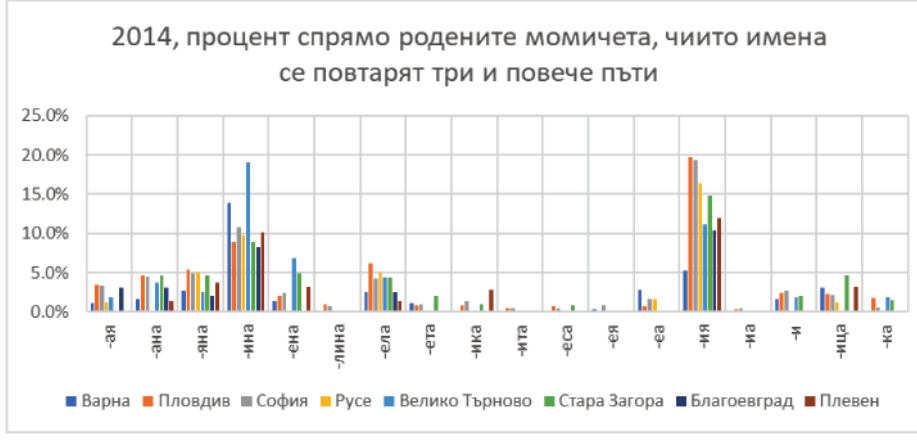
Фигури 84–89 показват дела на изследваните традиционни и заети суфикси за образуване на мъжки и на женски имена. Резултатите не са изненадващи, тъй като потвърждават добре известната тенденция, започнала още през последната четвърт на 20. век, да се избягват редица изконни суфикси за сметка на някои нови, заети от чужди езици: *-иан(а)*, *-ела*, *-ика*, *-еса* и пр. (Кондукторова 1982, а също Радева 2019). Данните от трите изследвани години не показват резки изменения, т.е. тенденциите като цяло съвпадат. Наблюденията показват, че сред традиционните суфикси най-разпространени са *-ан(а)/-ян(а)*, *-ин(а)* и *-ен(а)* и сред МЛИ, и сред ЖЛИ, с малки разлики в честотата при двата пола (вж. фиг. 84–89). Например наставката *-ин(а)* е по-предпочитана при ЖЛИ (*Радина*, *Мартина*, *Цветина*, *Христина* и под.), докато при МЛИ преобладава *-ян* (*Боян*, *Деян*, *Огнян*, *Стоян*, *Илиян* и под.).

Важен резултат от това проучване на строежа на имената е свързан с формантите *-ай*, *-ей*, *-ой*. Можем с основание да твърдим, че тези изконни суфикси в днешно време вече са непродуктивни и са архаизирани, тъй като почти не се срещат имена на новородени, образувани с тях. Традиционни имена като *Драгай*, *Малей*, *Радой* не се откриват. Единственият антропоним[33], образуван с наставката *-ой*, попаднал в обсега на нашето изследване, е *Благой* – с едва 4 референции през 2014 г. в гр. София! Все пак в анализираните тук корпуси се съдържат примери за имена като *Николай*, *Андрей*, *Алексей*, *Сергей*, но те са от чужд произход, заети са отдавна и адаптирани към нашия език. Тяхната честота е представена във фиг. 87–89. От тях става ясно, че през 2008 г. такива имена се срещат единствено в градовете София, Пловдив и Варна, докато през 2014 г. и най-вече през 2018 г. честотата им леко се увеличава и те се регистрират в повечето градове.

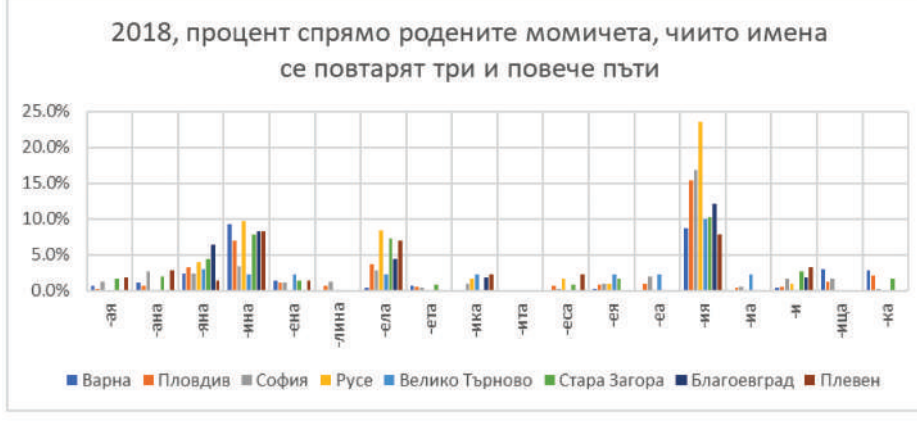
[33] Възможно е да има други примери при единичните и двойните имена, с които ние не разполагаме.

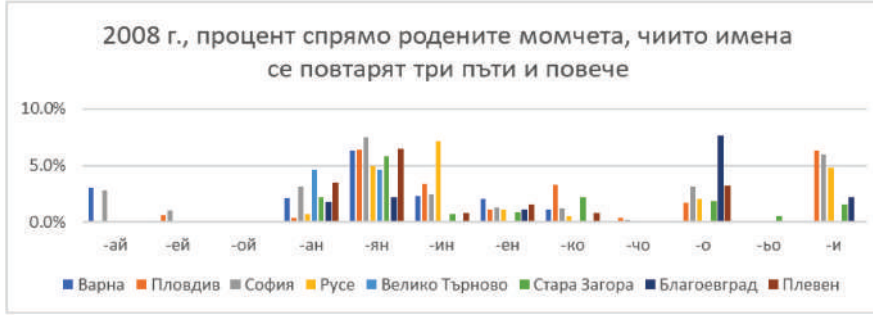
Фигура 84. Дял на ЖЛИ, образувани суфиксално, през 2008 г.

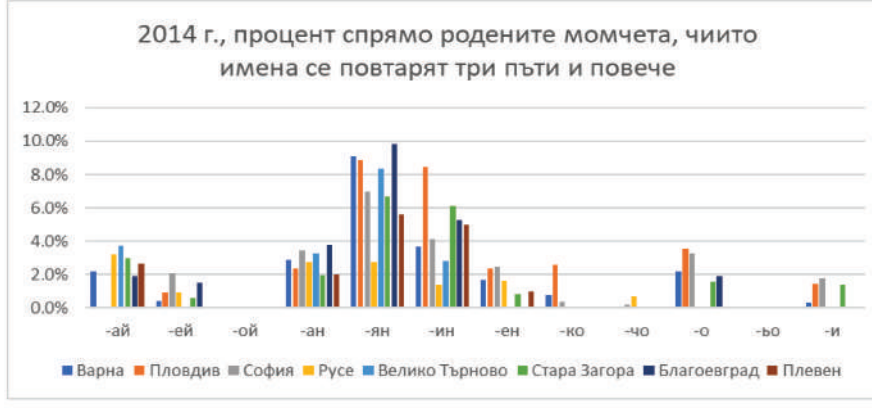
Фигура 85. Дял на ЖЛИ, образувани суфиксално, през 2014 г.

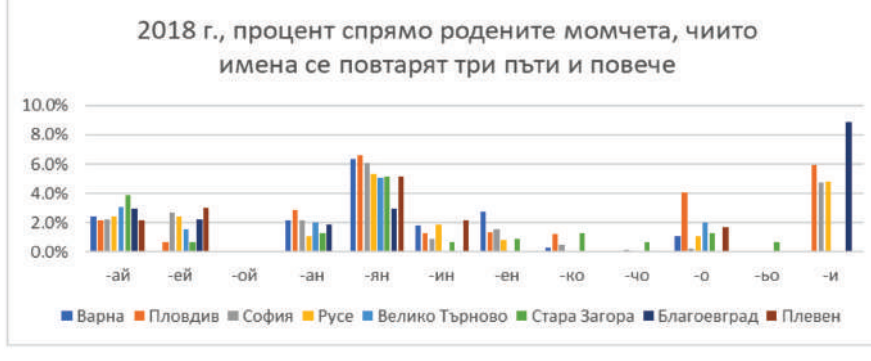
Фигура 86. Дял на ЖЛИ, образувани суфиксално, през 2018 г.

Фигура 87. Дял на МЛИ, образувани суфиксално, през 2008 г.

Фигура 88. Дял на МЛИ, образувани суфиксално, през 2014 г.

Фигура 89. Дял на МЛИ, образувани суфиксално, през 2018 г.

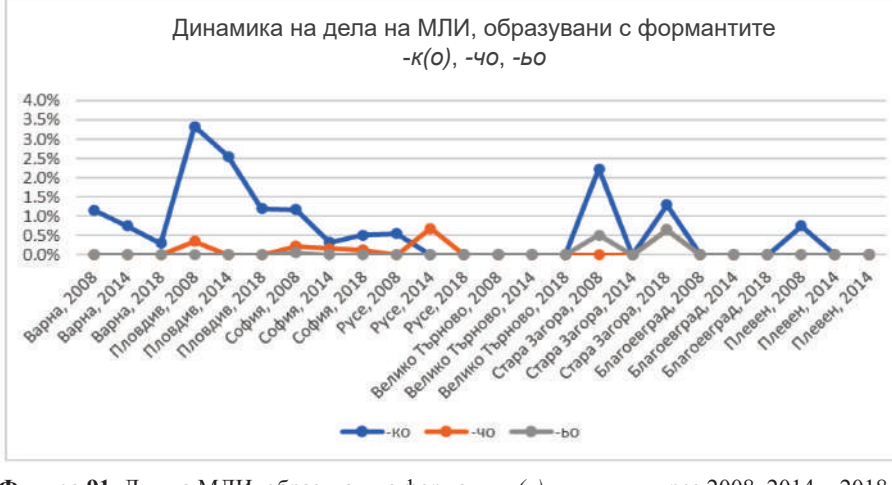
Умалителни суфикси за образуване на лични имена

По отношение на умалителните суфикси *-к(а/о)*, *-ьо*, *-чо* нашите изчисления показват, че все още сред имената на новородените се срещат немалко примери, образувани с тях. От фиг. 90 и 91 става видно, че делът на суфиксите *-чо* и *-ьо* е минимален – под 1% от имената, т.е. преномени като *Петьо*, *Славчо*, *Димчо*, *Стойчо*, *Трайчо* и пр. почти не се дават на новородените в началото на

21. век. Малко по-добри позиции все още имат антропонимите, образувани със суфикс *-к(а/о)* и при МЛИ, и при ЖЛИ, напр. *Анка*, *Живка*, *Златка*, *Иванка*, *Йорданка*, *Васко*, *Митко*, *Рашко*, *Янко* и др. Техният брой е най-голям през 2008 г. В някои градове те се радват на по-голяма почит и съставляват около 4% от всички имена с над две референции. Фигурите илюстрират значително съвпадение в кривата, показваща дела на тези имена в географски аспект във всички проучени градове и при МЛИ, и при ЖЛИ. От тях става ясно, както и от по-предишни изследвания (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 73), че тези имена са най-предпочитани в Пловдив, където техният процент е най-висок, но също и в Стара Загора и Велико Търново, макар и в по-малка степен. На другия полюс са градовете Русе, Плевен и Благоевград, в които техният дял е сведен почти до абсолютна нула.

Фигура 90. Дял на ЖЛИ, образувани с формант *-к(а)*, през 2008, 2014 и 2018 г.

Фигура 91. Дял на МЛИ, образувани с формант *-к(о)*, *-чо* и *-ьо*, през 2008, 2014 и 2018 г.

Актуални словообразователни процеси в българския език през 21. век и отражението им в имеобразуването

Имеобразуването, както споменахме, също е подвластно на социолингвистични фактори и следователно варира във времето. В последните години е налице актуализиране на словообразователните процеси в езика, включително и по отношение на антропонимията, където се забелязва повишена употреба на някои словообразователни средства. В резултат на това се стига до появата на множество еднотипно образувани имена, напр. такива, съдържащи един и същи формант: *Дариан*, *Ивиан*, *Кристиан(а)*, *Ростиян*, *Стелиан(а)* и под. Създадените чрез тези актуални в момента словообразователни средства имена притежават определена фоносемантика, която ги прави предпочитани от родителите, които, на свой ред, ги смятат за модерни и престижни в настоящия момент. В подкрепа на това са и изводите на Р. Левкова (2022: 191), която обобщава, че най-популярните женски имена за новородените в началото на 21. век завършват на *-на* или *-ия*[34]. Целта на това изследване, както стана вече ясно, е да се проучат активните в началото на 21. век начини и средства за образуване на лични имена – както традиционни, така и някои нови. И ако за традиционните имеобразователни типове има изобилна научна литература, то новите средства, които са следствие до голяма степен от глобализацията в културата и мисленето, до момента по-рядко са били обект на анализ. Тъкмо поради този факт ние ще насочим нашето внимание и към тях в тази глава, като интерпретираме тяхната продуктивност в настоящия момент като част от сходните процеси, протичащи в словообразуването при нарицателната лексика в българския език.

За повечето езици (или поне за европейските) е валиден фактът, че образуването на собствените имена в голяма степен споделя словообразуването при нарицателните, макар че словообразователните начини и средства имат различна дистрибуция, честота и продуктивност в двете системи на езика (Harvalík 2015). В последно време българската лексикология активно се занимава с изследване на иновационните процеси в българската лексика (Кирова 2007, 2010, 2014; Благоева 2012, 2013; Благоева, Колковска 2013), като прагмалингвистичният подход доминира, което се изразява в интерес към проучване на социалната детерминираност на словообразователните средства и функционирането им в различен дискурс (Кирова 2007, 2010; Благоева 2012; Бонджулова 2015). В поредица свои изследвания Л. Кирова прилага тъкмо такъв прагматичен подход при проучване на „компютърно опосредстваната комуникация“ и езика на компютърните технологии. Съществена част от нейните наблюдения е насочена именно към анализа на актуалните словообразователни процеси и иновациите в производството на нова лексика (Кирова 2007, 2010). Обобщенията ѝ изхождат от „полето на компютърните технологии“ – една ограничена тематична област

[34] В своето изследване върху фонетичния профил на най-високочестотните имена авторката изброява общо по 4 фонетични характеристики както за МЛИ, така и за ЖЛИ – на какъв звук завършват, от колко срички се състоят, с колко букви се изписват и на коя сричка пада ударението им (Левкова 2022: 190–191).

(но същевременно с много активно словообразуване), и се пренасят към българския език като цяло (Кирова 2014). Авторката достига до едно важно заключение, че при различните видове комуникация (делова, лична, рекламна и пр.) „е явен стремежът към кратка, универсална и глобална норма по отношение на композицията, формата и изразите“ (Кирова 2014: 136, подчертаването е наше). Този стремеж е последица от тенденцията към интернационализация на езика, изразяваща се забележимо на словообразувателно равнище, чрез активизиране и обогатяване на деривационните средства и модели, заети чрез посредничеството на чуждоезиковата лексика (Радева 2017: 198). Ако отнесем тези констатации към съвременната антропонимия, от нашите предходни изследвания става ясно, че и при личните имена се наблюдават същите явления – активизиране на определени имеобразувателни модели и обогатяване на деривационните средства чрез пренос на чужди елементи, както и стремеж към интернационализация (Choleva-Dimitrova et al. 2021; Влахова-Ангелова 2020; Чолева-Димитрова, Янев 2015 и др.).

Паралелно с интернационализацията действа и тенденцията към *експресивизация*[35] на езиковия знак, която също се постига със словообразувателни средства чрез „съчетаване на емотивни и оценъчни конотативни компоненти в лексикалната семантика“ (Благоева 2012: 7). Резултатът от съвместното действие на посочените тенденции е, че „се пораждат множество хибридни реализации било на лексикално равнище, било на графично…“ (Кирова 2014: 135). Те са нестандартни и въздействат експресивно, разтегляйки границите на съществуващата традиционна норма. Такива са например думи, образувани от заемки, но оформени с български суфикси: *фиткам се* (ходя редовно на фитнес) (Кирова 2014: 135). Появата на по същество същите хибриди се наблюдава и в ситуация на билингвизъм, например в смесения език на българите в Австрия, където в областта на глагола с помощта на българската наставка *-вам* немските глаголи се превръщат в хибриди: *ауфрой-вам*, *ерпрес-вам*, *ферцихт-вам* и други, а макар и рядко, при съществителните имена чрез добавяне на домашен суфикс се получават хибриди от типа: *сервиет-ка*, *цухин-ки*, *бетройер-ка* (Кочева 2021: 23, 127). Подобни са и наблюденията на Я. Сивилова за някои специфики при употребата на фразеологизми, а именно вариантността на формата, тъй като голяма част от използваните изрази включват нетипичен (отклоняващ се) елемент. Авторката заключава, че билингвизмът на говорещите е основната причина за неустойчивостта на фраземите, както и че най-много отклонения се наблюдават в речта на хора, които са прекарали част от живота си в чужбина или използващи широко в ежедневието си английски език (Сивилова 2024).

Несъмнено експресивизацията е налице и при личните имена. Както се знае, личните имена притежават експресивност, която освен чрез семантиката им се постига и чрез „необичайно свързване на компоненти в сложно именуване“ (Blanár 2009: 116). Това ни дава основание да смятаме, че необичайното образуване на личните имена е израз на стремежа към повишаване на експре-

[35] Според Благоева, Колковска (2013) експресивизацията е част от тенденцията към демократизация заедно с колоквиализацията и жаргонизацията.

сивността им по същия начин, както това се наблюдава и при нарицателните неологизми и оказионализми (Кирова 2009; Благоева 2006; Колковска 2006; Благоева, Колковска 2013; Бонджулова 2017 и др.).

Опирайки се на разбирането, че действието на споменатите тенденции към интернационализация и експресивизация в съвременния български език има своето отражение в словообразуването, това изследване има за цел да покаже как имеобразуването се променя под влияние на същите тенденции. Стремежът към универсална и глобална норма по отношение на композицията на имената е израз на тенденцията към интернационализация на антропонимикона. Това води до появата на множество ономастични новости, представляващи хибридни реализации, получени от смесването на чужди, нестандартни елементи с традиционни, напр. домашни основи с чужди суфикси – *Асенета*, *Мирая*, *Радея*, *Радостиян* и под. и/или чужди основи с домашни и/или чужди суфикси – *Жулин*, *Крисиа/Крисия*, *Микаил* и др. Чуждоезичните имена, нахлуващи изобилно в българската личноименна система, са проводникът за установяването на тези имеобразувателни тенденции, служейки като модели за подражание (Felecan, O. 2014). Всъщност тези тенденции на практика вече са глобални и могат да се открият при съвременните лични имена в световен мащаб.

Подобни образувания в антропонимията също представляват „хибридни реализации“, които са своеобразно нарушаване на нормата, тъй като често при създаването им се използват иновативни или архаизирани форманти и словообразувателни модели, напр. *Иви* (вм. *Ива* или *Иво* със завършек *-и*, който не показва рода на името), *Асенета* (от традиционното *Асен-ка* и фр. суфикс *-ет(а)*), *Жулин* (от фр. *Жул* и традиционния суфикс *-ин*) или *Елизар* и *Христослав* (т. нар. псевдокомпозита (Радева 2019)). Често пъти тези преномени са резултат от стремежа на създателите им към търсене на определена фоносемантика, осигуряваща по-въздействащо и по-запомнящо се звучене на името, което нерядко е свързано и с промяна на установените езикови норми. В днешно време подобни многобройни примери на нововъведения могат да се приведат и на равнището на имеобразуването. П. Радева установява, че е налице зависимост между повишената честотност на редица съвременни наставки, основно чужди по произход, и допълнителната, по нейните думи, естетическа функция, с която тези форманти са натоварени. Според авторката именно тази допълнителна функция ги прави предпочитани в днешно време пред традиционните наставки *-а* и *-ка*, възприемани като неестетични, непрестижни и простовати (Радева 2019: 35).

Заемането на чужда основа и прибавянето към нея на домашен суфикс също не е нов словообразувателен модел, а е познат в нашата антропонимия от някои, станали вече архаични имена[36]. Става въпрос за заети главно от турски език имена или основи и доразвити на българска почва чрез традиционни за българската именна система суфикси, при което са се получили антропоними като *Аличко*, *Демирка*, *Мерджан(к)а*, *Севдалин(а)*, *Султаница* и др. (Ковачев

[36] Тук не се визират християнските имена, които в нашата антропонимна традиция се смятат за традиционни.

1995). Понастоящем протичат подобни процеси, но заемането се извършва от западноевропейски езици – главно от английски (Choleva-Dimitrova et al. 2021), напр. латинизираната форма *Крис(т)-*, навлязла в българската антропонимия чрез личното име *Кристиан/Кристиян*, става постепенно основа за появата на някои новообразувания, възникнали на българска почва, например *Крисиан(а)/Крисиян(а)*, *Крисиа/Крисия*, *Кристия*. Подобни процеси се наблюдават и при други основи, при които е налице конкуренция между традиционните варианти и новозаетите им еквиваленти: *Гавр(а)ил – Габриел*; *Михаил – Микаел*; *Юлиан/Юлиян – Джулиан – Жулиан/Жулиян* и пр. Макар да не са толкова разпространени, те също стават основа за появата на новообразувания на българска почва като *Габрина* (от *Габриела*), *Микаил* (от *Микаел* вм. *Михаил*), *Жулин* (от *Жул)*.

Нетрадиционни форманти

Заемането на форманти в езика не е толкова лесно, както заемането на готови лексеми, но, както беше споменато, то не е невъзможно и нееднократно е ставало в българския език[37]. В последните години Хр. Стаменов повдига въпроса за статута на форманта *-инг* в българския език, тъй като вече са регистрирани няколко думи, образувани на българска почва с този словообразувателен елемент – *балконинг*, *клубинг*, *пейкинг*, т.е. налице е известен потенциал за възпроизвеждане на нови думи (Стаменов 2012; Stamenov 2015). Това му дава основание да заключи, че „българският език е заел или е на път да заеме английския суфикс *-инг*“ (Стаменов 2012: 56). Дали подобно явление може да се посочи и по отношение на образуването на новите лични имена? В предишни исторически периоди са били заемани суфикси за образуване на лични имена, както неутрални, така и гальовно-умалителни[38]. В по-ново време А. Кондукторова (1982, 1983) и Н. Ковачев (1982) посочват като заети от чужди езици (главно западноевропейски) редица наставки (над 10 на брой), една част от които са определени като редки и срещащи се само в заети имена, а други като имащи по-висока честота на употреба и служещи за образуване на нови антропоними от домашни основи. Ще изброим само някои от тези суфикси: *-ет/-ета/-ети* (от френски), *-иан/-иян/-иана/-ияна* (с латински произход), *-ия* (с чужд неясен произход) (Кондукторова 1983: 20–23). Нашите наблюдения показват, че по-голямата част от суфиксалните имена днес, особено женските, са образувани именно с подобни чужди по произход наставки. Според статистическия анализ, направен в рамките на Проекта, най-голям процент от женските имена са образувани с форманта *-ия* и неговия графичен вариант *-иа*[39]. Става още ясно,

---

[37] Наставките *-аж*, *-джия*, *-ира-*, *-лия*, *-(ь)ор*, *-ция* са заети от различни езици (Mladenov 1930; Ванков 1957; Михов 1980; Радева 2017) и са продуктивни както с чужди, така и с домашни основи.

[38] Напр. наставката *-ий*, приемник на гр. *-ιος*, лат. *-ius*: *Евгений* (Ничев 1969), или гр. умалителни суфикси *-аки*, *-уда*, с които на българска почва са образувани гальовно-умалителни имена от домашни основи: *Банаки*, *Белуда*, *Милаки* (Кондукторова 1983: 29).

[39] По-подробно за вариантите *-ия/-иа* вж. в Четвърта глава.

че имената, образувани с чужди наставки, преобладават количествено спрямо образуваните с домашни суфикси. Повечето от тези чужди форманти обаче вече са били регистрирани и в по-ранни изследвания (Кондукторова 1982, 1983; Ковачев 1982). Списъкът със заетите наставки е осъвременен и в излезлия през 2019 г. най-нов речник на българските лични имена вече фигурират и следните: *-ая*, *-еа/-ея*, *-ела*, *-ола* (Радева 2019). Нашите корпуси обаче показват наличието и на формантите *-еса* и *-ика*.

Таблица 58. Женски лични имена, образувани с нетрадиционни форманти, 2014 г.

Формант	**Женски лични имена, регистрирани през 2014 г. в София, Пловдив, Варна**
-ая	*Аглая*, *Амая*, *Арая*, *Гая*, *Ваная*, *Даная*, *Ивая*, *Марая*, *Мирая*, *Ная*, *Николая*, *Нурая*, *Паная*, *Сеная*, *Синая*, *Таная*, *Хая*
-еа/-ея	*Бея*, *Деа/Дея*, *Елеа/Елея*, *Ивея*, *Катлеа/Катлея*, *Кристеа*, *Лорея*, *Матеа/Матея*, *Мирея*, *Никея*, *Прея*, *Радеа/Радея*, *Рея*, *Славея*, *Теа/Тея*
-ела	*Габриела*, *Даниела*, *Кристела*, *Маринела*, *Мирела*, *Михаела*, *Никоела*, *Орнела*
-еса	*Ванеса*, *Иванеса*
-ика	*Аника*, *Анджелика*, *Вероника*, *Дефика*, *Джесика*, *Деника*, *Доника*, *Ерика*, *Моника*

Приведените в табл. 58 примери доказват, че заемането на все нови и нови имена, съдържащи определен елемент (етимологично това може да не е суфикс), постепенно довежда до отделянето му в съзнанието на езиковите носители като равноправна наставка, с която могат да се свързват и домашни основи. Механизмът е подробно описан у Стаменов по отношение на английския формант *-ing* (Стаменов 2012: 51; вж. още по темата у Бояджиев 2002: 176; Радева 2017: 198–199). Част от посочените примери, както се вижда, са ономастични новости, т.е. новозаети чужди преномени, имащи статут на неконвенционални имена поради факта, че са „пренесени в нетипичен контекст“ (Felecan, O. 2014: 149): *Ам**ая***, *Ар**ая***, *Ван**ая***, *Хая*; *Лор**ея***, *Ник**ея***, *Теа*/*Тея* или *Деф**ика***, *Ен**ика*** и под. Те бързо се превръщат в модел, по чийто образец са образувани нови имена от домашни основи (в таблицата те са подчертани): *Деника* (от основа *ден-*), *Мирая* (от *мир-*), *Радеа/Радея* (от *рад-*). Някои от тези неоантропоними досега не са били включени в речниците, т.е. те са възникнали в началото на 21. век, напр. *Деника*, *Мирая*, *Мирея*. В своето изследване, посветено на начините за образуване на личните имена, А. Кондукторова определя подобни преномени, напр. *Радонея*, *Цидония*, като *лични имена-оказионализми*, плод на „самоцелни и случайни хрумвания“ (Кондукторова 1982: 22). По-нататък тя заключава, че те основателно не намират прием в антропонимията (Пак там: 23). Няколко десетилетия по-късно данните за имената на новородените деца в България обаче показват, че подобни имена вече намират място в българската антропонимия. Това се потвърждава както от тяхното значително разнообразие в корпусите, така и от факта, че някои от тях надхвърлят единичните употреби и се регистрират в различни населени места и в различни години. Ето защо смятаме, че

тяхната зачестила поява вече може да се свърже с утвърждаването на определена тенденция в имеобразуването, а именно изтласкването на традиционните суфикси *-а*, *-к(а)*, *-ен(а)* и замяната им със заети от чужди езици форманти. Всъщност тези чужди по произход форманти са поливалентни и с тях могат да се образуват нови преномени от всевъзможни основи: домашни или заети, пълни или съкратени. Тази тенденция е най-видна при формантите *-ия/-иа* и *-иан(а)/-иян(а)* (вж. табл. 59).

Таблица 59. Лични имена, образувани с помощта на форманите *-ия/-иа* и *-иан(а)/-иян(а)*

-ия/-иа	***-иан(а)/-иян(а)***
Андония (от *Андон*, побългарена форма на *Антон*)	*Велиан*, *Весиана* (от основа *вел-*, *вес-*)
Василия (от *Васил*)	*Дариан(а)* (от основа *дар-*)
Елия/Елиа (от *Ели*, съкратена форма на *Елена*)[40]	*Делиан* (от основа *дел-*)
Ивия (от *Ива*)	*Ивиан* (от *Иво*)
Крисия/Крисиа (от съкратената основа *крис(т)-*)	*Кръстиан* (от основа *кръст-*)
Нелия (от *Нели*, съкратена форма на *Анелия*)	*Петриан* (от *Петър*)
Стония (неясно)	*Радостиан* (от основа *рад-* с *-ост*)
Хрисия/*Хрисиа* (от съкратената основа *хрис(т)-*)	*Спасиана* (от основа *спас-*)

В рамките на настоящото изследване беше обърнато специално внимание и на съкратените имена, съдържащи форманта *-и*, умалително-гальовни форми, напр. *Вики*, *Цвети*, *Тони* и под. Хипокористиките, завършващи на *-и*[41], вече почти напълно са изместили останалите традиционни умалително-гальовни форми на имената, образувани със суфиксите *-к(о/а)*, *-чо*, *-ьо* и др. (Исса, Хамами 2014; Чаралозова 2023). От друга страна, нарастването на съкратените варианти като официални женски лични имена (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 87) се определя като една от новите тенденции при избора на личните имена у нас в последно време (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 87; Левкова 2022: 189). Тези констатации имат общо и са де факто проявление на една може би глобална тенденция към *инфантилизация на имената*, както я определя Д. Нюблинг (Nübling 2018), тъй като и в Германия, и в Италия се забелязва силно предпочитание на екзотично звучащи хипокористики, завършващи с *-и* (на италиански с *-у*), при които съкращаването на фонемния състав на името олекотява тежестта на традиционното име, правейки го трудно за разпознаване, напр. *Mery*, *Angy*, *Flory*, *Lory* (Papa 2014: 326).

---

[40] Името *Елия/Елиа* се среща и като мъжко и тогава може да се тълкува като новозает вариант на традиционното за България *Илия*.

[41] Според К. Чаралозова „кратките имена със завършек на *-и* са основен съкратен вариант при женските имена и все по-разпространяващ се сред мъжките“ (Чаралозова 2023: 219). Тя обяснява тяхната експанзия освен чрез някои социолингвистични фактори и чрез факта, че те не са неутрални, а са експресивни, т.е. чрез тях говорещият има възможност да изрази своята близост и положително отношение, както и че формата им е на практика вокатив.

Както е известно, днес от почти всяко мъжко или женско име може да се образува съответен съкратен вариант с *-и*, напр. *Виктор* > *Вики*, *Димитър* > *Дими*, *Катерина* > *Кати*, *Матей* > *Мати*, *Огнян* > *Оги*, *Цвета(н)* > *Цвети* и под., т.е. формантът *-и* е изключително продуктивен. Освен че с негова помощ се образуват всевъзможни имена, част от тях се регистрират и като официални: *Ани*, ж., *Нели*, ж.; *Дани*, м., *Сами*, м., *Цвети*, м. и пр. От друга страна, продължава и процесът на активно заемане от чужди езици на преномени, образувани с този суфикс, които също стават официални имена, напр. *Мелани*, *Стефани*, *Емили* и под. (вж. фиг. 92 и 93).

Фигура 92. Динамика на дела на ЖЛИ, окончаващи на *-и*, през 2008, 2014 и 2018 г.

Фигура 93. Динамика на дела на МЛИ, окончаващи на *-и*, през 2008, 2014 и 2018 г.

Фигурите ни показват движението през трите изследвани години на личните имена, образувани с форманта *-и*. Посочените проценти включват и чужди имена, и домашни, отговарящи на горепосочения модел. От фигурите става

ясно, че делът им при ЖЛИ варира между 0% и 3,3%, докато при МЛИ – между 0% и 8,9%. Тук следва обаче да се направи уточнението, че в посочените проценти са включени и мъжки преномени, образувани със суфикса *-и* < *-ий* (наследник на лат. *-ius*, гр. *-ιος*) в имена като *Анатоли*, *Евгени*, *Валери*, *Методи* и пр.

Интересен и важен за отбелязване факт е, че според Честотно-етимологичния речник на личните имена в периода 1890–1980 г. (Ковачев 1995) става ясно, че този вид хипокористики започват да се появяват още в края на 19. век. Още тогава са регистрирани първите официални имена от този тип у нас (вж. табл. 60). Те навлизат в нашия именник чрез заемането на западноевропейски съкратени форми на различни имена: *Вики*, *Джони*, *Поли*, *Люси*. В Граматиката на българския език (1983) този тип имена се определят като образувания, плод на чуждо влияние, макар че някои изследователи допускат, че техният развой е следствие от процесите в самата личноименна система (вж. по-подробно Чаралозова 2023: 219–220). Всъщност в нашата личноименна система са познати традиционните *Добри*, *Ради*, *Руси*, *Слави* и под., които обаче имат друг произход – източни форми, образувани с умалителния суфикс *-е* с редукция [-и]: *Добри* вм. *Добре*, *Слави* вм. *Славе* и под., които не се срещат като женски имена (вж. Ковачев 1995). Макар двете групи исторически да имат различен развой, в днешно време, когато диалектните различия между имената вече не съществуват вследствие на диалектната нивелация, а формантът *-и* се е превърнал в най-популярния за образуване на умалително-гальовни имена, и едните, и другите се схващат просто като съкратени имена.

Таблица 60. Примери за хипокористики с формант *-и* (Ковачев 1995)

Име	Мъжко (регистрирано за пръв път)	Брой употреби 1890 – 1980 г.	Женско (регистрирано за пръв път)	Брой употреби 1890 – 1980 г.
Дани	1897 г.	179	1908 г.	34
Дари	1940 г	29	1950 г.	5
Джани	1924 г.	10	1954 г.	2
Люси	1944 г	7	1892 г.	122
Ники	1947 г.	16	1925 г.	15
Поли	1948 г.	7	1932 г.	48
Тони	1898 г.	2432	1892 г.	254
Цвети	1934 г.	63	1947 г.	27

Трета глава

Чуждоезикови влияния и вариантност
на имената в началото на 21. век

Влияние на културните и социалните фактори върху процеса на навлизане на чужди по произход имена в българския антропонимикон

Актът на именуване, една от изначалните човешки дейности, преминава далеч отвъд денотативната си функция и все по-често започва да се възприема като носител на социокултурни ценности (Loveday 2013: 560). Може да се твърди, че личното име изпълнява две основни функции – едновременно да назовава конкретното лице, индивидуализирайки го в рамките на дадена общност (семейство, род, общество, държава), и да носи екстралингвистична информация, свързана с традициите (Илчев 1963: 4–7; Илчев 1969: 12–15; Калканова 2004: 35; Ковачев 1995: 17–19; Седакова 2022: 84). Не трябва да се пренебрегва и фактът, че името същевременно е носител и на свидетелства за исторически, политически и социални промени (Калканова 2004: 12–13). Както стана ясно, не само лингвистични, но и редица социални фактори водят до изменения в отделни ономастични системи. Тъкмо заради това личното име се възприема не само като езиков феномен, а като едно по-разширено понятие, отразяващо промените и еволюцията на социума (Harvalik 2013: 44).

Способността на езика да ни среща с различни култури и мисловни модели е безгранична, поставяйки личните имена в позиция между езикови и извънезикови феномени, между канона и новаторството (Troplini (Abdurahmani) 2015: 377). Времената, в които националната и етническата принадлежност бяха прозрачни благодарение на личното име, са отминали и всяко следващо поколение доразрушава този стереотип (Barbul 2011: 13). Подобен похват се използва и когато родителите се опитват да избегнат социална стигматизация на децата си, т.е. той е проява на подсъзнателно или пък съзнателно желание за асимилация (или дори за индивидуализация) в дадено общество (Пак там: 20).

Винаги съществува връзка между името и причината за неговия избор, която е дълбоко социална. Самият акт на именуване също е форма на заявяване на принадлежност към дадено общество и израз на негласно изречено съгласие или пък несъгласие с устоите му. Ето защо анализирането на подобията и различията в практиките на именуване в отделните групи е всъщност анализ на приликите и отликите в начина на мислене. Възникването на предразсъдъци между отделните поколения е признак, че вече съществуват разминавания в гледните точки относно възприятието на заобикалящия ни свят (Troplini (Abdurahmani) 2015: 380).

Развоят на дадена личноименна система е дял от културата и от историята на езика, към които тя принадлежи (Troplini (Abdurahmani) 2013: 713). Новостите в системите, а това важи в особена степен за антропонимната система на всеки език, са повлияни от съществуващите лингвистични тенденции, които според К. Гутшмид „са насочени движения в езика в даден период, които могат да се отнасят както за минали състояния, така и за съвременното състояние на езика“ (Гутшмид 1998). Той класифицира тези тенденции като: исторически и съвременни, системно-структурни, типологични, прагматични, книжовно-езикови. Важно е също така да се отбележи, че е възможно даден процес да

бъде повлиян от повече от една тенденция, както и че може да бъде съотносим към цял един период или само към по-кратък времеви отрязък от него (Левкова 2022: 57).

Културата се отразява в практиките за именуване, а социалните промени безспорно водят до изменения в предпочитанията на родителите към определени оними (Gerritzen 2006: 177). Тези фактори изграждат социолингвистичния, психолингвистичния и етнолингвистичния профил на всяко семейство, членовете на което чрез предпочитанието си към „традиционно“ или „модерно“ име изказват на глас своите мисли, както и своите политически и религиозни убеждения (Felecan 2010: 129). Неспазването на установените канони, особено в консервативните общности на малките населени места, може да бъде обаче и израз на бунтарство спрямо наложените норми[42] (Пак там: 133).

Едновременно с това личните имена са маркер и за интеграционните способности на културата и социума, на които принадлежат (Felecan 2010: 125–126). Следователно начинът, по който чуждите имена навлизат или не навлизат в даден антропонимикон, а също и наличието на вариантност на имената свидетелстват за отвореността или затвореността на дадена култура или общество. В това отношение е станала вече христоматийна чешката езикова практика за задължително адаптиране на женските фамилни имена с помощта на суфикс *-ova* дори и когато това са имена на чужденци, напр. *Hillary Clintonova* (Хилари Клинтън), *Angela Merkelova* (Ангела Меркел), *Britney Spearsova* (Бритни Спиърс) (Czech women are ‘ova’ name issue, The Columbus Dispatch, https://eu.dispatch.com/story/news/2009/06/28/czech-women-are-ova-name/23434816007/). По същия начин в периода на Българското възраждане е налице отчетлива тенденция към предпочитание на имена с домашен произход, които са етимологично ясни и разбираеми[43]. Вследствие на това се появяват или се възраждат (в немалко от случаите) множество домашни варианти на чужди по произход, но установени в антропонимикона ни лични имена, като *Благовест* вм. *Евангел*, *Любов* вм. *Севда*, *Теменуга* вм. *Виола*, *Светла* или *Сияна* вм. *Аглая*. Така чрез запазването на прозрачността на значението на името, т.е. на възможността за бързо разпознаване на апелатива, който стои в основата на онима, се съхранява традицията,

---

[42] Понякога изборът на конкретно лично име, което е по-рядко срещано и използвано в дадени влиятелни семейства, предимно в по-малки населени места, може да е наложен на родителите, а самият акт на именуване да се възприеме и като демонстрация на авторитарност от представителите на по-старото поколение (Felecan 2010: 137). Сред представителите на малките общности е възможно свещеникът да откаже да кръсти новороденото, ако името му не е в унисон с християнските традиции и не е включено в официалните канонични списъци на светците (Пак там: 137). Въпреки че конкретно в нашата страна подобен казус вероятно би бил прецедент поради факта, че Българската православна църква е либерална по отношение на избора на имена (Седакова 2022: 92).

[43] Според П. Радева (2019: 38) значителна част от българските имена имат точни или приблизителни съответствия сред добре познатите и у нас еврейски, латински и най-вече гръцки имена. Тяхното успоредяване, както стана ясно във Втора глава, поражда въпроса в кои случаи дадено име се е появило в резултат на превод (калкиране) и в кои е възникнало самостоятелно на домашна почва.

свързана с вярата в магичните му сили – да предпазва или да краси носителя на името (Седакова 2022: 87). Преди всичко обаче тази тенденция е израз на своего рода еманципация в сферата на именотворчеството като последица от общите процеси на себеосъзнаване и себеутвърждаване и борбите за равноправие в българското общество в този период (вж. Радева 1993).

Изборът на преномен в повечето случаи все пак е повлиян от съществуващите семейни и местни традиции, езикови влияния, социален и образователен статус на родителите, техните лични интереси, професия, приятелски кръг, степен на религиозност, както и от популярността на отделни имена или на известни личности, а също и от желанието стари и почти забравени оними да бъдат „съживени“ (Felecan 2010: 122–123, Felecan 2013: 184, Harvalik 2013: 45). Както стана ясно, в периода на Възраждането у нас преобладават антропоними, чийто избор от страна на родителите е бил етимологично мотивиран. От 80-те години на 20. век насам се наблюдава рязко изменение в мотивите за назоваване, които могат да бъдат определени като „спонтанен акт“ (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 27).

В исторически аспект след приемането на християнството за официална религия в България и след възприемането на каноните, свързани с него, голям брой чужди имена навлизат в българската антропонимна система. Това са предимно календарни имена (на светци и мъченици), библейски имена и антропоними, свързани с религията (с християнските символи, идеали и морални ценности) (Илчев 1969: 10; Ковачев 1995: 13). Тези оними до такава степен се утвърждават в антропонимикона ни, че биват възприемани като традиционно български и в търсене на оригинален избор за име на детето си родителите създават все нови и нови модерни техни интерпретации (Заимов 1988: 8). В по-нови времена, от началото на 20. век насам чрез посредничеството на западноевропейски езици започват да се появяват непознати варианти на календарните имена. Това постепенно довежда до наличието на множество варианти на едно и също име (*Йоан* и *Иван*, *Жуан*, *Джон*; *Мария* и *Марая*, *Мариам*, *Мари*, *Маруся*; *Елена* и *Хелена*, *Елени*; *Стефан* и *Стивън*, *Стиван*; *Михаил* и *Майкъл*, *Михаел*, *Майк*, *Микаел*, *Мишел*, *Микаил*; *Павел* и *Пауло* и под.).

Още в края на 19. век започва да се наблюдава засилващ се стремеж към изграждане на личностната индивидуалност чрез името. В резултат на това под влияние на европейската култура и литература се появяват като лични и немалко митологични имена, а също и имена на персонажи от световната литература, както и на исторически личности (Илчев 1969: 10). Тази тенденция в по-ново време е продължена и донякъде заменена от засилващия се интерес към т.нар. идолни имена (на популярни личности от спорта, шоубизнеса, изкуството и т.н.) (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 20; Felecan 2010: 140).

Днес се наблюдава появата на все по-причудливи варианти на тези утвърдени в българската личноименна система преномени, а модните тенденции предизвикват сериозни разместванията в честотността на употреба на немалък брой от тях и дори до трайното им изчезване. Всички тези процеси на разместванията във възприетите традиции произхождат от лутането на бъдещите родители в желанието им да изберат най-доброто име за детето си – да е модерно,

да е уникално, но не и твърде странно, да е интернационално по възможност, но и да се комбинира хармонично с бащиното и фамилното име. В тази ситуация етимологията и произходът на името, които изграждат националната и културната идентичност, остават на заден план, а не е маловажен и нюансът, че освен към националния и социалния идентитет изборът на име има отношение и към половата определеност (Loveday 2013: 560).

Една част от разглежданите нетипични (неконвенционални) за българския антропонимикон МЛИ и ЖЛИ не са съвсем ново явление, тъй като са били регистрирани и по-рано в два от официалните български антропонимни речници.

В *Речник на личните и фамилните имена у българите* от Стефан Илчев с първо издание през 1969 г. са засвидетелствани мъжки лични имена като *Авел*, *Арет*, *Ахил*, *Доменик*, *Терапонт* и женски като *Паная* и *Флора*. В *Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия* от Николай Ковачев от 1995 г. се откриват освен гореспоменатите още: *Анджело*, *Анри*, *Венсан*, *Вергилий*, *Джордж*, *Дионис*, *Елвис*, *Елиас*, *Жак*, *Жулиен*, *Матиас*, *Рикардо*, *Роже*, *Фернандо,* а сред женските: *Алба*, *Беата*, *Дейзи*, *Деметра*, *Джорджина*, *Орнела*, *Росалия*, *Синтия* и *Фредерика*. Някои от тях дори са послужили за образуването и на фамилни имена – *Авелов* (< Авел), *Аретов* (< Арет), *Ахилов, Ахилевски* (< Ахил), *Флорин* (< Флора).

Влияние на глобализационните процеси върху интернационализацията на именните системи

Явления като разглежданите в българската антропонимна система през последните десетилетия, свързани с увеличаване на западноевропейските и по-точно на англоезичните имена, са наблюдавани и в други антропонимикони. Тези имена по правило не се адаптират към нормите на българския език. Те възникват в резултат на идолопоклонничество към известни личности или персонажи от киното и литературата и често пъти показват уклон към унисекс имена, а също и към женски имена, завършващи на съгласен звук, както и към мъжки на гласен (Левкова 2019: 19–21). В този смисъл паралелите с модните тенденции при именуването на новородените в други две балкански държави – Румъния и Албания, поели по сходен на нашия социокултурен и политически път към евроинтеграция, са не само любопитни, но и полезни.

Според Писочи (Pisoschi 2011: 515) в Румъния понастоящем е характерна междукултурна циркулация на личните имена, която други изследователи определят като интернационализация (Geritzen 2006). Освен това изследванията показват още, че в румънското общество е налице разминаване между вкусовете на поколенията и различните социални групи при избора, перцепцията и интерпретацията на личните имена. Представителите на по-младото поколение, които от самото си раждане „влизат в контакт“ с английския език, са силно повлияни от глобалната му доминация и априори свързваната с него западна култура, което се отразява на техните предпочитания. Ето защо се установява засилено предпочитание към англицизирани варианти на личните имена (включител-

но и съкратените им варианти), напр. вместо традиционното румънско мъжко име *Alexandru* се регистрират навлезлите от испански и италиански *Alejandro*, *Alessandro*, *Alesandro*, *Alexandro* (Barbul 2011: 18; Pisoschi 2011: 515, 2013: 52–53). В Албания, на свой ред, разделението по отношение на вкусовете е силно повлияно не само от възрастта, но и от пола, образованието и най-вече от социално-икономическия статус. Емпирично изследване показва, че там е налице социално разделение[44] по отношение на избора на лични имена. Така например образованите албанци, които се възприемат за представителите на елита в страната, предпочитат за своите деца традиционни имена, докато чуждите антропоними се определят като проява на лош вкус, породен от пресиленото желание за отвореност към чужди култури след продължителния период на изолация на Албания от останалия свят (Troplini (Abdurahmani) 2013: 715–716).

Друга отчетлива тенденция, която има възходящ характер, е свързана с предпочитанието към чужди по произход (главно англосаксонски) съкратени форми на имената (включително и на традиционни християнски имена). Тя се наблюдава и в България, напр. *Алекс*, *Крис*, *Анди*, *Майк*, *Макс* (вж. по темата Исса, Хамами 2011). Подобни съкратени форми вече се използват и в качеството им на официални лични имена, дори и в случаи, когато водят до объркване относно пола на техния носител (вж. по-подробно в Четвърта глава).

Интересен аспект на интернационализацията и преноса на чуждоезични варианти представлява преосмислянето на антропонимите. На практика нерядко се стига до ново, различно тълкуване на етимологията (произхода и значението) на някои имена. По този начин те стават разбираеми и се вписват в ценностната система и естетическите представи на съвременния социум. Интересен пример в това отношение представлява преосмислянето на съкратена форма *Lily* < *Lil(l)ian* < *Lilibeth* < *Elisabeth*, което на местна почва придобива етимология, свързвана с цветето „лилия“ (Pisoschi 2011: 524). В България подобни замени и преосмисляне на имена също се наблюдават в по-ново време, особено когато името на бабата или дядото се смята за остаряло и от него се образува по-престижно име за внучето, като напр. *Диана* от *Димитрина* или *Жаклин* от *Живко* (Седакова 2022: 91–92). Същият механизъм действа и когато за име на детето се избира съкратена форма на бабиното или дядовото име преднамерено изменено, за да звучи по-съвременно (*Георг* вм. *Георги*; *Мари* вм. *Мария*). Тези по-предпочитани нови форми на традиционните имена са белег за известен отказ поне от страна на част от обществото от придържане към установените културни и религиозни обичаи. В тези случаи положителната оценка за името от страна на останалите членове на социума е определена като по-ценна, отколкото заявяването на принадлежност към дадена култура и/или религия. Троплини дори изказва предположение, че тази особеност се дължи на разделение между образовани и необразовани прослойки, между градско и

[44] Подобно социално маркиране чрез името се наблюдава и в Нидерландия, в протестантската общност в страната, където името дори е показател за размера на доходите и финансовата стабилност (Gerritzen 2006: 177).

неградско население, а също че религиозните традиционни имена се запазват и преобладават по-скоро заради обичая за унаследяване на името, отколкото поради религиозни подбуди (Troplini (Abdurahmani) 2015: 381). Всички тези явления, на които се спряхме току-що, намират благоприятна почва за развитие и в България. Масовизирането на англицизирани (и по-рядко други) варианти на личните имена, както и повишената им вариантност (*Пауло* вм. *Павел*; *Василиос* вм. *Васил*; *Димитри* вм. *Димитър*; *Георг*, *Юрий*, *Джордж* вм. *Георги)* ще бъдат във фокуса на вниманието ни в настоящата глава.

Според съвременната ономастична теория (Felecan 2014) в състава на всяка антропонимна система паралелно съществуват конвенционални и неконвенционални лични имена[45]. Като конвенционални се определят онимите, които са се слели с народните традиции и вярвания и същевременно кореспондират с каноните на религията, възприета като официална за общността или държавата. Неконвенционалните имена се отличават от първите по своето твърде голямо несъответствие от възприетите норми за именуване, проява на силно въображение от страна на родителите в акта на именотворчество и са с неясна връзка с традициите или дори пълна липса на такава (Felecan, O. 2014: 134). До появата на множество неконвенционални лични имена, т.е. такива, които нито от лингвистична, нито от социокултурна гледна точка са типични за населяващите определена територия, регион или държава, се стига посредством директен трансфер на имена от един в друг контекст, както и чрез създаването на нови антропоними по чужди образци (Пак там: 133–135). Като неоспоримо доказателство за неконвенционалния характер на даден антропоним може да послужи липсата на директен лингвистичен контакт между езика, от който произхожда името, и езика, говорим от общността, от която носителят му е част. Религиозният критерий, споменат по-горе, също е белег за това (Пак там: 135).

Навлизането на т.нар. интернационални имена в антропонимикона ни е твърде нова тенденция и последствията от нея ще бъдат видими в бъдеще (Gerritzen 2006: 178). Тя в по-голяма степен засяга ЖЛИ в сравнение с МЛИ (Пак там: 180). От направените наблюдения може да се заключи, че повечето родители може би въобще не осъзнават, че чрез избора на име за своето дете те изразяват групова принадлежност (Gerritzen 2006: 177; Левкова 2019: 6) или по-скоро изразяват отказа си от включване в нея. В българския антропонимикон могат да се обособят няколко групи неконвенционални имена – чужди имена, нехарактерни за ономастикона (*Едуард*, *Брайан*, *Летисия*, *Джузепе*, *Каан*,

---

[45] Според теоретичната рамка, разработена от Д. Фелекан, имената се определят като: 1) *конвенционални/официални/канонични/стандартни имена* (лични, бащини, фамилни) и 2) *неконвенционални/неофициални/неканонични/нестандартни* (прякори, прозвища, индивидуални и групови имена на хора, деантропоними и детопоними и пр.), определяни още и като *обстоятелствени лични имена* (circumstantial proper names), т.е. възникнали при определена речева ситуация. С това тя на практика предефинира понятието антропоним, като разширява неговия обхват (Felecan, D. 2014: 18). Тази теоретична рамка вече намира широко приложение в най-новите разработки по антропонимия.

Гуен), и нови и нетипични варианти на традиционни[46], чужди по произход имена (*Алегзандър*, *Алекзандър*, *Александар*, *Александрос*, *Александер*, *Алихандро* вм. *Александър*, *Джордж*, *Георг*, *Юрий* вм. *Георги*).

Следващата група неконвенционални антропоними включва т.нар. уникални имена, които не се вписват в предпочитанията дори на официалните етнически общности в страната. Д. Фелекан дава следното определение за тях – „имена, невписвани в официален държавен документ до този момент“ (Felecan, D. 2014: 133). Те са отражение на волята на родителите силно да индивидуализират своя наследник и разкриват нивото им на осъзнаване на културната среда, в която живеят, и на етнически компактната общност, от която са част (Пак там: 134–135). Към подобни типове имена могат да бъдат приложени следните условни квалификационни групи: име, характерно за противоположния пол (*Парис*, името на персонажа от „Илиада“ стана популярно и като женско от известната наследница на световна верига от хотели Парис Хилтън); атропоним, съвпадащ с наименование на търговска марка (*Тифани*); идолни имена, т.е. вдъхновени от имена на известни личности (*Кристияно* от футболния идол Кристияно Роналдо, а също и *Джорджина* от неговата годеница Джорджина Родригес, както и *Къванч* от името на популярния от турските сериали актьор Къванч Татлъту); лично име, образувано от топоним (най-често от имена на градове и държави, напр. *Валенсия*); лично име, образувано от име на митологичен герой (*Ахил*, *Атина*, *Рея*, *Фрея*), литературен (*Жулиета*) или филмов персонаж (*Чаатай* вероятно отново повлиян от турските сериали) или от историческа личност (*Атила*) и др. Тези имена все още се причисляват към периферията на българската антропонимна система, защото спадат към групата на имената с единична употреба. Това е доказателство за почитането на традициите пред сляпото следване на модните тенденции.

Като неконвенционални могат да се възприемат и двойните, и особено тройните лични имена. Всички тези споменати видове антропоними остават неконвенционални до момента, в който не бъдат възприети от системата (Felecan, O. 2014: 134), но дори и тогава те често пъти си остават в нейната периферия като редки имена или бързо изчезват.

Както вече бе отбелязано, традициите в днешно време не са същите. Сега приоритетите се изместват към избор на максимално подходящ преномен за бърза интеграция в чужда културна и социална среда при евентуална краткосрочна или дългосрочна миграция с цел обучение или професионална реализация, в което се крие и причината за повишения афинитет към т.нар. интернационални имена. Тази тенденция е валидна не само за българите, но за почти всички европейци (Choleva-Dimitrova et al. 2020: 251–52). Много родители избират универсални, но некореспондиращи със съществуващите и утвърдени в

[46] Под определението „традиционни български имена“ разбираме „имена, възприети от българите във връзка с приемането на християнската религия и тези, които са възникнали от народната ни традиция, изразяващи стремежите на хората за добро, здраве и красота“ (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 23).

българския именник варианти на чужди по произход антропоними, напр. *Кристина* вм. *Христина*; *Микаела* вм. *Михаела*; *Анджелина* вм. *Ангелина*; *Томас* вм. *Тома*; *Пауло* вм. *Павел* (Чолева-Димитрова 2002: 283; Choleva-Dimitrova et al. 2020: 253). Като допълнителна причина за наблюдаваното явление може да се посочи и увеличаващият се брой на смесените бракове (Harvalik 2013: 45).

Нашите анализи над новите антропоними и нетипичните варианти на чужди лични имена в българската личноименна система за периода 2008–2014–2018 г. бяха проведени в поредица публикации (вж. Петкова 2021; Petkova 2023, Choleva-Dimitrova et al. 2021).[47]

Осъзнавайки важността на гореспоменатите процеси, проследяваме и анализираме новите варианти на традиционните лични имена – както мъжки, така и женски, а също и на регистрираните преномени, заети от чужди езици. Следвайки принципа, че всяко ново явление в антропонимикона ни първо се появява в столицата и след това в останалите по големина градове (Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: 19), най-напред представяме данните за гр. София, а след това за останалите населени места, включени в изследването, като ги подреждаме според броя на жителите им. За да онагледим цялостно и в пълнота степента на разпространение на вариантността при имената, съпоставяме резултатите в географски план по оста изток – запад. Изборът на подхода, на населените места и на времевия период, разбира се, не е случаен и той беше коментиран в Увода.

Българските лични имена са част от нашия език и култура[48], а техният статистически и лингвистичен анализ ще спомогне за проследяването на най-новите модели и моди в именуването (Данчева 2021а: 226). Анализите на емпиричния материал, включен в настоящата част от изследването, са изготвени според методологията, разработена от А. Чолева-Димитрова и Б. Янев, приложена в монографичния им труд от 2015 г. със заглавие „Съвременната българска антропонимна система (мода на личните имена)“. По-конкретно, въз основа на корпуси от официални данни се ексцерпират (1) чуждите имена, както и (2) чуждите варианти на традиционни мъжки и женски лични имена. След това посредством статистически анализ е определена честотността на тези антропоними (Чолева-Димитрова, Данчева 2018: 122). Информацията за отделните градове е поместена последователно, данните от всички корпуси са сравнени. Представят се поотделно анализите за МЛИ и ЖЛИ. Най-накрая се съпоставят изводите от отделните корпуси.

---

[47] За по-пълна и изчерпателна илюстрация на проучваните в тази глава явления в съвременната антропонимия си позволяваме да използваме и примери от споменатите наши други изследвания по темата (вж. Петкова 2021; Petkova 2023; Choleva-Dimitrova et al. 2021).

[48] От изключителна важност е пояснението, че обект на настоящото изследване са единствено българските лични имена. Обичаите, свързани с акта на именуване, както и типичните за отделните малцинствени групи, населяващи територията на България, преномени не са част от проучването. В случай че подобен тип антропоними станат част от разглежданите честотни списъци, те биват споменати при анализирането на данните като чужди по произход и нетипични за антропонимикона ни елементи с цел пълнота и коректност на приложените изводи.

Нови варианти на традиционни антропоними и неконвенционални нови попълнения в състава на българската личноименна система

Наблюдения върху данните за София
Анализ на МЛИ в София

През първата изследвана година, 2008, при новите варианти на определяните като традиционни чужди МЛИ в гр. София преобладават т.нар. интернационални форми (*Константин* вм. Костадин, *Кристиан* вм. Христиан, *Кристиян* вм. Християн, *Теодор* вм. Тодор). Те, както се видя в Първа глава, оглавяват челните места на най-предпочитаните преномени не само в столицата, но и в почти всички населени места.

Разнообразни са неконвенционалните варианти на традиционни чужди МЛИ, появили се вследствие на директно влияние не само на чуждите езици и култури, но като плод на фантазията на съвременните българи. Най-силно, разбира се, е влиянието на английския език, утвърдил се в глобализиращия се свят като Lingua franca. Това личи и от преобладаващия тип примери, като *Антъни* вм. Антон, *Дейвид* вм. Давид, *Кристофър* вм. Христофор, *Майкъл* вм. Михаил, *Марк* вм. Марко, *Матю* вм. Матей, *Никълъс* вм. Никола/Николай, *Стивън* вм. Стефан (Петкова 2021; Choleva-Dimitrova et al. 2021). Представители на романските езици също оказват въздействие върху наблюдаваното явление. От италиански нахлуват: *Антонио* вм. Антон, *Виторио* вм. Виктор, *Марио* вм. Марин, *Матео* вм. Матей, *Стефано* вм. Стефан; от френски: *Антоан* вм. Антон. Появата на *Ян* вм. Иван вероятно е повлияна от немски. Срещат се и имена, заети от гръцки (*Янис*). Макар и не така силно както в миналото, руският език също продължава да оставя своя отпечатък *Юри* < Георги.

Освен чуждоезичните варианти се експерпират и редица чужди имена, напр.:

- антропоними, навлезли от английски: *Ерик*, *Раян*, *Едуард*, *Итън*;
- от италиански: *Алберто*, *Роберто*;
- от немски: *Томас*;
- от руски: *Олег*;
- от турски: *Берк*, *Каан*, *Мерт*, *Керем*.

Най-многобройни са първата и последната група, а причините за това вероятно се коренят в предпочитания, свързани с масовата култура.

През 2014 г. в столицата интернационалните оними запазват високата си честотност. Наблюдава се все така силно влияние на английския и италианския език както при неконвенционалните нови варианти на традиционни МЛИ, така и при новонавлезлите чужди антропоними (*Патрик*, *Доминик*, *Силвестър* под влияние на английски), *Лео*, *Леонардо* (под влияние на италиански). Антропонимите *Ян* вм. Иван и *Андреас* вм. Андрей са навлезли вероятно чрез посредничеството на немски, а чуждият оним *Игор* – от руски.

През 2018 г. в сравнение с началото на периода се наблюдава увеличаване на броя на неконвенционалните чужди МЛИ за сметка на новите варианти на традиционни антропоними, като тези, навлизащи предимно през английски (*Кевин*, *Робин*). Освен онимите *Лео* и *Леонардо* е регистрирано и името *Леон*, като всички те са свързани с наименованието на животното „лъв“, възприемано за тотемно в много култури. Засилен е и интересът към библейските имена (*Ноа*, *Кай*).

Анализ на ЖЛИ в София

При анализите на ЖЛИ почти винаги се установяват редица отлики при съпоставка на същите факти, свързани с МЛИ, но въпреки това се очертават сходни класификационни групи. През 2008 г. интернационалните форми на традиционни чужди ЖЛИ се радват на голяма популярност (*Даяна* вм. Диана, *Константина* вм. Костадина, *Кристина* вм. Христина, *Кристиана* вм. Христиана, *Теодора* вм. Тодора). Силна е тенденцията за заемане на варианти без флексия за ж.р. *-а*, т.е. ЖЛИ, завършващи на съгласна, като *Никол* вм. Николета, *Ивет* вм. Ивета, *Ивон* вм. Ивона, *Ирен* вм. Ирена, *Кристин* вм. Кристина или Христина. И тук, както и при мъжките имена е осезаемо влиянието от английския език (*Анджелина* вм. Ангелина, *Марая* вм. Мария, *Джулия* вм. Юлия), но също и от някои други европейски езици като холандски (*Хелена* вм. Елена), гръцки (*Елени* вм. Елена), френски (*Мишел* вм. Михаела) и италиански (*Микаела* вм. Михаела), вероятно част от тях популяризирани чрез посредничеството на английския език.

Новонавлезлите чужди ЖЛИ също могат да се обособят в няколко групи според произхода им:

- антропоними, навлезли от английски: *Елизабет*, *Емма*, *Вивиан*, *Памела*, *Джесика*, *Дженифър*;
- от италиански: *Емануела*, *Лаура*, *Паола*;
- от немски: *Хана*, *Ханна*;
- от турски: *Гамзе*, *Селин*.

През 2014 г. се затвърждава силното влияние на английския върху антропонимната система на столицата ни, но се срещат и примери за междукултурни връзки с гръцки (*Петра*), немски (*Ангела*), руски (*Лариса*), испански (*Инес*). Някои родители проявяват предпочитание към имена, свързани с митологията, като *Аврора* и *Фрея*. Изборът на *Жулиета* вероятно е вдъхновен от произведението на Уилям Шекпир, а *Ваяна* – от героинята от анимационния филм „Смелата Ваяна“.

От нашето детайлно проучване на имената в София (Петкова 2021) можем да заключим, че и при ЖЛИ за 2018 г., също както и при МЛИ се наблюдава силна инвазия на неконвенционални чужди антропоними: *Ема* освен *Емма*, *Елиза* под влияние на английски, *Ерика* под влияние на скандинавските езици, *Хана* от немски, от турски *Елиф* (и вероятно заради популярността на писателката Елиф Шафак) и нарастващ брой оними през италиански – *Бела* и *Белла*, *Кар-*

ла, *Киара*, *Клара* (Петкова 2021). Към имената на богините от 2014 г. можем да добавим и *Рея*.

Наблюдения върху данните за Пловдив
Анализ на МЛИ в Пловдив

През 2008 г. и в гр. Пловдив се наблюдават немалко интернационални нови варианти на традиционни имена (*Константин* вм. Костадин, *Кристиан* вм. Христиан, *Кристиян* вм. Християн, *Теодор* вм. Тодор), също и тези, навлезли през английски: *Дейвид* вм. Давид, италиански *Антонио* вм. Антон, *Марио* вм. Марин, френски *Антоан* вм. Антон и руски *Юри* вм. Георги. Силно се предпочитат нетипични за онамастикона ни чужди преномени като *Леонардо* от италиански и *Али*, *Джан*, *Джанер*, *Мухамед* и *Мухамет* от турски.

През 2014 г. неконвенционалните варианти на чужди МЛИ продължават да се увеличават (*Дейвид* вм. Давид, *Марк* вм. Марко, *Стивън* вм. Стефан), и то не само под влияние на английски (*Антоан* вм. Антон (от френски), *Марио* вм. Марин (италиански), докато през 2018 г. интересът към тях рязко спада. През 2014 и 2018 г. процентно делът на чуждите МЛИ се увеличава (*Максим*, *Роберто*).

Анализ на ЖЛИ в Пловдив

Данните за регистрираните ЖЛИ в Пловдив кореспондират с тези от София. През 2008 г. се отбелязва голямо в процентно отношение количество на чужди антропоними, навлезли основно от английски (*Вивиан*, *Ема* и *Емма*, *Елизабет*) и турски (*Айсун*, *Айше*, *Бахар*). Наблюдава се силно предпочитание към интернационални варианти (*Анджелина* вм. Ангелина, *Кристина* вм. Христина, *Никол* вм. Николета, *Теодора* вм. Тодора) и по-специално към ЖЛИ, завършващи на съгласна буква (*Жанет* вм. Жанета, *Ивет* вм. Ивета, *Ивон* вм. Ивона). През 2014 г. броят на чуждите ЖЛИ (*Адел*, *Анабел*, *Ангела*, *Беатрис*, *Дебора*, *Елизабет* и *Елизабета*, *Изабела*, *Моника*, а също и *Елиф*) и на неконвенционалните варианти (*Емили* вм. Емилия, *Катрин* вм. Катерина) рязко нараства. И през 2018 г. родителите предпочитат интернационалните варианти на традиционните ЖЛИ (*Марая* вм. Мария, *Микаела* вм. Михаела).

Наблюдения върху данните за Варна
Анализ на МЛИ във Варна

Данните за регистрираните МЛИ в гр. Варна за 2008 г. следват тенденциите, описани за другите два големи български града – София и Пловдив, т.е. отбелязва се голяма фреквентност на интернационални варианти (*Антонио* вм. Антон (с италианско влияние), *Кристиан* вм. Христиан, *Кристофър* вм. Христофор, *Марк* вм. Марко (от английски език), както и присъствие на чужди антропоними под господстващото влияние на английски (*Доминик*, *Едуард*, *Раян*).

През 2014 г. броят на интернационалните форми (*Дейвид* вм. Давид, *Марио* вм. Марин, *Мишел* вм. Михаил, *Теодор* вм. Тодор) се увеличава. Същите наблюдения са валидни и за 2018 г.

Анализ на ЖЛИ във Варна

При ЖЛИ през 2008 г. родителите на момичета имат същите предпочитания като тези на момчета, а именно към интернационални антропонимни варианти (*Даяна* вм. Диана, *Емили* вм. Емилия, *Кристина* вм. Христина, *Натали* вм. Наталия) и преобладаващи чужди имена от английски език (*Ема* и *Емма*, *Джесика*, *Памела*, *Саманта*). Антропонимите *Анифе* и *Селин* се появяват под влияние на турски, а *Белла* и *Паола* – на италиански.

Данните за 2014 и за 2018 г. сочат, че тази тенденция се запазва, а съставът на регистрирани чужди варианти на неконвенционални имена не претърпява чувствителни промени.

Наблюдения върху данните за Русе
Анализ на МЛИ в Русе

През 2008 г. в гр. Русе като неконвенционални преномени могат да бъдат споменати регистрираният ограничен брой интернационални форми на традиционни оними (*Константин* вм. Костадин, *Кристиан* вм. Христиан), чието присъствие вероятно се дължи на модните тенденции, наблюдавани във всички населени места в страната. През 2014 г. процентът на посочения тип антропоними расте (*Кристиян* вм. Християн, *Теодор* вм. Тодор). Регистрирано е и МЛИ *Максим*. През 2018 г. не е засвидетелствана промяна.

Анализ на ЖЛИ в Русе

През 2008 г. при ЖЛИ също се обособяват две антропонимни групи – неконвенционални варианти на традиционни оними (*Елинор* вм. Елеонора, *Ивет* вм. Ивета, *Кристина* вм. Христина, *Никол* вм. Николета, *Стефани* вм. Стефка) и чужди ЖЛИ, появили се под влияние на английски (*Ванеса*, *Ема* и *Емма*) и турски език (*Мелек*, *Селин*).

През 2014 г. тенденцията се запазва, докато през 2018 г. учудващо се наблюдава рязък спад в предпочитанието към гореописаните типове антропоними.

Наблюдения върху данните за Стара Загора
Анализ на МЛИ в Стара Загора

През 2008 г. МЛИ, регистрирани в гр. Стара Загора, са в съответствие с тенденциите, посочени дотук за останалите включени в изследването селища. Присъстват нови варианти на традиционни имена (*Кристиан* вм. Христиан, *Теодор* вм. Тодор, *Марио* вм. Марин (под влияние на италиански) и чужди МЛИ (*Денис*, *Емануил*, *Жулиен*, *Максим*). Любопитното тук е, че за разлика от данните за другите градове, процентът на тези имена за 2014 и 2018 г. рязко намалява.

Анализ на ЖЛИ в Стара Загора

При ЖЛИ категорично се предпочитат неконвенционални варианти на традиционни оними (*Даяна* вм. Диана, *Натали* вм. Наталия), което се запазва и за

останалите две години, като съставът на засвидетелстваните примери също не претърпява резки разместванията. През 2008 г. чуждите имена навлизат под влияние предимно на английски (*Джесика*, *Моника*), френски (*Жаклин*, *Мадлен*) и италиански език (*Джулия*).

Данните от 2014 г. са сходни с тези от 2008, докато през 2018 г. се засилва интересът към неконвенционалните варианти, най-вече към тези, завършващи на съгласен звук (*Ивет* вм. Ивета, *Ивон* вм. Ивона).

Наблюдения върху данните за Плевен
Анализ на МЛИ в Плевен

В Плевен през 2008 г. се регистрират същите неконвенционални варианти на традиционни мъжки оними (*Кристиан* вм. Христиан, *Кристиян* вм. Християн, *Марио* вм. Марин (под влияние на италиански). През 2008 г. е регистрирано чуждото *Денис*, а през 2014 г. – *Максим*. През 2018 г. сред антропонимите, предоставени от НСИ с минимум 3 референции, не присъства оним с чужд произход.

Анализ на ЖЛИ в Плевен

През 2008 г. броят на новите варианти на традиционни чужди ЖЛИ не е малък, а съставът му включва: *Джулия* вм. Юлия, *Кристина* вм. Христина, *Никол* вм. Николета, *Стефани* вм. Стефка, които са сред най-предпочитаните чужди варианти в страната. Примерите на чужди ЖЛИ са изненадващо малобройни (*Ванеса*, *Моника*). През 2014 г. броят на новите варианти на традиционни ЖЛИ намалява, а на чужди ЖЛИ се запазва, докато през 2018 г. се наблюдава рязко повишаване на процентното им съотношение.

Наблюдения върху данните за Благоевград
Анализ на МЛИ в Благоевград

През 2008 г. в гр. Благоевград новите варианти на традиционни МЛИ заемат съществено място. Освен очакваните *Кристиан* вм. Христиан, *Константин* вм. Костадин е регистрирано и името *Антонио* вм. Антон под италианско влияние. Като чуждо МЛИ с повече от 3 референции е отбелязан антропонимът *Денис*. През 2014 г. присъствието на *Марио* вм. Марин е знак за засилващия се афинитет към интернационални преномени с италиански произход, а *Дейвид* вм. Давид се появява под влияние на английски. Няма друго неконвенционално чуждо МЛИ освен *Денис*. През 2018 г. новите варианти на традиционни МЛИ запазват процентното си съотношение и хомогенността на състава си, но има промяна в регистрираните чужди МЛИ, тъй като *Демир* и *Емануил* са засвидетелствани.

Анализ на ЖЛИ в Благоевград

През 2008 г. в процентно съотношение равностойно присъстват нови варианти на традиционни ЖЛИ (*Никол* вм. Николета, *Стефани* вм. Стефка) и чужди имена под силно влияние от страна на английския език (*Беатрис*, *Ванеса*, *Ема*,

Моника). За 2014 г. данните повтарят тези от предходния период. През 2018 г. броят на чуждите ЖЛИ намалява (*Ема*, *Моника*).

Наблюдения върху данните за Велико Търново
Анализ на МЛИ във Велико Търново

През 2008 г. сред изследвания тип имена са засвидетелствани само нови варианти на традиционни МЛИ (*Кристиан* вм. Христиан, *Константин* вм. Костадин), чийто брой през 2014 г. намалява наполовина, а през 2018 г. отново се наблюдава повторно засилване на интереса към тези оними. Единственото чуждо МЛИ с повече от 3 референции е *Максим*.

Анализ на ЖЛИ във Велико Търново

Според данните за ЖЛИ отново може да обособим две големи групи от проучвани оними – нови варианти на традиционни антропоними (*Никол* вм. Николета, *Кристияна* вм. Християна), чийто брой нараства през 2014 г. (*Емили* вм. Емилия, *Марая* вм. Мария) и рязко спада през 2018 г. до *Никол* вм. Николета и *Микаела* вм. Михаела, както и чужди ЖЛИ, към които се запазва интересът в десетгодишния времеви отрязък – 2008 г. (*Ема*, *Моника*), 2014 г. (*Ема*, *Изабел*, *Моника*), 2018 г. (*Ема* и *Емма*, *Моника*).

Изводи

От направените наблюдения върху корпусите с лични имена от включените в проучването градове могат да бъдат изведени следните сравнения и обобщения. По отношение на чуждоезиковото влияние върху личните имена, включени в разглежданите корпуси, става ясно, че модните тенденции в именуването почти изцяло се припокриват, т.е. те са валидни за цялата страна. Както се видя, столицата има водеща роля при определяне и прокарване на тези нови моди. Очаквано, най-многобройни и разнообразни са тъкмо примерите, ексцерпирани от столичния град, където мултикултурното разнообразие, присъствието на глобални бизнес структури и не на последно място позицията на София като университетски град се отразяват и в личноименната система. Тук проявите на нестандартност в избора на имена от страна на родителите се наблюдават не само при ЖЛИ, но и при МЛИ. Това се дължи до голяма степен на особената езикова ситуация в града, където присъствието и влиянието и на англо-американската култура и език е по-значително, поради спецификите на столичния град, за които стана дума още в Увода на този труд.

Пловдив също се очертава като град, където преобладават онимите, подвластни на процесите на глобализация. Този факт потвърждава хипотезата, че всички модни тенденции при именуването в България се зараждат в столичния град и след това се мутиплицират и в останалите населени места в страната. Варна е третият по големина град в България, който е същевременно и значим образователен, културен и икономически център в Източна България. Това донякъде предполага отвореност и по-голям либерализъм във вкусовете и предпо-

читанията на жителите му, проявяващи се включително и в състава на ономастикона. Данните сочат, че по отношение на чуждите влияния и вариантността на имената развоят на личноименната система в града следва стъпките на промяна, наблюдавани в София и Пловдив, но с по-умерено темпо. Русе, на свой ред, също е пристанищен град, туристически, културен и университетски център в близост до столицата на северната ни съседка, Румъния. В архитектурата на града са вградени спомените за силното в миналото австро-унгарско влияние. На фона на тези географски особености и исторически фактори присъствието на неконвенционални преномени не е изненадващо. Стара Загора е важен икономически, транспортен и университетски център, разположен в южната централна част на страната, което го поставя на кръстопът между Северна и Южна България. Вероятно тъкмо на местоположението му се дължи запазеният по-консервативен вид на антропонимикона. Плевен е университетски град, разположен в централната част на Дунавската равнина, чиято история е тясно свързана с изграждането на българите като свободна и независима нация. Спазването на уважаваните в миналото традиции личи в състава на личноименната система, където делът на чуждите имена е по-малък. Благоевград се намира в югозападната част на страната, в близост до границите с Гърция и Република Северна Македония. Разположението му го прави важен транспортен възел, но градът също така е и университетски, културен и туристически център. Тези условия съвсем логично предразполагат към предварителни очаквания броят на неконвенционалните лични имена, регистрирани от НСИ, да бъде относително висок, но официалните данни сочат точно обратното. При данните за Велико Търново (стара столица на България, голям културен, туристически и университетски център) изненади не се наблюдават. Изборът на лично име за жителите на болярския град си остава акт, подчинен на традициите, с които бъдещите родители се съобразяват в по-голяма степен, отколкото в останалите селища.

От направените по-горе анализи на статистическите данни, както и от нашите наблюдения над корпуси, съдържащи пълни данни на личните имена (Петкова 2021; Choleva-Dimitrova et al. 2021), може да направим следните заключения. При чуждите МЛИ значителен дял заемат вариантите на календарни и библейски имена, които обаче имат различни форми, утвърдени в нашата личноименна система, или не са били характерни за нея изобщо, напр. канонични имена: *Кристиано* вм. Христо, *Ивън* вм. Иван, с изначален еврейски произход; *Анджело* вм. Ангел, *Алекзандър*, *Александрос*, *Алегзандър* вм. Александър, *Андрю* вм. Андрей, *Джордж* вм. Георги, *Никълас* вм. Николай – с гръцки произход; *Джулиан*, *Жулиен* вм. Юлиян, *Джъстин* вм. Юстин – с латински произход. Библейските имена, както може да се предположи, са от еврейски произход (*Авел*, *Нейтън*, *Елиас* вм. Илия, *Жак* вм. Якоб, *Матиас* вм. Матей). Този факт, че значителна част от новозаетите антропоними са свързани с християнството, може да се интерпретира като все още силно влияние на религиозните традиции при избора на преномени за новородените. От друга страна, бидейки възприемани от голяма част от съвременните българи като по-престижни и по-адекватни на сегашната културна и езикова ситуация, тези чужди варианти са израз и на опитите за помиряване, от една страна, на стре-

межа към глобална идентичност и на запазването, от друга страна, на национална идентичност. Иначе казано, те са проява на тенденцията към глокализация, за която също стана дума в Увода.

От изключителна важност е също присъствието и на някои имена, типични за Англиканската църква (*Елвис*, *Кевин*), което може би се дължи на тяхната популярност като идолни имена (*Елвис Пресли*, певец; *Кевин Костнър*, актьор).

Сред чуждите МЛИ присъстват и употреби на митологични имена (*Ахил*, *Дионис*, *Екторас* вм. Хектор, *Парис*, *Артур*), имена на исторически личности (*Аттила*, *Вергилий, Сезар*) и на литературни персонажи (*Рой* вероятно от Роб Рой) в качеството им на лични. И тук също е налице вариантност и предпочитание към нови форми, графични форми: *Аттила* вм. Атила, или чуждоезикови, т.е. неадаптирани като *Екторас* вм. Хектор.

Сред МЛИ, включени в изследването, особено голяма е групата на т.нар. идолни имена (*Брайан*, *Браян* (Браян Адамс, певец), *Венсан* (Венсан Касел, актьор), *Демис* (Демис Русос, певец), *Роже* (Роджър Федерер, тенисист), *Кяние* (Кание Уест, музикант), *Армандо* (Армандо Марадона, футболист), *Роналдо* (Роналдо, футболист). Засвидетелствани са неконвенционални съкратени форми (*Енцо* вм. *Винченцо*).

По отношение на чуждите ЖЛИ става ясно, че делът на каноничните, библейските и имената, свързани с християнството, е значително по-малък в сравнение с броя им при мъжките. Регистрирани са нови чужди варианти на утвърдени като традиционни гръцки канонични имена: *Айрин* вм. Ирина, *Илейн*, *Хелена*, *Елени* вм. Елена, *Кейтлин*, *Кейтлийн* вм. Катерина, *Габриеле* вм. Габриела, *Анджелика*, *Ангелики*, *Анжела*, *Анхела*, *Енджи* < Ангелина (Петкова 2021). Антропонимите *Беата*, *Паная* < Панагия, както и *Агнес*, *Девора*, *Палома* също могат да се възприемат като лични имена, чийто избор е повлиян от християнството, макар да не са канонични.

При една част от онимите се забелязва опит на родителите не просто да заменят традиционно канонично или библейско име с негов чужд вариант, а да проявят творчество при неговото образуване (*Авелия* < Авел (библ.) (Чолева-Димитрова, Данчева 2018: 124), *Ави*, *Авиана* < Ава (библ.), *Сетара* < Сет (библ.) (Петкова 2021).

Някои от преномените са повлияни от митологията (*Атина*, *Диметра*, *Касиопея*, *Селена*, *Синтия*), литературата (*Жулиета*, *Офелия*) и историята (*Клаудия*, *Клеопатра*). Личното име *Кармен* препраща към главното действащо лице от операта на Жорж Бизе. Следващите антропоними може би са харесани заради героините от филмите на „Дисни“ (*Ваяна* от „Смелата Ваяна“, *Тиана* от „Принцесата и жабокът“ и *Елза* от „Замръзналото кралство“) поради желанието на бъдещите майки дъщерите им да се разпознават в една от принцесите, популяризирани от филмовата компания. Тези имена на анимационни принцеси са продукт на съвременната попкултура и заместват популярните от миналото имена от митологията, литературата и историята.

Особено голяма е групата имена, образувани от чужди фитоними, т.е. имена на растения: *Айви*, *Вайлет*, *Дейзи*, *Орнела*, *Росали*, *Росалия*, *Виола*, *Дефне*, *Жасмин*, *Жасмина*, *Ясмин*, *Ясмина*, *Розалинда*.

И при ЖЛИ не може да бъде пренебрегнато силното влияние на идолните имена (*Алба* (от фамилията на Джесика Алба, актриса), *Джорджина* (Джорджина Родригес, модел), *Имани, Иман* (популярна певица), *Кийра* (Кийра Найтли, актриса), *Мегън* (Мегън Маркъл, актриса, съпруга на принц Хари), *Прея* (популярна българска поп изпълнителка), *Гуен* (Гуен Стефани, певица), *Сесил* (Сесил Каратанчева, тенисистка), *Серина* (Серина Уилямс, тенисистка), *Дженифър* (Дженифър Лопес, певица или Дженифър Анистън, актриса), *Джулиана* (Джулиана Гани, плеймейтка и модел).

Чуждото влияние върху ономастикона там се усеща и в присъствието на имена като *Амели* и *Амелия*, *Анаис*, *Инес*, *Каролина*, *Луиза*, *Мелинда*, *Нанси*, *Асиа*, *Бахар*, *Зейнеп*, *Мелиха* (Петкова 2021, Choleva-Dimitrova et al. 2021). При някои от тях не може да се определи с точност произходът им или изходният апелатив, от който произлизат. Например можем да предположим, че женското име *Валенсия* е изведено от съответния топоним (Валенсия, град в Испания), както и че *Тифани* е пример за наименование на търговска марка, използвано като лично име.

Съпоставяне на резултатите в географски план по оста изток – запад, север – юг

Нашето изследване, както стана ясно вече, предвижда сравнение на тенденциите и в географски план. Условно градовете, включени в проучването, могат да бъдат разделени по оста изток – запад (Източна България – Варна, Русе, Стара Загора, Велико Търново; Западна България – Благоевград, Плевен, Пловдив, София) и север – юг (Северна България – Варна, Русе, Велико Търново, Плевен; Южна България – Стара Загора, Благоевград, Пловдив, София).

При съпоставката на данните от градовете в Източна България с тези в западната част на страната ключова роля играе дали в нея ще се включи столичният град, защото там се наблюдават най-силните флуктуации в състава на личноименната система и се регистрира най-силно чуждо влияние. От тази съпоставка с включването на данните за София към тези за Пловдив, Плевен и Благоевград става ясно, че градовете от Източна България, сред които е и третият по големина град – Варна, са селища, чиито жители са по-близо до традициите и спазването на каноните при именотворчеството. При ротация на оста в посока север – юг сравнението показва, че антропонимичният вкус на жителите на градовете от северната част на страната е по-консервативен, като и тук определящ е столичният град.

В данните, отнасящи се до всички градове, се откроява тенденцията към заместване на определени традиционни чужди лични имена с техни неконвенционални нови варианти, които се повтарят в корпусите на всяко едно от населените места. За МЛИ това най-често са: *Кристиан* вм. *Христиан*, *Кристиян* вм. *Христиан*, *Мишел*, *Микаел* и *Майкъл* вм. *Михаил*, *Ян* и *Жан* вм. *Иван* и *Йоан*, *Теодор* вм. *Тодор*, антропоним, който се среща единствено в българската и сръбската личноименна ситема, *Анжело* и *Анджело* вм. *Ангел*, *Дейвид* вм. *Давид*, както и съкратените варианти *Алек* и *Алекс* от *Александър*, а при

ЖЛИ – *Кристина* вм. *Христина*, *Кристиана* вм. *Христиана*, *Кристияна* вм. *Християна*, *Микаела* вм. *Михаела*, *Ванеса*, *Жана*, *Жанета*, *Жанет* вм. *Ивана* и *Йоана*, *Теодора* вм. *Тодора*, *Анджелина* вм. *Ангелина*. Можем да твърдим, че всички тези варианти[49] вече са намерили своето място в нашата личноименна система в началото на 21. век, тъй като те попадат в списъка на имената с над 2 референции по места, а не за цялата страна (вж. поместените по-долу фигури). От информацията, съдържаща се в тях, може лесно да се придобие представа и за мястото на традиционните варианти на разглежданите чужди лични имена в ранговите списъци, което е маркер за тяхната устойчивост или пък нестабилност.

Фигура 94. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. София, 2008, 2014, 2018 г.

При МЛИ, регистрирани в гр. София, е налице изместване на традиционен вариант от нов неконвенционален такъв при антропонимите, образувани от основата *христ-* спрямо *христ-* и *тео-* спрямо *тод-*. През 2018 г. разликата между *христ-* (1,2%) и *кристи-* (1,6%) се стопява драстично спрямо предходните две години (фиг. 94).

[49] С цел прегледност статистическата информация е представена под формата на диаграми, включващи процентното съотношение между традиционните и новозаетите чужди варианти спрямо всички регистрирани лични имена за съответното населено място и времеви период.

За гр. Пловдив отново антропонимите с онова *крист-* и *тео-* са предпочитани пред тези с *христ-* и *тод-*. През 2008 г. антропонимите със суфикс *дейв-* (0,2%) се доближават до тези с *дав-* (0,3%) (фиг. 95).

Фигура 95. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Пловдив, 2008, 2014, 2018 г.

Интересен феномен се наблюдава в гр. Варна. През 2008 г. там не са регистрирани изобщо антропоними със суфикси *крист-* и *тео-* сред имената с над две употреби, но през следващите две години техният брой рязко се увеличава и дори измества традиционните варианти с *христ-* и *тод-* (фиг. 96).

Фигура 96. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Варна, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Русе през 2008 г. предпочитанието към вариантите с *христ-* и *крист-* е абсолютно равностойно (по 0,5%). През 2014 г. обаче антропонимите със суфикс *крист-* рязко увеличават своя брой спрямо тези с *христ-*, които дори през 2018 г. напълно изчезват. Сходно явление се наблюдава при антропоними с основа *тод-*, които през 2008 г. заместват изцяло тези с *тео-*, но през следващите две години не са регистрирани оними с *тод-* (фиг. 97).

Фигура 97. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Русе, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Стара Загора отново конкуренцията е основно между вариантите с *христ-* и *тод-* и техните неконвенционални варианти – *христ-* и *тео-*. Оказва се, че те са съотносими. Тревожно е да се отбележи, че в населено място, където все още родителите са по-консервативни, през 2008 г. МЛИ *Тодор* въобще не е регистрирано (фиг. 98).

Фигура 98. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Стара Загора, 2008, 2014, 2018 г.

Още по-интересни са резултатите от данните за Плевен, където през 2008 и 2018 г. традиционните варианти с основа *христ-* изобщо липсват, а антропонимът *Тодор* не е регистриран през останалите години. Този факт кореспондира с изложеното в Първа глава наблюдение, че именно в Плевен през 2008 г. вече не се среща и женското име *Мария*. В допълнение на това можем да прибавим и констатацията, че през 2018 г. имената, образувани от основа *мих-,* изчезват от корпуса, където обаче са заменени от други преномени, съдържащи нейния чужд вариант *мик-* (фиг. 99).

Фигура 99. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Плевен, 2008, 2014, 2018 г.

Данните за гр. Благоевград сочат по-интензивна динамика в предпочитанията на домашните и чуждите варианти в изследвания период. От фиг. 100 се вижда, че през 2008 г. МЛИ от основа *христ-* (3,1%) са били по-предпочитани от тези с *крист-* (2,8%), но през следващата 2014 г. *крист-* изцяло измества възприетия за традиционен вариант. През 2008 г. антропоними от основи *тод-* и *тео-* също напълно отсъстват. През 2014 г. антропонимът *Тодор* е регистриран, а през следващите години е изместен от неконвенционалния *тео-*.

Фигура 100. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в Благоевград, 2008, 2014, 2018 г.

На фона на направеното по-горе заключение, че в гр. Велико Търново делът на чуждите имена е по-малък и хората са с по-консервативни нагласи, е донякъде изненадващо, че през 2014 г. нито един антропоним, образуван от основата *христ-*, не присъства в изследвания корпус. Това противоречие се потвърждава и от факта, че МЛИ *Тодор* категорично е отпаднало от списъка на предпочитаните имена за целия изследван период в старата столица (фиг. 101).

Фигура 101. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Велико Търново, 2008, 2014, 2018 г.

При ЖЛИ за гр. София резултатите в голяма степен преповтарят тези за МЛИ, а именно – антропонимите, образувани от основа *крист-*, надделяват над тези с *христ-*. Това не е изненадващо. ЖЛИ, съдържащи основата *тод-*, дори не са засвидетелствани в списъците на новородените в столицата, а доминиращият оним е *Теодора*. С други думи, тук вариантността е изцяло в полза на чуждите основи, които вече са извоювали мястото си в антропонимикона на столицата.

Малко по-нехомогенна е картината при имената, образувани от основи *анг-*, *андж-* и *анж-*. Както става ясно от фиг. 102, през 2008 г. ЖЛИ от основа *андж-* са по-предпочитани от тези с *анг-* и *анж-*, но след това те доста бързо губят своята популярност. Оказва се, че през 2014 г. няма регистриран нито един антропоним, съдържащ тази основа. През 2018 г. отново се наблюдава конкуренция между *анг-* и *анж-*, чиито употреби се изравняват.

Фигура 102. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. София, 2008, 2014, 2018 г.

Информацията за гр. Пловдив почти съвпада с тази за столицата – новите варианти от основата *крист-* бавно, но сигурно изместват тези с *христ-*, а традиционният антропоним с *тод-* липсва, но неконвенционалният му еквивалент с *тео-* е сред най-предпочитаните. През 2008 г. ЖЛИ от основа *андж-* са повече от тези с *анг-*, но след това изчезват от ранговите списъци (фиг. 103).

Фигура 103. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Пловдив, 2008, 2014, 2018 г.

Оказва се, че във Варна през 2008 г. вариантите, образувани от основа *христ-,* са предпочитани пред неконвенционалните с *крист-*. От 2014 г. насетне обаче и в морската ни столица тенденциите при вариантността сред ЖЛИ повтарят вече описаните в другите два големи града, т.е. образувания с *тод-* не се регистрират (фиг. 104).

Фигура 104. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Варна, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Русе, при това през трите изследвани години, ЖЛИ, образувани от основа *христ-* и *тод-*, изобщо не са регистрирани. Същото се отнася и за антропоними с *мих-* през 2014 г., бидейки заменени с новонавлезлите варианти с *мик-* (фиг. 105).

Фигура 105. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди МЛИ в гр. Русе, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Стара Загора, вероятно поради факта, че градът също беше посочен като малко по-консервативен по отношение на дела на чуждите имена и варианти, се отбелязва известно нарастване на броя на традиционните основи от 2008 до 2018 г. (вж. фиг. 106). Както става ясно, през 2008 и 2014 г. не се откриват ЖЛИ, съдържащи основа *христ-*, но през 2018 г. те не само че се появяват, но и се изравняват по честотност с тези, образувани с *крист-*. За целия период обаче не са регистрирани ЖЛИ с традиционната основа *тод-*.

Фигура 106. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Стара Загора, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Плевен традиционните варианти на чужди МЛИ са регистрирани през трите изследвани години само от две основи: *крист-* и *мих-*. Изобщо няма антропоними, съдържащи *тод-*, а основата *христ-* се среща само през 2008 г. (фиг. 107).

Фигура 107. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Плевен, 2008, 2014, 2018 г.

В Благоевград, оказва се, данните са изненадващи, най-вече заради почти пълната липса на имена, образувани от основите, които са обект на анализ в това изследване. Антропоними, образувани с традиционните варианти *христ-* и *тод-* напълно отсъстват, а имена с *крист-* са регистрирани само през 2018 г. Същото се отнася и до онимите, съдържащи основа *тео-*, които се срещат единствено през 2014 г. (фиг. 108).

Фигура 108. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Благоевград, 2008, 2014, 2018 г.

В гр. Велико Търново при ЖЛИ се наблюдава общата тенденция на конкуренция между чуждите варианти и домашните. Основата *христ-* запазва своята популярност, макар че през 2008 г. такива имена не са регистрирани. Интересно е да се отбележи, че имената, съдържащи *крист-*, през 2018 г. губят популярност. И тук се затвърждава наблюдението, че традиционният вариант на твърде популярното днес *Теодора*, а именно *Тодор(к)а*, не попада в ранговите списъци на най-предпочитаните имена за момичета дори в селища, които са своеобраз-

ни крепости за опазване на българските традиции и обичаи. В съзвучие с тази тенденция е и констатацията, че редица нови варианти на традиционни чужди имена с основата *мик-* през 2018 г. заменят конвенционалните форми с *мих-* (фиг. 109).

Фигура 109. Конвенционални и неконвенционални варианти на чужди ЖЛИ в гр. Велико Търново, 2008, 2014, 2018 г.

Четвърта глава

Гранични явления в съвременната българска антропонимия

Промените в именния състав съпътстват развитието на всяка личноименна система. Колкото и устойчива и консервативна да е една антропонимна система, същевременно тя е пропусклива за външни влияния и редом с това е силно зависима от динамиката в културните процеси, социалните отношения, религията и дори политиката. Социолозите установяват закономерност между промените в културата и социалната структура на обществата, настъпили през 20. век, и промените в моделите на именуване, респективно в самия набор от имена (Кръстева-Благоева 1999; Lieberson 2000; Gerhards 2005). Според Ю. Герхардс и Р. Хакенброх в съвременността процесите на секуларизация, намаляващото значение на семейните отношения, индивидуализацията и глобализацията се отразяват и върху избора на имена (Gerhards & Hackenbroch 2020). Това в общия случай води до „по-голямо разнообразие от собствени имена в повечето от антропонимните системи днес, отколкото в предишни исторически периоди“ (Lawson 2016: 195) и до процъфтяването на уникалните имена в съвременните общества (Leibring 2016; Gerhards & Hackenbroch 2020; Ogihara 2020). За разлика от други личноименни системи, българската от край време се отличава с особено голямо разнообразие на имена и варианти[50], което е видно и в най-ново време (вж. Радева 2019: 9; Седакова 2022: 89), а по отношение на дела на уникалните имена може също да се заключи, че той традиционно е висок – около 50% от имената (в различни периоди и извадки) са с единична референция (вж. Ковачев 1995: 20; Радева 2019: 9; Чолева-Димитрова, Данчева 2018; Choleva-Dimitrova et al. 2021: 61).

Според Ст. Либерсън и Фр. Лин „от края на 19. век насетне процесът на избор на личните имена постепенно се променя и от въпрос на традиция или друга конвенция става въпрос на мода и вкус“ (Lieberson, Lynn 2003: 235). България също не прави изключение от тези процеси. Проведените до момента емпирични проучвания у нас ясно показват, че в началото на 21. век вече има засвидетелствана промяна в мотивациите за избор на имената (Yanev, Chobanov 2014; Чолева-Димитрова, Янев 2015; Virkkula 2014; Левкова 2022). В днешно време се засилва значението на т.нар. *нетрадиционен избор* (Чолева-Димитрова, Янев 2015: 28). Изследователите засвидетелстват тази тенденция у нас още през 20. век и я определят по различен начин: екстравагантна, фонетикоестетическа или звуковохармонична (Ковачев 1995; Илчев 1969; Калканова 2004), но както става ясно, в началото на 21. век тя бързо набира сила спрямо другите повече или по-малко традиционни видове мотивации. Успоредно с това в България се наблюдава и друг фактор, който също допринася изключително за високия ръст на уникалните имена, както и за множеството варианти на имената. Всъщност все още твърде силните тежнения у съвременните българи да спазят, макар и условно, традицията – да се кръщава детето на баба/дядо, са в основата на явлението *буквуване* (запазването на първата сричка или дори само

[50] Това в исторически план е обусловено от липсата на институции, които да налагат ограничения, а от 70-те години на 19. век след възстановяване на независимата църква и държава от възприетите либерални правила, каквито, с изключение на комунистическия режим 1944–1989 г., са валидни и до днес.

на първата буква от името на бабата или дядото на новороденото) или до т.нар. хибридни имена – комбинация от 2 и повече други имена.[51]

В днешно време обаче споменатите току-що промени в културата, новите социални отношения и свързаното с тях отстъпление от традициите допринасят за все по-осезаемата свръхиндивидуализация на личните имена, както я определя Д. Фелекан (Felecan, D. 2014: 21). Тенденция, която всъщност е в противовес с отдавна установените практики. Както е добре известно, по традиция даването на име има за цел конкретен индивид да бъде припознат от общността тъкмо чрез повтарянето и употребата на това име от членовете на същата общност, които приемат и използват даденото име по конвенция (Пак там: 20). Подобни имена се определят като конвенционални и именно такива са личните, бащините и фамилните имена (Пак там: 18), за които е характерна честата повторяемост и които се предават от поколение на поколение (Илчев 1969; Ковачев 1982; Кръстева-Благоева 1999). Както стана ясно обаче, в наши дни уникалните имена, тези, които не са част от традицията и нарушават правилата, установени в дадена общност[52], са все по-често явление. Тъкмо заради това О. Фелекан разширява обхвата на неконвенционалните имена, като въз основа на структурни и функционални критерии приобщава към тях и т.нар. *неконвенционални лични имена*[53], които според него също могат да притежават признака неконвенционалност в две определени ситуации – когато те са *ономастични иновации*, т.е. иновативни лични имена, или когато *имитират известни модели* (Felecan, O. 2014: 134). Всъщност целта на подобна практика е ясна – името да се открои, да изпъкне сред останалите, за да се постигне свръхиндивидуализация. О. Фелекан изброява няколко стратегии за създаване на подобни лични имена, сред които са: пренос в нов контекст на чужди и непознати по отношение на език, култура и религия имена; създаване на имена, състоящи се от фрази или съчетания от цифри и букви; имена, давани традиционно за срещуположния пол; имена, произлизащи от търговски марки и идолни имена.

От нашите предишни изследвания разполагаме с информация, че в списъците с имена на новородени в България могат да се открият примери за всички горепосочени начини за създаване на неконвенционални лични имена, напр. екзотичните и непознати за България: *Ефе*, м., *Лукман*, м., *Ноа*, ж.; име, представляващо словосъчетание: *Божийдар*, м.; мъжки имена, употребявани

---

[51] На тези явления са посветени множество публикации в нашата антропонимна литература (вж. Бояджиев 1975; Ковачев 1982: 179; Кондукторова 1982; Константинов 1987; Радева 2019: 37–38).

[52] Както вече бе упоменато по-горе в текста, според следваната в настоящото изследване теоретична рамка, изготвена и въведена от Д. Фелекан, оними като прякори, прозвища, индивидуални и групови имена на хора, деантропоними и детопоними и пр. биват определяни като неконвенционални или обстоятелствени лични имена (circumstantial proper names) поради причините за тяхната поява, т.е. възникнали при определена речева ситуация. Чрез предефинирането на понятието антропоним авторката разширява неговия обхват (Felecan, D. 2014: 18).

[53] Според О. Фелекан неконвенционалните лични имена могат да се дефинират като: секуларни антропоними, които се характеризират с уникалност или с повишено ниво на новост в рамките на определен регион и които нямат връзка с местните, национални или религиозни традиции на населението (Felecan, O. 2014: 133).

като женски: *Елен*, *Евелин*, *Розалин*, а в медийното пространство прословутият *Манчестър Юнайтед* от Свищов придоби изключителна популярност (България днес, https://www.bgdnes.bg/bulgaria/article/9766593). Към тях смятаме, че следва да се приобщят и всички онези преномени с особена, нетрадиционна графика, които се откриват в списъците като *Белла*, *Любослав*т, *Йакоб* и под. (Choleva-Dimitrova et al. 2021), при които промените в установените начини на изписване се явяват стратегия за постигане на неконвенционалност[54].

Именно върху две от тези ономастични иновации – графичните нововъведения и промените в половото кодиране на имената и появата на т.нар. *унисекс имена*, които се наблюдават в последните двайсетина години, ще се спрем в настоящата глава. Определяме ги като гранични явления, тъй като те все още не са се генерализирали и не са приети от общността като част от системата на езика (Felecan, O. 2014: 134).

Графични иновации при съвременните български лични имена

Наблюденията над личните имена в последните години показват, че все по-често се срещат имена, чието изписване е в разрез с установените норми на съвременния български език. Това поражда необходимостта да се обърне специално внимание на този проблем в рамките на Проекта, като се анализират отклоненията от графичните норми при някои български лични имена, давани на новородените деца днес. Осигуряването на актуална информация относно този аспект на личните имена е важно и полезно, тъй като може да послужи при изготвянето на препоръки за избора и изписването на имената.

Изследването изхожда от идеята, че промените в принципите на назоваване на децата в началото на 21. век довеждат също така и до „осъвременяване“ на графиката на имената, т.е. до промени в тяхното изписване, като и по отношение на този проблем чуждоезиковите влияния имат ключова роля. Тъй като за голяма част от родителите все още е видно желанието да се запази известна връзка с традицията, това води до модернизиране на традиционните имена, включително и чрез промени в тяхното изписване. Както стана вече неведнъж ясно, съвременните български лични имена представляват отворена система, в която постоянно навлизат нови елементи. Графичните нововъведения са характерни и за други антропонимни системи (Papa 2014, Carvalhinhos 2014). Така например в Италия броят на личните имена, изписани с графеми, чужди на италианския правопис (*j*, *k*, *x*, *y*, *w*), чувствително нараства от 60-те години на 20. век насетне (Papa 2014: 319). Авторката на обширно диахронно изследване върху новостите при изписването на италианските лични имена през 20. век достига до много важни изводи, които до голяма степен кореспондират с нашите наблюдения въпреки различната ситуация, свързана с употребата на две отделни графични

[54] Подобно е схващането и на Е. Папа по отношение на нововъведенията в изписването на италианските имена (Papa 2014), които са коментирани подробно по-нататък в настоящата глава.

системи (латиница и кирилица) и културните различия. Според Е. Папа либерализацията в изписването има определяща роля за подновяване на антропонимния състав, както и че промяната настъпва посредством заемането на **чужди имена** и на **хипокористики** с нетрадиционен за италианския език правопис, а също и чрез измислянето на **креативни варианти на правописа** както за нови, така и за традиционни имена (Papa 2014: 323).

У нас подобни процеси в днешно време се улесняват допълнително и от съществуването на извънредно либерални административни процедури при даване на официални имена в България, стигащи до почти пълна липса на ограничения (Закон за гражданската регистрация, https://lex.bg/laws/ldoc/2134673409). Те обаче са „знак на отвореност към чуждоезичните малцинства и техните права да използват етнични имена“ (Papa 2014: 318), възприети на общоевропейско равнище. На практика в България родителите имат неограничена свобода да изберат не само какво да бъде името на тяхното дете, но и как то да бъде изписано, напр. *Александ**а**р*, *Алек**з**андър*, *Александ**е**р* вм. *Александър*, *Анели**а*** вм. *Анелия*, ***Йа**коб* вм. *Якоб*, *Или**нн**а* вм. *Илина*. В резултат на това в личноименната ни система вече е налице повишена вариантност на имената (не само във фонетичен план, но и в графичен). Все по-често се срещат уникални имена, както и такива, чиято графика също е уникална и нерядко е в разрез с нормите на съвременния книжовен език. Опитите да се „разчупват“ тези норми по отношение на правописа явно са схващани от част от днешните българи като модернизация и средство за повишаване на престижа им, макар че някои от примерите определено свидетелстват за ниска езикова култура и непознаване на елементарни правописни правила. Не бива да се пренебрегва и фактът, че нуждата от транслитерация на българските имена на латиница, уговорена в Закона за транслитерацията (https://lex.bg/laws/ldoc/2135623667), също оказва влияние в посока на сближаване на изписването им в съответствие с чуждите модели, напр. *Миа* > *Mia* вм. *Мия* > *Miya*.

Анализите на изследваните в рамките на Проекта корпуси с имена на новородените деца показват, че има някои отклонения от правописните норми на съвременния български език, които вече можем да определим като нови тенденции. Те засягат следните няколко правила:

- удвояването на съгласни;
- правописа на групите *-иа-*, *-еа-* – в средисловие; *-ия*, *-ея* – в краесловие;
- употребата на графемата *я*;
- предаването на български език на чужди по произход имена.

Проследявайки динамиката на тези процеси в рамките на изследваните години, се установява дали те затихват или напротив, набират сила, а също и дали има съществени различия между отделните градове, които евентуално биха могли да се дължат на диалектни характеристики.

Удвояване на съгласни

Удвояването на съгласни букви става все по-широко разпространено явление при изписването на съвременните имена: *Йоанна*, *Белла*, *Емма* и пр. Според ОПРБЕ (2012) удвояването на съгласни се ограничава до няколко кон-

кретни случая, описани в точка 16. А именно – удвояването на съгласни се допуска и при предаване на чужди имена само в случаите, когато двойните съгласни служат за отбелязване на два еднакви звука при свързването на две морфеми. Допускат се и при някои установени по традиция имена като *Анна*. Следователно след като няма основания за него в българския правопис, то е резултат от влиянието, което заетите от чужди езици имена оказват: *Изабелла*, *Аттила*, *Ханна*. Този уклон към употреба на удвоени съгласни едва ли е породен от промяна в изговора на имената (макар че не са правени подобни емпирични изследвания), а по-скоро може да се сметне за тенденциозен, резултат от желание за оригиналност и неповторимост.

В изследваните от нас корпуси с имена се откриват немалко примери, съдържащи удвоени съгласни букви, което доказва, че явлението вече се разпростира и сред имената с по-висока честотност, тъй като нашите данни не съдържат най-редките имена, с една и две референции. Очаквано техният брой и разнообразие са най-големи в столицата София, а в градовете Русе, Плевен, Благоевград, Стара Загора и Велико Търново подобни имена с честота над 2 се срещат значително по-рядко (вж. табл. 61). От таблицата става ясно, че всъщност от всички изследвани мъжки и женски имена само 8 преномена попадат в обсега на изследването, защото имат повече от две употреби в даден корпус. С други думи, удвояването на съгласните букви е все още гранично явление, характерно по-скоро за периферията на личноименната система, т.е. най-вече за имената с единична или двойна референция. Настоящите данни показват, че това явление засяга само 3 съгласни букви *л*, *м* и *н*, а примерите свидетелстват, че с по-голяма популярност (освен традиционното *Анна*) се отличават заети от чужди езици имена, където техният правопис изисква удвояването на съответните графеми: ***Емма***, ***Ханна***, ***Анна***бел, ***Белла***, т.е. налице е директен пренос не само на имена, но и на тяхното изписване. Това означава, че от транскрибиране

Таблица 61. Брой употреби на имена, съдържащи удвоени съгласни

Име	София			Пловдив			Варна			Велико Търново			Русе			Плевен			Благоевград			Стара Загора		
	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018	2008	2014	2018
Анна	65	74	64	13	7	9	7	9	8	-	-	3	4	-	5	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Йоанна	37	29	23	11	6	4	7	8	4	-	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Анна-Мария	16	16	13	7	-	0	5	3	0	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Анна Мария	4	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Емма	25	28	37	4	5	5	3	4	5	-	-	3	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Аннабел	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Белла	6	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ханна	4	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(предаване на звученето) на името се върви в посока към транслитериране (предаване на изписването). В друго изследване по темата, базирано на корпуси, съдържащи лични имена на новородени с единична и двойна референция, става ясно, че явлението има по-широк обхват, тъй като са регистрирани примери за удвояване и на други графеми: *в*, *р*, *с*, *т*, както и че то засяга (макар и в по-малка степен) и някои традиционни женски български имена: *Пламенна*, *Иванна*, *Илинна*, *Асенна*, *Даринна*, а също и мъжките лични имена, напр. *Аттила*, *Мартинн*, *Саввас* (вж. Влахова-Ангелова 2019: 83–84).

Правопис на групите -иа-, -ия; -еа-, -ея в средисловие и в краесловие

Правописът на групите *-иа-*, *-ия*; *-еа-*, *-ея* в краесловие и в средисловие също е разяснен в ОПРБЕ, т. 11–13, включително и по отношение на собствените имена. Правилото гласи, че „в средисловието на думи от чужд произход се пишат съчетанията и **-иа-** и **-еа-**“ (ОПРБЕ 2012: 18). Добре известно е, че относно личните имена е налице твърде свободна интерпретация на тези правописни правила и изписването на групите *-иа-*, *-еа-* в средисловие се конкурира с *-ия-*, *-ея-*, а съществуването на паралелни форми от типа *Христиан(а)/Християн(а)* или *Юлиан(а)/Юлиян(а)* отдавна вече е факт. Явлението обхваща все повече лични имена, като води до появата на паралелни форми при немалко чужди по произход имена: *Вивиан/Вивиян*, *Лиана/Лияна*. Проблемът обаче не е само правописен[55]. Според горепосоченото правило, макар при личните имена то да няма задължителен характер, е редно тези имена да се изписват с *-иан(а)*, тъй като суфиксът има чужд произход. Изписването на имената с *-иян(а)* обаче отговаря на действителния изговор на този суфикс в имената, където между [и] и [а] се вмъква глайд [й], улесняващ произношението на групата гласни, и на практика се получава комбинация от [и], възходящ дифтонг [йа][56] и сонора [н] > [ийан].

Оказва се също така, че в днешно време проблем представлява и правописът на изконните имена *Деян* и *Деяна*, при които вече се регистрират и варианти като *Деан*. В този случай към основата на името, завършваща на гласна [е], е прибавен суфикс *-ян* (Заимов 1988: 84), откъдето в средисловие се получава буквосъчетанието *-ея-*. Възможно е появата на новите правописни варианти с *-еа-* да се дължи на разколебаването на нормата, характерно за устната комуникация, т.нар. дейотация, която е позната от някои форми на показателните местоимения, напр. *тàа*, *тòа*, *тèа*, *онèа* вм. *тая*, *тоя*, *тия*, *ония*[57] (Ангелов 1999:

---

[55] Бихме желали да изразим благодарност на колегата от Русенския университет – проф. Димитрина Игнатова-Цонева, която ни насочи към идеята, че общата тенденция към затвърдяване в българския език може да оказва влияние и върху правописа на имената.

[56] За подобно интерпретиране на комбинация от глайд [j] и [а] като възходящ дифтонг, но в случаи след съгласна, напр. *бял* [b'al] или [bjal], *мляко* [ml'ako] или [mljako] и под., вж. Данчев (2001: 132).

[57] Същото явление се наблюдава и при „глаголи от I спрежение, VI и VII разред, 1 л. ед. ч. и 3 л. мн. ч. сегашно време (и във формите за бъдеще време и бъдеще време в миналото) – *живѐъ*, *живѐът*, *познàъ*, *познàът* вм. *живея*, *живеят*, *позная*, *познаят*“ (Алексова 2023а: 67).

121; Алексова 2023а: 67), която да дава отражение и върху изговора на имената, т.е. [Деан] вместо [Дейан]. В този случай е наложително да се изследва дали тази йотация наистина изчезва, или само при изписването на името тя се пропуска по аналогия с други имена като *Миа*, *Ниа* и под. под чуждо влияние.

По-безпроблемно и по-еднопосочно, поне доскоро, се прилагаше правилото в краесловие „в края на думи от чужд произход се пишат съчетанията **-ея** и **-ия**“ (ОПРБЕ 2012: 18). Настоящите данни обаче показват, че вече е налице тенденция за силно конкуриращи се форми на имената *-ия/-иа*, *-ея/-еа* и в краесловие, напр.: *Андреа/Андрея*, *Дариа/Дария*, *Елиа/Елия*, *Леа/Лея*, *Матеа/Матея*, *Миа/Мия*, *Ниа/Ния*, *Софиа/София*, *Теа/Тея* (вж. табл. 62). От нея става ясно, че имената, завършващи на *-еа*, са по-голям процент (средно 0,8%)[58] от общата съвкупност от изследваните антропоними спрямо тези на *-иа* (средно 0,2%). Данните за отделните градове, на свой ред, показват, че явлението е разпространено и в източните части на страната – в градовете Варна и Велико Търново. Последният факт може да ни наведе да търсим обяснението му в две посоки. От една страна, възможно е да се допусне, че причина за тези правописни нововъведения е общата тенденция към затвърдяването в българския език (Игнатова-Цонева 2018). Тя се изразява чрез споменатата току-що дейотация пред краесловното [а] в показателните местоимения, а също и пред [ъ] в някои глаголни форми за 1 л. ед.ч. сегашно време *греа* [греъ] вм. *грея* [гре’ъ]), както и в доста разпространеното отпадане на мекостта в членувани форми за м.р. ед.ч. (*учителa* [учителъ] вм. *учителя* [учител’ъ]), всички те характерни за езиковия Запад (Алексова 2023а). С други думи, тук отново може да се търси влияние на столичния говор и разпространяване на тези явления на изток по подобие на коментираното по-рано в Увода мекане. Основание за това ни дават резултатите от емпиричното изследване как носителите на езика ги възприемат и оценяват[59], а респондентите, както посочва Кр. Алексова, трудно ги определят като източнобългарско или западнобългарско по разпространение речево явление[60], т.е. тези явления се отличават „с подчертано проблематична мезолектна идентификация според оценките на респондентите (Алексова 2023а: 87). От друга страна обаче, липсата на разлика в произношението на вариантите, т.е. те си остават графични варианти, но не и фонетични, ни кара да смятаме, че и тук по-скоро става дума за пренос на чужд модел, т.е. за сближаване на изписването на български с това на чуждите преномени и прехвърлянето на този модел и върху традиционните имена с цел тяхната модернизация и по-лесна транслитерация на латиница (*Ниа/Ния*, *Софиа/София*)[61].

---

[58] Това е средната стойност за всички градове и години, включени в изследването.

[59] Според признака *престижност* дейотацията при глаголни форми от типа *пеъ*, *пеът* получава положителни оценки от респондентите, т.е. *малко престижни* (Алексова 2023а: 51).

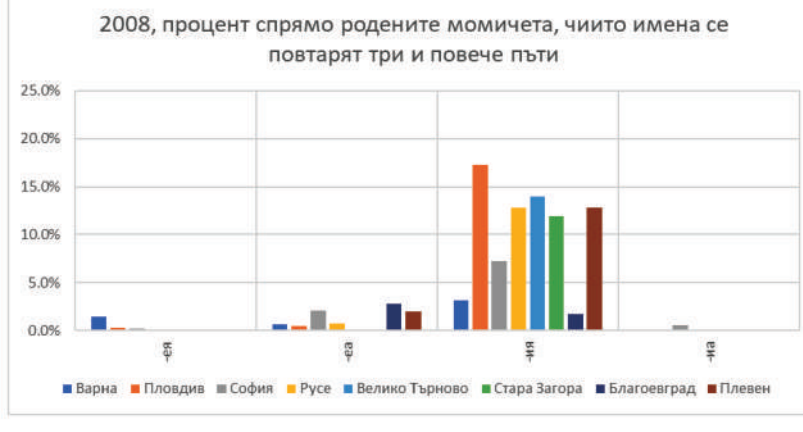
[60] Според Кр. Алексова обединяващата черта за тези явления е „липсата на консолидирани оценки за мезолектна (а по-общо и за локална) принадлежност според анкетираните 2018 души. С риск от грешка 0,05 този извод е верен и за цялото пълнолетно население на България“ (Алексова 2023а: 87).

[61] В друго изследване са регистрирани още традиционни имена, изписани по подобен начин: *Анелиа*, *Викториа*, *Мариа*, *Наталиа*, *Силвиа*, *Сиа* (Влахова-Ангелова 2019).

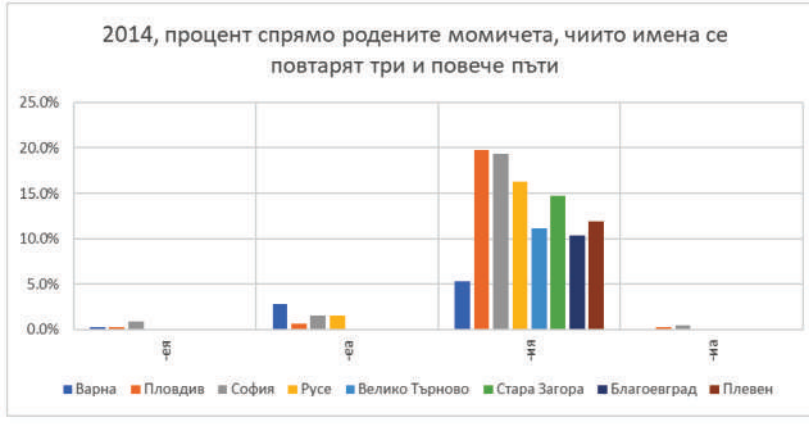
Таблица 62. Дял на имената, завършващи на *-иа* и *-еа*

Град	Година	Брой имена	*-еа*	*-иа*
Варна	2008	1437	0,6%	0,0%
Варна	2014	1196	**2,8%**	0,0%
Варна	2018	1115	0,0%	0,0%
Пловдив	2008	1423	0,4%	0,0%
Пловдив	2014	1275	0,7%	0,3%
Пловдив	2018	1231	1,0%	0,4%
София	2008	5856	**2,1%**	0,5%
София	2014	5708	1,6%	0,4%
София	2018	5824	1,9%	0,6%
Русе	2008	415	0,7%	0,0%
Русе	2014	319	1,6%	0,0%
Русе	2018	298	0,0%	0,0%
Велико Търново	2008	179	0,0%	0,0%
Велико Търново	2014	162	0,0%	0,0%
Велико Търново	2018	131	**2,3%**	**2,3%**
Стара Загора	2008	402	0,0%	0,0%
Стара Загора	2014	393	0,0%	0,0%
Стара Загора	2018	342	0,0%	0,0%
Благоевград	2008	178	**2,8%**	0,0%
Благоевград	2014	194	0,0%	0,0%
Благоевград	2018	157	0,0%	0,0%
Плевен	2008	359	1,9%	0,0%
Плевен	2014	218	0,0%	0,0%
Плевен	2018	216	0,0%	0,0%

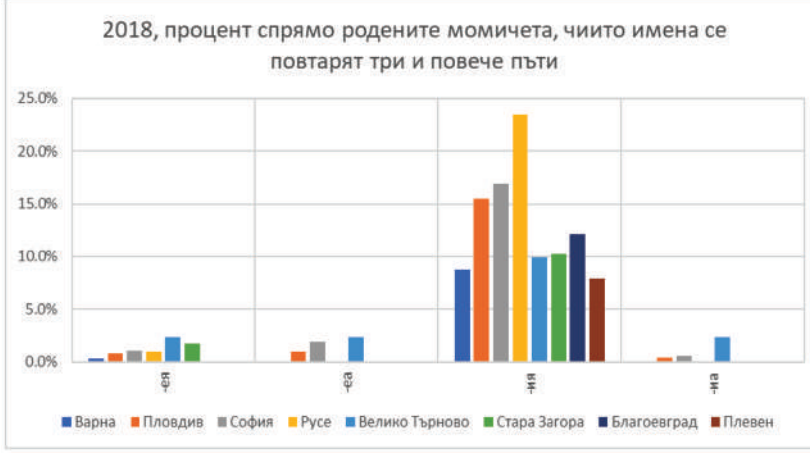
Фигури 110–112, на свой ред, показват динамиката на употребите на групите *-ия/-иа*, *-ея/-еа* в трите изследвани години и от нея става ясно, че нетрадиционните *-иа*, *-еа* леко увеличават своята популярност.

Фигура 110. Дял на ЖЛИ, съдържащи групите *-иа*/*-ия*, *-еа*/*-ея* в краесловие, 2008 г.

Фигура 111. Дял на ЖЛИ, съдържащи групите *-иа*/*-ия*, *-еа*/*-ея* в краесловие, 2014 г.

Фигура 112. Дял на ЖЛИ, съдържащи групите *-иа*/*-ия*, *-еа*/*-ея* в краесловие, 2018 г.

Употреба на буква я

Третият проблемен момент, свързан с изписването на съвременните лични имена, който заслужава нашето внимание, се отнася до употребата на буква *я* в различни позиции. Анализите показват, че все по-често се срещат отклонения от правописните норми по отношение на правилото за употреба на буква *я* при изписването на някои лични имена. Според ОПРБЕ (2012), т. 1.3.2. употребата на буква *я* в началото на думата и след гласен звук служи за отбелязване на звукосъчетанието [йа], напр. *ягода*, *Ябланица*, *коя*, *паяк*, *Боян*, *Сия*. Напоследък обаче се регистрира неправилно заменяне на графемата *я* с нейното фонетично съответствие [йа] в начална позиция, напр. *Йакоб* вм. *Якоб* (Влахова-Ангелова 2019). По-често са отклоненията в крайна позиция след гласен звук, когато вместо с буква *-я* отделни имена се изписват със

съчетанието *-йя* [-ййа], напр. *Майя*, *Айя*, *Кайя*, *Райя* вм. *Мая*, *Ая*, *Кая*, *Рая*. Тези нетрадиционно изписани имена, при които се вмъква ненужна графема *й*, също са породени от чуждоезиково влияние, в случая руско (тъй като у нас е станало популярно изписването *Майя*, заето от руския език, където името се пише по този начин). Постепенно по аналогия този начин на изписване се пренася и върху други традиционни имена, а вече и върху някои нови, наскоро заети и новообразувани антропоними. Друг вариант на изписване, който също противоречи на нормите на съвременния български език и чиято употреба зачестява в последно време, е заменянето на буква *я*[62] със съчетанието *-йа*, но в краесловие: *Айа*, *Вайа*, *Майа*, *Фрейа* вм. *Ая*, *Вая*, *Мая*, *Фрея*. В средисловие, най-вече в заети от чужди езици имена, но не само, също се регистрират случаи на неправилна употреба, свързани с графемата *я* на място, където следва да се изписва *-иа-*, напр. *Емилян*, *Максимилян*, *Дарян*, *Илян*, *Кристян*, *Христян*. Тези примери показват непознаване на правописните правила, които се усвояват още в първите етапи на обучението по български език, а именно, че буква *я* застъпва [йа] в начало на думата/името или след гласна и [’а] след съгласна и не може да стои вместо [иа] или [ийа]. Анализите на данните показват разколебаване на нормата и наличието на няколко варианта за изписване на едно и също име: *Максимил**иа**н*, *Максимил**ия**н*, *Максимил**я**н*.

Проблеми при предаването на български език на чужди по произход имена

Основен принцип при предаването на чужди собствени имена на български език е да има съответствие със звуковите закони на българския език и с неговите системни фонетични особености. Един от инструментите за това е транскрипцията, при която те се предават максимално близко до произношението в езика източник, но със средствата на приемащия език (Александрова 2023: 143; ОПРБЕ 2012). Транскрибирането на чужди собствени имена на български е регламентирано чрез съответните правила в ОПРБЕ (2012, т. 25–26), които предвиждат, когато звуковете в оригиналния език нямат съответствие в нашия език, да се предават чрез букви и буквени съчетания, отбелязващи най-близки до тях звукове (Александрова 2023: 143). Както Т. Александрова отбелязва, „въпреки регламентацията тези правила се нарушават в практиката, а това води до реализации, които са в противоречие с някои фонетични закони на българския език“ (Александрова 2023: 143).

Подобно на италианския език, където адаптирането на чуждите имена става все по-рядко срещана практика за сметка на употребата на алтернативни, често конкуриращи се форми на изписване, целящи да предадат или ориги-

---

[62] Предаването на гласни в собствени имена от чужд произход, и по-конкретно на йотувано *а*, е описано в ОПРБЕ, точка 26.6.1., където изрично се споменава, че „не се допуска писане на съчетание **йа** вм. **я**“ (ОПРБЕ 2012: 32). Предаване на буквосъчетанието **-иа** в краесловие чрез **-ия** е утвърдено в точка 26.6.2. (ОПРБЕ 2012: 32).

налното звучене (чрез транскрибиране), или оригиналната графика (чрез транслитериране) на чуждите преномени, и у нас е констатирана тази тенденция. Е. Папа привежда като най-показателен пример името *Jonathan*, изписано по 16(!) различни начина в италианската база данни, изследвана от нея (Papa 2014: 328). Основната причина според авторката е невъзможността да се реконструира първоизточникът, тъй като имената се заемат предимно устно (Пак там). Подобни примери, макар и не толкова многобройни, се извличат и от нашите корпуси, напр. *Алекзандър*, *Александер*, *Александар*; *Антъни*, *Антони*; *Даниъл*, *Даниел*; *Райън*, *Райан*, *Раян*.

Особено впечатление прави, че е налице проблем с предаването на звука йотувано [**ъ**] в някои нови, заети главно от английския език имена. Тъй като голяма част от чуждите имена, навлизащи в нашата личноименна система, имат англо-американски произход, за тях е характерен този звук, който би трябвало да се предава на български с буквосъчетанието *йъ* според правилата, посочени в ОПРБЕ (2012: 31, точка 26.4.4). Макар в българския език да има подобен звук [йъ], той, както е добре известно, се предава чрез други графеми, поради което буквосъчетанието *йъ* е нетипично и сигнализира, че името е от чужд произход, напр. *Йълдъз*, *Брайър* и пр. (Пак там). Може би тази е причината, поради която някои лични имена с английски произход се изписват твърде непоследователно в разрез със споменатото правило, напр. *Райън*, но също *Райан* и *Раян* (от англ. Ryan), както и *Брайън*, *Браян*, *Брайан* (от англ. Brian), както и *Ейдриан* (от англ. Adrian).

В заключение можем да обобщим, че въз основа на анализираните детайлно случаи става ясно, че представените отклонения от установените правописни норми не са изолирани явления, а могат вече да се определят като тенденции, при това някои от тях с възходящ характер. С отпадането на изискването новозаетите чужди имена да се адаптират към нормите на българския език на практика се осъществява либерализирането му, чиято последица е появата на вариантност на графично равнище. Според Е. Папа „екзотичният правопис изглежда, че придава на имената по-висок статус“ (Papa 2014: 328), което може да се отнесе и към ситуацията у нас и затвърждаването в практиката на някои нетрадиционни форми на имената. Тези тенденции засягат както чужди имена, така и традиционни, включително и такива с домашен произход: *Анелиа*, *Лилиана*, *Мариа*, *Софиа*, *Делиан* и пр.

В обобщение може да се каже, че макар и леко, се засилва употребата на удвоени съгласни при изписването на личните имена, като това явление засяга вече не само заети от чужди езици преномени, но и традиционни български имена. Особено колебание се наблюдава при правописа на групите *-иа*(-), *-еа*(-) както в средисловие, така и в краесловие. Нововъведения има и по отношение на традиционната за българския език графема *я*, която все по-често се заменя от буквосъчетанието *-йа*, или пък към нея се прибавя излишно *й* > *-йя*. Регистрират се нестандартно изписани имена с графемата *я* вместо съчетанието *-иа-* в средисловие, напр. *Илян*, *Максимилян*, *Христян*. Налице е твърде разнопосочна практика и при предаването на чужди имена на български, често пъти в разрез с правилата за транскрибция.

Полово неутрални лични имена

Неведнъж беше изтъкнато, че в началото на новото хилядолетие актуалните тенденции при именуването в България следват същите тенденции, засвидетелствани в световен мащаб, особено по отношение на процеса на интернационализация на имената. Появата на полово неутрални имена[63] в българската антропонимна система може да се интерпретира като израз на тази тенденция към интернационализация, тъй като те се появяват и в други именни системи в последните години. Бидейки в противоречие с българските традиции (Илчев 1969; Ковачев 1995; Кръстева-Благоева 1999), полово неутралните имена представляват гранично явление, тъй като „унисекс имената са отклонение от нормата“ (Barry, Harper 1993: 228). Макар да не са често срещани, този тип антропоними представляват достатъчно важен изследователски проблем, защото са нетипични и до момента не са проучвани целенасочено. Системните наблюдения над имената на новородените в България в началото на 21. век показват, че този тип антропоними вече устойчиво присъстват в списъците с имена, макар и в периферията на личноименната система (Чолева-Димитрова, Янев 2015; Данчева 2019; Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова 2019), което дава основание на някои изследователи да твърдят, че е налице „тенденция към уеднаквяване (унисексизация)[64]“ (Левкова 2022: 80–81). Нещо повече, според най-новото емпирично проучване за мотивите за избор на лични имена в България става ясно, че една, макар и незначителна, част от респондентите (0,64%) са определили като основен мотив за избора на име за своето дете следното: „избрахме името, защото е унисекс“ (Левкова 2022: 136). Този уклон към имена, с които могат да бъдат кръщавани както индивиди от мъжки пол, така и от женски, без съмнение, е следствие от културната унификация и засиленото заемане на имена и именни модели, както и от настъпилите напоследък либерални промени в концептуализациите на пола и стремежа към равенство между половете.

Андрогинните имена са ново явление, което се наблюдава и в други антропонимни системи, където няма регулаторни механизми за забрана на тяхното използване, например в Румъния (Felecan 2015) и Нидерландия (Schmuck 2018) и най-вече в САЩ (Lieberson et al. 2000). От друга страна, използването им е строго ограничено в някои европейски страни, като Швеция (Brylla 2009: 177) и Германия (Nübling 2018), или е напълно забранено, както в Полша (Walkowiak 2016). На този фон у нас няма предписания или ограничения относно избора на полово неутрални имена за новородените деца (Закон за гражданската регистрация, https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2134673409) и родителите имат пълната свобода да използват дадено име ту като мъжко, ту като женско.

---

[63] В антропонимната литература се използват още и термините *андрогинни имена*, *двуполови имена*, *полово неясни имена* (Felecan 2015).

[64] В научната литература на немски се използва терминът *Androgynisierung* ’андрогинизация’ (Nübling 2020), а на английски – *degendering* ’деджендъризация’ (Nielsen 2017). Ние ще се придържаме към установените вече термини.

Настоящото проучване цели да бъде хвърлена светлина върху този неизследван досега феномен, както и върху механизмите за неговата поява и разпространение у нас. Конкретните задачи на проучването са да се установи: 1) по какъв начин полово неутралните имена са възникнали и се налагат в съвременната българска личноименна система; 2) кои имена функционират като полово неутрални; 3) какви са типовете полово неутрални имена и 4) какъв точно е техният дял спрямо цялата съвкупност от имена.

Отправна точка на това изследване е идеята, че промяната в морфологично-фонологичната форма на личните имена, наблюдавана в последно време, разколебава традиционното полово кодиране на антропонимите и улеснява появата на полово неутрални имена в българския език.

От полова определеност към полова неопределеност на личните имена

Личното име традиционно сочи пола на своя носител и в българската традиция имената са полово диференцирани по един от трите начина, определени от Алфорд (Alford 1988 по Schmuck 2018): 1) *формално* – чрез суфиксация[65]; 2) *конвенционално* – напр. *Асен*, м., *Естир*, ж., *Сава*, м. и в най-малка степен 3) *семантично* (напр. имената, означаващи растения, са преобладаващо женски, напр. *Елица*, ж., *Иглика*, ж., *Калина*, ж.; *Имел*, ж., *Ирис*, ж., но *Зюмбюл*, м.). Според И. Седакова (2022: 88) в българската личноименна система е налице пълен паралелизъм[66] между мъжките и женските форми на имената. Това се основава на добре известния факт, че повечето имена съществуват под формата и на мъжки, и на женски разновидности: *Божидар*, м. и *Божидара*, ж.; *Виктор*, м. и *Виктория*, ж.; *Цветан*, м. и *Цветана*, ж. и пр., а в ролята на полово диференциращ маркер служат наставките, с които са образувани, имащи и мъжки, и женски варианти (Илчев 1969: 29), напр. *Божан*, м. и *Божана*, ж., *Венко*, м. и *Венка*, ж., *Валери*, м. и *Валерия*, ж. От друга страна, ЖЛИ винаги са формално маркирани поради наличието на специфична флексия за ж.р. *-а/-я*, която МЛИ не притежават (Радева 2019: 33). С други думи, морфологично-фонологичният състав на името посочва пола, за който то се отнася (вж. Barry, Harper 1998; Lieberson et al. 2000; Mutsukawa 2016; Nübling 2018), а по отношение на българските лични имена може да се обобщи, че мъжките завършват на съгласна или *-о*, докато женските – на *-а/-я* (вж. Илчев 1969; Ковачев 1982).

Наблюденията над съвременните имена на новородените в България обаче показват все по-чести отклонения от правилата, описани току-що, т.е. от-

---

[65] Това е формално полово кодиране, характерно за редица индоевропейски езици (германските, славянските, келтските и др.), което дава възможност с помощта на суфиксация да бъдат образувани нови женски имена от мъжки и по-рядко обратното – мъжки имена от женски (Brylla 2009: 176; Nübling 2018: 242), каквато е именно ситуацията и с българските имена.

[66] Въпреки наличието на някои изключения като *Иглика*, *Елица*, *Теменуга*, които нямат мъжки съответствия, нейното твърдение е вярно, тъй като тези имена са твърде малко на брой.

стъпление от задължителното полово кодиране на имената, което улеснява появата на полово неутрални имена. Това е последица от факта, че все по-често се предпочитат пренесени от чужди езици и култури преномени, без да се адаптират към българския език (споменатите по-рано неконвенционални имена), или се създават напълно нови, уникални имена (неоними), като една немалка част от тях имат нетрадиционна форма: *Габриеле*, *Ави*, *Айви*, *Роже*, *Имани*, *Андрю* и др. (Чолева-Димитрова, Янев 2015; Петкова 2021; Cholеva-Dimitrova et al. 2021). В резултат на това в началото на 21. век значително нараства процентът на ЖЛИ, които не притежават задължителното окончание *-а/-я*, т.е. имат нулева флексия подобно на имената от м.р., и завършват на съгласен звук: *Алисън*, *Вайлет*, *Илейн*, *Лиор*, *Лорейн*, *Мегън* (Влахова-Ангелова, Петкова 2023). Това явление е рядко срещано през 20. век според статистическите данни на Н. Ковачев (1995). На второ място, все по-често започват да се появяват нови мъжки варианти от доскоро изключително женски имена, напр. *Магдален*, м. < *Магдалена*, ж., *Лилян*, м. < *Лиляна*, ж., както и обратното: *Асена*, ж. < *Асен*, м., *Явора*, ж.< *Явор*, м. и под. На трето място, увеличава се броят на заетите или новосъздадени имена, които имат нетрадиционен завършек на *-у*, *-и*, *-е*, напр. *Бену*, *Су*, *Иви*, *Кристи*, *Вилерже*, *Еге*, които не могат да бъдат еднозначно определени от българското езиково съзнание като мъжки или женски, защото тяхната морфологично-фонологична форма насочва към общ граматически род (вж. по-подробно Влахова-Ангелова 2020, а също Ницолова 2008; Чакърова 2011). Споменатите промени във формата на все повече съвременни лични имена водят до затруднения при половото им съотнасяне, особено когато това са екзотични преномени, като *Бену*, *Вилерже*, *Дуйгу*, *Ефе*, *Меликсади*, *Су* и под.

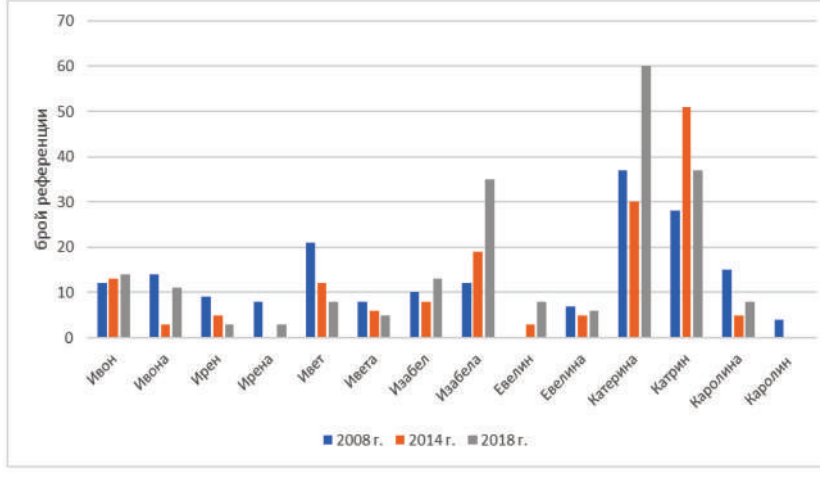
Женски лични имена с нулева флексия

Ще разгледаме най-напред ЖЛИ без типичната морфема за женски род. За сравнение, в средата на 20. век „**женски имена със съгласна накрая има само двайсетина** – едни са от български съществителни (*Пролет*, *Радост*), други – направо чужди (*Жанет*, *Ивет*, *Мадлен*)“ (Илчев 1969: 20–23), но още през 90-те години на 20. век след отпадането на ограниченията за избор на личните имена техният брой се увеличава (Ангелова-Атанасова 2001; Калканова 2004), напр. *Мерлин*, *Елизабет*, *Сузан*, *Елиз*, *Катрин*. В началото на 21. век ЖЛИ, завършващи на съгласна, нарастват количествено, като едновременно с това тяхното разнообразие също значително се е повишило (Влахова-Ангелова, Петкова 2023). Нашите наблюдения показват, че днес разнообразието от подобни имена е изключително голямо и те могат да се обособят в две групи:

1) новозаети и неадаптирани имена от чужди езици като: *Абигейл*, *Вивиян*, *Грейс*, *Джанет*, *Джейн*, *Жизел*, *Инес*, *Кармен*, *Кърстен*, *Мерседес*, *Надин*, *Селест*, *Селин*, *Таис*, *Юнон* и пр.;
2) варианти на имена, имащи традиционно съответствие, завършващо на гласна *-а*: *Алис*, *Анет*, *Евелин*, *Елен*, *Елеонор*, *Елизабет*, *Катрин*, *Крис-*

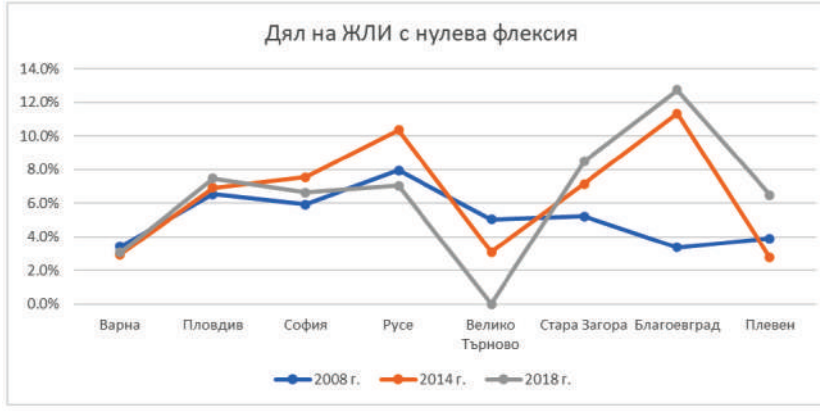
тин, *Жанет*, *Жасмин*, *Ивон*, *Мадлен*, *Маргарет*, *Николет*, *Симон*, *Сузан* и пр.

От друга страна, от направените проучвания става ясно, че в последно време има силна конкуренция между новите форми, без морфема, и традиционните, завършващи на *-а* (вж. фиг. 113). Фигурата онагледява една доста непостоянна динамика на предпочитанията на един или друг вариант в столицата София. Видно е, че някои варианти запазват относително стабилно своите позиции през трите изследвани години, напр. *Ивон*, *Евелина*, докато при други варианти кривата на предпочитанията има отчетлив възходящ ход – *Изабела*, *Катерина*, или низходящ – *Ивет*, *Ирен*.

Фигура 113. Съотношение между варианти с нулева флексия и с *-а* от гр. София

Статистическият анализ показва още, че делът на имената с нулева флексия никак не е малък спрямо цялата съвкупност от включените в изследваното ЖЛИ, като в отделни корпуси той надхвърля 10% от всички ЖЛИ с повече от 2 референции (вж. фиг. 114). От фиг. 114 е видно, че във Варна и Пловдив интересът към ЖЛИ с нулева флексия се запазва най-неизменчив, като в морската столица се задържа около 3%, а в Пловдив – около 7% през трите години. В останалите изследвани градове обаче е налице значителна динамика в едната или другата посока. Например Велико Търново е населеното място, в което най-рязко е намалял делът на този тип имена през 2018 спрямо 2008 г., спадайки от 5% до 0%. За сметка на това в Благоевград се наблюдава обратната тенденция, където през 2008 г. 3,4% от ЖЛИ завършват на съгласна, а през 2018 г. техният дял е вече 12,7%. Изцяло възходяща тенденция при предпочитанията на ЖЛИ с нулева флексия е налице в 3 града – Пловдив, Стара Загора и Благоевград, докато в София и Русе техният пик е бил през 2014 г., след което се наблюдава известен спад.

Фигура 114. Дял на ЖЛИ с нулева флексия (2008, 2014 и 2018 г.) спрямо ЖЛИ, които имат поне 3 употреби

Като цяло обаче статистиката показва леко повишаване на дела на ЖЛИ с нулева флексия общо за всички населени места в рамките на изследвания период – от 5,2 до 6,5% (вж. фиг. 115).

Фигура 115. Осреднен дял на ЖЛИ с нулева флексия, 2008, 2014 и 2018 г.

Умалителни форми на личните имена

Беше споменато във Втора глава, че умалителните форми на личните имена, завършващи на *-и*, в днешно време са изключително популярни. Известно е още, че в България те отдавна съществуват като полово неутрални имена, без да са официални, а умалително-гальовни форми. Според Кр. Чакърова този тип собствени имена назовават лица и от двата пола и най-често имат завършек *-и* или по-рядко *-е* или представляват съкратени форми (Чакърова 2011). Именно при тях се наблюдава „асиметрия между пол и граматически род“ (Ницолова 2008: 56) и те се използват за назоваването и на мъже, и на жени, напр.: *Ники*, *Тони*, *Пепи*, *Ванче* и др. От гледна точка на граматиката те са причислявани към категорията имена с общ граматически род (Ницолова 2008: 57–58; Чакърова 2011). Тъкмо те се явяват другият от проводниците на полово неутралните имена днес. Това не е изненадващо, защото именно този тип антропоними са сред най-често срещаните унисекс имена и в английския (Lieberson et al. 2000: 1268), откъдето навлизат и в други езици, напр. румънския (Felecan 2015: 159) или

италианския (Papa 2014: 327). Деминутивите, завършващи на *-и*, още от самата си поява в българската личноименна система (това също беше коментирано във Втора глава, вж. табл. 60) често се налагат и като официални имена (Ковачев 1995). Днес се срещат немалко подобни официални преномени – и женски: *Ани*, ж., *Нели*, ж., и мъжки: *Тони*, м., *Дани*, м., *Добри*, м., *Сами*, м. и др. Някои от тях се употребяват за индивиди и от двата пола (Влахова-Ангелова 2020).

Развитие на полово неутралните имена в България

Проучванията върху унисекс имената в други личноименни системи показват, че има определени закономерности при налагането на дадени антропоними като полово неутрални имена. Според Х. Бари и А. Харпър имената са склонни да еволюират, като от мъжки се превръщат в унисекс и в крайна сметка се установяват като женски (Barry, Harper 1993: 228). Според Либерсън и др. определени имена се превръщат в андрогинни по успореден път, като от различни изходни антропоними се стига до едно и също унисекс име, най-често деминутив по своя произход (Lieberson et al. 2000: 1267–68). Целта на нашето изследване е да проследим механизмите на поява на полово неутралните имена у нас, за да видим доколко те съвпадат с пътищата на възникване на този феномен по света и дали има специфични български характеристики.

Изхождайки от виждането, че този тип имена са съвсем ново явление в България, с изненада установихме, че всъщност появата на първите полово неопределени имена в българската личноименна система може да се датира относително точно – около началото на 20. век, когато са регистрирани първите примери. Това е възможно благодарение на данните, изложени от Н. Ковачев (1995) (вж. табл. 60).

Първо, умалителните по своята форма лични имена, завършващи на *-и*, са сред най-ранните примери на полово неутрални имена. Веднъж заети, и то като мъжки и женски (*Джани*, *Люси*, *Поли*), моделът става продуктивен и се разпростира и върху традиционните имена (*Цвети*).

Друг път за появата на полово неутрални имена в България е посредством директен трансфер на нови, чужди антропоними, без да бъдат адаптирани към българския език. Според данните на Н. Ковачев (1995) става ясно, че към средата на 20. век, а в някои случаи и малко по-рано, започват да се заимстват чужди имена, които понякога се употребяват и за двата пола. Те обаче са сред имената с много рядка употреба (но не единична). Например личното име *Анис* (съкратено от гр. *Иоанис*, м. или от *Анисия*, ж.) има едва 4 употреби за периода 1890–1980 г. – 2 като мъжко и 2 като женско, при това е регистрирано за пръв път като женско през 1936 г., а като мъжко се появява за първи път през 1966 г. (Ковачев 1995: 51). Преобладаващо езикът източник, откъдето в български са заети подобни полово неутрални имена, е френският, тъй като във френски немалко МЛИ и ЖЛИ са омофони, макар не и омографи: *Денис/Дениз*, *Ирен*, *Люсиен* (Ковачев 1995: 168–169, 251, 323). По-често обаче първоначално тези имена се заемат като мъжки, а техните женски съответствия са адаптирани към нормите на българския език, т.е. притежават съответното окончание за ж.р. *-а*:

Анжел и *Анжела*, *Валери* и *Валерия*, *Габриел* и *Габриела*, *Енис* и *Ениса*, *Марсел* и *Марсела*, *Симон* и *Симона* (Ковачев 1995). Едва по-късно имената без окончание, т.е. мъжките лични имена, започват да се употребяват и като женски и така се появяват нови полово неутрални имена като *Анжел*, *Габриел*, *Енис*, *Марсел* и *Симон*. Както беше казано, процесът на превръщане на дадено мъжко име в полово неутрално и окончателното му установяване като преобладаващо женско е характерен за унисекс имената поначало (Barry, Harper 1993; Lieberson et al. 2000; Felecan 2015; Nübling 2018), което още веднъж потвърждава сходното развитие на тези антропоними на българска почва с глобалните тенденции.

На трето място, появата на андрогинни имена е свързана с процеса на поява на все повече женски имена без морфема за ж.р., който се наблюдава отчетливо на българска почва и който може би е специфично българско явление. Разгледаното по-горе заимстване на женски имена с нулева флексия оказва значително влияние за появата на нови полово неутрални имена, защото започва да рефлектира и върху традиционните български ЖЛИ. Налице е тенденция за модернизиране тъкмо по този начин на традиционните ЖЛИ, което води до появата на нови техни варианти без окончание *-а*, завършващи на съгласна: *Елен* < *Елена*, *Ивиан* < *Ивиана*, *Розалин* < *Розалина*. Тези нови женски имена са омоними и омографи на съществували преди това мъжки имена. Така се стига до появата на нови унисекс имена, определени от нас като тип *Розалин*[67] (вж. табл. 63).

Таблица 63. Процес на образуване на унисекс имена тип *Розалин*

Женско име		**Женско име**		**Мъжко име**		**Унисекс име**
Розалина	→	*Розалин*	=	*Розалин*	→	*Розалин*

Съвременни унисекс имена в България

Нашето изследване се базира на ограничени по обхват статистически данни – имената на новородените с над две референции, което на практика изключва по-голямата част от полово неутралните имена, тъй като те са с редки (с единични и двойни употреби) (Влахова-Ангелова 2020). Анализите показват, че само един преномен от всички, включени в изследването, се употребява и като мъжко, и като женско име – *Алекс*, при това само в столицата (вж. табл. 64). Всъщност, както става ясно от друго наше изследване, базирано на пълни данни за имената на новородените, в голямата си част българските полово неутрални имена се употребяват и за двата пола, но преобладаващо се асоциират с единия от тях, напр. *Алекс*, *Габриел*, *Дани*, *Ники* са преобладаващо мъжки, докато *Никита* и *Цвети* са предимно женски (Vlahova-Angelova 2024). Именно поради този факт те не попадат в обсега на настоящото изследване като полово неу-

[67] За възможна мотивация за създаване на мъжкото лично име *Розалин* вж. Чолева-Димитрова, Янев 2015: 44.

трални, тъй като имат много редки употреби за единия от двата пола и не са включени в корпусите.[68] Това обяснява факта защо само в София, и то само едно име, попада в обсега на това проучване.

Таблица 64. Брой употреби на мъжкото и женското лично име *Алекс* в София през 2008, 2014 и 2018 г.

Име	**София**					
	2008 г.		2014 г.		2018 г.	
	Ж	М	Ж	М	Ж	М
Алекс	7	85	5	53	6	46

Наблюденията ни над други бази данни обаче показват, че сред имената, които се употребяват и за двата пола, има немалко нови, недобре познати преномени: *Анис*, *Енис*, *Марсел*, *Ноа* и др. (Vlahova-Angelova 2024). В това отношение също е налице глобална тенденция, защото „андрогинността е особено видна сред неустановените и новите имена“ (Lieberson et al. 2000: 1266). От нашите наблюдения става още ясно, че се срещат и немалко примери за имена тип Розалин: Дариан, Евелин, Елен, Ивиан, Розалин (Vlahova-Angelova 2024).

Най-съществения извод от направеното проучване е, че ако някога списъците с женски и мъжки имена са били ясно разграничени, то днес вече е налице тенденция към разколебаване на стриктното полово маркиране на личните имена. Настоящото изследване показа, че промяната на морфологично-фонологичната форма при значителна част от имената – най-вече загубата на традиционното окончание за ж.р., както и увеличеният дял на имената с нетипични завършеци са причината за разклащане на съотношението граматически род – естествен пол при личните имена в България.

От направените анализи стана ясно, че само един антропоним функционира като полово неутрален и надхвърля единичните и двойните референции – *Алекс*, като все пак името се асоциира преобладаващо с мъжкия пол. Този факт обаче се обяснява с ограничените статистически данни, въз основа на които се прави проучването. Смятаме, че ако се разшири обхватът на изследваните данни времево или/и териториално и в тях се включат и имената с единични и двойни референции, броят на полово неутралните имена ще нарасне. Като цяло се потвърждава нашата теза, че полово неопределените имена все още са гранично явление у нас, което е в периферията на личноименната система и може и да не намери трайно място в нея. Впрочем в тази посока са и заключенията на изследователите на американските унисекс имена, които изтъкват, че „може да се очаква унисекс имената да станат по-популярни, но те едва ли ще станат преобладаващи“, както и че „върхната точка в популярността им е ограничена по време и е краткотрайна“ (Barry, Harper 1982: 22, 1993: 234).

Анализите дават основание да се направят и някои изводи относно механизмите на възникване и възпроизвеждане на този специфичен тип имена в съвре-

[68] Напр. *Габриел* се среща 11 пъти като мъжко име в София през 2008 г., но ако има употреби като женско име, те са под 3 и не разполагаме с данни за тях.

менната българска личноименна система. На първо място, широката употреба на деминутивите, завършващи на *-и*, ги превръща в най-разпространения вид полово неутрални имена (макар че в голямата си част те не са официални). Тяхната поява, както стана ясно, е плод на чуждо влияние, тъй като те започват да проникват в нашия език под формата на заемки, при това нерядко като полово неутрални имена, напр. *Люси*, *Джани*, *Поли*. Постепенно този модел се прехвърля и върху традиционните български имена, за да се утвърди като основен за образуване на умалително-гальовни форми в днешно време. Макар в изследваните от нас данни да не се съдържат такива имена, смятаме, че това се дължи на ограничения обем от анализирани данни. Диахронните наблюдения (наличието на немалко официални полово неутрални имена в периода 1890–1980 г.), тяхната изключителна продуктивност в днешно време, както и липсата на административни ограничения предполагат, че броят им е потенциално по-голям. Няма никакви пречки имена като *Ади*, *Руми*, *Мони* да се появят като официални унисекс имена, каквито те са в действителност в ежедневната практика. На второ място, нарастващият брой на ЖЛИ с нулева флексия води до появата на омонимни форми с вече съществуващи отпреди МЛИ като *Габриел*, *Ивелин*, *Симон* и появата на нови унисекс имена. Процесът засяга вече и традиционните български женски лични имена и това ни дава основание да отделим тези имена като специфичен тип *Розалин*. Те, без съмнение, са ново явление в българския език. На трето място, множеството чужди имена, нахлуващи у нас от различни култури, често функционират като двуполови, още повече че и тяхната нетипична форма допринася за това.

Като цяло може да се заключи, че тенденцията към деджендъризация на личните имена е налице вече и в български контекст и тя е плод на интернационализацията на българския ономастикон и стремежа към културна унификация.

Заключение

Въз основа на представените в предходните четири глави многостранни анализи се очертаха основните характеристики при българските лични имена в началото на 21. век. Данните показаха, че в сърцевината си съвременният антропонимикон запазва в значителна степен своя традиционен характер. Това се потвърждава от факта, че преобладаващата част от най-високочестотните имена са свързани по един или друг начин с българските традиции, наследени от миналото. Въпреки че традиционните имена изменят своята форма, все пак остава желанието да се запази връзка както с родовата памет, така и с българските обичаи. Доказателство за това е големият дял на имената, свързани с християнството. От друга страна, желанието да се следват актуалните по целия свят моди довежда до осезаемо чуждо влияние при избора на лично име днес. То се изразява както в промяната на именния репертоар чрез заемането на нови антропоними, така и в изменения в образуването и изписването на имената. Тези новости обаче все още са характерни по-скоро за периферията на нашата личноименна система, тъй като се откриват най-вече сред имената с по-редки или много редки употреби.

Обобщения относно най-високочестотните антропоними в съвременния български именник

Анализираните от нас списъци с 15-те най-предпочитани имена всъщност съдържат антропонимите, които оформят съвременния облик на българския ономастикон, защото те формират неговия център. Те ни дадоха представа за това, че традиционните имена съставляват значителна част от именния репертоар днес. Както стана ясно в Първа глава, и при мъжките, и при женските имена една голяма част от най-честотните антропоними са всъщност имена, свързани с християнството или народните традиции. Интересен и важен извод, който можем да направим, е, че при мъжките имена категорично процентно преобладават календарните имена, напр. *Георги*, *Иван*, *Димитър*, *Никола*, *Николай*, *Петър* и др., следвани от историческите имена, като *Борис*, *Калоян*, *Асен*, *Крум*, *Кубрат*, *Пресиан* и пр., а на трето място по численост сред традиционните имена се нареждат тези, свързани с народните традиции, напр. *Божидар*, *Борислав*, *Владимир*, *Росен*, *Камен*, *Пламен*, *Момчил* и др. Подобно е положението и при женските имена. Там отново по-предпочитани са календарните имена, напр. *София*, *Елена*, *Мария*, *Михаела*, *Теодора* и др. спрямо имената от народната традиция: *Рая*, *Вяра*, *Сияна*, *Калина*, *Яна*, *Гергана*, *Пламена* и др.

Друга интересна тенденция, която констатирахме в рамките на това изследване, е свързана с възраждането на старинните форми на някои имена. Оказва се, че днес в по-малка степен се срещат имената *Иван*, *Тодор*, *Николай*, *Иванка* за сметка на техните старинни варианти *Йоан*, *Теодор*, *Никола* и *Йоан(н)а*.

В противовес на този уклон към традицията навсякъде, във всички населени места се регистрира и голям интерес към чужди имена, които също попадат в ядрото на най-високочестотните имена. В днешно време тези антропоними оформят един пласт от интернационални имена, добре познати и срещани

навсякъде по света. В значителна степен сред тях откриваме имена, които са навлезли в нашата антропонимна система в по-ранни периоди, като мъжките *Александър*, *Виктор*, *Мартин*, *Теодор* и женските *Виктория*, *Александра*, *Габриела*, но също и някои по-нетипични чуждоезични варианти, идващи да заместят добре известни български имена, напр. *Кристиян* и *Даниел*, а сред женските *Никол*. В някои от градовете подобни имена дори заемат първото място в ранговите списъци: в Русе (2018 г.) – *Даниел*, във Велико Търново (2018 г.) – *Мартин*, в Пловдив, Плевен, Русе (2018 г.) – *Виктория*, във Велико Търново, Стара Загора и Благоевград (2018 г.) – *Никол*.

Тази тенденция към чужди имена, започнала още през 80-те години на 20. век, когато в именната класация сред първите 10 позиции вече се откриват *Мартин* и *Даниела* (Ангелова-Атанасова 2001), днес след приемането на България в ЕС е много по-ярко изразена. Нашите данни показаха, че броят на чуждите имена в горната част на класациите по места се е увеличил и там вече фигурират доста повече преномени: *Даниел*, *Кристиян*, *Виктор*, *Виктория*, *Никол*, *Симона*, което се потвърждава и от публично достъпните класации на НСИ за цялата страна. За това, разбира се, допринасят вътрешни за страната ни фактори, но също и глобалната тенденция към интернационализация на имената, за която стана въпрос нееднократно в изложението.

По отношение на динамиката в популярността на най-честите антропоними в темпорален аспект стана ясно, че не се забелязват много съществени различия между 2008 и 2018 г. Регистрират се известни разместванията в ранговите списъци в отделните градове, но като цяло имената, заемащи първите позиции, запазват своята популярност. Все пак прави впечатление, че в изследвания период значително нараства честотността на две женски имена: *Дария* и *Рая*, и едно мъжко – *Даниел*. Към 2018 г. вече те се изкачват значително по-нагоре в класациите на всички изследвани градове, като заемат места сред първите десет позиции. С други думи, тези три преномена са новите попълнения сред любимите имена на по-голямата част от българите през 2018 г.

Съществени разлики не се откриват и спрямо дела на домашните имена, който се запазва относително постоянен в двете години. Данните ни показват известна асиметрия между мъжките и женските имена с домашен произход. Тя се изразява във факта, че при мъжките преобладават сложносъставните имена (*Божидар*, *Владимир*, *Борислав* и т.н.), които са значително по-малко и като брой, и като употреби при момичетата. Същевременно списъкът с мъжките имена от народната традиция е доста по-кратък от този с женските, където разнообразието е по-голямо. Както се видя от детайлните анализи в Първа и Втора глава, доколкото има нарастване на дела на домашните имена в даден корпус (град и година), в повечето случаи то се дължи на силната популярност на няколко конкретни преномена, а не толкова на повишено разнообразие от имена. Такива силно популярни домашни имена с особно висока честотност са споменатите *Дария*, *Рая*, а също *Божидар* и *Божидара*.

Нашите наблюдения показват още, че едно емблематично българско име – *Мария*, което десетилетия наред е най-популярното женско име у нас, в началото на 21. век губи все повече позиции. През 2018 г. то отстъпва от първото място

дори и в гр. Пловдив, а в повечето от другите градове изпада от първата тройка по честотност. Впрочем тази тенденция не е съвсем нова, защото името, чийто пик е в средата на 20. век, започва постепенно след това да губи популярност, но в края на века то все още е номер едно по честотност (Ангелова-Атанасова 2001: 185).

По отношение на географското разпространение на модата в страната нашето изследване потвърди изложената в увода хипотеза, че тя се оформя най-вече в столицата, откъдето се разпространява в останалите градове. За пореден път се препотвърди констатацията, че модата в гр. Варна в най-голяма степен следва тенденциите, зададени в столицата, докато гр. Пловдив остава малко по-консервативно настроен в това отношение. По-малките населени места също не изостават значително от развитието на модните тенденции, макар че там като че ли има известно забавяне. Най-яркият пример, с който могат да се илюстрират тези констатации, е нарастващата популярност на *София*, което през 2018 г. вече е на челните позиции в градовете София и Варна, докато в останалите населени места първенството при ЖЛИ все още се държи от *Виктория*, която от десетина години оглавява класацията в цялата страна. Все пак и там името *София* на места бележи ръст в предпочитанията. Това ни дава основание да допуснем, че е възможно в близко бъдеще този антропоним да детронира досегашния фаворит и да се утвърди като най-предпочитаното женско име в цялата страна. Още повече че той е изключително популярен в световен мащаб в последните години.

Друга мода, която е най-силно изразена в столицата, но се разпростира във всички изследвани селища, е свързана с големия ръст на имената на български владетели. Както се видя в Първа и Втора глава, царските имена преживяват своеобразен ренесанс в началото на 21. век. Мъжките преномени *Калоян* и *Борис* са най-харесваните от тях, но списъкът съдържа доста имена, някои от които свързани с първобългарската традиция: *Асен*, *Аспарух*, *Крум*, *Кубрат*, *Михаил*, *Петър*, *Пресиан/Пресиян*, *Преслав*, *Самуил/Самуел*, *Симеон*, *Тервел* и пр. Не би било пресилено, ако кажем, че тази тенденция е една от най-характерните за българския именник в началото на 21. век, по която той значително се отличава от края на 20. век. На последно място, но не и по значение трябва да отбележим, че беше констатирана една положителна тенденция на възраждане на старинни редки имена. В началото на 21. век два почти забравени преномена – *Рая* и *Пресиян* (и *Пресияна*), се връщат към живот и вече са сред най-обичаните имена за деца.

Обобщения относно образуването на имената в съвременния български именник

Резултатите от изследването дават ясно доказателство за съхраняването на традицията в имеобразуването в началото на 21. век. В голямата си част личните имена днес са създадени по традиционните начини. Нашият фокус беше насочен към имената с домашен произход, като целта ни беше да анализираме жизнеността и потенциала на отделните словообразователни начини, а също

и на домашните форманти (основи и афикси). Въпреки че и по отношение на образуването се регистрират нови явления, плод на интернационализацията на имената и езика като цяло, а също и на стремежа към съвместяване на традиционно и глобално, те са характерни за по-рядко срещаните имена. Сред най-често срещаните преномени продължават да преобладават тези, образувани чрез морфологично съкращаване и антропонимна суфиксация (*Дария*, *Рая*, *Яна*, *Сияна*), а също и чрез антропонимна композиция (*Божидара*, *Белослава*; *Божидар*, *Владимир*). В именните списъци, макар и не сред най-високочестотните имена, трайно присъстват и домашни по произход антропоними, образувани чрез конверсия (*Камен*, *Ясен*, *Росен*, *Румен*; *Калина*, *Зорница*).

Анализите показват приемственост с по-ранни периоди и по отношение на най-често срещаните домашни основи за образуване на лични имена. В темпорален план не регистрираме съществена разлика между трите изследвани години в дела на имената, образувани от тези основи. Като цяло тяхната популярност се запазва стабилна през изследвания период. При ЖЛИ най-много са образувани от основите: *дар-*, *бог-/бож-*, *цвет-* и *рад-* (в низходящ ред), при МЛИ – от *бог-/бож-*, *влад-*, *бор-* и *рад-*. Високата честотност на *дар-* (при ЖЛИ) и на *бог-/бож-* (при МЛИ) се дължи изцяло на изключителната популярност на няколко конкретни имена: *Дария*, *Божидар* и *Божидара*, а не толкова на голямото разнообразие от антропоними. Сред имената с над две референции (както женски, така и мъжки) рядко се срещат основите *благ-*, *бран-*, *вел-*, *злат-*, *крас-*, *люб-*, *мил-*, *мир-*, *свет-*, *тих-*, а изобщо не се срещат *брат-*, *вид-*, *вит-*, *драг-*. При двуосновните имена най-популярните втори части, при това значително по-чести, са: *-слав (а)*, *-мир(а)*, *-дар(а)* и по-рядко *-зар(а)*, *мил(а)*, *-свет(а)*. Основите *-вест* и *-дан* почти не се срещат като втори части сред имената с над 2 референции.

По отношение на разпространението на суфиксите, както неутрални, така и умалителни, можем да говорим за по-ярко открояващо се чуждо влияние. Все още при значителна част от имената присъстват традиционните суфикси (*-ан(а)*, *-ен(а)*, *-ин(а)*, *-ян(а)*, *-ица*), но това са имена, наследени от вековете, като *Снежана*, *Милена*, *Радина*, *Боян*, *Деян*, *Елица*. Данните показват, че особено при женските имена и от домашни, и от чужди основи преобладават примерите, образувани с чужди наставки, най-вече с форманта *-ия* и неговия графичен вариант *-иа*, а също и с *-иан(а)* и *-ияна(а)*. В резултат от интензивното заемане на чужди антропоними днес в нашата личноименна система битуват множество форманти (наставки/завършеци, които вече се схващат като самостоятелни наставки), чиято продуктивност и имеобразувателен потенциал са по-високи от тези на традиционните. С тяхна помощ вече се образуват все повече нови, смятани за по-модерно и по-западно звучащи варианти на традиционни имена, напр. *Дария* вм. *Дарина*, *Дариан* вм. *Дарин*, *Ивиан* вм. *Иво*, *Иван*, *Крисия* вм. *Христина*.

При умалителните суфикси, така характерни за нашия антропонимикон, се регистрират същите тенденции. Активизира се употребата на форманта *-и*, навлязъл в нашия език чрез редица чужди хипокористики, докато традиционните умалителни наставки *-к(о/а)*, *-чо*, *-ьо* все повече изпадат от употреба.

Обобщения относно чуждоезиковите влияния
и вариантност на имената в началото на 21. век

От направените наблюдения върху корпусите с лични имена от включените в проучването градове може да се обобщи, че по отношение на чуждоезиковото влияние върху личните имена модните тенденции в именуването почти изцяло се припокриват, т.е. те са валидни за цялата страна. И в този аспект столицата има водеща роля при определяне и прокарване на тези нови моди. Очаквано, най-многобройни и разнообразни са тъкмо примерите, ексцерпирани от столичния град, където мултикултурното разнообразие, присъствието на глобални бизнес структури и не на последно място позицията на София като университетски град се отразяват и в личноименната система. Тук проявите на нестандартност в избора на имена от страна на родителите се наблюдават не само при ЖЛИ, но и при МЛИ. Това се дължи до голяма степен на специфичната езикова ситуация в града, където присъствието и влиянието на англо-американската култура и език е по-значително.

Важен извод за разглеждания десетгодишен времеви отрязък (2008–2018 г., с направени паралели с данните от 2014 г.) от развоя на българската личноименна система е, че се наблюдава силна тенденция към навлизане на нови чужди МЛИ и ЖЛИ, които стават неконвенционални, тъй като се сменя техният контекст и те се превръщат в модел за подражание. Тези антропоними биват два вида: 1) нови варианти на традиционни за българския ономастикон имена или 2) нови и силно открояващи се като нетипични преномени.

От нашите анализи на данните, отнасящи се до всички изследвани градове, изпъква тенденцията към заместване на определени традиционни лични имена, главно такива, свързани с християнската традиция, с техни неконвенционални, нови варианти. Оказа се, че списъкът на най-често срещаните чуждоезични варианти се преповтаря във всяко едно от населените места, т.е. едни и същи варианти се радват на висока популярност навсякъде в страната. Сред МЛИ това най-често са: *Кристиан* вм. *Христиан*, *Кристиян* вм. *Християн*, *Мишел*, *Микаел* и *Майкъл* вм. *Михаил*, *Ян* и *Жан* вм. *Иван* и *Йоан*, *Теодор* вм. *Тодор*, *Анжело* и *Анджело* вм. *Ангел*, *Дейвид* вм. *Давид*, както и съкратените варианти *Алек* и *Алекс* от *Александър*, а при ЖЛИ – *Кристина* вм. *Христина*, *Кристиана* вм. *Христиана*, *Кристияна* вм. *Християна*, *Микаела* вм. *Михаела*, *Ванеса*, *Жана*, *Жанета*, *Жанет* вм. *Ивана* и *Йоана*, *Теодора* вм. *Тодора*, *Анджелина* вм. *Ангелина*. Този факт безспорно свидетелства за запазване на все още силното влияние на християнските традиции при избора на имена за новородените в осъвременена форма. От друга страна обаче, чуждите варианти, бидейки възприемани от голяма част от съвременните българи като по-престижни и по-адекватни на сегашната културна и езикова ситуация, неслучайно са в конкуренция и дори вече вземат превес спрямо домашните най-вече в женския именник.

В темпорален аспект изследването на вариантността при съвременните лични имена показва известна динамика, като и тук промените са по-скоро в полза на чуждото пред домашното. В началото на изследвания период, т.е. през 2008 г., традиционните варианти на християнски имена, както мъжки, така и

женски, все още заемат стабилни позиции спрямо новонавлизащите варианти. Особен интерес родителите проявяват към МЛИ и ЖЛИ, съдържащи чуждите варианти на основите *крист-* и *тео-*. Както стана ясно от статистическите данни, изложени в Трета глава, към 2018 г. онимите, образувани с *крист-* и *тео-*, се налагат безапелационно, като изместват своите конвенционални предшественици.

Новите варианти на традиционните чужди лични имена навлизат с такава сила в личноименната ни система, че често едно конвенционално име има няколко нови съответствия (*Стефани*, *Стефания* вм. Стефка, *Майкъл*, *Микаел*, *Мишел* вм. Михаил, *Антоан*, *Антонио*, *Антъни* вм. Антон).

При женските лични имена се откроява една отчетлива тенденция към заемане на варианти на познати имена, но без флексия за ж.р. *-а*, т.е. ЖЛИ, завършващи на съгласна (*Никол* < Николета, *Ивет* < Ивета, *Ивон* < Ивона, *Ирен* < Ирена, *Кристин* < Кристина < Христина). Тези факти са доказателство, че у нас биват засвидетелствани сходни тенденции, както и в други личноименни системи, т.е. допуска се навлизането на чужди имена, без те да се адаптират към българските традиции и граматични норми.

По отношение на навлизането на нови чужди имена, както мъжки, така и женски, става ясно, че техният брой неотменно нараства от 2008 до 2018 г. в трите най-големи града: София, Пловдив и Варна, докато в останалите селища посоката на развитие на тези антропоними е по-колеблива и те ту зачестяват, ту намаляват.

Обобщения относно някои нетипични, нови явления в личноименната система

Въз основа на статистическите анализи на данните стана ясно, че представените отклонения от традиционните форми на изписване не са изолирани явления, а вече могат да се определят като тенденции, при това някои от тях с възходящ характер. Както беше посочено в Четвърта глава, леко се засилва употребата на удвоени съгласни при изписването на личните имена, като това явление засяга вече не само заети от чужди езици преномени, но и традиционни български имена. Силно е разколебана нормата при изписването на групите *-иа*(-)/*ия*(-), *-еа*(-)/*-ея*(-) както в средисловие, така и в краесловие. Нововъведения има и по отношение на традиционната за българския език графема *я*, която все по-често се заменя от буквосъчетанието *-йа*, или пък към нея се прибавя излишно *й* > *-йя*. Регистрират се и изписани имена с графемата *я* вместо съчетанието *-иа-* в средисловие, напр. *Илян*, *Максимилян*, *Христян*. Налице е твърде разнопосочна практика и при предаването на чужди имена на български.

С други думи, с отпадането на изискването новозаетите чужди имена да се адаптират към нормите на българския език на практика се осъществява либерализирането на правописа, чиято последица е появата на вариантност на графично равнище. Това засяга преди всичко изписването на чужди по произход имена, при които обективно могат да възникнат колебания за начина им на предаване чрез средствата на кирилицата, но в днешно време и графиката на

традиционните имена, включително и на такива с домашен произход, вече е разколебана и е засегната от стремежа към неповторимост: *Анелиа*, *Лилиана*, *Мариа*, *Софиа*, *Делиан* и пр.

По отношение на полово неутралните имена, които също бяха разгледани в Четвърта глава, въз основа на анализите успяхме да направим и някои изводи относно механизмите на възникване и възпроизвеждане на този специфичен тип имена в съвременната българска личноименна система. На първо място, широката употреба на съкратените деминутиви, завършващи на *-и*, ги превръща в най-разпространения вид полово неутрални имена, макар че в голямата си част те не са официални имена. Тяхната изключителна продуктивност в днешно време, както и липсата на административни ограничения предполагат, че броят им е потенциално по-голям. Няма никакви пречки имена като *Ади*, *Руми*, *Мони* да се появят като официални унисекс имена, каквито те са в действителност в ежедневната практика. Този процес не е специфично български и се наблюдава в редица личноименни системи и е последица от глобализацията, културната унификация и следването на една и съща мода независимо от културните специфики.

Същевременно една друга тенденция също набира сила, при това много бързо в последно време. Тя се изразява в значително нарастващия брой на ЖЛИ с нулева флексия, като засяга вече и традиционни имена. Както стана ясно, тези варианти на женските имена на практика нерядко са омоними на съществуващи отпреди МЛИ като *Габриел*, *Ивелин*, *Симон*. Те, без съмнение, са ново явление в българския език и появата им води до възникването на нови унисекс имена. На трето място, множеството чужди имена, нахлуващи у нас от различни култури, често функционират като двуполови, още повече че и тяхната форма допринася за това.

Като цяло може да се заключи, че тенденцията към загубата на половата съотнесеност на личните имена е налице вече и в български контекст, макар и в периферията на личноименната система, и тя е плод на интернационализацията на българския ономастикон и влиянието на глобалната мода при имената.

Предпочитанието на съвременните родители към видоизменени варианти на традиционните имена може да се тълкува като израз на опита за помиряване, от една страна, на стремежа към глобална идентичност и на запазването, от друга страна, на принадлежността към локалната, национална идентичност. Иначе казано, те са проява на тенденцията към глокализация, която, както беше изтъкнато, някои изследователи смятат, че е „бъдещето на всички европейци“ (Ангелов 2014а: 228). За момента изглежда тенденциите в именуването сред българите в началото на 21. век потвърждават тази перспектива. В добавка на това либералните правила, зададени от нормативните документи, целящи да защитят правата на всяка общност и индивид да се самоопределя, не налагат почти никакви ограничения при избора на имена. Това е факт, който също действа благоприятно за развитието на българския именник в споменатата посока към интернационализация, характерна за личноименните системи по света днес. Дали обаче тези тенденции ще се задържат още дълго, дали ще се стигне до по-значителна загуба на националната специфичност на нашите имена, или ще започнат да се активизират обратни процеси, предстои да видим.

Съкращения

анг.	–	английски
вж.	–	виж
вм.	–	вместо
г.	–	година
гр.	–	град
гръц.	–	гръцки
др.	–	други
евр.	–	еврейски
ЖЛИ	–	женски лични имена
ж.р.	–	женски род
ж.	–	женски
Ж	–	женско име
изч.	–	изчезнал
лат.	–	латински
л.	–	лице
ЛИ	–	лично име
м.	–	мъжки
МЛИ	–	мъжки лични имена
М	–	мъжко име
мн. ч.	–	множествено число
напр.	–	например
НСИ	–	Национален статистически институт
под.	–	подобни
п.	–	позиция
пр.	–	прочее
праслав.	–	праславянски
прил.	–	прилагателно име
срв.	–	сравни
умал.	–	умалително
табл.	–	таблица
фиг.	–	фигура

Литература

Александрова 2023: Александрова, Т. За кодификацията на правоговорните норми. – В: Александрова и др. (ред.). *Да попитаме Владко Мурдаров! Текстове, посветени на 75-годишнината на езиковеда и преводача проф. д.ф.н. Владко Мурдаров*. София: Издателство на БАН „Проф. М. Дринов“, 134–154.

Алексова 2014: Алексова, Кр. Съвременната българска езикова ситуация в европейски контекст. – В: Иванова, Д. (ред.). *Езиковата политика в европейски и национален контекст*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 65–80.

Алексова 2016: Алексова, Кр. Езиковата ситуация в София на фона на езиковата ситуация в България (върху данни за етнолингвистичното разнообразие). – *Проблеми на социолингвистика*, т. 12. Езикова ситуация – състояние и проблеми, 254–270.

Алексова 2023а: Алексова, Кр. *Перцептуална социолингвистика.* София: УИ „Св. Кл. Охридски“.

Алексова 2023б: Алексова, Кр. *Изследвания по перцептуална социолингвистика.* София: УИ „Св. Кл. Охридски“.

Ангелов 1999: Ангелов, А. Г. *Правилата на езика в столичния квартал*. София: Международно социолингвистическо дружество.

Ангелов 2012: Ангелов, А. Г. *Еколингвистика или екология на застрашените езици и лингвистика на застрашените екосистеми*. София: Международно социолингвистично дружество.

Ангелов 2014а: Ангелов, А. Г. *Политическа лингвистика – според принципите на екологичната етика*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“.

Ангелов 2014б: Ангелов, А. Г. Глобализационните процеси и закъснялата уестърнизация на родния език. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 11, 327–330.

Ангелова-Атанасова 2001: Ангелова-Атанасова, М. *Личните имена у българите (1981 – 1990). Състояние и проблеми на съвременните български лични имена*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“.

Ангелова-Атанасова 2002: Ангелова-Атанасова, М. Съвременни тенденции в именуването на българите. – *Българистични проучвания. Актуални проблеми на българистиката и славистиката, Международен летен семинар по български език и култура*, т. 8, 78–85.

Ангелова-Атанасова 2005: Ангелова-Атанасова, М. Посоки на развой в именуването на българите в началото на XXI век. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 7, 1, 34–45.

Ангелова-Атанасова 2006: Ангелова-Атанасова, М. Личните имена у българите в началото на XXI век. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 8, 46–59.

Ангелова-Атанасова 2010: Ангелова-Атанасова, М. Между традицията и модата. (Именуването на българите в края на XX век). – В: Цанков, К. (ред.). *Граматика и семантика. Научни изследвания в чест на проф. дфн Станьо Георгиев по случай неговата 80-годишнина*. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 305–314.

Благоева 2012: Благоева, Д. Експресивен потенциал на новата българска лексика. – *Български език*, 59, 4, 7–16.

Благоева 2013: Благоева, Д. Прояви на тенденцията към демократизация в българската неология. – *Дзяло* [online]. <http://www.abcdar.com/docs/magazine/1/Blagoeva.pdf> [08.09.2022].

Благоева, Колковска 2013: Благоева, Д., Колковска, С. Динамика и иновационни процеси в българската лексика в края на XX и началото на XXI в. – В: Пернишка, Л. и кол. (ред.). *Българска лексикология и фразеология.* Т. 1. Българска лексикология. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 215–394.

Бонджулова 2015: Бонджулова, В. *Особености на рекламния език и стил: лексикален аспект*. Велико Търново: Фабер.

Бояджиев 1975: Бояджиев, Ж. Към въпроса за хибридните лични имена. – *Български език*, 25, 2, 146–148.

Бояджиев 1999: Бояджиев, Т. Сложни собствени имена за лица в българския език. – *Pozprawy Slawistyczne*, 16, UMCS, 45–52.
Бояджиев 2002: Бояджиев, Т. *Българска лексикология*. София: Анубис.
България днес, 05.05.2021, https://www.bgdnes.bg/bulgaria/article/9766593.
Ванков 1957: Ванков, Л. Към историята на глаголния суфикс *-ирам* в български. – В: Мирчев, К., Л. Андрейчин, Ст. Стойков (ред.). *Езиковедски изследвания в чест на акад. Стефан Младенов*. София: БАН, 141–155.
Вачкова 2011: Вачкова, К. Традиции и мода в българската личноименна система. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 10. Езикът и социалният опит, 69–73.
Виденов 1982: Виденов, М. *Социолингвистика*. София: Наука и изкуство.
Виденов 1990: Виденов, М. *Съвременната българска градска езикова ситуация*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“.
Виденов 1993: Виденов, М. *Софийският език. Книга за всеки столичанин*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
Виденов 2003: Виденов, М. *Българската езикова политика*. София: Международно социолингвистическо дружество.
Виденов 2005: Виденов, М. *Диглосията. С оглед на българската езикова ситуация*. София: АИ „Марин Дринов“.
Виденов 2012: Виденов, М. Българският език и глобализиращият се свят. – *Наука*, 22, 3, 59–61.
Виденов 2013: Виденов, М. *Езиковедски щрихи и етюди*. В. Търново: Знак ’94.
Виденов 2016: Виденов, М. Специфика на българската езикова ситуация днес. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 12. Езикова ситуация – състояние и проблеми, 23–28.
Виденов 2017: Виденов, М. Европейската езикова ситуация днес – надмощие и приспособяване. – В: Търпоманова, Е., Кр. Алексова (ред.). *Надмощие и приспособяване*. *Сборник доклади от Международната научна конференция на Факултета по славянски филологии 24–25 април 2017 г.* Т. II. Езиковедски четения. София: Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“, 11–18.
Влахова-Ангелова 2017: Влахова-Ангелова, М. Тенденции при избора на личните имена – съпоставително изследване на имената на новородените в гр. Варна и област София през 2010 г. – *Списание на Българската академия на науките*, CXXX, 4, 39–47.
Влахова-Ангелова 2019: Влахова-Ангелова, М. Актуални проблеми върху правописа на съвременните български лични имена. – В: Мурдаров, В., Т. Александрова (ред.). *Доклади от конференция с международно участие на тема „Езикови нагласи и книжовен език“, София, 17–18 септември 2019 г.* София: БАН, 80–90.
Влахова-Ангелова 2020: Влахова-Ангелова, М. За унисекс имената в съвременната българска личноименна система. – В: Мичева, В., Д. Благоева, М. Витанова, М. Цибранска, С. Колковска, Т. Александрова (ред.). *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 2020).* Т. II. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 110–122.
Влахова-Ангелова 2021: Влахова-Ангелова, М. Лични имена, образувани от основата *бог-*, в историческата и съвременната българска антропонимия. – В: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева (ред.). *Слѣдовати достоитъ. Доклади от международната ономастична конференция „Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век“, посветена на 100-годишнината от рождението на проф. д.ф.н. Йордан Заимов (1921–1987), 20–22 април 2021 г.* София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 186–202.
Влахова-Ангелова, Петкова 2023: Влахова-Ангелова, М., Г. Петкова. Гранични явления в съвременната българска антропонимия. – *Onomastica*, 67 (2023), 73–90.

Вълканова 1989: Вълканова, А. Традиция и новаторство в образуването на българските лични имена. – В: *Втори международен конгрес по българистика, 23 май – 3 юни 1986 г*. София: Издателство на БАН, 100–107.

Гандев 1989: Гандев, Хр. Българската народност през XV век: Демографско и етнографско изследване. 2. прераб. изд. София: Наука и изкуство.

Георгиев 1977: Георгиев, Вл. *Траките и техният език*. София: БАН.

Граматика 1983: *Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология.* София: Изд. на БАН.

Гутшмид 1998: Гутшмид, К. Понятието тенденция в Пражката лингвистична школа и неговото значение за синхронното изучаване на славянските езици. – In: *Slavica Pragensia ad tempora nostra.* Sborník statí z mezinárodní vědecké konference ke 150. výročí založení stolice slovanské filologie na Univerzitě Karlově Praha, 8.-10. června 1998. Praha: Euroslavica, 97–113.

Гълъбов 2011: Гълъбов, А. Приоритетите на Европейския съюз и развитието на българските градове в парадигмата на конфликтния анализ. – В: Колова, Л. (съст.). *Европейският град през 21. век: Къде сме ние?*. София: НБУ, 143–164.

Данчев 2001: Данчев, А. *Съпоставително езикознание. Теория и методология*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски".

Данчева 2019: Данчева, Н. Модните лични имена в началото на XXI век. – *Лингвистични проблеми,* 1, 1, 272–285.

Данчева 2021а: Данчева, Н. Наблюдения върху женските лични имена в гр. Варна в началото на 21-ви век. – В: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева (ред.). *Слѣдовати достоитъ. Доклади от международната ономастична конференция „Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век".* София: „Проф. Марин Дринов", 226–236.

Данчева 2021б: Данчева, Н. Съпоставка на личноименните системи на някои градове от Източна и от Западна България. – В: Алексова, Кр. и др. (съст.). *Сборник с доклади от Четиринадесетата международна конференция по социолингвистика „Градска култура и езиково разнообразие".* София: УИ „Св. Кл. Охридски", 53–64.

Данчева 2023а: Данчева, Н. За личните имена на новородените, образувани от старинни славянски основи, в съвременната българска антропонимия. – В: Коева, Св., М. Стаменов (съст.). *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин" (София, 2023 година)*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов", 214–228.

Данчева 2023б: Данчева, Н. Поглед върху българския ономастикон с лексикален компонент *влад*. – В: Александрова и др. (ред.). *Да попитаме Владко Мурдаров! Текстове, посветени на 75-годишнината на езиковеда и преводача проф. д.ф.н. Владко Мурдаров*. София: Издателство на БАН „Проф. М. Дринов", 226–237.

Димова 2018: Димова, И. Английският като международен език и нагласите в българския културен контекст. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 13. Обществените процеси и тяхното отражение в езика, 390–397.

За първи път от 30 години намалява населението на София, БНР, https://bnr.bg/radiobulgaria/post/101453394.

Заимов 1988: Заимов, Й. Български именник. София: БАН.

Закон за транслитерацията, https://lex.bg/laws/ldoc/2135623667.

Закон за гражданската регистрация, https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2134673409.

Знеполски 2007: Знеполски, И. Глобализацията: културна и социална идентичност в периферните култури. – *Култура*, бр. 39 (2478), 16 ноември 2007, http://www.kultura.bg/bg/article/view/13510.

Игнатова-Цонева 2018: Игнатова-Цонева, Д. За ревизия на становището за състава на българската фонемна система. – В: Евтимова, Т. и др. (ред.). *Истини и лъжи*

за факти, новини и събития: Сборник с доклади от Международна научна конференция, 24–25 април 2018. Т. 1. Русе: Изд. Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе, 186–195.

Илчев 1963: Илчев, С. *За хубави български имена на децата ни.* София: Издателство на националния съвет на Отечествения фронт.

Илчев 1969: Илчев, Ст. *Речник на личните и фамилните имена у българите*. Второ издание (2012). София: Изток–Запад.

Инфостат, https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=1.

Исса 2021: Исса, К. Социолингвистичен анализ на българската антропонимия у нас и в глобализиращия се свят. Опит за социоономастика. – В: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева (ред.). *Слъдовати достоитъ. Доклади от международната ономастична конференция „Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век“, посветена на 100-годишнината от рождението на проф. д.ф.н. Йордан Заимов (1921–1987)*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 247–259.

Исса, Хамами 2014: Исса, К., Н. Хамами. Вариации на формите за обръщение и на умалителните форми на личните имена в съвременния български език. – В: Чолева-Димитрова, А. (ред.). *Изследователски хоризонти на българската лингвистика*. София: ИБЕ, 100–107.

Калканова 1996 (2004): Калканова, Т. Популярно ли е твоето име? Второ издание 2004. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Кирова 2007: Кирова, Л. *Компютърните технологии и българският език*. София: Сема РШ.

Кирова 2010: Кирова, Л. *Езикът на BG инфо поколението*. София: Галик.

Кирова 2014: Кирова, Л. Съвременните прагматични езикови тенденции и словообразуването в българския език. – В: Живков, Св., Кр. Алексова (ред.). *Трети международен конгрес по българистика 23–26 май 2013, Секция български език. Съвременен български език. Лексикология и лексикография*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 134–149.

Класация на най-разпространените лични имена на новородените в България през 2018 г., НСИ, https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Names2018p.pdf.

Класация на най-разпространените лични имена на новородените в България през 2008 г., НСИ, https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Names2010.pdf.

Ковачев 1982 (1987): Ковачев, Н. *Българска ономастика*. Второ издание 1987. Велико Търново: ВТУ.

Ковачев 1987: Ковачев, Н. *Честотно-тълковен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия*. София: Д-р Петър Берон.

Ковачев 1995: Ковачев, Н. *Честотно-етимологичен речник на личните имена*. Велико Търново: Пик.

Кондукторова 1983: Кондукторова, А. Суфиксалните лични имена в съвременната българска антропонимия от славянски произход. – *Трудове на ВТУ, ФФ*, т. 18, 1981/1982, кн. 2, 7–40.

Кондукторова-Вълканова 1982: Кондукторова-Вълканова, А. *Начини за образуване на лични имена от славянски произход в съвременната българска антропонимия. Автореферат на дисертация за присъждане на научна степен „Кандидат на филологическите науки“*. Велико Търново: ВТУ, ФФ.

Кондукторова-Вълканова 1986: Кондукторова-Вълканова, А. Новите сложни лични имена в българската антропонимия. – *Език и литература*, XLI, 1, 77–82.

Константинов 1987: Константинов, Ю. Някои въпроси на българската антропонимия в социолингвистичен план. – *Съпоставително езикознание*, 12, 4, 36–44.

Костадинова 2006: Костадинова, П. Съвременният български стандартен език – между глобализацията и локализацията. – В: Пернишка, Е. (ред.). *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. София: СУБ, 340–353.

Кочева 2021: Кочева, А. *Смесеният език на виенските българи*. София: Издателство на БАН „Проф. М. Дринов“.

Кръстанова, Карамфилова 2010: Кръстанова, В., П. Карамфилова. Към съвременните двойни собствени имена. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, 10, 1, 260–269.

Кръстева 2014: Кръстева, А. *От миграция към мобилност. Политики и пътища*. София: НБУ.

Кръстева-Благоева 1999: Кръстева-Благоева, Ев. *Личното име в българската традиция*. София: АИ „Проф. М. Дринов“.

Левкова 2021: Левкова, Р. Наблюдения върху най-популярните имена за новородени в сравнителен план с други страни (за края на второто десетилетие на XXI век). – *Studia philologica Universitatis Velikotarnovensis*, 40/1, 231–238.

Левкова 2022: Левкова, Р. *Тенденции в развитието на българската личноименна система в началото на XXI век*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“.

Михайлов 2011: Михайлов, В. За глобализацията на света и идеите за „край на географията“. Тези и контратези. – *Проблеми на географията*, 1–2, 23–38.

Михов 1980: Михов, Н. Съществителните със суфикс *-ция* в българския език. – *Съпоставително езикознание*, 5, 2, 20–29.

Ницолова 2008: Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“.

Ничев 1969: Ничев, А. За българските собствени имена на *-ий*, гр. *-ioς*, лат. *-ius*. – *Български език*, 19, 6, 554–556.

ОПРБЕ 2012: Официален правописен речник на българския език. София: Просвета.

Парзулова 2015: Парзулова, М. *Етюди за именната система на българите*. Бургас: Знак ’94.

Пачев 2006: Пачев, А. *Езиковите общности в условията на европеизация и глобализация*. София: СемаРШ.

Пачев 2009: Пачев, А. Какво има в едно име? – В: Цанков, К., Ст. Георгиев (ред.). *Приятели за науката. Сборник в чест на проф. д.ф.н. Тодор Балкански, посветен на неговата 65-годишнина*. Велико Търново: Знак ’94, 276–280.

Пачев 2012: Пачев, А. *Социолингвистика на европейската интеграция: социолингвистична структура на Европейския съюз*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“.

Пернишка 2006: Пернишка, Е. Тенденции за интернационализация и за запазване на националната идентичност на българската лексика от битовата концептосфера (в периода 1990–2004). – В: Пернишка, Е. (ред.). *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. София: СУБ, 148–260.

Петков 2006: Петков, М. Към проблема за най-старите славянски лични имена в Извори за българската история. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 8, 20–37.

Петков 2009: Петков, М. Някои предварителни наблюдения върху семантиката на именните основи в старовисоконемските и в старобългарските славянски антропоними. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 9, 1, 193–212.

Петков 2010: Петков, М. Образуване на кратките лични имена от славянски произход в старобългарската антропонимия. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 10, 1, 286–303.

Петкова 2021: Петкова, Г. За чуждите лични имена с единична употреба, регистрирани в гр. София през 2014 г. – В: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева (ред.). *Слѣдовати достоитъ. Доклади от международната ономас-*

тична конференция „Антропоними и антропонимни изследвания в началото на XXI век“, посветена на 100-годишнината от рождението на проф. д.ф.н. Йордан Заимов (1921–1987). София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 260–269.

Радева 2017: Радева, В. *Българска лексикология и лексикография*. София: Изток–Запад.

Радева 1993: Радева, П. Паралелни имена през Възраждането. – *Проглас*, 1, 9–16.

Радева 2019: Радева, П. *Нов речник на личните имена у българите*. София: Изд. на БАН „Проф. М. Дринов“.

Райнов 2006: Райнов, В. Шрифтът: принципи и хипотези за графична подредба. – В: Пернишка, Е. (ред.). *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. София: СУБ, 334–339.

Седакова 2022: Седакова, И. А. Болгарский антропоним как (балканский) текст. – *Вопросы ономастики*, 19, 3, 83–101.

Сивилова 2024: Сивилова, Я. Фразеологията на подкаста. – В: Колковска, С. (ред.). *Фразеологични студии*. София: Изд. на БАН „Проф. М. Дринов“, 91–104.

Сотиров 2016: Сотиров, П. За глобализацията и за съдбата на славянските езици на фона на текущата езикова ситуация. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 12. Езикова ситуация – състояние и проблеми, 86–90.

Стаменов 2012: Стаменов, Хр. Има ли наставка *-инг* в българския език? – *Български език*, 59, 1, 51–59.

Стефанов 2011: Стефанов, Л. Градът на творчеството и знанието – пътят на София през 21 в. – В: Колова, Л. (съст.). *Европейският град през 21. век: Къде сме ние?*. София: НБУ, 119–142.

Толстая 2021: Толстая, С. Двусоставные антропонимы в праславянском языке. – *Вопросы ономастики*, 18, 2, 9–32.

Трифонова 2003: Трифонова, Й. Собствените имена (nomina propria) като проводник на интернационализация в лексиката и като обект на лексикографско описание. – В: Tichá, Zd., Al. Rangelova (eds.). *Internacionalizmy v nové slovní zásobě*. Praha: Ustav pro jazyk český Akademie věd Ceské republiky, 205–215.

Цанков 1981: Цанков, К. Статистически наблюдения върху личните имена на родените в един малък български град през последните 80 години. – *Onomastica*, 26, 225–234.

Чакърова 2011: Чакърова, Кр. Формално-семантична характеристика на съществителните имена от общ род в съвременния български език. – В: Чакърова, Кр. (ред.). *Следите на словото. Юбилеен сборник в чест на проф. д.ф.н. Диана Иванова*. Пловдив: Контекст, 324–340.

Чаралозова 2023: Чаралозова, К. Система на българските собствени лични имена (семантико-прагматично изследване). – В: Александрова и др. (ред.). *Да попитаме Владко Мурдаров! Текстове, посветени на 75-годишнината на езиковеда и преводача проф. д.ф.н. Владко Мурдаров*. София: Издателство на БАН „Проф. М. Дринов“, 215–224.

Чобанов 1987: Чобанов, И. За съкращаването на женските сложни лични имена. – *Научни трудове на ПУ*, т. 25, 1, 139–146.

Чобанов 1988: Чобанов, И. За съкращаването на българските мъжки лични имена. – *Научни трудове на ПУ*, т. 26, 1, 145–165.

Чолева-Димитрова 2002: Чолева-Димитрова, А. Наблюдения върху именуването в гр. София. – В: Ангелова-Атанасова, М. (ред.). *Състояние и проблеми на българската ономастика: Материали от юбилейната конференция, посветена на 80-годишнината на проф. Николай Ковачев (22–24 ноември 1999 г., гр. Велико Търново)*. Велико Търново: Св. св. Кирил и Методий, 279–284.

Чолева-Димитрова 2017: Чолева-Димитрова, А. Съпоставка на антропонимията в големия град и малките населени места. – В: Янев, Б., С. Александрова-Колева,

Ф. Бойкова (ред.). *Интуиция и компетентност в езика, литературата и образованието*. Пловдив: Хоризонти, 55–66.

Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова 2019: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова. Състояние и проблеми на българската личноименна система. – *Български език и литература*, 4, 373–389.

Чолева-Димитрова, Влахова-Ангелова, Данчева 2021: Чолева-Димитрова, А., М. Влахова-Ангелова, Н. Данчева. *Мода на личните имена в българските градове*. София: Изд. на БАН „Проф. Марин Дринов".

Чолева-Димитрова, Данчева 2018: Чолева-Димитрова, А., Н. Данчева. Личните имена в София и Варна през 2014 година. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 13. Обществените процеси и тяхното отражение в езика, 122–128.

Чолева-Димитрова, Христова 2023: Чолева-Димитрова, А., Т. Христова. Личните имена в началото на 21. век (по данни на Благоевград и гр. София). – В: Сб. *Културни контексти, политическо време, философски пространства на постмодерността от конференция, посветена на 230 години от рождението на Неофит Рилски* (под печат).

Чолева-Димитрова, Янев 2011: Чолева-Димитрова, А., Б. Янев. Мода на личните имена в големите български градове. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 10. Езикът и социалният опит, 106–115.

Чолева-Димитрова, Янев 2015: Чолева-Димитрова, А., Б. Янев. *Съвременната българска антропонимна система (мода на личните имена)*, ч. 1. София–Пловдив: Хоризонти.

Чолева-Димитрова, Янев 2016: Чолева-Димитрова, А., Б. Янев. Модата на личните имена. Тенденции. – *Проблеми на социолингвистиката*, т. 12. Езиковата ситуация – състояние и проблеми, 171–176.

Янев 2009: Янев, Б. *Система на личните имена в българския и немския език*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски".

Alford 1988: Alford, R. D. *Naming and identity: A cross-cultural study of personal naming practices*. New Haven: HRAF.

Bankova 2008: Bankova, P. 2008. The given name – sign of identification. – In: Marushiakova, E. (ed.). *Dynamics of National Identity and Transnational Identities in the Process of European Integration*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 130–137.

Barbul 2011: Barbul, M. Anthroponymy and the internationally-minded generations of Baia Mare. – In: Felecan, O. (ed.). *Numele şi Numirea. Actele Conferinţei Internaţionale de Onomastică, ediţia I: Interferenţe multietnice în antroponimie.* Cluj-Napoca: Editura Mega, 13–26.

Barry, Harper 1982: Barry III, H., A. S. Harper. Evolution of unisex names. – *Names,* 30, 1, 15–22.

Barry, Harper 1993: Barry, III, H., A. S. Harper. Feminization of unisex names from 1960 to 1990. – *Names*, 41, 4, 228–238.

Barry, Harper 1998: Barry III, H., A. S. Harper. Phonetic differentiation between first names of boys and girls. – In: Nicolaisen, W. F. H. (ed.). *Scope, Perspectives and Methods of Onomastics. Proceedings of the 19th International Congress of Onomastic Sciences*. Aberdeen, August 4–11, 1996. 3 v., 40–46. Aberdeen: University of Aberdeen.

Blanár 2009: Blanár, V. Proper names in the light of theoretical onomastics. – *Namenkundliche Inḟormationen*, 95–96, 89–157.

Brylla 2009: Brylla, E. Female names and male names equality between the sexes. – In: Ahrens, W., S. Embleton, A. Lapierre (eds.). *Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact. Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences August 17–22, 2008, York University, Toronto, Canada*. Toronto: York University, 176–181.

Carvalhinhos 2014: Carvalhinhos, P. Brief overview of unconventional (or exotic) first names in the Brazilian anthroponymic system. – In: Felecan, O., D. Felecan (eds.). *Unconventional Anthroponyms: Formation Patterns and Discoursive Function*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 77–107.

Choleva-Dimitrova 2018: Choleva-Dimitrova, A. Thracian Personal Names in Bulgarian Onymy. – In: Linguistique balkanique, 2018, № 1, 19–33.

Choleva-Dimitrova 2023: Choleva-Dimitrova, Anna. Les prénoms bulgares traditionnels au début du XXIe siècle. La tradition revient-elle? – In: Bijak, U., P. Swoboda, J.Walkowiak (eds.). *Onomastics. In Interaction With Other Branches of Science. (Proceedings of the 27th International Congress Of Onomastic Sciences) Cracow, 2021.* Vol. 2. Anthroponomastics, 85–104. Cracow: Jagiellonian university press.

Choleva-Dimitrova et al. 2020: Choleva-Dimitrova, A., N. Dancheva, M. Vlahova-Angelova, G. Petkova. Are contemporary Bulgarian personal names still indicative of a Bulgarian identity? – *Onoma*, 55, 247–266.

Choleva-Dimitrova et al. 2021: Choleva-Dimitrova, A., M. Vlahova-Angelova, N. Dancheva & G. Petkova. Dynamics of first names in the Bulgarian anthroponymic system (according to official first names in the city of Sofia, in the years 2007 and 2014). – *Onoma*, 56, 57–85.

Czech women are 'ova' name issue, The Columbus Dispatch, https://eu.dispatch.com/story/news/2009/06/28/czech-women-are-ova-name/23434816007/.

Debus 1995a: Debus, F. Metoden und Probleme der sociologisch orientierten Namenforschung. – In: Eichler, E. et al. (ed.). *Name Studies*, Vol. 1, 344–351. Berlin – New York: De Gruyter Mouton.

Debus 1995б: Debus, F. Soziolinguistik der Eigennamen. Name und Gesellschaft (Sozio-Onomastik). – In: Eichler, E. et al. (ed.). *Name Studies*, Vol. 1, 393–399. Berlin – New York: De Gruyter Mouton.

Debus 1999: Debus, F. Namensoziologie. – In: Kremer, D., F. Debus (Hrsg.). *Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung.* B. III. Namensoziologie, 1–3. Tübingen: M. Niemeyer.

Felecan 2009: Felecan, O. Romanian-Ukrainian connections in the anthroponymy of the Northwestern part of Romania. – In: Ahrens, W., S. Embleton & A. Lapierre (eds.). *Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact. Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences. August 17–22, 2008, York University, Toronto, Canada*. Toronto: York University, 399–407.

Felecan 2010: Felecan, O. Socio- and psycholinguistic aspects reflected in the making of an anthroponymic investigation. – In: Felecan, O. (ed.). *Onomasticon: Studii despre nume şi numire* I. Cluj-Napoca: Editura Mega, 121–144.

Felecan 2013: Felecan, O. *Un excurs onomastic în soaţiul public Românesc actual*. Cluj-Napoca: Editura Mega, Editura Argonaut.

Felecan, D. 2014: Felecan, D. Prolegomena to a different kind of naming: name-giving between the conventional and unconventional. – In: Felecan, O., D. Felecan (eds.). *Unconventional Anthroponyms: Formation Patterns and Discoursive Function.* Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 15–25.

Felecan, O. 2014: Felecan, O. Unconventional first names: between onomastic innovations and illustrious models. – In: Felecan, O., D. Felecan (eds.). *Unconventional Anthroponyms: Formation Patters and Discursive Function*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 133–155.

Felecan 2015: Felecan, O. Se poate vorbi în română de (pre)nume unisex? – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics "Name and Naming" Conventional / Unconventional in Onomastics*. Cluj-Napoca: Mega; Argonaut, 149–162.

Georgieva 2010: Georgieva, M. EFL: From 'You sound like Dickens' to international English. – In: Saxena, M., T. Omoniyi (eds.). *Contending with Globalization in World Englishes.* Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters, 113–136.

Gerhards 2005: Gerhard, J. *The Name Game. Cultural Modernization and First Names.* London and New York: Taylor & Francis Group.

Gerhards & Hackenbroch 2020: Gerhards, J. & R. Hackenbroch. Trends and causes of cultural modernization: An empirical study of first names. – *International Sociology*, 15(3), 501–531.

Gerritzen 2006: Gerritzen, D. Naming children in globalizing world. – *Acta onomastica*, 47, 177–184.

Gurbanova 2015: Gurbanova, F. Linguistic peculiarities of Azerbakjani anthroponyms. – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Conventional/ Unconventional in Onomastics*. Cluj-Napoca: Editura Mega, 185–189.

Hanks, Hardcastle, Hodges 2006: Hanks, P., K. Hardcastle, F. Hodges. *Oxford Dictionary of First Names*. 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press.

Harvalik 2013: Harvalik, M. The dynamism of the development of contemporary Czech onymic systems. – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Onomastics in Contemporary Public Space.* Cluj-Napoca: Editura Mega, 44–51.

Harvalík 2015: Harvalík, M. Word-formation aspects of proper names. – Word-formation or name-formation? – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics Name and Naming Conventional / Unconventional in Onomastics.* Cluj-Napoca: Mega, Argonaut, 37–43.

Lawson 2016: Lawson, E. D. Personal Naming Systems. – In: Hough, C. (ed.). *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press, 169–198.

Leibring 2016: Leibring, K. Given names in European naming systems. – In: Hough, C. (ed.). *The Oxford Handbook of Names and Naming.* Oxford: Oxford University Press, 199–213.

Lieberson et al. 2000: Lieberson, S., S. Dumais & S. Baumann. The instability of androgynous names: the symbolic maintenance of gender boundaries. – *American Journal of Sociology*, 105, 5, 1249–1287.

Lieberson, Lynn 2003: Lieberson S., F. B. Lynn. Popularity as a taste: an application to the naming process. – *Onoma*, 38, 235–276.

Loveday 2013: Loveday, L. Five innovative strategies in Japanese female anthroponyms today. – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Onomastics in Contemporary Public Space.* Cluj-Napoca: Editura Mega, 560– 574.

Mladenov 1930: Mladenov, S. Etymologisches aus einer Kurzgefassten Geschichte der bulgarischen Sprasche. – *Списание на БАН,* 43, 93–122.

Mutsukawa 2016: Mutsukawa M. On Japanese unisex names. – In: Hough C., D. Izdebska (eds.). *Names and Their Environment*. *Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences Glasgow, 25–29 August 2014.* Vol. 3. Anthroponomastics, 186–199. Glasgow: University of Glasgow.

Nielsen 2017: Nielsen, H. B. *Feeling Gender. A Generational and Psychosocial Approach*. Palgrave Macmillan.

Nübling 2018: Nübling, D. Luca und Noah – Das phonologische Degendering von Jungennamen seit der Jahrtausendwende. – In: Nübling, D., S. Hirschauer (eds.). *Namen und Geschlechter: Studien zum onymischen Un/doing Gender.* Berlin: de Gruyter, 239–269.

Ogihara 2020: Ogihara, Y. Baby names in Japan, 2004–2018: Common writings and their readings. – *BMC Res Notes*, 13(553), https://doi.org/10.1186/s13104-020-05409-3.

Papa 2014: Papa, E. Spelling innovations in twentieth-century Italian anthroponymy. – In: Felecan, O., D. Felecan (eds.). *Unconventional Anthroponyms: Formation Patters and Discursive Function*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 315–330.

Petkova 2023: Petkova, G. Foreigners in the Bulgarian anthroponymic system: non-traditional variants of traditional given names. – In: Bijak, U., P. Swoboda, J. B. Walkowiak (eds.). *Onomastics in Interaction with Other Branches of Science.* Proceedings of the 27th International Congress of Onomastic Sciences. Vol. 2. Anthroponomastics, 371–387. Cracow: Jagiellonian University Press.

Pisoschi 2011: Pisoschi, C. Theoretical considerations on the time and space "journey" of some Anglo-Saxon proper names. – In: Felecan, O. (ed.). *Numele şi Numirea*. *Actele Conferinţei Internaţionale de Onomastică, ediţia I: Interferenţe multietnice în antroponimie*. Cluj-Napoca: Editura Mega, 515–526.

Pisoschi 2013: Pisoschi, C. On the current perception of proper names. – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Onomastics in Contemporary Public Space.* Cluj-Napoca: Editura Mega, 52–68.

Schmuck 2018: Schmuck, M. Deutsche und niederländische Unisexnamen. – In: Nübling, D., S. Hirschauer (eds.). *Namen und Geschlechter: Studien zum onymischen Un/doing Gender.* Berlin: de Gruyter, 271–301.

Stamenov 2015: Stamenov, Ch. Borrowing word-formation: *-ing* suffixation and blending in Bulgarian. – *Contrastive Linguistics*, 40, 3, 163–197.

Troplini (Abdurahmani) 2013: Troplini (Abdurahmani), E. The theory of linguistic deficit within the clash of different mentalities and cultures (sociolinguistic research of personal names in Albnian). – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming*. *Onomastics in Contemporary Public Space.* Cluj-Napoca: Editura Mega, 712–724.

Troplini (Abdurahmani) 2015: Troplini (Abdurahmani), E. Anthroponyms as (conventional or unconventional) parts in the development of language.). – In: Felecan, O. (ed.). *Name and Naming. Conventional/ Unconventional in Onomastics*. Cluj-Napoca: Editura Mega, 376–385.

Virkkula 2014: Virkkula, J. *First Name Choices in Zagreb and Sofia*. Helsinki: University of Helsinki. (Slavica helsingiensia, 44).

Vlahova-Angelova 2023a: Vlahova-Angelova, M. Are Traditional Bulgarian Names Still Prestigious at the Beginning of the 21st Century? A Survey on Contemporary Bulgarian Baby Names. – In: Bijak, U., P. Swoboda, J. B. Walkowiak (eds.). *Onomastics in Interaction with Other Branches of Science. Proceedings of the 27th International Congress of Onomastic Sciences*. Vol. 2 Anthroponomastics, 531–552. Cracow: Jagiellonian University Press.

Vlahova-Angelova 2023б: Vlahova-Angelova, M. How Radka became Radeya: Current Name-Building Trends in Contemporary Bulgarian First Names. – In: *The Czech Approach to Word Formation in the Context of Slavic Linguistics* (forthcoming).

Vlahova-Angelova 2024: Vlahova-Angelova, M. Gender-Neutral Names – A Boundary Phenomenon in the Bulgarian Anthroponomasticon. – *Sociolinguistic Studies,* 18, Special Issue Dis/continuity in the representation of gender in names across languages (forthcoming).

Walkowiak 2016: Walkowiak, J. *Personal Name Policy: From Theory to Practice*. Poznań: Wydział Neofilologii UAM.

Yanev, Chobanov 2014: Yanev, B., I. Chobanov. Zu den Motivationen der Vornamengebung in Bulgarien – Traditionen und Moden. – In: Joan Tort i Donada (ed.). *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques = Names in daily life: proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 937–952.

Bulgarian First Names Today
Summary

This book presents the main results of a socio-onomastic study of the names of newborn children in the largest Bulgarian cities at the beginning of the 21st century. A starting point for the study is the well-known sociolinguistic thesis that the social and cultural factors that influence linguistic processes in general also create trends in naming and determine the state of the repertoire of names in the present moment. This study of personal names relies on the recent theoretical views in sociolinguistics, which, transferred to the field of anthroponymy, help to satisfactorily explain changes in the personal name system that occurred in Bulgaria at the beginning of the 21st century. The point of departure of the analysis is the idea that urbanization, globalization, and glocalization, as fundamental processes unfolding in Europe and motivating linguistic changes, are also the cause of alterations in the area of anthroponymy. This enables the theoretical understanding of the processes in the anthroponomasticon from a macro-sociolinguistic point of view, with the observations extending to important aspects such as clarifying the way in which the contemporary linguistic situation influences the appearance and frequency of certain names and name patterns, how processes of globalization and migration shape anthroponymic tastes to determine the new contingent of names, and, no less importantly, how linguistic urbanization levels out naming trends geographically.

In the Introduction to the book, the sociolinguistic approach to the study of the personal names of newborns is developed in detail. The combined statistical and linguistic methods employed for the synchronous socio-onomastic study of personal names are presented. In addition, the main problems that are discussed in detail in the following chapters of the book are defined: name fashions for newborns and the dynamics of preferences in a geographical and temporal aspect (Chapter One); contemporary trends in the formation of personal names, including theoretical observations on some current word-formation processes (Second Chapter); the influences of foreign languages on names; the reflection of globalization processes on the internationalization of the Bulgarian personal name system; variability in personal names (Chapter Three); and onomastic innovations in the Bulgarian anthroponomasticon (Chapter Four).

With regard to name fashions, it is evident that a large number of the most frequent anthroponyms (both male and female) are actually names associated with Christianity or folk traditions. An interesting and important conclusion is that for male names, the saint names from the church calendar predominate, e.g. *Georgi*, *Ivan*, *Dimitar*, *Nikola*, *Nikolay*, *Petar*, etc., followed by historical names of Bulgarian rulers: *Kaloyan*, *Boris*, *Krum*, *Kubrat*, *Presian*/*Presiyan*, *Mihail*, *Petar*, and so on, and in third place among the traditional names in terms of number are those connected with folk traditions, e.g. *Bozhidar*, *Borislav*, *Vladimir*, *Rosen*, *Kamen*, *Plamen*, *Momchil*, etc. The situation with female names is similar, where saint names from the church calendar are again preferred, e.g. *Sofiya*, *Elena*, *Mariya*, *Mihaela*, *Teodora*, etc., compared to names from the folk tradition: *Raya*, *Vyara*, *Siyana*, *Kalina*, *Yana*, *Gergana*, *Plamena*, and others.

Two interesting trends, again referencing the deep roots of the Bulgarian naming tradition, are connected with the revival of the ancient forms of some names: *Yoan*, *Teodor*, *Nikola*, and *Yoan(n)a*, along with the resurrection of some rare historical

anthroponyms, such as *Raya* and *Presian*/*Presiyan* (feminine variants have also appeared, like *Presiana*/*Presiyana*), as well as *Bozhidar* and *Bozhidara*.

In contrast to this inclination for tradition, in all the populations studied, there is also a great interest in foreign names, and these, too, fall within the main body of the highest frequency anthroponyms, part of a stratum of international names that are well-known and found everywhere in the world. To a considerable extent, we find among them names that entered our anthroponymic system during earlier periods, such as the male names *Aleksandar*, *Viktor*, *Martin*, and *Teodor* and the female names *Viktoriya*, *Aleksandra*, and *Gabriela*, but some less typical foreign language variants are also beginning to replace well-known Bulgarian names, e.g. *Kristiyan* and *Daniel*, as well as the name *Nikol* among the feminine ones.

Regarding the geographical distribution of name fashions in Bulgaria, our hypothesis that trends are set in the capital was confirmed, with the city of Varna following the trends coming from Sofia to the greatest extent, while the city of Plovdiv remains a little more conservative in this regard. Smaller towns are not significantly lagging in the development of fashion trends either, although there does seem to be a certain delay there. The most vivid example that can be used to illustrate these findings is the growing popularity of the name *Sofiya*, which in 2018 was already in the top positions in Sofia and Varna, while in the remaining population centers, the top place for female names is still held by *Viktoria*, which has been leading the ranking throughout the entire country for some ten years.

The analyses of name formation provide clear evidence of the preservation of tradition in the first two decades of the 21st century. For the most part, personal names today are formed in the ways inherited from the remote past, although new phenomena are also registered in the field of name formation—the result of the internationalization of names and of language in general, as well as of the aspiration to reconcile the traditional and the global. These phenomena, however, are characteristic of the less frequent names. The analyses show continuity with earlier periods and with respect to the most common domestic bases for the formation of personal names: *bog-*, *bor-*, *vlad-*, *dar-*, *rad-*, *tsvet-*. Temporally, we have not registered a significant difference between the three years studied in the share of names formed with these bases. This proves that their popularity has remained stable during the research period. With regard to the distribution of suffixes, both neutral and diminutive, with the help of which contemporary anthroponyms are formed, one can speak of a more conspicuous foreign influence. Traditional suffixes are still present in a significant share of the names, but these are names inherited over the centuries, such as *Snezhana*, *Milena*, *Radina*, *Boyan*, *Deyan*, and *Elitsa*. The data show that, especially for female names (both domestic and foreign), the examples formed with foreign suffixes predominate: *Daria* instead of *Darina*, *Darian* rather than *Darin*, *Ivian* instead of *Ivo* or *Ivan*, *Krisiya* instead of *Kristina*, and *Radostiyan* instead of *Radostin*.

As for the foreign-language influence on personal names, it is seen throughout the entire country. It is clear that in this aspect as well, the capital plays a leading role in determining and propagating new fashions. An important conclusion about the development of the Bulgarian personal name system during the years considered is that there is a strong tendency towards the entry of new foreign male and female personal

names, which have become a model for imitation or illustrious model. The tendency to replace traditional personal names, mainly those related to the Christian tradition, with unconventional new variants is particularly pronounced: *Antoan*, *Antany* instead of *Anton*, *Andon*, or *Doncho*; *Maykal*, *Mikael*, or *Mishel* instead of *Mihail*. The list of the most common foreign language variants is repeated in each of the population centers, i.e. the same variants enjoy high popularity throughout the country.

Last but not least, two new phenomena have been noted in the contemporary personal name system – the liberalization of the spelling of personal names and the appearance of gender-neutral names. The former leads to the emergence of variation at the graphic level, affecting above all the names of foreign origin, where objectively there may be doubts about how to convey them by means of the Cyrillic alphabet. It is interesting, however, that today, the writing of even traditional names, including those of domestic origin, has already been shaken and affected by the desire for uniqueness. The emergence of gender neutral or so-called unisex names is closely related to changes in the morphological-phonological shape of modern personal names and to the growth of female names with zero inflection, e.g. *Elen*, *Ivon*, *Zhasmin*, *Kristin*, *Nikol*, and so on. This is not a specifically Bulgarian process; on the contrary, it has been observed in a number of personal name systems and is a consequence of globalization, cultural unification, and the desire to follow a single global trend, regardless of the cultural specifics.

The findings of all the detailed analyses are presented in the Conclusion. The general conclusion of the study is that, at its core, the contemporary Bulgarian name pool has retained its traditional character to a significant degree. This is confirmed by the fact that the majority of the highest frequency anthroponyms are connected in one way or another with Bulgarian traditions inherited from the past. Although the traditional names may change their form, the desire to maintain a connection with both family memory and Bulgarian customs remains. On the other hand, the desire to follow current worldwide fashions has led to a palpable foreign influence on the Bulgarian anthroponomasticon today. This is expressed in the change of the composition of the name pool through the direct borrowing of new anthroponyms, but also in the appearance of innovations both in name formation and in their traditional spellings. The preference of modern parents for modified variants of traditional names can be interpreted as an expression of the attempt to reconcile, on the one hand, the aspiration for a global identity and, on the other hand, to preserve the sense of belonging to the local, national identity. These innovations, however, are still more characteristic of the periphery of our personal name system, as they are mostly found among names with less common or very rare usage.

Анна Чолева-Димитрова, Надежда Данчева,
Мая Влахова-Ангелова, Гергана Петкова

БЪЛГАРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА ДНЕС

Българска
Първо издание

Редактор *Мариета Станкович*
Художник на корицата *София Попйорданова*
Графичен дизайнер *Ваня Кривокапова*

Формат 70×100/16
Печатни коли 13

Печатница на Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 5

www.press.bas.bg

ISBN 978-619-245-434-0 (print)
ISBN 978-619-245-435-7 (online)

Книгата очертава основните характеристики на българските лични имена в началото на 21. век. От направените многостранни анализи става ясно, че в сърцевината си съвременният именник запазва в значителна степен своя традиционен характер. Въпреки че имената, утвърдени през хилядолетната ни история, изменят своята форма, все пак е налице отчетливо желание да се запази връзка както с родовата памет, така и с българските обичаи. От друга страна, стремежът да се следват актуалните по целия свят моди довежда до осезаемо чуждо влияние при избора на лично име днес. Тази интернационализация на имената се осъществява чрез заемането на множество нови, понякога дори екзотично звучащи антропоними, чрез образуването на нестандартни варианти на утвърдени имена, а не на последно място и чрез начина на изписване на имената. Споменатите новости обаче все още са характерни по-скоро за периферията на нашата лично-именна система, т.е. за по-рядко срещаните имена. Важен акцент в изследването е фактът, че столичният град има водеща роля при определяне и прокарване на новите моди, тъй като именно тук нестандартният избор се среща най-често. Проучването показва, че чрез осъвременяването и интернационализацията на значителна част от традиционните лични имена българите се стремят към една по-сложна идентичност, в която националното и глобалното се съчетават, а не се изключват.

www.press.bas.bg

9 786192 454357

Цена: 20 лв.